

ئۇشبۇ كىتاب ئېلكتىب تورى تەرىپىدىن تارقىتىلدى

ئىزىز ئوقۇرمەن ، ئۇشبۇ كىتاب ئېلكتىب تورى ئوقۇرمەنلىرى
تەرىپىدىن سىكانىرلىنىپ تارقىتىلدى .

چەت ئەل يازغۇچىلىرىنىڭ ئادىر ئەسەرلىرى

ئۆلۈم رەزىلى ئەمەس

شىنجاڭ خەلق باش نەشرىياتى
شىنجاڭ پەن تېخنىكا نەشرىياتى

تەرجىمە قىلىپ تۈزگۈچىنىڭ ئىلاۋىسى

شائىرنى ئىلھامغا ئىگە قىلىدىغان نەرسىلەرنىڭ چىكى بولمىدە - سا كېرەك. ئىلھام تاسادىپى پەيدا بولۇپ، كۈتۈلمىگەندە غايىب بولىدۇ، شائىر ئۆزىنىڭ قانداقسىگە بىردىنلا لەرزىگە كېلىپ قالغانلىقىنى بىلمەيلا قالىدۇ. ئىشقىلىپ، ئۇ ئىلاھىي مۆجىزىنىڭ ئىنساندىكى بىر تەركىبى.

باشقا شائىرلارنىڭ شېئىرلىرى مېنىڭ ئىلھام مەنبەلىرىمنىڭ بىرى، مېنىڭ نەزىرىمدە شېئىر ئوقۇش شائىرانە سەزگۈرلۈكنى تاۋلاشنىڭ بىر يولى. يېڭىچە بىر ئوخشىتىش، ئۆزگىچە بىر شەكىل، روشەن خاسلىققا ئىگە بىر سىيما (意象) مېنى ھەيران قالدۇرىدۇ. شائىرنىڭ كۆزىتىش سەزگۈرلۈكىنى، تىلنىڭ قۇدرىتىدىكى ئاجايىباتىنى يېڭى بىر پەللىدە بايقاش بەختىگە مۇيەسسەر بولغىنىم - دىن راھەتلىنىپ كېتىمەن. شائىرنىڭ ئىپادىلەش جەھەتتىكى يېڭى كەشپىياتلىرى ھەر بىر تىلدا ئۆزگىچە بولىدۇ، ھەر بىر تىلدىكى مەدەنىيەتنىڭ پۇرىقى كۆڭۈلنى مەھلىيا قىلىۋالىدۇ. مەن باشقا تىلدىكى شائىرلارنىڭ ئىپادىلەشتىكى تىل كۈچىدىن يېڭىلىق ھېس قىلغىنىمدا، ئۇنى ئانا تىلىمدا ئىپادىلەپ باقسام قانداق بولار، دېگەن خىياللارغا كېلىمەن - دە، تەرجىمىگە تۇتۇنمەن. ئىككى خىل تىل، ئىككى خىل مەدەنىيەت ئوتتۇرىسىدىكى پەرقنىڭ نۇقتىسىدا ھەر ئىككى مەدەنىيەتكە بولغان ھۆرمەتنى مۇۋاپىق گەۋدىلەندۈرۈشنىڭ نەقەدەر قىيىنلىقىنى شۇ چاغلاردا چۈشىنىپ قالمىمەن. مەلۇم مەنىدىن ئېيتقاندا، تەرجىمە ئىككى تىلنىڭ ئىپادىلەش بەيگىسى، بۇ بەيگىنىڭ ئەۋجى شېئىرنىڭ تەرجىمىسىدە ناھايىتى ئېنىق ئەكس ئەتتىدۇ. بۇ بەيگىگە ئات سالغۇچى ھەمىشە زەپەردىن ئۈمىد كۈتۈشكە ھەقىقەت بولالمايدۇ، بەزىدە ئۇ مەغلۇپ بولغۇچىغا ئايلىنىدۇ. دېمەك، شېئىر تەرجىمە قىلىش بىر مەيدان تەۋەككۈلچىلىك.

مەن ئۆگىنىش ئۈچۈنلا تەرجىمە قىلىمەن، ئەسلىي تېكىست بىلەن ئانا تىلىم ئوتتۇرىسىدىكى ئارىلىقتا قايتا ئىجادىيەت قىلىشقا تىرىشىمەن. مۇشۇ ئېغىر ئەمگەك جەريانىدا ئەسلىي تېكىستتىكى سەنئەت دۇنياسىنى ئىنچىكە زىيارەت قىلىمەن. مېنىڭچە، بىر شائىرنىڭ ئىستىلى ۋە پىكرى قۇۋۋىتى مۇئەييەن دەرىجىدە باشقا شائىرلارغا بولغان بايقاشتىن خالىي بولالمايدۇ. ئەلشېر نەۋائى «لسانۇتتەير» («قۇشلار تىلى») نى قەلەمگە ئالغاندا، روھىي ئالەمگە پەرىدىن ئەتتارنىڭ ئەلپازى بىلەن يۈرۈش قىلغانىدى ۋە ئەينى ۋاقىتتىكى ئۇيغۇر تىلىنى يېڭى ئىبارە، يېڭى ئىپادىلەش شەكىللىرى بىلەن بېيىتقاندى. تەرجىمە مەيلى شەخسنىڭ ئىجادىيەت ئىقتىدارىدا بولسۇن، مەيلى پۈتكۈل مىللەتنىڭ ئەدەبىيات تەرەققىياتىدا بولسۇن كەم بولسا بولمايدۇ. بىر مىللەتنىڭ تەلىم-تربىيەسى باشقا تىللاردىكى كىلاسسىك نامايەندىلەرنى تەرجىمە قىلىش داۋامىدا ئۆزىنىڭ ھاياتىي كۈچىنى ئاشۇرىدۇ.

ئالىي مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان مەزگىللىرىمدە، بىر قىسىم چەت ئەل شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرىنىڭ تەرجىمىسىدىن تۈزۈلگەن «خەزىنە گىرۋەكلىرى» ناملىق نېپىز بىر توپلامنى كۆپ ئوقۇغانىمەن. بۇ توپلام مېنىڭ شېئىر توغرىسىدىكى ھېسسىي چۈشەنچىلىرىمنى ئاشۇرغانىدى. پۇشكىن، لېرمونتوف، گىيوتېلار بىلەن تەرجىمە ئارقىلىق ئۇچراشقانمەن. ئۇلار ئۇيغۇر تىلى ئەدەبىي تەرجىمانلىرىمىزنىڭ ئەمگىكى ئارقىسىدا مېنىڭ مەنىۋى ئۈستازلىرىمغا ئايلانغانىدى. بۇنىڭدىن مەن بىر شائىر ئۆزىگە ئىلھام ئاتا قىلالىغان باشقا تىلدىكى شائىرلاردىن ئۆرنەكلەرنى كەلتۈرۈپ، كېيىنكى ئەۋلادلارغا ئاز-تولا تەرجىمە مىراسلارنى قالدۇرۇپ قويسا، ھامان ئەھمىيىتى بولىدىكەن، دەپ ئويلىغانىدىم.

ئۆگىنىش داۋامىدىكى تەرجىمىلىرىمنى مەتبۇئاتقا سۈنۈپ تۈردۈم. يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن بىرەر توپلام بولغۇدەك شېئىرلارنى تەرجىمە قىلىپ، ئېلان قىلغان بوپتىمەن. ناۋادا بۇ تەرجىمىلىرىم (يەنە بىر قىسىم تەييارلىمىلار) كەسىپ ئەھلىلىرىنىڭ مۇئەييەنلەشتۈرۈشىگە ئېرىشىپ قالسا، كېيىنكىلەر ئۈچۈن ئىجابىي ئۆر-نەسىل بولسۇن.

نەك بولۇپ قالار، ناۋادا ئۇلار كىشىلەرگە ياقماي قالسا، تەتقىقات-
چىلار ئۈچۈن سەلبىي مىسال بولۇپ قالار.

تەرجىمە ئەسلىي تېكىستتىكى ئۇسلۇب، شەكىل ۋە مەدەنىيەت-
نى تەرجىمان مەنسۇپ بولغان مەدەنىيەتنىڭ ئۇرانى بويىچە چۈشە-
نىشتىن خالىي بولالمايدۇ. شۇڭا، بۇ مەنىدە شېئىرنى تەرجىمە
قىلغىلى بولمايدۇ، دېگەن نەزەرىيەۋى ھۆكۈممۇ بارلىققا كەلگەن.
ئامېرىكا شائىرى روبېرت فروست (Robert Frost): «شېئىر دەل
تەرجىمە داۋامىدا يوقاپ كەتكەن نەرسە» دېگەنكەن. كىمدۇر بىرى
يۈمۈرلۈك قىلىپ، تەرجىمە شېئىرنى ئوقۇش گۈزەلنىڭ قولىنى
قول ياغلىقنىڭ ئۈستىدىن سۆيگەندەك بىر ئىش، دېگەنكەن.
قانداقلا بولمىسۇن، تەرجىمە شېئىر ئەسلىي شېئىرنىڭ ئۆزى ئە-
مەس. تەرجىمە ئەمەلىيىتى ۋە تەرجىمە نەزەرىيەسى تەرجىمىنىڭ
ئەسلىي ئەسەردىن مۇئەييەن دەرىجىدە چەتنەش ئىكەنلىكىنى ئاسا-
سەن مۇئەييەنلەشتۈرىدۇ. شائىرنىڭ ئۇسلۇبى پەقەت ئۇنىڭ ئىجا-
دىيەت تىلىدىلا تولۇق كۆرۈلىدۇ.

مىللەتلەر ۋە قوۋملارنىڭ بىر - بىرىنى چۈشىنىشىگە بولغان
ئېھتىياجى ئەدەبىي تەرجىمىدىكى تەۋەككۈل ئۇرۇنۇشلارنى كەلتۈ-
رۈپ چىقارغان. شېئىرىيەت تەرجىمىچىلىكى ئەسلىي تېكىستكە
بولغان ئاشىقلىقنىڭ تۈرتكىسىدە بارلىققا كەلگەن ئاسسىمىليات-
سىيە جەريانى دېيىشكىمۇ بولىدۇ. ھافىز شىرازى ئون خىل تىلدا
ئون خىل ھافىزغا ئايلىنىدۇ. بۇلار پارس تىلىدىكى ھافىزنى ئور-
بتا قىلىدۇ. شائىرنىڭ روھى تەرجىمە ئارقىلىق ئۈزۈكسىز كۆ-
چۈپ تۇرىدۇ ۋە يېڭى بىر ۋارىيانتتا ھاياتى كۈچكە ئىگە بولىدۇ.
بۈگۈنكى دەۋر ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا خېلى كۆپ تەرجىمە شې-
ئىرلار بارلىققا كەلدى. بۇرۇن چەكلىك تەرجىمە ئەسەرلەرگە قاراپ
قالدىغان ۋەزىيەت ئاللىبۇرۇن كەلمەسكە كەتتى. ئوقۇرمەنلەر-
مىز تاللاپ ئوقۇش دەۋرىگە قەدەم قويدى، شېئىرلارنىڭ تەرجىمى-
لىرىنى سېلىشتۇرۇپ ئوقۇش، سېلىشتۇرۇپ تەھلىل قىلىش
مۈمكىنچىلىكى روياپقا چىقىپ بولدى. بىراق، تەرجىمە تەتقىقىچى-
لىكى بىز تېخى ئۇلىشالمىغان پەللە بولۇپ قالدى. مەۋجۇتلۇق

ۋە سۆزە سۆزە تۇرۇۋاتقان تىلنىڭ ئۇ دەرىجىدىكى تەتقىقات يۈك-
سەكلىكىگە يېتىشنى كۈتۈش ھازىرچە مۇمكىنسىز بولسىمۇ،
ئەمما تەرەققىيات ئىستىقبالىنى كۆزلىگەن بىر تىل ھامان شۇ
خىل پەللىگە ئات چاپتۇرۇشى كېرەك بولىدۇ.

ئېتىراپ قىلماي بولمايدۇكى، بىزنىڭ شېئىرىيەت تەرجىمىچى-
لىكىمىز پىشىپ يېتىلگەن باسقۇچقا تېخى كىرگىنى يوق. بىز
كۆپ ھاللاردا نۇرغۇن چەت ئەل شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرىنى نو-
قۇل خەنزۇچە نۇسخىلار ئاساسىدا تەرجىمە قىلىش بىلەن چەكلەند-
دۇق. ئەسلىدە بىز لوركانى ئىسپانچىدىن، بولدىرنى فىرانسۇزچە-
دىن، ئېلىتسىنى گىرېكچىدىن تەرجىمە قىلىشىمىز كېرەك ئىدى،
ئۇنداق قىلماي تۇرۇپ يېتىلگەن ئەدەبىي تەرجىمىچىلىكنى مەيدان-
غا كەلتۈرگىلى بولمايدىغانلىقى بىزگە ئايان. ھازىرچە ئەمەلگە
ئاشمىغان ئۇ تەلەپلەرنى يېقىن كەلگۈسىدىكى ئەۋلادلىرىمىزدىن
كۈتۈشكە توغرا كېلىدۇ. بىزنىڭ تەرجىمىلىرىمىز ئەنە شۇ
ئەۋلادلارنىڭ نەزىرىگە قوپال بىر يالدامدەك كۆرۈنۈشى تۇرغانلا
گەپ. ھازىرقى ئەھۋالدا بىز شۇنى مۇئەييەنلەشتۈرەلەيمىزكى، مەد-
بۇئاتلىرىمىزدىكى تەرجىمە شېئىرلار سۆز، جۈملە، قۇرۇلما نۇق-
تىسىدىن يېڭىچە بىۋاسىتە سېزىم، يېڭىچە غىدىق بېغىشلاش بىلەن
شېئىرىيەتمىزگە مۇئەييەن لەززەت ئېلىپ كەلدى.

بۇ يەردە پەقەت شېئىرىيەتكە بولغان مۇھەببەتتىن سۆز ئېچىش
مۇمكىن، مۇۋەپپەقىيەت كېيىنگە قالدۇرۇلغان.

مېنىڭ تەرجىمىلىرىمنىڭ كۆپلىرى خەنزۇچە مەنبەلەرگە تايان-
غان. بەزەن تۈركچە، ئۆزبېكچە مەنبەلەردىكى قولايلىقلارغا مۇراجى-
ئەت قىلىندى. مېنىڭ تەرجىمىلىرىم تەرجىمە ساھەسىدىكى كەس-
پى ئوبراز ئۇرۇنۇشىدىن كەلگەن بولماستىن، پەقەت ئۆگىنىش
ھېرىسمەنلىكىنىڭ مەھسۇللىرى، خالاس.

ئابدۇقادىر جالالىددىن

2011 - يىلى 12 - دېكابىر، ئۈرۈمچى

مۇندەرىجە

- 1.....رەسۇل ھەمزەتوف شېئىرلىرىدىن
- 2.....ئادەملەر ئۆتكەندە سېنىڭ قېشىڭدىن
- 2 .....ئوخشاتمايمەن غۇنچىغا سېنى
- 3 .....ئېسىڭدىمۇ
- 4.....چاچ
- 5 .....كېتەر بولدۇم
- 6.....شائىرنى قۇتقۇزۇۋالغان قىز
- 8 .....قورقىمەن
- 9 .....نېمىشقا ياش تۇرۇپ ئاقاردى چېچىڭ؟
- 12 .....ئوكتاۋىئو پاز شېئىرلىرىدىن
- 12.....كۈندۈز تېشى
- 13 .....چۈش
- 13.....تولۇقلاش
- 13 .....ئاشىقلار
- 14 .....ھايات پىنھان ھەم ئايان
- 14 .....شەھەردىكى گۈگۈم
- 16.....دېڭىزغا قاراش
- 17.....مونولوگ
- 18 .....ئىنسان يىلتىزى
- 20 .....ياز كېچىسى
- 21.....قۇش
- 22 .....پاساھەت
- 23.....تەسەۋۋۇپ

23	شاخ
24	شامال
25	بۇلۇت
25	توۋلاش
26	ئادەمسىز زېمىن
26	ئۇيغۇنلۇق
27	ۋېرلىن شېئىرلىرىدىن
27	كۈز ناخشىسى
28	گۈگۈم
29	ئاي شولىسى
29	يېشىللىق
31	ئېلىتسى شېئىرلىرىدىن
33	ئېگەي دېڭىزى
35	تۈن لىرىكىلىرى
38	«تونۇمايمەن ئەمدى زۇلمەت كېچىنى...»
39	ياز تېنى
41	تەنھا قارلىغاچ
42	جەننەتتىن پارچىلاپ چىقتىم بىر ئارال
43	ھېرمان ھېسىسى شېئىرلىرىدىن
44	باھار
45	سازلىق بۆرسى
46	مەڭگۈلۈك ياشغۇچى
47	نەي
48	قۇمغا يېزىش
50	مەكتۇپ
52	بورخىس شېئىرلىرىدىن
52	شېئىر سەنئىتى
54	تالانت

56	..... كومپاس
56	..... 1966 - يىلىدىكى قەسىدە
58	..... قەستداش
59	..... سىرلانغان ھاسا
61	..... گىلۋىك شېئىرلىرىدىن
61	..... سۈنۈۋاتقان گۈلخان
62	..... چۈمۈلە
66	..... سىمبورىسكا شېئىرلىرىدىن
67	..... دۇنياغا بولغان چۈشەنچىمىز
68	..... ھەرقانداق ئىش بولماس ئىككى رەت
69	..... ھىمالاياغا چىقماي تۇرۇپ
70	..... تاسادىپىي كۆرۈشۈش
72	..... لاۋرېنس شېئىرلىرىدىن
72	..... جۇۋان
74	..... يىلان
77	..... ئۆلۈم رەزىل ئەمەس، ماشىنا رەزىل
78	..... ئۆلۈم قولۇنقى
84	..... ئاللىن گىنسبېرگ شېئىرلىرىدىن
84	..... كۆز يېشى
85	..... بېيجىڭ ئىلھامى
91	..... شىۋېتسىيە ھازىرقى زامان شېئىرلىرىدىن
92	..... ياكس ۋىروپ شېئىرلىرىدىن
92	..... ئىشىك
93	..... مۇھەببەت
93	..... سەرەڭگە
94	..... بىرونو ئويېر شېئىرلىرىدىن
94	..... قول
95	..... ئايال

95	.....	سېپىل
96	.....	دۇنيا
96	.....	ئۆلۈك
99	.....	ئەن يېدىرلان شېئىرلىرىدىن
99	.....	كۆلەڭگە
99	.....	ناۋا
100	.....	ئوران
100	.....	ئايال گۈل تەشتىكىدەك ئېچىلدى
102	.....	شىمالىي ياۋروپا شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرىدىن
102	.....	دىياگنوز
102	.....	ئاڭلا
103	.....	بۇ يولمۇ، بەلكىم
103	.....	يىراقنىڭ ئاۋازى كەتتى يىراقلاپ
103	.....	ئېچىرىقىغان دېڭىز
104	.....	ئۆلگەن ياشلىق
105	.....	دېڭىز
106	.....	بىرەخت شېئىرلىرىدىن
107	.....	1940
108	.....	كۆكسۈڭدىكى تاغلار
108	.....	زەئىپ
109	.....	تاش سۆزلىسە
109	.....	بەك ئەقىللىك بولۇشنى ئىستىمە
110	.....	كونا زامانلاردىن نېمىلەر قالدى؟
110	.....	كىتاب كۆيدۈرۈش
111	.....	باھار توغرىسىدا
112	.....	ئىنسانغا زادى نېمە كېرەك؟
113	.....	شامال بەرگەن نەزىرە
119	.....	بىر كۈن كېلىدۇ

120	.....	بىر ياپراق ئەۋەت
120	.....	بەرمەكلىك بەختى
121	.....	تۈتۈن
122	.....	گارسىيە لوركا شېئىرلىرىدىن
123	.....	تالڭ
124	.....	شەرق كۈيى
128	.....	دېڭىز سۈيى ھەققىدە قوشاق
129	.....	مەنزىرە
129	.....	گىتار
131	.....	پەرياد
131	.....	كېيىن
132	.....	غار
133	.....	ۋىسال
134	.....	سەھەر
134	.....	جىنچىراغ
135	.....	تارازا
135	.....	ھەرە كۆنىكى
136	.....	لەمپە
136	.....	دېرىزىدىن كۆرۈنگەن مەنزىرىلەر
139	.....	سونېت
140	.....	ئاي ۋە ھاشاراتلار مەنزىرىسى
143	.....	ۋەھىمە ھەققىدە غەزەل
144	.....	ئۈمىدسىز ئىشقى ھەققىدە غەزەل
145	.....	ئۆلۈك بالا ھەققىدە ناخشا
145	.....	تالادىكى چۈش
146	.....	ئالتۇن قىز قەسىدىسى
148	.....	قارا كەپتەر قەسىدىسى
149	.....	شائىرنىڭ مەشۇقىدىن مەكتۇپ تەلەپ قىلىپ يازغان خېتى...

150	تاتلىق شكايەت.....
151	نازىم ھېكمەت شېئىرلىرىدىن.....
151	كىم بولسام بولار؟.....
152	قىز بالا.....
153	قورالسز ئىنسانلار.....
154	ئۈمىدۋارلىق.....
155	سەھەر.....
155	يولدا.....
156	قوشاق.....
156	دۇنيانى بالىلارغا بېرەيلى.....
158	نەجىب فازىل شېئىرلىرىدىن.....
158	دەيمەن.....
159	مەندىدۇر.....
159	ئانجانىم.....
160	كەل.....
161	ۋىدا.....
161	ئانامغا خەت.....
162	غۇربەت.....
163	ئالېكساندىر بىلوك شېئىرلىرىدىن.....
164	ئون ئىككى (داستان).....
183	ماياكوۋىسكى شېئىرلىرىدىن.....
183	ئىشتانلىق بۇلۇت (داستان).....
217	باشو خايكۇلىرىدىن.....
217	سۈكۈت ۋادىسى.....
	قوشۇمچە (1)
	خايكۇ شېئىرىيىتى (俳句) ۋە باشو (芭蕉) خايكۇلىرى ھەققىدە
238	چۈشەنچە.....
240	خايكۇلاردىكى بوغۇم ۋە ئۇرغۇلار.....

- 241 . . . باشو (松尾芭蕉) ۋە ئۇنىڭ خايكۇ (俳句) ئىجادىيىتى . . .
- ئۇيغۇر ئوتتۇرا مەكتەپ تىلى - ئەدەبىيات دەرسلىكلىرىگە كىر
 246..... گۈزۈلگەن تەرجىمە شېئىرلار
- 246..... كېچە
- 247..... تومۇزغا بىلەن چېكەتكە
- 248..... ۋەتەن
- 249..... نېگىرلارنىڭ نەزىرىدىكى دەريا
- 250..... مېڭىلمىغان يول
- قوشۇمچە (2)
- 252 ..... جۇ گوپىڭ شېئىرلىرىدىن
- 252 ..... باغ
- 253 ..... جىمجىتلىقتىكى رەسىم
- 253 ..... كۈتۈش
- 254 ..... يول
- 255 ..... سەھەردىكى ئاي
- 255 ..... ئورماندا
- 255 ..... ئىلھام
- 256 ..... ھەممە نەرسە كېتەر بەربىر
- 257 ..... ئىستەك
- 257 ..... مۇنار ۋە قانال
- 258 ..... تۆكۈلگەن ياپراق
- 258 ..... كۈز باغلىرى
- 259 ..... قىش كۈنى
- 260 ..... گۇگۇمدىكى شاپتۇلزار
- 260 ..... ئۇيقۇسىز چاغلار
- 261 ..... تۇغۇلغان كۈن
- 261 ..... چۆككەن نىگاھ
- 262 ..... خۇدا ۋە نىچىشى

264	..... گۇ چىڭ شېئىرلىرىدىن
264	..... ئاي - يۇلتۇزلارنىڭ كېلىپ چىقىشى
265	..... ئۇرۇقنىڭ چۈشى
266	..... تار كوچا
266	..... قار ئادەم
267	..... يىراق ۋە يېقىن
268	..... ئەقىدە
268	..... تەرجىمىھال
269	..... چىراغ ئىزدەيمىز
270	..... ئىدىيە دەرىخى
272	..... تۇپراق ئەگرى - توقاي
273	..... ئۆزۈمنىڭ ناخشىسىنى ئېيتىمەن
274	..... گۈلنىڭ ئەقىدىسى
274	..... ۋىچىر - ۋىچىر جىمجىتلىق
275	..... ئۇ يەردە ماڭما
276	..... كېتەي ئەمدى
278	..... تۇغۇلغان كۈن
279	..... دەسلەپكى ياز
280	..... گىياھلاردەك ئالىمەن نەپەس
281	..... كېلىش
282	..... ياقا يۇرت
283	..... لۇغەت

رەسۇل ھەمزەتوف شېئىرلىرىدىن

ئىلاۋە: رەسۇل ھەمزەتوف (1923 — 2003) سابىق سوۋېت ئىتتىپاقى دەۋرىدىكى ئەنئەنىگە مايىل شائىر بولۇپ، ئۇ رۇسىيە فېدېراتسىيەسىگە قاراشلىق داغىستان ئاپتونوم جۇمھۇرىيىتىدىكى بىر تاغلىق كەنتتە دۇنياغا كەلگەن. ئۇنىڭ دادىسىمۇ ئۆز دەۋرىنىڭ مەشھۇر شائىرى بولۇپ، ھەمزەتوف دادىسىنىڭ تەسىرى ئاستىدا شېئىرىي دىت يېتىلدۈرگەن. ھەمزەتوف 11 يېشىدا شېئىر يېزىشقا باشلىغان،

14 يېشىدا شېئىرلىرى ئېلان قىلىنغان. 20 ياشقا كىرگەندە تۇنجى شېئىرلار توپلىمى «ئاتەش سۆيگۈ ۋە ئەسەبىي نەپرەت» نەشرىدىن چىققان.

كېيىن رەسۇل ھەمزەتوف گوركىي ئەدەبىيات ئىنىستىتۇتىدا ئوقۇپ، ئۆزىنىڭ شېئىرىيەت ساپاسىنى يۈكسەلدۈرگەن. ئۇنىڭ شېئىرلىرى ئاممىباب، راۋان بولغاچقا، كىشىلەر ئاسانلا يادقا ئېلىۋالاتتى. ئۇنىڭ 1950 - يىلى نەشر قىلىنغان «مەن تۇغۇلغان يىلى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى 1952 - يىلى «ئىستالىن مۇكاپاتى»غا ئېرىشكەن. 1962 - يىلى نەشر قىلىنغان «پەلەكتىكى يۇل - تۇزلار» ناملىق شېئىرلار توپلىمى «لېنىن مۇكاپاتى»غا ئېرىشكەن. رەسۇل ھەمزەتوف سابىق سوۋېت ئىتتىپاقىدىكى يۇقىرى ئابروۋىغا ئىگە شائىر بولۇپ، ئۇنىڭ شېئىرلىرى دۇنيادىكى ئون نەچچە خىل تىلدا نەشر قىلىنغان. ئۇيغۇر كىتابخانلىرى بۇنىڭدىن يىگىرمە

يىللار ئىلگىرى رەسۇل ھەمزە توفنىڭ «مېنىڭ قەلبىم تاغلاردا» ناملىق داستانى بىلەن يۈز كۆرۈشكەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ شېئىرلىرىنى تەرجىمە قىلىش ئىزچىللىشىپ بولالمىدى. رەسۇل ھەمزە - توفنىڭ شېئىرلىرىدىكى ھېسسىيات ئۇيغۇرلارنىڭ ھېس - تۇيغۇ - لىرىغا ناھايىتى يېقىن، ئۇنىڭ شېئىرلىرىنى تونۇشتۇرۇش شېئىر - رىيەت ھەققىدە ئىزدىنىۋاتقان كىتابخانلىرىمىزغا ئىلھامبەخش ئەتكۈسى. [

ئادەملەر ئۆتكەندە سېنىڭ قېشىڭدىن

ئادەملەر قېشىڭدىن ئۆتۈپ كەتتى جىم
ھۆسنۈڭدىن يۈرىكى تەپمىدى پەقەت!
ساقلامۇ كور بولۇپ قالار كەن بەزەن
كۆزۈمنى مەن بېرىپ تۇرسام كەن بىر رەت.

ئوخشاتمايمەن غۇنچىغا سېنى

كۈز بورىنى ئەسەبىي ھۇۋلاپ،
قىر ئارىلاپ چەيلىدى گۈلنى.
قىلدىم شۇ چاغ ئۆزۈمگە خىتاب:
«ئوخشاتمايمەن غۇنچىغا سېنى».

ئېسىڭىزنىڭ ئىسمى

ئون سەككىزدە ئىدىم سېنى سۆيگەندە،
سەن «ياق» دېسەڭ، بېشىم بولدى تۆۋەنگە.
ئېيتقىن ماڭا، كىم ئېرىشتى سۆيگۈڭگە؟
ئېسىڭىزنىڭ مەندەك ساڭا پەيۋەندە؟

كېچە - كۈندۈز مەن يۈرەتتىم كەينىڭدە،
ئۆكسۈمدى ئۈمىد مېنىڭ كۆڭلۈمدە.
ئېيتقىن ماڭا، سەن تۇرسەن قەيەردە؟
ئېسىڭىزنىڭ مەندەك ساڭا پەيۋەندە؟

توي قىلدىم مەن، بالىلىرىم سەپلەردە،
سېنىڭمۇ ھەم ئۆز ئۆيۈڭ بار چەتلەردە.
ئېسىڭىزنىڭ ياشلىقىڭنىڭ شامىلى،
ئېسىڭىزنىڭ مەندەك ساڭا پەيۋەندە؟

قېرى خىيال ئارام ئالماس ھېچ يەردە،
چاقۇر يىللار تۇلپار بولۇپ سەپەردە.
سېغىنىمەن ئون سەككىز ياش چېغىمنى،
ئېسىڭىزنىڭ مەندەك ساڭا پەيۋەندە؟

چاچ

بۇنداق چاچقا تېپىلماس تەڭداش،
قېشىڭغا ھەم كۆزۈڭگە رەڭداش.

نەپىس يىپتا ئۆرۈلگەن تال - تال،
جىلغا سۈيى ئاققانداك مىسال.

ئورۇندۇقتا ئولتۇرساڭ ئەگەر،
چاچلىرىڭغا كۆمۈلىدۇ يەر.

چۇۋۇۋەتسەڭ چېچىڭنى تۈندە،
بولۇپ قالار يېپىلغان پەردە.

مەن بىلىمەن، ئۆتسە ئاي - يىللار،
باسار ئۇنى ئاپپاق قىروۋۇلار.

مەن شۇ قەدەر تەشنا، ئەي دىلدار،
ياشنىتىشقا سېنى بىئازار.

ئاھ، ياشلىقنىڭ تۇرسا ئەبەدىي،
بولسا چېچىڭ قارا تۈن كەبىي.

كېتەر بولدۇم

ئامرىقىم، ۋاقتىدۇر، يولغا چىقىمەن،
ھېچقانداق نەرسىنى كەتمەيمەن ئېلىپ.
باھار سەلكىنىنى قالدۇردۇم ساڭا،
تاڭدا قۇش كۈيىنى ئاڭلىغىن قېنىپ.
سېھىرلىك ئايدىڭنى قالدۇردۇم ساڭا،
ئورمان قوينىدىكى گۈلشەن ھۆسنىنى.
دېڭىزغا ئالدىراپ ئاققان كوسوۋنى^①،
كاسپى شاۋقۇنلىرى ئېيتقان ناخشىنى.
قالدۇردۇم ئېگىز - پەس تاغلار قەددىنى،
چاپقۇندا يۇيۇنغان تۇتاش چوققىنى.
تاغلار ئەسكە سالار ئۇيقۇسىزلىق ھەم،
كۆز يېشى ئىز سالغان ئانام چېھرىنى.
سۇلاڭ^② سۇلىرىنى كەتمەيمەن ئېلىپ،
يات ئەلدە قەدىرلەپ ساقلىيالمىمەن،
قەدىرلە يەلكەڭگە قونغان ئاپتاپنى،
باراقسان ئوتلارنى ئېپ كېتەلمەيمەن.
قىممەتلىك نەرسەمنى ئېپ كېتەلمەيمەن،
لېكىن، چىڭ باغلانغان يۈرىكىم ئاڭا.
قالدى شۇ يايلاقلار خۇش پۇراپ تۇرغان،
قالدى ئەگرى - بۈگرى چىغىر يول مانا.
قالدى سىم - سىم يامغۇر، پىژغىرىم ئاپتاپ،
تۇرنىلار قاتارى، زەنگەرى ئاسمان.
ئاز ئەمەس ھەرگىزمۇ ئېلىپ كەتكىنىم،
چۈنكى، مۇھەببەتنىڭ ھەمراھدۇر ھامان.

①② دەريا ناملىرى.

شائىرنى قۇتقۇزۇۋالغان قىز

كۈنلەر تېز پويىزدەك ئۇچۇپ ئۆتەر كەن،
ئوچاققا يېقىن كەل، غەملەرنى ئۇنۇت.
ئۆمەر ھاجى، دەپ بېرەي ساڭا بىر ئىشنى
چۆچەك دەپ قالمىغىن ۋە ياكى دۇرۇت.

كاپكازدا بار ئىكەن تاغلىق بىر دىيار،
ئادەملەر ئاپقۇردا ئىچەر كەن شاراب.
بار ئىكەن ئۇ يەردە قېرى بىر شائىر،
سەكراتتا يېتىپتۇ، ھالى بەك خاراب.

چىداپ تەنلىرىگە پاتقان ئازابقا،
ئەسلىمە قېتىغا چۆكۈپتۇ شائىر.
مىنىپ ئۇ گۈگۈمدە ئەرەب ئېتىغا،
قىزنى دەپ قامچىلاپ چېپىپتۇ ئاخىر.

نسىپى تۈن، چېدىرنىڭ ئىچى زىم زىيا،
كۆردى ئۇ يارىنىڭ ئوتلۇق كۆزىنى...
ئەمدى قوللىرىدا بىر تىزىق تەسۋى
بىتاپلىق ئىلكىدە كۆردى ئۆزىنى.

شائىرغا خالايق قىلار كەن ئىخلاس،
تېۋىپقا بارماپتۇ، قىلماپتۇ ۋايىم.
ئادەملەر شىپالىق بۇلاق سۈيى ھەم،
بال توشۇپ، شائىرنى يوقلاپتۇ دائىم.

تېبەت ئوتلىرىنى خىسلەتلىك بىلىپ،
ئېرىنمەي چىقىپتۇ يىراق يوللارغا.
شائىرغا ئەكېلىپ بېرىپتۇ دورا،
ئىچسىلا قايتار كەن ياشلىق باھارغا.

بىراق، دورىلارنى رەت قىپتۇ شائىر،
دەپتۇ ئۇ تېۋىپقا ئاجايىپ تەمكىن:
«كېتەي، تۈگەپ قالدى مېنىڭ بۇ ناخشام،
ھاياتقا زوقۇم يوق، ئەمەسمەن غەمكىن».

كېچە، گۆرىستاندەك قاراڭغۇ ئەتراپ،
ئاتلىق قىز چاپاتتى شىپاخانىغا.
پىدائىي ئىدى ئۇ، ئۇياتچان، دادىل،
ئۇدۇل كېلىپ تۇردى تېۋىپ ئالدىغا.

دېدى ئۇ تېۋىپقا: «شائىرغا بۈگۈن،
ياردەم قولى سۇنۇلار پەقەت مەندىنلا.
بۇ ئاخشام شائىرغا بولمەن ھەمراھ،
رۇخسەت قىلمىساڭلار، بەربىر ماڭا».

قىزچاق زىلۋالىقتا يېڭى چىققان ئاي،
گويما ئەتراپلارغا چاچار شالالە.
شائىرنىڭ قېشىغا كىردى بىتاقەت،
ئۇزۇن كۆڭلەك كىيگەن جىسمى زىلالە.

سۈبھى يورۇغاندا، شائىر بىلەن قىز —
چىقتى شىپاخانىدىن مەردانە ھەم شاش.
بۇ ئىشنى ئۆز كۆزىدىن كۆرگەنلەر تالاي
سۆزلەپ يۈرمەس ئۇنى چۆچەككە ئوخشاش.

پىشقان يىگىتلەرمۇ كۆرۈپ بۇ ئىشنى،
ھەيران بولۇشمىدى ياقىلار تۇتۇپ.
ئۇلار ئېيتىشىدۇ، ئاشۇنداق كەچمىش —
ئەلمىساقىتىن بېرى تۇرغانغۇ بولۇپ.

كۆرسەم دەيدۇ، لېكىن زامانداشلىرىم
ئەجلىم سالماقچى بولغاندا تىرناق.
بەلكىم، بىر ئاخشىمى بولىدۇ پەيدا،
مېنى قۇتقۇزۇشقا پەرۋانە قىزچاق.

قورقىمەن

مەن قورقىمەن، قورقىمەن ئەجەب —
ئۆچمەس شامنى پۈۋلەپ سېلىشتىن.
قورقىمەن سېغىنىپ قېلىشتىن سېنى،
قاشۇ - كۆزلىرىڭنى ئۇنتۇپ كېتىشتىن.

تىركىشىمەن ئۆز - ئۆزۈم بىلەن،
ئۆز - ئۆزۈم بىلەن چۈشكەندە جەڭگە.
قورقىمەن ساڭا ئۇچراپ قېلىشتىن،
قورقىمەن سېنى كۆرمىگەن دەمدە.

ئۇزاتقاندا قوللىرىڭنى يار،
قورقىمەن ئۇنى مەھكەم سىقىشتىن.
قورقىمەن قولۇڭنى قويۇۋەتكەندە،
يۈرەكنىڭ ئۇزاق ئاغرىشلىرىدىن.

قايتىپ كەلگىنىمدە يىراق سەپەردىن،
كۆرۈشكە ئالدىرايمەن پەقەت سېنىلا.
قورقىمەن نىگاھىڭ بولسا ئەلەملىك،
خۇشال كۆرۈنسىمۇ قورقىمەن يانا.

قورقىمەن سېنىڭ قېلىپ يېگانە،
بىر ئۆزۈڭ خىلۋەتتە ئۆتكۈزسەڭ تۈنلەر.
قورقىمەن، ئىلاھىم، بولسۇن بۇ قىياس،
ساڭا ھەمراھ بولۇپ تۇرۇشسا كىملىر.

قورقىمەن چۈشەنمەي قېلىشلىرىڭدىن،
مېنى بىر قاراپلا بىلىۋالساڭ ھەم.
قورقىمەن سېنىڭ توي قىلىشىڭدىن،
ئەبەدىي تۇل بولۇپ تۇرۇۋالساڭ ھەم.

نېمىشقا ياش تۇرۇپ ئاقاردى چېچىڭ؟

«يار، نېچۈن ياش تۇرۇپ ئاقاردى چېچىڭ؟» —
تەئەججۇپ ئىلكىدە سورايسەن مەندىن.
ماينىڭ شەپقىدە قارلىق چوققىنى،
كۆرگەندە بىردىنلا روجەك سىرتىدىن.

ئىشەنسەڭ، ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن، چېنىم،
ئاپپاق قاناتلىق قۇشلار نېمىشقا —
چېچىمغا رۇخسەتسىز قونۇۋالغاندۇ،
ئىچىگە ئۇۋىلار تۈزۈۋالغاندۇ؟

— ياق، بۇ قېرىلىقتىن ئەمەس، ئىشەنسەڭ —
يىللاردىن ئاقارغان ئەمەس بۇ چېچىم.
خۇدا گۇۋاھ، ياشنىپ تولغاندا ئەقىل،
شېئىرىيەت تەركىنى ئويلاپ باقمىدىم.

— كەپسىز بالىلاردەك ئويناپ، قىيغىتىپ —
بارسام قەيەرلەرگە، يازدىم مەن شېئىر.
توختىماس پەسلى قار، پەسلى شامالدا،
سۆزدىن ئويۇن ياساپ يۈرمىدىم ھېچبىر.

ئىستەيمەن كۆكلەردە قىلىشنى پەرۋاز،
چۈشەيمەن ئىسمىڭنى شىۋىرلاپ تۇرۇپ....
مايدا پورەكلىگەن ئالما چېچىكى،
شامالدا ھەر ياققا ئۇچىدۇ توزۇپ.

ئۆمۈرلۈك جانان دەپ سۆيگەنتىم سېنى،
شۇڭا، مېنىڭ چېچىم كۈمۈش رەڭ تالا.
سۆيگۈم شۇنچە چوڭقۇر، شۇنچىلىك مەزمۇت،
شۇڭا، مېنىڭ چېچىم ئاقاردى، قارا.

بەلكىم، ئاقارغاندۇ چاچلىرىم غەمدىن،
تاپتىم ئاقىرىشنى ئۇزۇن سەپەردىن.
بىر ئايلىق ۋىسالدىن ھەپتىلىك ھىجران —
ئۇزۇندۇر
ئاق چېچىم بولدى ھىجراندىن.

بەزىدە ئەمەسسەن ئۇنچىلىك ئىللىق،
ماڭا تۇيۇلسەن شۇنچىلىك قوپال.

تۈنۈگۈنكى گېپىڭدىن ئاقاردى چېچىم،
چۈنكى، يۈرىكىمگە قىلدىڭ بەك ئۇۋال.

يەردىمەن، بۇلۇتتا قىلمىدىم سەيلە،
بەلكىم، چاچلىرىمنى ئاقارتتى ئەلەم.
بەزەن دۈشمىنىمنى ئاق كۆڭۈل ئويلاپ،
ئاسىي دوستلىرىمدىن بولمەن بىغەم.

دوستلار قىلسا تۆھمەت، دۈشمەن ۋەھشىلىك —
قورقمايمەن

قورقىمەن ھەسرەتلىرىڭدىن.
ئاق چېچىم كۈمۈشتەك چاقناپ كېتىدۇ،
تەشۋىش - ئەلەملەرنى كۆرسەم چېھرىڭدىن.

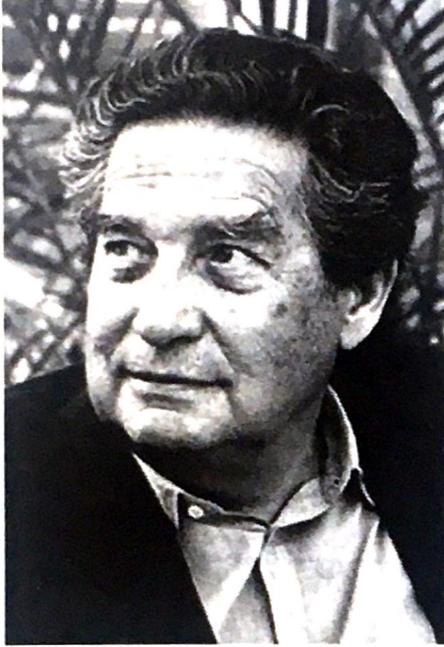
بەلكىم، خۇشاللىقتىن ئاقاردى چېچىم،
چۈنكى، يېنىمدا سەن، ھەمىشە ھەمراھ.
يۈز ياش دېگەنلەرمۇ ھېچقانچە ئەمەس،
بەختىڭ ئۇزارتىدۇ ئۆمرۈمنى ئۇدا.

مايدىكى گۈلشەندە توزۇيدۇ گۈللەر،
زېمىننىڭ يۈزىنى ياپتى گۈل بەرگى.
ئاق باش بوۋاي ئەمەس، سەن بىلەن بولسام،
بولمەن مەڭگۈگە ئاق باشلىق سەبى.

«تەڭرىتاغ» ژۇرنىلىنىڭ 2006 - يىللىق 6 - سانىدىن ئېلىندى.

لىنىدى.

ئوكتاۋىئو پاز شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: مېكسىكا شائىرى،
ئوبزورچىسى ۋە دىپلوماتى، پازنىڭ
(Octavio Paz، 1998 — 1914) ئاتا -
ئانىسى ناھايىتى ئوقۇمۇشلۇق كىشى -
لەردىن بولۇپ، ئەۋزەل ئائىلە مۇھىتى
پازنىڭ ئىجادىيىتىگە چوڭقۇر تەسىر
كۆرسەتكەن.

ئۇنىڭ ئىجادىيىتىدە شېئىر ئا -
ساسى ئورۇندا تۇرىدۇ، ئۇنىڭ شېئىر -
لىرىدا ھىندىيان ئەپسانىلىرى، فىرانز -

سىيە سۇر رېئالزىمنىڭ تەسىرى، ئازىتىك مەدەنىيىتىنىڭ قەدىمىيەت -
لىرى ئەكس ئېتىپ تۇرىدۇ. ئۇنىڭ «كۈن - تاش» (1957)، «قەسەم
ئاستىدىكى ئەركىنلىك» (1958) قاتارلىق ئەسەرلىرى ۋەكىل
خاراكتېرىگە ئىگە. ئۇ 1990 - يىلى نوبېل ئەدەبىيات مۇكاپاتىغا
ئېرىشكەن.]

كۈندۈز تېشى

تاش قۇياشى دالالاردا جىم
ئايلانماقتا ئاسماندا پەقەت
ئوت ھەم زامان زاھىرى قۇياش،
ھەرىكەت قۇياش، قۇياش ئۆزى تاش.

چۈش

جىلۋە قىلماس شولا يىلتىزى،
ئاقتى زامان مەنۇت - مەنۇتلاپ،
قالدى بىر قۇش ھاۋادا توختاپ.

تولۇقلاش

تاغ ئىزدەيسەن كېلىپ مېنىڭ جىسمىمدىن،
تاغ قۇياشى كۆمدى تاغنى ئورماندا.
سەن ئىزدەيسەن ۋۇجۇدۇمدىن بىر قولۋاق،
قولۋاق غايىب بولدى، تۈن تەڭ بولغاندا.

ئاشىقلار

بىر قىز بىلەن بىر يىگىت،
ياتار ئىدى چىملىقتا.
ئاپپىلىسىنى يېيىشتى، بىر - بىرىنى سۆيۈشتى،
شۇ تاپ گويا دولقۇنلار بۇزغۇنلارغا چىرماشتى.

بىر يىگىت ھەم قىز بالا،
ياتار ئىدى ساھىلدا.
ئۇلار لىمون يېيىشتى، بىر - بىرىنى سۆيۈشتى،
شۇ تاپ گويا ئاق بۇلۇت كۆپۈكلەرگە چىرماشتى.

بىر قىز بىلەن بىر يىگىت،
ياتار يەرنىڭ ئاستىدا.
ئۇلار ئەمدى سۆيۈشمەس، ئۇلار ئەمدى سۆزلىمەس،
بىر - بىرىگە جاۋابنى سۈكۈت بىلەن بېرىشتى.

ھايات پىنھان ھەم ئايان

دېڭىزلارنىڭ قارا تۈنىدە
پەقەت بېلىق ۋە ياكى چاقماق.
ئورمانلارنىڭ قارا تۈنىدە
پەقەتلا قۇش ۋە ياكى چاقماق.

تەننىڭ زۇلمەت كېچىلىرىدە
سۆڭەك چاقماق، سۆڭەكتۈر چاقماق.
ئاد، دۇنيانىڭ بارساڭ نەرىگە،
شۇ يەردە تۈن، ھاياتتۇر چاقماق.

شەھەردىكى گۈگۈم (تاللانما)

— ل. ۋ. ئالبېراغا بېغىشلايمەن.
ئۇ مۇشۇ يەردە ئازابلانغان.

سۈكۈنات قېلىن - قېلىن تاشلار كەبى،
تۆكۈلەر كۆك قەرىدىن جىمجىتقىنە.

ئاسمانمۇ ئېغىر يۈكتىن بولدى خالاس،
چۆكمەكتە تاش ۋە قۇدۇق ئۆز - ئۆزىگە.

گۈگۈم ئۆز قىلمىشىدا كۆيەر شۇ تاپ،
كوچىدىن ئۆتتۈم كۈل ھەم ئەسنەك ئارا.
سۆسۈن رەڭ، گەج مەسەللىك، سۈكۈناتلىق
خارامۇش بىر ھاياتلىق سوقار ئۇندا.

بىنەپشە جاراهەت بار قىيا تاشتا،
زەردابىلار قايتتى تىترەپ ھەربىر تامغا،
ئائىلە ئۆلۈملىرى قەبرىستانغا.

غوۋغاسىز يېشىلىشلەر بار ئۇ يەردە،
پاھىشە تاش ھەيكەلدەك تۇرار تۈندە:
ئوخشايدۇ يول بەلگىسىگە زۇلمەت ئىچرە.

4

(پەلەك)

قەھرىلىك مېتاللار، رەھىمسىز خەنجەر،
يۇلتۇزسىز يېگانە تاپتاقىر دالا،
پولاتتىن قۇيۇلغان كۆز يەتمەس تۈزلەڭ
قۇدۇق، ئەما بۇلاق، يىغىسىز ساما.

جىمجىتلىق، قەتئىيلىك، ئۆتكىلى بولماس،
ئىشىكىسىز، تۇتقۇچسىز مۈكەممەل شەھەر.
تۇرىدۇ سەن بەرگەن ئىنتىزارلىق ھەم
ئالۋۇندەك غايىب شۇ جەننەتكە قەدەر.

تىللارنىڭ تەمى ئۇ پارالىچ ئەينەك،
شامالدا ئەندىكىپ كەتكەن سۈكۈنات،
ئۇ گويا چىشلەنگەن، ئۇخلىماس يۈرەك.

سېنى تەۋرىتەلمەس ھېچنېمە، ئاسمان،
سەندە تۇرالمايدۇ ھېچنېمە زىنھار.
يىلتىز ھەم تۇغۇلۇشنى كۆيدۈرەر روھلار،
ئۆزىنىڭ بەھرىگە چۆكمەكتە ھامان.

دېڭىزغا قاراش

1

دولقۇنلاردا بولامدۇ شەكىل؟
ئۆز - ئۆزىنى قاتۇرسا گاھى
گاھىدا لەيلىتەر سۇ يۈزىدە
ياسمان سىزىقلارنى،
ھەرىكەت دېمەك شەكىلنىڭ ئۆزى.

2

چېكىنگەن دولقۇن:
بويۇن، دۈمبە، ساغرا؛
دەۋرىگەن دولقۇن:
بۇزغۇن، ئېغىز، كۆكرەك.

تەشنىلىققا تولغاندۇر دېڭىز.
تاش كارىۋاتتا
ھاسراپ تۇرۇپ
گاھ سوزۇلار، گاھ تۈگۈلەر ئادەمزا تىسىز.

مونولوگ

بەرباد بولغان تۈۋرۈك ئاستىدا،
ناشۇدلۇق ھەم خىياللار ئارا.
ئىسمىڭ مېنىڭ بىدارلىقىمدىن
بوغۇم بولۇپ ئۆتمەكتە ئاستا.

سۇس قىزارغان ئۇزۇن چاچلىرىڭ،
ئوخشار تۈننىڭ يەلكىلىرىدە
يازغى چاقماق يالقۇنلىرىنىڭ
شېرىن، كۈچلۈك تىترەشلىرىگە.

ئېقىپ چىقىپ خارابە ئىچىرە
خىياللارنىڭ غۇۋا ئېقىنى.
ناشۇدلۇقتىن قۇرىدۇ سېنى؛
ئۇنتۇش ھەمدە ئازاب چاچلىرى
تۈنكى نەمخۇش دېڭىز ساھىلى،
ئۇرۇلىدۇ، يېيىلىدۇ ھەم
ئۇيقۇلۇقتا دېڭىز ئەسەبى.

ئىنسان يىلتىزى

1

مۇزىكا ھەم ناخشا - ئۇسسۇل كەينىدە،
بۇ يەر، تۇرغۇنلۇقنىڭ ئىچىدە.
مۇزىكىلار ئەۋجىگەن يەردە،
قېنىم دەرىخى ئاستىدا
ئارام ئېلىپ تۇرماقتىسەن.
يالىڭاچ تەن، كۈچ ھەم تۇرغۇنلۇق قىزى
سوقۇشماقتا تومۇرلىرىمدا.

مانا بۇ ئەڭ جىمجىت بىر ئاسمان،
مانا بۇ ئەڭ غۇبارسىز بەدەن.
قېنىم دەرىخى ئاستىدا
سەن ئۆلگەنىدىڭ.

2

ئىنساننىڭ ئاۋازى يالقۇنچىماقتا،
لەۋلەرمۇ كۆيۈشۈپ كەتكەنگە نىكەم.
توختىغان كېچە
قېپقالدى ئەڭ ئېگىز غۇنچە ئۈستىدە.

ھېچكىم بىلمەس ئىسمىڭنى سېنىڭ،
يۇلتۇزلارنىڭ ئالتۇن رەڭ بالاغىتى
ھەم ئاشۇ ساماغا ئېسىلغان كېچە —

توختاپ قالغان دېڭىز
ئاقماقتا تىلسىملىق قۇدرەتلىرىڭدە.

ھەممە نەرسە بىزۇۋان، ئەي مەشۇقۇم،
ئىسمىڭ يالقۇنچىغان ئاۋاز ئاستىدا.
ھەممە نەرسە سۈكۈتتە، ئاھ مەشۇقۇم،
سەن، ئۆز ئىسمىڭنى يوقاتتىڭ،
تىللار تىتىپ تاشلانغان بۇ كېچىدە.

3

مانا بۇ قېنىڭ،
يوچۇن ھەم چوڭقۇر،
يۇماقتا ئېقىپ كىرىپ تېنىڭگە
ئەسەبىي ناتونۇش دېڭىز ساھىلىنى.

سۈزۈك، يىراق،
مەزمۇت چىداملاردا ھەم ئېقىنلاردا
توسۇدى قېنىمنىڭ ئېقىنلىرىنى.
كىچىككەنە بىر يارا
يورۇقلۇقنى تونۇيدۇ ئېنىق،
تونۇيدۇ ناتونۇش بوشلۇقنى ئېنىق،
تونۇيدۇ مېنىڭ قاراشلىرىمنى.
ئۇلار سېنىڭ قېنىڭ،
بۇلار بولسا
ئۇنىڭ نەمخۇشلۇقىغا شەرھىي بىر سادا.

يوقتۇر ئەسلا ھايات ۋە مامات،
شەكلىڭلا بار پەقەت،
كۆمۈپ تاشلىدى زامانلارنى،
بەرباد قىلدى جەۋھىرىمنى، ئەسلىرىمنى.

مۇھەببەتتە يوقتۇر فورمۇلا
تۇرغۇنلۇقۇڭنىڭ ئىسمى بار، يۇلتۇزلارسىمان.
ۋەھىمە ھەم شەكىلسىز ئىنتىزارلىق
ئۇنىڭ قىرغىقىدا كۈيلەيدۇ ھامان.

ياز كېچىسى

يۇلتۇزلارنى تۆكۈۋەتكەن مەيىن شامال
دەريادا يۇيۇنۇۋاتقان ياز پەسلى
تۇپراقنىڭ ئاغزى
تىنغان نەپەسلەر،
كېچىنىڭ تېنىنى سىلىغىن كېلىپ.
ئېغىز تۇپرىقى، بىر
دوزاخ ئېغىز ئىچىرە ئالماقتا نەپەس،
لەۋگە يامغۇر تۆكمەكتە ئاسمان،
سۇلار كۈيلەپ تۇغۇلدى جەننەت.

يېلىنچاپ كۆيمەكتە كېچە دەرىخى،
پارچىلانغان ياغاچلار بولدى يۇلتۇزلار،

قۇشلار، كۆزلەر
ئاپپاق تۈز سۈيىنىڭ تىلى
قاراڭغۇ دېڭىزغا باشلىدى ھۇجۇم.

ھەممىسى نەپەستە، ياشماقتا، ئاقماقتا:
نۇرلار تىترەكتە،
كۆزلەر بوشلۇقتا،
يۈرەك سوقۇشتا،
كېچە چەكسىزلىكتە.

زۇلمەت مەنبەسى، بىپايان
تۇغۇلماقتا ياز كېچىسىدە.
قارچۇقۇڭدا ئاسمان نامايان.

قۇش

ھاۋا، شولا، ئاسمان،
جىمجىتلىق.
سۈزۈك جىمجىتلىقتا
قەدىمنى توختاتتى كۈندۈز:
بوشلۇق سۈزۈكلۈكى جىمجىت سۈزۈكلۈك.
ئاسماندا قېتىشقان نۇر تالالىرى
بېكىتتى گىياھلارنىڭ ئۆسۈشلىرىنى.
قىيالار ئىچرە زېمىن ھاشاراتلىرى
ئوخشاش نۇر ئاستىدا ئوخشار قىياغا.
ھەر لەھزىدە زامان خۇشلار ئۆزىنى.

چىڭقىچۇش دىلرەبا جىمجىتلىق ئارا
ئاستا - ئاستا بارماقتا ئۇچۇپ.

قۇشلار كۈيدە، پەيلىرى نەپىس،
يارىلانغان كۈمۈش كۆكرەك قوچۇدى كۆكنى،
تترىمەكتە ياپراقلار،
ئويغانماقتا گىياھلار...
سەزدىم ئەزرائىلنى بىر تال پەيسىمان،
ئوقيانى كەرمەكتە كىم، بىلمىدى ھېچكىم،
بىر دەقىقە ئۆتسىلا، كېتىمىز ئۆلۈپ.

پاساھەت

1

قۇشلار كۈيدە،
بىلمەس كۈينىڭ مەنىسى نېمە:
پاراستى ئۈندە.

2

ھەرىكەتنىڭ ماس شەكلى
تۈرمە ئەمەس، پىكىرنىڭ پوستى.

3

سۈزۈك ئەينەك شولىسى
مەن ئۈچۈن يەتكۈدەك نۇر ئەمەس:
سۈزۈك سۇدۇر ئېقىن سۇ، بەس.

تەسەۋۋۇپ

كۆكتە نۇر چاقناپ تۇرار،
چىڭقىچۇش پارلاپ تۇرار،
لېكىن كۆرمىدىم كۈنى.

بارلىقتىن بارلىققىچە،
ھەممىسى سۈزۈك شۇنچە،
لېكىن كۆرمىدىم كۈنى.

نۇر ئەكسىدىن نۇرغىچە،
ئازدىم يورۇق كەزگىچە،
لېكىن كۆرمىدىم كۈنى.

شولىدا ئۇ يېشىندى،
زەررىلەرگە ئۇمۇلدى،
لېكىن كۆرمىدىم كۈنى.

شاخ

قۇش
قارىغاي شېخنىڭ ئۇچىدا،
گاھ كۈيدە، گاھ تىترەكتە.

تىك تۇتۇپ قەددىنى شاخ ئۈزرە
ئۇچتى ئۇ، يوقالدى سايىسى،
تارقىلار ناۋاسى پەلەكتە.

ئوخشاپ قۇش غەزەلچى ئوتۇنغا،
ساپسېرىق نوتىنىڭ ئىلكىدە،
كۆيدۇ - كۆيدۇ شىددەتتە.

قارايمەن: شاخ ئەنە قۇيقۇرۇق،
تۇرىدۇ بىر پارچە جىمجىتلىق،
ئېگىلىپ كەتكەن شاخ ئۈستىدە.

شامال

ياپراقلار كۈيدە،
نەشىۋت ئۇسسۇلدا،
ئەتىرگۈل جەۋلاندا.
بۇ دەل شامال ئەتىرگۈل،
ئەمەس ئۇ ئەتىرگۈل بېغىنىڭ خىلى.

بۇلۇت ۋە بۇلۇت
لەيلەر چۈشتە، كۆكتە دېڭىز يۈسۈنى؛
پۈتۈن ئاسمان ئىتتەرمىسىمۇ،
ئايلىنىدۇ بويلاپ بۇلۇتنى.

بارى بوشلۇق؛
لەيلىقازاق بەرگى تېرەكتە.
كېتىپ بارىدۇ يالىڭاچ ئايال
دولقۇن ئومۇرتقىسىدەك شامال ئىلكىدە.

ھېچنېمە ئەمەسمەن،
لەيلەك ۋۇجۇد، دولقۇن ھەم جۇلا؛
شامالغا مەنسۇپتۇر ھەممىسى،
شامال دېگەن سەيياھ بىر ھاۋا.

بۇلۇت

كۆكتىكى ئارال، توختىغان شامال،
ساھىلدا قەدىمىڭ يېنىكلەر دەرھال،
ھېچقانداق ئىز قالمىدى ئەسلا،
سۇغا سايە سالىدۇ شامال!

گويىكى ياپراقلار ئىچىدە ھاۋا،
ئازىدۇ تۇماننىڭ ياپىرقى ئارا،
پايانسىز ماداردۇر، ئېغىرلىقسىز تەن،
بەئەينى شەكىلسىز ئېغىزدۇر ھاۋا.

توۋلاش

بال ھەرە
قىمىرلىماس
شاختا ئەمەس
ھاۋادا
ھاۋادا ئەمەس
لەھزىدە

ئادەمسىز زېمىن

ئورماندا ھېچكىم
چېلىقماس كۆزگە
بىلمەيمەن مەنمۇ
باردىم قەيەرگە

ئۇيغۇنلۇق

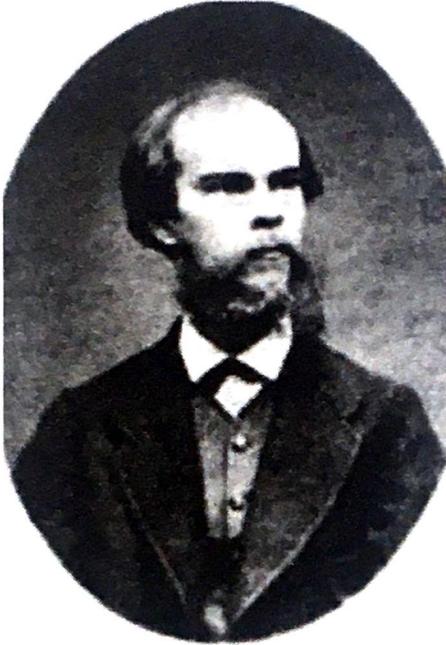
— كارلوس فوئېنتىسقا^①

ئۈستى سۇ
تېگى ئورمان
شامال يولدا راۋان
قۇدۇق ئامان
چېلەك قاپقارا
ئېقىنلار مۇقىم
ئاقىدۇ ئورمان تامان
پەلەك لەۋگە سوزۇلغان

(«ئىلى كەچلىك گېزىتى» 1993 - يىلى 4 - ئايلىق سانى ۋە
«دۇنيا ئەدەبىياتى» 1998 - يىللىق 1 - ساندىن ئېلىندى.)

① كارلوس فوئېنتىس (1928) مېكسىكا يازغۇچىسى.

ۋېرلىن شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: ۋېرلىن (1844 — 1896)
Paal Marie Verlane) فرانسىيە سىم-
ۋولزم شېئىرىتىنىڭ ئاساسلىق
ۋەكىلى. ئۇنىڭ «ئايىدىڭ قەسىدىسى»،
«ھەسرەتلىك دىيالوگ»، «زارىقىپ
يىغلايمەن ئۆز يۈرىكىمدە»، «رومانس»
قاتارلىق ئەسەرلىرى بار.]

كۈز ناخشىسى

ئۆكسۈپ - ئۆكسۈپ يىغلىدى ئۇزاق،
كۈزنىڭ مۇڭلۇق ئىسكىرىپكىسى
يارا قىلدى سانجىلىپ
قاغىرىغان دەردلىك قەلبىمنى.
تۇنجۇقتۇرار ئادەمنى
ھەممە نەرسە سارغىيىپ شۇنداق.
ئۈنلەپ تۇرار قوڭغۇراق،
ئويلاپ ئۆتكەن كۈنلەرنى
كۆز ياشلىرىم كەتتى تامچىلاپ،
سەرگەردانمەن گويا شۇ تاپتا
ۋەھشىي شامال
ئېلىپ مېنى ئىختىيارغا

ئۇچۇرماقتا تەرەپ - تەرەپكە
ئۇچۇرغاندەك خازانىنى.

گۈگۈم

گىرىمىسەن ئاسماننىڭ گىرۋىكى ئۈزرە
نۇر چېچىپ تۇرىدۇ قىزغۇچ تولۇن ئاي.
ئۇسسۇللار ئەۋجىدە لەيلەيدۇ تۇمان،
پاقلار كۈركىراپ تۇرىدۇ تىنماي.
تۇماندا ئۇيقۇدىن مەست بولدى چىمەن،
قومۇشلار تىترەيدۇ شىۋىرلاش بىلەن.

شۇنچە چىڭ يۇمغانچە غۇنچە لېۋىنى،
يېپىلغان سۇ ئۈزرە تۇرىدۇ گۈللەر.
خىيالىي تۇس ئالغان يىراق بىر جايدىن
سۇۋادان قامىتى غۇۋا كۆرۈنەر.
ئەرۋاھى ئۇلارنىڭ سۈرلۈك يەنىلا
ئۇچار مايقوڭغۇزى چاتقاللار ئارا.

ئورمان قۇچىقىدا چىقارماي شەپە،
ئاستا ئويغاندى مۈشۈكىياپىلاق.
مەيۈس ئويلىرىنى زېمىننىڭ بۇ دەم،
ھەيۋەتلىك قاناتلار قوچۇيدۇ ھەر ياق.
تولدى سۇس نۇر بىلەن گۈمبىزى پەلەك،
ۋېناسمۇ كۆرۈندى، تۈن ئاڭا مەلەك.

ئاي شولسى

روھىڭ گويا خىسلەتكە باي ئېسىل مەنزىرە
ئۇسسۇل، نىقاب ئايان قىلار سېھىرلىرىڭنى.
سازلار ياڭراق، ئۇسسۇل ئويناق، غەيرىي نىقابلار
يوشۇرماقتا رەققاسلارنىڭ ھەسرەتلىرىنى.
ياڭراتقاندا مۇھەببەتنىڭ كۈيىنى ئۇلار،
ناخشىلاردا قۇۋناق ھايات، سۆيگۈنىڭ ئەۋجى.
تاشلار ئۇلار ئۆز بەختىگە شۈبھىلىك نەزەر،
گىرەلىشەر ئاي نۇرى ھەم ناخشىنىڭ مەۋجى.
ئاشۇ جىمجىت ئاي شولسى مۇڭلۇق ھەم گۈزەل،
قوشلارنى چۈش پايانغا سۈيىلەر ئورماندا.
ئۈندەيدۇ ئۇ تۇرغان ئاشۇ تاش ھەيكەل ئارا،
شاش، ئەۋرىشىم فونتانىلارنى خامۇش يىغىغا.

يېشىللىق

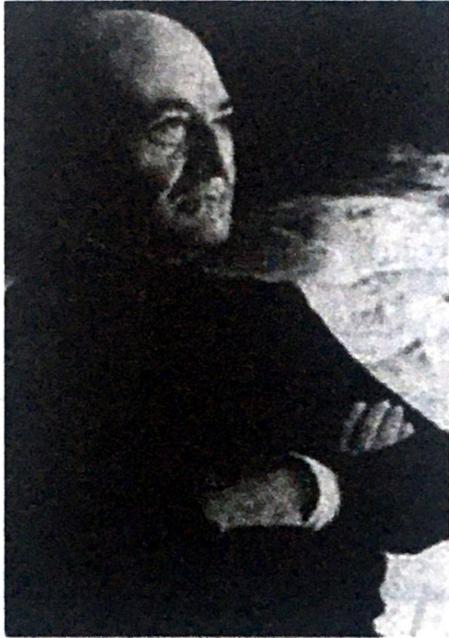
بۇندا مېۋە، بۇندا غۇنچە، شاخۇ يوپۇرماق،
بۇندا يەنە بىر يۈرەك بار، سەن ئۈچۈن سوققان.
قەدىردانم ئاپپاق قولۇڭ قىلمىسۇن پارە،
تاشلا ماڭا كۆزلىرىڭنى ئۈزلۈك تاراتقان.
كەلسەم بارى تاقىۋاپتۇ شەبنەمدىن مارجان،
كېلىپ سايا ماڭلىيمىنى سىپايدۇ لەۋەن.
ئارام ئالاي ئايغىڭدا، بولغىن بىر ھاتەم،
ھاردۇقلىرىم چىقىپ كەتسۇن شېرىن چۈش بىلەن.

تىنچلانسۇن ياش كۆكسۈڭگە يۆلىنىپ بېشىم،
سۆيۈشلىرىڭ ئىز قالدۇرۇپ، بولسۇن ئابىدە.
ئۆزۈڭ ئارام ئالساڭ، ماڭا بىر پەس ئۇيقۇ بەر،
ئۇخلىۋالاي يامغۇردىن سوڭ جىملىق ئىچىدە.

«دۇنيا ئەدەبىياتى» ژۇرنىلىنىڭ 1991 - يىللىق 2 - سا.
نىدىن ئېلىندى.

ئېلىتس شپئىرلاردىن

ئىلاۋە: ئوردىسسۇس ئېلىتس (1911 — 1996) گىرېتسىيەنىڭ ھا- زىرقى زامان مەشھۇر شائىرى، سۇر رېئاللىزمنىڭ گىرېتسىيەدىكى مەشھۇر ۋەكىلى. ئۇ 1911 - يىلى 11 - ئاينىڭ 2 - كۈنى كىرىت ئارىلىدا تۇغۇلغان. 1930 - يىلى ئافىنا ئۇنىۋېرسىتېتىغا كىرىپ قانۇن ئوقۇغان. 1934 - يىلى - دىن باشلاپ شپئىرى ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللانغان.

1935 - يىلى ئۇ گىرېتسىيە سۇر

رېئاللىزم پېشۋاسى ئېنىپىر بىلەن تونۇشۇپ، شۇنىڭدىن كېيىن شپئىر ئىجادىيەتتە زور ئۆزگىرىش ياسىغان. ئۇنىڭ «نشان» (1939)، «تۇنجى قۇياش» (1943) ناملىق شپئىر توپلاملىرىغا شۇ مەزگىلدىكى شپئىرلىرى كىرگۈزۈلگەن، بۇ شپئىرلاردا ئۇنىڭ رې- ئال دۇنيادىن ھالقىپ بىر خىل خىيالىي دۇنياغا يېتىش ئارزۇسى ۋە قۇياشقا بولغان بىر خىل سىرلىق ئىچكى كەچۈرمىشى ئەكس ئەتتۈرۈلگەن. سۇر رېئاللىزم سەنئەتكارلارنىڭ تەسەۋۋۇرى ئادەتتە - كى رېئال دۇنيادىن ھالقىپ، بىر خىل خىيالىي دۇنياغا كىرگەن- دىلا ئاندىن ھەقىقىي سەنئەتكە ئايلىنالايدۇ، دەپ قارايدۇ. بۇ نۇق- تىدىن ئېيتقاندا، ئۇنىڭ شۇ مەزگىلدىكى شپئىرلىرىنى سۇر رېئال- لىزم شپئىرىيەتنىڭ ۋەكىللىك خاراكتېرىگە ئىگە ئەسەرلىرى دېيىشكە بولىدۇ.

1940 - يىلى ئۇ فاشىستلارغا قارشى ئۇرۇشقا قاتناشقان. ئۇ -

رۇش ئۇنىڭ ئىدىيەسى ۋە ئىجادىيىتىگە چوڭقۇر تەسىر كۆرسەتتە. كەن. ئۇ بۇ مەزگىلدە جەمئىيەت بىلەن ئادەمگە يۈزلىنىپ رېئال-لىقنى ئەكس ئەتتۈرىدىغان «قەھرىمانلار ماتەم ناخشىسى» ناملىق مەشھۇر داستاننى يازغان. ئۇرۇش ئاخىرلاشقاندىن كېيىن، ئۇ ياۋروپادىكى ھەرقايسى دۆلەتلەردە ساياھەتتە بولغان. بۇ مەزگىلدە رېۋېردۇ، بىرىتون، پىكاسسو قاتارلىق سۇر رېئالزمچى شائىر، رەسساملار بىلەن تونۇشقان. ئۇلار بىلەن تونۇشۇش شائىرنىڭ ئىجادىيىتىدە يەنە بىر زور يۈكسىلىش پەيدا قىلغان. بۇ مەزگىلدە ئۇ «ئەلۋەتتە شۇنداق» (1959) ناملىق داستاننى يېزىپ چىققان. بۇ داستاننى 1960 - يىللىق خەلقئارالىق شېئىر مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن. بۇ داستاندا ئۇ خىرىستىيان پەلسەپىسى بىلەن ئۆزىنىڭ كىشىلىك دۇنيا قارىشىنى بىرلەشتۈرۈپ ھايات، ئۆلۈم ۋە ئەبەدىيلىك ھەققىدە يېڭى پىكىرلەرنى ئوتتۇرىغا قويغان. «ئەلۋەتتە شۇنداق» ئېلان قىلىنغاندىن كېيىن، ئۇ ئىككىنچى سۈكۈت دەۋرىگە قەدەم قويۇپ، نۇرغۇن مەزگىل ئىزدىنىش ئېلىپ بارغان. 1971 - يىلىغا كەلگەندە يەنە ئەسەر ئېلان قىلىشقا باشلىغان.

شائىر ھازىرغا قەدەر ئوندىن ئارتۇق شېئىر توپلام، نۇرغۇن ئىجادىي رەسىم، شېئىرىيەت ۋە رەسساملق ھەققىدە ماقالىلەر ئېلان قىلىپ، دۇنيا ئەدەبىيات - سەنئەت مۇنبىرىدە كۈچلۈك تەسىر قوزغىغان. ئۇ، شېئىرلىرىدا «گىرېتسىيە ئەنئەنىسىنى ئارقا كۆرۈنۈش قىلىپ، مول سەزگۈ ۋە ئۆتكۈر پاراسەت ئارقىلىق ھا-زىرقى زامان كىشىلىرىنىڭ ئەركىنلىك، يېڭىلىق ئۈچۈن كۈرەش قىلىش روھىنى ئىپادىلىگەن» لىكى ئۈچۈن، 1979 - يىلى نوبېل ئەدەبىيات مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن. [

ئېگەي دېڭىزى

1

مۇھەببەت
ئاراللاردىن توقۇلغان تور ئۇ
ئەنە، ئۇنىڭ دېڭىزىدا كېمىلەر
ھەمدە شۇ چۈش چايكىسىنىڭ پەرۋازى
ئۇنىڭ ئېگىز ماچتىسىنىڭ ئۈستىدە
مۇڭلۇق كۈيگە ئىسقىرتىدۇ دېڭىزچى.

مۇھەببەت
بار ئۇنىڭ كۈيلىرى، سەپەر ئۇپۇقى
تەشنىلىقنىڭ سۈرەن چۇقانى
ئۇنىڭ ئاشۇ نەم قىياسى ئۈستىدە
بىر كېلىنچەك كۈتەر كېمىنى.

مۇھەببەت
ئېزىپ يۈرەر ئۇنىڭ كېمىسى
دېڭىزىدا كېزىپ يۈرەر سوغ شامال
كېزىپ يۈرەر يەلكىنى ھەم ئۈمىدىنىڭ
ئۇنىڭ يەڭگىل دولقۇنلىرى ئۈستىدە
تەۋرىتىدۇ
غالبىلارنىڭ بۆشۈكىنى بىر ئارال.

2

ئويۇنچۇق ۋە دېڭىز سۇلىرى
غۇۋا ئېقىنىدا ئۆزىنىڭ

سۆيۈش بىرلە قۇرۇشتى سۆھبەت
ئۇپۇقتىن كۆرۈنگەن سۈبھى ھەققىدە.

ئۇۋىسىدا
پەر سىلكىيدۇ كەپتەرلەر
چۆمۈپ شەپەققە
يۇيۇنىدۇ ئويغانغان دېڭىز
غەربىي شىمال شامىلى سۆيەر
شۇ دېڭىزغا كىرگەن يەلكەننى
چاچلىرىنى، ۋۇجۇدىنى ھەم
چۈشىدىكى سوغۇق شەبنەمنى.

نۇر- زىياغا تولغان دولقۇنلار
ئۇيقۇسىنى ئاچتى كۆزلەرنىڭ
ئۇ يەردىكى ھايات كېمىسى
يولغا چىقتى چىقىرىپ يەلكەن
شاھىتىغا قاراپ ئۆزىنىڭ.

3

دولقۇنلار
سۆيەر قۇمساڭغۇ ساھىل لېۋىگە
چايكىلار
زەڭگەر ھۆرلۈك بېرەر ئۇپۇققا
سۇلار دەۋرەپ ياندىۇ يەنە
پىچىرلايدۇ بۇزغۇنلار
قۇلىقىغا سەدەپ قىپىنىڭ.

ئاپتاپ كۆيدۈرگەن ئالتۇن چاچ قىزنى
ئېلىپ كەتتى كىملىرى قايقا؟
كۆك دېڭىزنىڭ سۈزۈك تىنىقى
چۈش يەلكىنىنى قويدى قىيسايتىپ
يىراق بىر جايدا
مۇشائىرە قىلار شاۋقۇنلار
ۋەدىسىنى ئېيتىپ سۆيگۈنىڭ.

تۈن لىرىكىلىرى

1

كېلىپ چۈشلەر گىرەلىشىپ بىر - بىرى بىلەن
كۈتۈۋالدى يەسىمەنگۈلنىڭ
دۇنياغا كۆز ئاچقان قۇتلۇق كۈنىنى
بىدار ئاق قۇ ئۈچۈن شۇ چۈشلەر
تۈنلەرسىرى بېغىشلىدى ئۆزىنى.

ئارىسىدا يوپۇرماقلارنىڭ
تۇغۇلماقتا سوغۇق تۇيغۇلار
يۇلتۇزلاردىن نۇرلانغان ھېسلار
چەكسىز ئۇپۇق لېۋىدە چاقنار.

2

جىمجىتلىققا
تۆكۈلمەكتە قۇۋناق يۇلتۇز شولىسى
جىمجىتلىقنىڭ كەينىدە

يوشۇرۇنغان تەنتەكلىكنىڭ ناخشىسى
ئاشىق
ئالۋاستىسى ئۆزگە دۇنيا ئۇنىنىڭ.

ئەگىپ يۈرەر كۆلەڭگىسى سەكراتنىڭ
ئاشۇ يەردىن كەتمەي تېخىچە
پاچاقلانغان ئىشەنچى ئۇنىڭ
يوقاپ كەتكەن يوللىرى ھەمدە.

3

قارىغايىلار
ئىنتىلمەكتە تۈن نىسپىنىڭ ۋەسلىگە
بارماقلار ھەم جىمجىتلىقنىڭ ۋەسلىگە
چۈشنىڭ ئوچۇق دېرىزىسى سىرتىدا
ئاستا - ئاستا يېيىلماقتا پۇشايىمان
ئاغماقتا ھەم يۇلتۇزلارغا ساپ رەڭدەك!

4

يۇرتۇم ھىجرىنىڭ
سىرلىق - پىنھان ئېيى ئاستىدا
گۈگۈمنىڭ
يارقىن، تەنھا پاسىلىدا ھەم
قىپپالنىڭ بىر گەۋدە
ئوخشاپ ھەقىقەتكە
چىنلىق ئۈچۈن تىكلىدى ئەلەم.

5

بەخىرامان كېچىنى
ئەسلىمىلەر قورشىۋالدى تۇيۇقسىز
ئاشۇ كۆپكۆك،
قىزىل،
سېرىق ئەسلىمىلەر.
غەپلەت بىلەن تولغان ئۇنىڭ قۇچىقى
يەلپۈپ تۇرار شامال ئۇنىڭ چېچىنى
قايلىۋالغان سۈكۈت ئۇنىڭ كۆزىنى.

6

تەگسىز كېچە، پۈتمەس ئازابلار
ئۇيقۇسىراپ كەتكەن چىرايلار
ھەسرەت كۆزدىن ئاققۇزىدۇ ياش
كۈلپەتلەر
يوقىلىدۇ بېرەلمەي بەرداش.

دەخلى قىلسا بىھۈدە پىلان
ئەگرى - بۈگرى پىكىر يولىغا
مۆكۈنىدۇ ئۆلۈم نۇقتىسى
تەقدىرنىڭ شۇ چىمىلدىقىغا.

7

ئاي
تاج كىيدۈردى كېچىگە

خىياللارنىڭ يۈزىنى
پارە - پارە قىلدى سايىلەر
گۈگۈمدا
ياغرىغاندا مۇڭلۇق بۇرغا ساداسى
قىممەتسىز بىر كۆزقاراشنىڭ ئاستىدا
مەقسەتسىز غۇلاشتىن تۇغۇلدى كۈلپەت.

«تونۇمايمەن ئەمدى زۇلمەت كېچىنى...»

تونۇمايمەن ئەمدى زۇلمەت كېچىنى
ۋەھىملىك ئىسمىدۇر ئۇ ئۆلۈمنىڭ
لەڭگىرىنى سالىدى يۇلتۇز قېيىقلار
تېرەن چوڭقۇر بىر جايغا دىلىمنىڭ
ئاھ، قاراۋۇل، ئاھ، ۋېنپىرا يۇلتۇزى
چۈشۈمدىكى كىچىككىنە ئارالدا
يانداس بولۇپ شامىلىغا بەختنىڭ
چاقنايسىلەر تاڭ ئاتتى دەپ، ۋىسالدا
ئېگىز - ئېگىز قىيالارنىڭ ئۈستىدىن
سىلجىماقتا كۆزۈم سېنى قۇچاقلاپ
تونۇمايمەن ئىلاھىنى كېچىنىڭ،
ساداقەتلىك يۈرىكىمنىڭ يۇلتۇزى
تۇرغاندىمۇ كۆز چاقنىتىپ جۇلالاپ.

ئۇنتۇپ كەتتىم مەندىن تانغان دۇنيانى
ئېسىمدىدۇر سەدەپ يۇلتۇز، گۈل - گىياھ
كەڭرى - داغدام رەستىسىدە ساماننىڭ

يەكسان بولدۇم قىلساممۇ گەر جان پىدا
مەڭگۈ ئۆلمەس دېڭىزدىن مەن ئۆتكەندە
تىكىلىدۇ ماڭا مەسۇم خىيالىم
كۆزلىرىدە لىغىرلىتىپ يېشىنى.
زەر يالقۇنۇڭ گۈمبىزىدە، ۋېنىپرا
ئاشۇ زۇلمەت كېچىلەرنىڭ كېچىسى
ماڭا يوچۇن قىلىۋالدى ئۆزىنى.

ياز تېنى

چۈمۈلە، كەسلەنچۈككە كۆپتىن بېرى
ئاڭلانماس بولۇپ قالدى يامغۇر ئۈنى
ھۆلۈللەپ تۇرار تىنماي تومۇز ئاپتاپ
مېۋىلەر بويىۋالدى لەۋلىرىنى.
ئېچىلدى زېمىننىڭ تەر تۆشۈكلىرى
شوخ ئاققان ئېقىنلارنىڭ بويلىرىدا
ھەيۋەتلىك بىر تۈپ دەرەخ مەغرۇرانە
تىكىلىپ تۇرار قۇياش تامان بۇندا.

كىمدۇ ئۇ چېكىپ زەيتۇن تاماكىنى
دېڭىزنىڭ ساھىلىدا ئوڭدا ياتقان؟
قايقارا چېكەتكىلەر بېرىپ ئاگاھ
چىرىلداپ ئەتراپىغا كۈي تاراتقان؟
چۈمۈلە كۆكرىكىدە ئوينار ئۇنىڭ
كەسلەنچۈك قولىتۇقىدا يۈرەر تېنەپ
كۈيلەيدۇ ئاشۇلارنى باشلاپ كەلگەن
دېڭىزنىڭ ئالۋاستىسى خۇشال ئۈنلەپ:

«كۆيدى ئاھ، قىپپالنىڭچ يازنىڭ تېنى
قىيا تاش ھەم يۈرەكنىڭ تىترەشلىرى
ماي، تۇزلار ئارسىدا كەتتى چىرىپ.
بورانلار ئايان قىلىپ شىددىتىنى
مەجنۇنتال ئارسىدىن ئۆتەر كېزىپ،
سوزۇلغان ئەگرى - بۈگرى يېرىقلاردا
لەيلەيدۇ رەيھانگۈلنىڭ پۇراقلىرى
بۇ يەردە بىر سەۋسەن بار، تۇرغان ئوراپ
— يۇلتۇز ھەم قارىغايىنىڭ ياپراقلىرى.
ئاھ، يازنىڭ سىرلىق تېنى، كۈندۈز قىپى!

شىددەتلىك مۆلدۈر بىلەن كەلدى يامغۇر
شامالنىڭ تىرناقلىرى يارا قىلغان
زېمىننىڭ ئوزايىنى دەردكە ئوراپ،
تەكتىگە، دەۋرەپ تۇرغان دېڭىزنىڭ
ياۋايى دولقۇنلارنى كىردى باشلاپ.
ئېگىز تاغ چوققىلىرى كىردى شۇڭغۇپ
كۆكسىگە تۇتاش تۇرغان بۇلۇتلارنىڭ
لېكىن سەن مۆكۈپ ھەممە ئارقىسىغا
نېچۈندۈر سوغۇققىنا كۈلۈپ قويدۇڭ.
مەڭگۈلۈك ياشاشنىڭ بىر پۇرسىتىنى
ئېھتىمال يېڭىباشتىن تېپىۋالدىڭ.
قۇملۇقتىن ئىزدەپ قۇياش تاپتى سېنى
كۆردى ھەم كۆك ئاسمانمۇ قۇدرىتىڭنى.»

تەنھا قارلىغاچ

ھەمدەم بولۇپ باھارغا يېگانە بىر قارلىغاچ
مېھنەت بىلەن ياشىغاي ئايلانسۇن دەپ قۇياشنى.
مىڭلاپ شېھىت تەرىنى تۆكسۇن قۇياش ئىشقىدا،
تىرىكلەرمۇ ھەدىيە قىلسۇن ئىسسىق قېنىنى.
قادر ئىگەم قىل بىنا مېنى تاغلار ئىچىگە،
مەڭگۈلۈككە قالدۇرغىن دېڭىزلارنىڭ ئىلكىگە!

كۆتۈرۈپ ماي ئېيىنىڭ مۇردىسىنى سېھىرگەر
كۆمدى ئاستا ئاۋايلاپ دېڭىزدىكى قەبرىگە.
ئۇنى تېرەن قۇدۇقتا ساقلىسىمۇ شۇ پېتى
ھىدى تارار زۇلمەتكە ھەمدە دوزاخ ئىچىگە.
پاسخادىكى سېرىنگۈل ھىدىلىرىدا، ئىگەم سەن
تىرىلىشنىڭ مۇئەتتەر پۇرىقىنى پۇرايسەن!

ئۇرۇق تىنماي تولغىنىپ تۇرغىنىدەك ماتكىدا
ۋەھىملىك خاتىرە بۆسۈپ چىقتى تۇپراقنى.
گويا ئاچ كۆز ئۆمۈچۈك يالماپ يۇتۇپ نۇرلارنى
چاقىناتقاندەك دېڭىزنى، چەكسىز ساھىل - قىرغاقنى.
قادر ئىگەم دېڭىزنىڭ قىرغىقىدا قىل ھىمات
يارات مېنى تاغلاردا قىلىپ كاتتا ئىلتىپات.

چەننەتتىن پارچىلاپ چىقىشنىڭ بىر ئارال

چەننەتتىن پارچىلاپ چىقىشنىڭ بىر ئارال
ھەم دېڭىز ئۈستىگە قۇردۇم بىر قەسىر.
سەلەرچۇ ھەممىڭلار ئۈستىدە ئۇنىڭ.

بار ئۇندا بىر ئىشىك ھەيۋەتلىك تۆشەك.
تۇتۇپ بىر نەيرەڭگۈز خۇشامەتچىنى
تاشلىدىم تېڭى يوق دېڭىز قەرىگە
كۆرەي دەپ ئۇنىڭدىن ھەر تاڭ ئۆزۈمنى.

قارىسام، تېنىڭلارنىڭ يېرىمى سۇدا
يېرىمى چەننەتتە، قىلمەن ئىدا.

«دۇنيا ئەدەبىياتى» ژۇرنىلىنىڭ 1992 - يىللىق 1 - سانىدىن
ئېلىندى.

ھېرمان ھېسسى شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: ھېرمان ھېسسى
(1877 — 1962) نېمىس تىلىدا ئەسەر
يازىدىغان شىۋېتسارىيەلىك يازغۇچى
ھەم شائىر. ئۇ گېرمانىيەنىڭ شىۋابىن
رايونىدىكى بىر دىن تارقاتقۇچى ئائىلىسىدە
دۇنياغا كەلگەن بولۇپ، شەرق ۋە
غەربتىكى ھەر خىل دىنىي مەدەنىيەت-
نىڭ تەسىرىنى قوبۇل قىلغان. 1912 -
يىلى شىۋېتسىيەگە كۆچۈپ بارغان،
1923 - يىلى شىۋېتسارىيە پۇقرالىدە.
قىمغا ئۆتكەن.

ئۇنىڭ «دىمئان»، «سەھاردا»، «سازلىق بۆرسى»، «ئەينەك
ساقىلار ئويۇنى» قاتارلىق رومانلىرى، «شېئىرلار»، «ئورۇش ۋە
تىنچلىق» قاتارلىق شېئىر توپلاملىرى بار.

ھېرمان ھېسسى شېئىرلىرى ساپ ھېسسىيات، ئاددىي -
ساددا ئۇسلۇب، چوڭقۇر پەلسەپىۋىلىككە ئىگە بولۇپ، كىشىنى
قەلب ۋە ئالەم سىرلىرىنىڭ بىر تۇتاش قوينىغا تۇيدۇرمايلا باشلاپ
كىرىدۇ. بۇ جەھەتتە، ئۇ ئاددىي يول بىلەن چوڭقۇرلۇققا ئېرىشە-
لىگەن تىپىك شائىرلارنىڭ بىرى. ئۇنىڭ «ئىلھامغا باي ئەسەرلىرى
پۇختا ۋە كۆزىتىش كۈچىگە ئىگە بولغانلىقى، يۈكسەك ئىنسانپەر-
ۋەرلىك ھەم ئالىجاناب ئىستىلىنىڭ ئۈلگىسىنى ياراتقان»لىقى
ئۈچۈن، 1946 - يىلى نوبېل ئەدەبىيات مۇكاپاتى بىلەن تارتۇقلان-
غان.]

باھار

قاراڭغۇ قاپلىغان ئۆيلەر قەبرىسى،
چۈشلەرنىڭ ئىلكىدە تۇردۇم مەن ئۇزاق.
چۈشۈمدە دەرىخىڭ، زەڭگەر ئاسمىنىڭ،
قۇشلىرىڭ نەغمىدە، تېنىڭ خۇش پۇراق.

ھە، مانا پۈتۈنلەي بولدۇڭ سەن ئايان،
ياسىنىپ ئالدىمدا ئەيلىدىڭ جىلۋە.
كۆزلىرىم رەڭلەردىن قامشار بۇ دەم،
توغۇلدى گويىكى ئېسىل مۆجىزە.

سەن مېنى تونۇدۇڭ، بايقىدىڭ بۈگۈن،
ئىللىق باغرىڭ مەپتۇن قىلدى، ئېزىقتىم يەنە.
مەڭگۈلۈك بەختىڭنىڭ ئالدىدا شۇ تاپ،
بىر يەڭگىل تىترەكنى سەزدىم تېنىمدە.

بەزىدە قۇش ئۇرغاندا خەندىن،
سىيىپىغاندا شاخلارنى شامال.
يىراق ئۆيدە قاۋىغاندا ئىت،
ئۇزاق - ئۇزاق تىڭشايىمەن جىم - لال.

كەتتى روھىم ئۆتمۈشكە ئۇچۇپ،
ئەستىن چىققان مىڭ يىل ئالدىغا.
نەرسىدە قۇشلار ھەم شامال،
ئايلىنىدۇ قېرىندىشىمغا.

روھىم مېنىڭ ياكى بىر دەرەخ،
ياكى ھايۋان، ياكى بىر بۇلۇت.
ئۆزگىرىمەن توختىماي ھەردەم،
سوئالغىغا قالايمىم تۇرۇپ؟

سازلىق بۆرسى

كۈمۈش كەبى ئاپپاققەنە بىر دۇنيا،
تۈندە كەزگەن بۆرسىمەن سازلىقنىڭ،
قېيىنزاردىن ئۈركۈمەكتە قاغىلار،
قارسى يوق ياۋا توشقان، جەرەننىڭ.
يولۇقتۇرسام ئەگەر كىچىك جەرەننى،
يېتەر ئىدىم ئۇنىڭ شۇنچە قەدرىگە.
قادىر بولسام يالماپ ئۇنى يېيىشكە،
چوقۇم لەززەت بېرەر ئىدى قەلبىمگە.
مەن سۆيىمەن بۇ مېھرىلىك جانانى،
دەيمەن يۇمران ۋۇجۇدىنى يالمىسام.
تەشنىلىقتا ئىچىپ قىزىل قېنىنى
باشلىرىمغا تۈنى كىيىپ ھۇۋلىسام،
توشقانغىمۇ قىلار ئىدىم قانائەت.
ئىسسىق گۆشى لەززەت بېرەر تۈن ئارا —
ھاياتتىكى بۇ ئازغىنە خۇشاللىق،
مەندىن ئۇزاپ كەتكەنمىدۇ شۇنچىلا؟
قاراپ باقسام، قايتۇ خېلى ئاقىرىپ،
قۇيرۇقتىكى گۈزەل - كۆركەم مويلىرىم،
نۇرسىزلىنىپ كەتتى ھەتتا كۆزۈممۇ،

بولدى ئۇزاق كەتكىنىگە دىلبىرىم.
بارماقتىمەن تۈن قوينىدا يېگانە،
خيال قىلىپ جەرەننى ھەم توشقانى،
ئۇشقىتسىمۇ ئەتراپىدا شۇرغان.
نەمدىۋالدىم قار سۈيىدە كانايىنى:
بارماقتىمەن ئالۋاستىنىڭ ئالدىغا.
يۈدۈپ مىسكىن ھەم بىچارە روھىمنى.

مەڭگۈلۈك ياشغۇچى

يەر بوغۇزىنىڭ چوڭقۇرلۇقىدىن
ئۆرلەپ تۇرار ھاياتنىڭ ئىشقى؛
قاتتىق ئازاب، سېھىرلىك كەيپ،
دارلاردىكى دەھشەت ۋەھىمە،
پۈتمەس شادلىق ھەمدە ئاچ كۆزلۈك،
مانا، قولى تىلاۋەتچىنىڭ
جازانخور، قاتلىنىڭ قولى؛
ۋەھىمە، شادلىقتىن قامچا يېگەنلەر،
چاچار بەتبۇي ھەم ئىسسىق پۇراق.
بەخت، ھاياجاندىن ئېلىپ نەپەسلەر
يالماپ يەنە ياندۇرىدۇ ئۆزىنى.
سەنئەت يېتىلدۈرۈپ، پىلانلاپ تۇرۇش
زىننەتلەيدۇ بەكمۇ ئەسەبىي.
سەلتەنەتلىك پاهىشخاننى
ئۇلار شاللاق ھەم شۇنچە سۇيۇق
دۇنيادىكى شەھۋەت بەندىسى

مەينەت دولقۇنلاردىن تۆرىلىپ، يەنە —
نجىس بولۇپ كەتكەن ھەممىسى.
بىز يۈرىمىز ئىزدەپ پاناھگاھ
قاشتېشىدەك سۈزۈك ئاسماندىن،
يوق ئۇ يەردە كېچە ھەم كۈندۈز
يوق دەرىجە، جىنسىنىڭ پەرقى.
ۋەھىمەڭلار، گۇناھلىرىڭلار
ھىيلە - نەيرەڭ، شەھۋىتىڭلار
بىزچە گويا بىر مەيدان ئويۇن،
تىنىم تاپماس قۇياش مىسالى.
ھەر كۈنىمىز ئۆتەر بەك ئاستا
باش لىڭشىتىپ پانىي دۇنياغا
تىكىلىمىز سەييارىلەرگە
ئالەم زىمىستانىدىن ئېلىپ بىز نەپەس
تەڭرىنىڭ بەھەييۈەت ئەجدىھاسى بىلەن
بىز ئۆتىمىز بولۇپ ئۆم - ئىناق؛
مەڭگۈلۈك مەۋجۇتىمىز چىرىمەس، سالقىن،
مەڭگۈلۈك كۈلىمىز، سالقىن ھەم يارقىن.

نەي

دەرەخ، چاتقال ئارا پەنجىرە،
خىرە شولا تارىتار كەچتە،
بىرى مۇڭلۇق چالار نېيىنى
شۇ گىرىمىسەن ئۆيىنىڭ ئىچىدە.

گۈگۈم ئىچرە تونۇش بىر ناخشا،
ئۈزۈپ يۈرەر مۇڭلۇق ھەم لەۋەن،
قايتىپ شۇ دەم يۇرتۇڭغا گويا
تاماملىدىڭ سەپىرىڭنى سەن.

نەپەسلىرى ئاشۇ نەيچىنىڭ،
چىقارماقتا دۇنيا سىرىنى،
ھازىر ئۆزى مەڭگۈلۈك دۇنيا،
بېغىشلايدۇ ھەركىم ئۆزىنى.

قۇمغا يېزىش

بارچە گۈزەل، سېھىرلىك نەرسە —
پەقەت تۇمان ياكى ئۇچقان قار
چۈنكى ئەزىز، سۆيۈملۈك نەرسە
مەڭگۈلۈككە تاپالماس قارار:
مەيلى بۇلۇت، گۈللەر ھەم ماغزاپ،
مەيلى سالىۇت، بالا كۈلكىسى
ئەينەكتىكى ماھىتابانلار
باشقا گۈزەل نەرسە ھەممىسى.
ئۇلار سالقىن ياكى خۇش پۇراق
بۇنى بىلىش شۇ قەدەر ھەسرەت
غايىب بولۇر، بولسىلا ئايان
مەۋجۇت بولار دەقىقە پەقەت.
ئۇزاق ياشاپ تۇرغان ھەممىسى
كۆڭلىمىزدە ئەمەس سۆيۈملۈك:

سوغۇق شولا تاراتقان ياقۇت
ۋەزنى ئېغىر پارقىراق ئالتۇن
بۇلار گويا ھېسابسىز يۇلتۇز
يىراق كۆكتە چاقنىغان يۈچۈن.
ئۆتكۈنچى بىز، ئۇلار ئىنتىلىپ
قەلبىمىزگە كىرەلمەس سىڭىپ.

ياق، سۆيۈملۈك بولغىنى بىزگە
يوقىلىشقا قاراپ يول ئالغان
توزۇۋاتقان شۇنداق نەرسىلەر.
بىز سۆيىمىز ھەممىدىن شۇنى
ياۋا ھايۋان، شامال، سۈكەبى
پەيدا بولۇپ يوقالغان، ئۆچكەن
مۇزىكىنىڭ ئويناقلقىنى،
بار ئۇنىڭدا غۇۋا بىر ھەسرەت
داۋام قىلار توختىماي ھامان
سادالارغا ئۆلىنىپ سادا
ئېقىپ تۇرار سۈكەبى راۋان.

مانا شۇنداق بىزنىڭ قەلبىمىز
ياقماس زىنھار ئۆلۈك نەرسىلەر
ھايات، پەرۋاز ھەمدە ئېقىنى
ساداقتە ھەم مەردلىكتە سۆيەر
يۇلتۇزلۇق كۆك، گۆھەر، قىيا تاش
شۇنچە ئىتتىك قىلىدۇ بىزار.
شامال، ماغزاپ شوخلۇق بىزنى
ئۈندىمەكتە مەڭگۈ كۆچۈشكە
زامانغا يار بولۇپ ئەبەدكە.

ئاشۇ گۈلدە چاقنىغان شەبنەم
شۇ يېگانە قۇشنىڭ شادلىقى
غايىب بولغان ئاشۇ بۇلۇتلار
پارقىراپ قار ۋە ھەسەن - ھۈسەن
قانات قېقىپ ئۇچقان كېپىنەك
شوخ ياڭراق كۈلكە ساداسى
بۇ يوقىلىپ كەتكەن نەرسىلەر
بېرەلەيدۇ شادلىق يا ئەلەم.
بىز سۆيىمىز ئۆزىمىز بىلەن
ئوخشاپ كەتكەن ھەممە نەرسىنى
بىز تونۇيمىز شاماللار قۇمغا
يېزىپ قويغان ئىنشا - ھەرىپى.

مەكتۇپ

ئەستى مەغرىب شامىلى كەچتە،
ئىڭرىماقتا لىپامۇ دەردتە،
ئاي شاخلارنىڭ ئاراچلىرىدىن
تىكىلمەكتە خانامغا چەتتە.

نامە يازدىم دىل سۆيگەن گۈزەل
تاشلاپ كەتكەن ئاشۇ دىلبەرگە،
ئۇزۇن قۇرلار بولغۇچە تامام
ئاي نۇرىنى تۆكتى قەغەزگە.

چۈشۈپ ئاينىڭ جىمجىت شولىسى،
قۇرلار ئارا قىلغاندا جىلۋە،
يۈرەك يىغلاپ ئۈنتۈلدى ئۇيقۇ
ئۈنتۈلدى ئاي، ئىبادەت ھەممە.

(«تەڭرىتاغ» ژۇرنىلىنىڭ 1993 - يىللىق 6 - ساندىن ئېلىندى.)

بورخس شپئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: بورخس (1899 —
1986 ، Jorge Luis Borges) ئارگېنتىنا
يازغۇچىسى، شائىر، ئوبزورچى ۋە ئە-
دەبىي تەرجىمان. بورخس ناھايىتى
بىلىملىك يازغۇچى بولۇپ، ئۇنىڭ ئە-
سەرلىرىدە غەرب ۋە شەرقنىڭ مول مە-
دەنىيەت تىندۇرمىسى مانا مەن دەپ
چىقىپ تۇرىدۇ. ئۇنىڭ «ئاچا يوللۇق
باغ» (1941)، «ئەلىق» (1949) قاتارلىق
ھېكايىلىرى ۋەكىل خاراكتېرىگە ئىگە.

ئۇنىڭدىن باشقا ئۇنىڭ «ئاخشام قىسسىسى»، «بوينىس ئايرىس تۈي-
غۇسى»، «شائىر» قاتارلىق شپئىر، نەسر توپلاملىرى بار. بورخس-
نىڭ ھېكايە ۋە شپئىرلىرى ئۇسلۇبىدىكى ئۆزگىچىلىك ھەم خاس-
لىق بىلەن دۇنيا ئەدەبىياتىنىڭ خەزىنىسىگە ئايلىنىپ كەتكەن.]

شپئىر سەنئىتى

يىللار ھەم سۇدىن پۈتكەن ئېقىنغا بېقىپ،
ۋاقتىنى باشقا بىر دەرياگەن دېدىم.
ھەممىز دەريادەك بولمىز غايىب،
چىرايلار سۇ كەبى ئاقار بىتىنىم.

تۈندىكى بىدارلىق باشقىچە بىر چۈش —
ئويغاقلىق ۋەسلىنى ئىستىگەن ئارمان.
تېنىمىز ھەر زامان قورققان ھالاكەت،
ھەر كەچكى ئۆلۈمدۈر چۈش دەپ ئاتالغان.

يورغا ئاي — يىللار تاشلىغىن نەزەر،
ئۇنى ھەم ھاياتنىڭ بەلگىسى دەپ بىل.
ئاشۇ ئاي — يىللارنىڭ دەپسەندىسىنى،
ئايلىندۇر ناۋاغا ياكى سىمۋول قىل.

ئايلىندۇر بىتەھقىق ئۆلۈمنى چۈشكە،
قايغۇلۇق ئالتۇن بىل قۇياشنى پاتقان.
موھتاجلىق ۋە لېكىن ئۆلمەسلىك شېئىر،
شېئىردۇر شام — سەھەر كۈندە ئالماشقان.

بىراۋنىڭ چىرايى قايرىلغاندا كۈن،
ئەينەك چوڭقۇرىدىن تىكىلەر بىزگە.
سەنئەتنىڭ خىسلىتى بولسۇن ئەينەكتەك،
تۇرقىمىز ئۆزىمىزنى كۆرسەتسۇن بىزگە.

كۆرۈپ رىۋايەتتە جاپاكەش يولشىس^①،
باراقسان ھەم ساددا ئىستاكانى^②.
يىغلاپ كەتتى ئۆزىنى باسالماستىن،
سەنئەتمۇ ئىستاك، مەڭگۈ باراقسان
جاپالىق كەچۈرمىش ئەمەس ھېچقاچان.

① يولشىس — رىم ئەپسانىلىرىدىكى قەھرىمان بولۇپ، گىرىك ئەپسانىلىرىدىكى ئودېسا-نىڭ ئۆزى. ئۇ تىرويا ئۇرۇشىدا ياغاچ ئات ھىيلىسىنى ئىشلىتىپ يۇنان قوشۇنلىرىنى غەلبىگە ئېرىشتۈرگەندى. ئۇ يۇرتىغا قايتىش سەپىرىدە ئون يىللىق خەتەرلىك سەرگۈزەشتلەرنى باشتىن كەچۈرۈپ يۇرتى ئىستاك ئارىلىغا بارىدۇ. ھومېر «ئودېسا» داستانىدا ئۇنىڭ ئۇرۇش-تىن كېيىنكى سەرگۈزەشتىسىنى تېما قىلغان.

② يەر نامى.

شېئىر ھەم دەريادۇر مەڭگۈ قۇرۇماس،
ھىراكلېتنىڭ^① ئۆزگىرىشچان كىرىستالى.
شېئىر شۇ كىرىستال ۋە ياكى ئەمەس،
تىنىمسىز دەريادەك ئەزەلدىن يېڭى.

تالانت

تەڭرى ماڭا كىتاب بەردى،
زۇلمەت كېچە ھەم.
بۇ مەسخىرە ئادەمنى قىلمامدۇ ھەيران.
خالىمايمەن ھېچكىمنىڭ ئاھۇ زارىنى،
مېنىڭ ئۈچۈن قايغۇرۇپ چەكمەڭلار پىغان.

تەڭرى بۇ كىتابتىن پۈتكەن شەھەرگە،
غوجايىن قىلدى جۈپ گىرىمىسەن كۆزنى.
قانچىلىك زەن قويۇپ قارىسۇن ئۇ كۆز،
قەۋەت - قەۋەت كىتاب ئىشكاپلىرىدىن،
كۆرىدۇ ئارانلا تۇتۇق پارچىلارنى.

كىتاب ئىشكاپىغا چۈشۈپ ئاپپاق نۇر،
يورۇتار بىساناق، توم - توم كىتابنى.
ئۇلار تۇمان كەبى بىپايان، چوڭقۇر،
ئەسلىتەر ئالېكساندىر شەھىرىدىكى
كۆيگەن كىتابلارنى - خارابىلەرنى^②.

① ھىراكلېت — تەبىئەت دۇنياسىدىكى ھەرىكەت تەكرارلىنىپ تىنىمسىز دەۋر قىلىپ تۇرىدۇ، دەپ قارايدۇ. ئۇنىڭ «ئادەم بىر دەريادىن ئىككى قېتىم ئۆتكىلى بولمايدۇ» دېگەن مەشھۇر سۆزى بار.

② ئوتتۇرا يەر دېڭىزىغا ھۆكۈمرانلىق قىلغان پادىشاھ پىتولىمى II مىسىرنىڭ ئالېكساندىر دەرياسى شەھىرىدە ھەيۋەتلىك بىر كۈتۈپخانا قۇرغان. بۇ كۈتۈپخانا كېيىن كۆپ قېتىملىق ئۇرۇشلاردا ۋەيران بولغان.

گىرېك قىسسىسىدە بىر پادىشاھ ئۆلگەن،
چاڭقاپ زۇمرەت بۇلاق ئاققان باغلاردا.
شۇ ھەيۋەتلىك كۈتۈپخانىدا ئىزدەيمەن،
قارىغۇلارچە سىلاپ، يۈرەك بىناۋا.

قامۇسلار، خەرىتىلەر ھەمدە مەشرىق،
مەغرىب ھەم ئەسىرلەر، سۇلالىلەر.
بەلگىلەر، ئالەم ھەم ئالەم مەنبەسى،
تاملارنى قىلدى ھاسىل، ماڭا نېمە بېرەر.

سايىلەر ئارا، بوشلۇق زۇلمىتى ئارا،
ھاسامغا تايىنىپ ئىزدەۋاتمەن.
قەلبىمدە جەننەتنىڭ قىياپىتىنى،
كۈتۈپخانا شەكلىدە ياساۋاتمەن.

«تاسادىپىيلىق» دېگىلى بولمايدۇ زىنھار،
نېمە ئىكەن بۇلارنى قىلغان كونترول.
شۇ نۇرغۇن كىتابلارنى، سايىلەرنى،
ئۆتمۈشتىكى غۇۋا بىر پىشىم ۋاقتىدا،
قىلغانىكەن يەنە بىر مەن ئۆزىگە قوبۇل.
كىم يازدىكىن بۇ شېئىرنى ئىككىمىز ئارا؟
چىگىش مەنمۇ ۋە ياكى تەنھا بىر سايە.
مېنى قانداق ئاتاشنىڭ كارى چاغلىقتۇر،
قارغاش دېگەن پارچىلانماس پۈتۈن بىر گەۋدە.

قارايدۇ گېروساك^① ياكى بورخس،
بۇ سۆيۈملۈك دۇنيانىڭ ھالاكتىگە.
بۈزۈلدى ئۇ، بولدى ئاپپاق كۈل دۆۋىسى
ئوخشار ئۈنتۈلۈشقا ۋە ياكى چۈشكە.

① گېروساك (1848 — 1929) ئارگېنتىنالىق ئەدىب، ئەدەبىي ئوبزورچى.

كومپاس

نەرسىلەر مەلۇم بىر يېزىقتىكى سۆز،
كىم ئايرىماس تىلىسىم ئارا كېچە - كۈندۈزنى.
دۇنيانىڭ تارىخى ئاشۇنداق بولمىش،
شۇ يېزىقتا يېزىپ چىقتۇق شاۋقۇن - سۈرەننى.

سۈرەنلىك كارفاگىن^①، رۇم، مەن، سەن، ئۇ
چۈشەنمەيمەن ئۆزۈمنىڭ ھاياتىنى.
سىر ھەم ئامەت، زىچ يېزىلغان ئازابلار
يەنە بابىل مۇنارىنىڭ سۇنۇق ماجىراللىرىنى.

ئىسىملار كەينىدە ئىسىمسىز نەرسە،
بۇ يالتىراق، ئەپچىل زەڭگەر ئىستىرپلىكىدا.
سايىسىنىڭ تارتىشىنى سەزدىم بۈگۈن،
جەسۇر ئىستىرپلىكا باقار دېڭىز قىرغىقى تامان.
گويىا چۈشۈم ئىچىدە كۆرگەن شۇ سائەت،
ئوخشاپ كېتەر ئۇخلاۋېتىپ تىترىگەن قۇشقا.

1966 - يىلىدىكى قەسىدە

ۋەتەن ئۇ بىر ئوچۇم ئادەملەر ئەمەس
ۋەتەن سەھەردىكى كەڭرى مەيداندا
تۇتقانچە مىس ئاتنىڭ تىزگىنىنى چىڭ.
تىك تۇرغان ھەيۋەتلىك چەۋەنداز ئەمەس،

① يەر نامى.

ئەمەس ئۇ كۆزلىرى تىكىلىپ تۇرغان.
ھەدەپ چېپىۋاتقان قەھرىمان تۈگەل،
ۋەتەن ئۇ شېئىر يازغان ئەدىبمۇ ئەمەس.
چوڭ ئىشنى تەۋرەتكەن باتۇرمۇ ئەمەس،
ھەتتا، ئەۋلادلارغا ئۈلگە قالدۇرۇپ.
بىر - بىر كېتىپ قالغان كامىللار ئەمەس،
ۋەتەن ئۇ بىر ئوچۇم ئادەملەر ئەمەس
ھېچنېمە ۋەتەندىن دېرەك بېرەلمەس.

ۋەتەن ئۇ بىر ئوچۇم ئادەملەر ئەمەس.
ياكى ئەلمىساقىتىن تارتىپ زامانلار —
تولدى قىلىچ، ئۇرۇش، نىزاغا
ئاستا روناق تاپقان شەھەر - بازارلار
سەھەرگە ناماز شام پەيتىنى ئۇلاپ
كەلتۈردى بەئەينى بىرلا تالاغا،
نۇرانە ئەپتىنى يوقاتقان ئەينەك.
كۆرسىتەر سولاشقان، ھالسىز چىرايىنى،
تاڭغىچە قۇترايدۇ نامسىز ئازابلار،
يامغۇرلار باغچىدا ياغار تورسىمان —
بۇلار دېرەك بەرمەس ۋەتەندىن ھامان.

دوستلىرىم، تىنىمىسىز ھەرىكەتتۇر ۋەتەن،
بەئەينى تىنىمىسىز دۇنياغا ئوخشاش.
(مۇبادا مەڭگۈلۈك شۇ كۆزەتكۈچى
بىر لەھزە ئويلىماي قويسىلا بىزنى
كۈمۈش رەڭگىدىكى ئۇچقۇر چاقماقلار
تېشىپلا ئۆرتەيدۇ ۋۇجۇدىمىزنى).
ۋەتەن ئۇ بىر ئوچۇم ئادەملەر ئەمەس،

بىراق، بىز ھەممىمىز قويمايمىز يەردە
كونا قەسىمنى چەۋەندازلارنىڭ
بولايلى شۇنداق بىر ئاجايىپ ئىنسان
ئېسىگە كىرمىگەن گويا ئۇلارنىڭ
بولايلى بىز شۇنداق ئارگېنتىنالىق
ئۇلارنىڭ ئىستىكى، غايىسى كەبى
ئۇلار بۇ قەدىمىي ئېسىل تۇپراقتا
ئاشۇنداق قەسەمىياد قىلغان ئەبەدىي.
دەل ئاشۇ مەردلەرنىڭ كېلەچىكى بىز،
ئۆلۈكلەر قەلبىنىڭ تەسەللىسى بىز؛
ۋارىسلىق ئېنىقكى بىزنىڭ بۇرچىمىز
شۇ ئۇلۇغ سىيمالار قالدۇرغان شاننى
قوغدايمىز، كۆڭۈلدە مەھكەم قۇچىمىز.
ۋەتەن ئۇ بىر ئوچۇم ئادەملەر ئەمەس،
ۋەتەن ئۇ پەقەتلا پۈتكۈل ھەممىمىز.
شۇ گۈزەل يالقۇنلار كۆكسىمىز ئىچرە،
ئەبەدىي يېلىنچاپ تۇرسۇن غۇبارسىز.

قەستداش

مەن چار مىخقا مىخلانسام ئەگەر،
بولاي مىخ ھەم چار مىخنىڭ ئۆزى.
مەجبۇرلانسام زەھەرلىك مەيگە،
بولۇشۇم كېرەك ئوغىنىڭ ئۆزى.
ئالدىغاندا بولاي سەپسەتە،
كۆيدۈرۈلسەم دوزاخنىڭ ئوتى.

رەھمەت دەيمەن ھەربىر لەھزىگە.
يۇتۇۋېتەي ھەممە نەرسىنى
دۇنيانىڭ يۈكىنى، نومۇس، شادلىقنى.

ئاقلاي زەخمەت قىلغان بارچىنى
كارى چاغلىق، ماڭا بەربىر
بەختسىزلىك ياكى بەختنىڭ
چۈنكى مەن دېگەن شائىر.
چۈنكى مەن دېگەن شائىر.

سىرلانغان ھاسا

مارىيە ئۇنى كۆرۈپ قالدى. ئېغىردەك كۆرۈنسىمۇ بەكلا يەڭ-
گىل ئىدى. ئۇنىڭغا كىمنىڭ كۆزى چۈشسە كۆزىنى ئۈزەلمەي قا-
لىدۇ. كىم كۆزىنى ئۈزەلمىگەن بولسا شۇ ئۈنتۈپ قالمايدۇ.
ئۇنىڭغا قارىدىم. ئۇ ماڭا ئاشۇ ئىمپىرىيەنىڭ بىر قىسمىدەك
كۆرۈندى، ناھايىتى قەدىمكى ئىمپىرىيە، ئۇ سەددىچىننى ياسىدى،
ئۇ ئاجايىپ ئىقلىم بەرپا قىلماقچى.
ئۇنىڭغا قارىدىم. جۇاڭزى ئېسىمگە كەلدى. جۇاڭزى ئۆزىنىڭ
چۈشىدە كېپىنەككە ئايلىنىپ قالغانىدى، ئادەم چۈشىدە كېپىنەك-
كە ئايلىنىدۇ ياكى كېپىنەك چۈشىدە ئادەمگە ئايلىنىدۇ، ئۇ ئويغان-
غاندىن كېيىن بۇنى بىلەلمىدى.
ئۇنىڭغا قارىدىم. ھاسىنى ياسىغان ئۈستامنى پەرەز قىلدىم،
ئۇ بامبۇكلارنى ئوتقا قاقلاپ ئېگىپ، ئوڭ قولۇمغا ئەپچىل كېلىد-
دىغان قىلىپ ياسىغانىكەن.
ئۇ ھاياتمۇ ياكى ئۆلۈپ كەتتىمۇ، بۇنى بىلمەيمەن.

ئۇ تەرىقەتكە ئىشەنمەمدۇ، بۇدداغىمۇ ياكى 64 جىلدىق پال
كىتابىنى تەتقىق قىلامدۇ، بۇنى بىلمەيمەن.
بىز ئەبەدىي يۈز كۆرۈشەلمەيمىز.
ئۇنى 930 مىليون ئادەمنىڭ ئارىسىدىن تېپىش تەس.
ئەمما، بىرنەرسە بىزنى باغلاپ تۇرىدۇ.
تلىم ئارا كىشىلەر بۇنداق باغلىنىشنىڭ مۇمكىنلىكىنى
ئويلىغان.
دۇنيا بۇنداق باغلىنىشنىڭ مۇمكىنلىكىگە موھتاج.

(«تەڭرىتاغ» ژۇرنىلىنىڭ 1995 - يىللىق 2 - ساندىن ئېلىندى)

گىلۋىك شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: گىلۋىك (1907 - يىلى تۇغۇلغان) فىرانسىيەنىڭ ھالقىما رې-ئالزىمچى شائىرى، ئۇنىڭ «لايدىن ۋە سۇدىن» (1942)، «ئىجرا قەغىزى» (1947)، «ئېرىشمەك» (1949)، «زېمىن بەختى ئۈچۈن» (1952)، «ئېۋكىلىد ئاھاڭلىرى» (1967) قاتارلىق توپلاملىرى بار.]

سۈنۈۋاتقان گۈلخان

قەيەردىدۇر، تېرەنلىكتە،
بىر تېرەنلىكتە،
يوللار ئۇچرىشىدۇ.
قىسقراق يوللار.

بىپايانلىق بىلەن قوشۇلۇپ كېتەر.

مانا ھېچ نەرسە يوق — پەقەت شار قالدى،
ئۇ — چەكسىز، كۆرۈنمەس، يۇمىلاق ۋۇجۇد،
تىنماي لەڭ ئۇرىدۇ ئۇنىڭ ئىچىدە،
لەڭ ئۇرىدۇ قاندەك قارا رەڭ.

ئەقىل يەتمەيدىغان يىراقلىقلاردا
تەنھا، ئۇنتۇلغان
بىر كۆز
تىكىلەر —

سۇنۇۋاتقان گۈلخان يۈرىكى.

تاكى يەلكەن گۈللەر ئىكەن شامالدا —
ئۈمىد كۈتسە بولار ھاياتتىن.
دولقۇنلار كۈچىيىپ گىرەلىشەر
قاتتىق تېپىپ يۈرەك
جەۋلان ئېتەر.

چۈمۈلە

ئېتىبارغا ئېلىنمىغان
چۈمۈلە جەستى —
يېشىل مايسىدا
ياتقان بىر نۇقتا؟

مەلۇمكى، بۇ زېمىن —
ئادەملەرنىڭ قولىدا.
چۈمۈلنى يارىتىپ
چوقۇم خاتا قىلدى خۇدا.

يىرگىنچلىك مەخلۇق، قاچماي تۇر
ھازىر قايناق سۇ بىلەن سېنى!...

ئەگەر سەن، ئەي چۈمۈلە
يوغانراق بولساڭ ئىدىڭ
مىلتىقنىڭ بولسا ئىدى قولۇڭدا،
ئىشەنگىنىكى،
ھۆرمەت قىلغان بولاتتى شۇندا
ئادەملەر
سېنى .

قۇشنىڭ بوغۇزىدا
ئىشەنچ - ئۈمىد ساقلىنار
كېلەچەكنىڭ باھارلىرىغا.

بىز ھەمىشە ئىستەر ئىدۇق
شاش ۋاقتتىن ئۇزاپ كېتىشىنى.

ۋاقتتىن بۇرۇن
تېخى يۈز بەرمىگەن ۋەقەلەرنىڭ
قوغۇشۇن تېنىگە چۆكۈپ كېتىشىنى.
ۋاقت قولغا ئۆگىتەلمىگەن
نەرسىلەر بويىنغا ئارقان سېلىشىنى.

ۋە ئولجىنى بېسىپ كۆكرەككە
تىكىلمەكنى ئىستەر ئىدۇق
ئەسىرلەر ئارىلاپ، تۇمانلار ئارا
قىرغاقلىرىمىزغا چېچىلىۋاتقان
ۋۇجۇدى قۇرۇغان ۋاقتقا.

مەن سەنسىز ئوتلاقلىرىغا باردىم.
گۈللەر ياققا باردىم مەن سەنسىز
سەنسىز ئۆتتۈم تالاي تاملاردىن
سەنسىز يەتتىم دەررە قېشىدا
سەنسىز
ئاخشام بويى يۈردۈم كۆتۈرۈپ
يالغۇز
ئادەملەرنىڭ ئېغىرلىقىنى.
ئاھ، ئەمدى قولىدىن كەلمەس بۇ —
سەنسىز.

شامال، قۇم ۋە دېڭىز
سەن شۇ يەردە، خۇددى شۇ يەردە
ئۇچرىشىشىنى كېلىشىپ ئالدىڭىز.

ئەمدى، پەۋقۇلئاددە ئۇچراشتۇق دەپ
نەيرەڭ قىلماق شەرتىمكىن، ئەمدى؟

دېڭىز، رەھمەت ساڭا
بىزگە ئوخشىمىغىنىڭ ئۈچۈن.

سەن بىز كەبى مۇمكىن بولمىغان
نەرسىلەر ھەققىدە خىيال سۈرمەيسەن.

ۋە يەنە پاراغەت ھەققىدە.

مەڭگۈلۈكنى
بىز يوقاتمىدۇق.

بىزگە

باشقا نەرسە يېتىشمەس ئىدى:
بىز شۇ مەڭگۈلۈكنى ئاددىي كۈنلەرگە:
ئوتلاققا، بۇلۇتقا ئايلاندۇرالمىدۇق.

ئايلاندۇرالمىدۇق بىز ئۇنى
سۆزلەرگە ھەم ۋەقەلەرگە

ئەمما، ساقلاپ قالدۇق ئۆزىمىز ئۈچۈن
قىيىن ئەمەس بۇ ئۈنچىلىك.

گاھى

روشن بولۇپ قالاتتى بىردىن
مەڭگۈلۈك — بۇ بىزنىڭ ئۆزىمىز.

(ئۆزبېكچە «20 - ئەسىر جاھان شېئىرىيىتى نەمۇنىلىرى»
ناملىق كىتابتىن ئۇيغۇرچىلاشتۇرۇلدى؛ «قومۇل ئەدەبىياتى»
ژۇرنىلىنىڭ 1997 - يىللىق 3 - سانىدىن ئېلىندى.)

سىمبورىسكا شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: ۋىسلاۋا سىمبورىسكا پولشانىڭ ئاتاقلىق شائىرەسى، ئۇ 1923 - يىلى پولشانىڭ كوزنېك دېگەن يېرىدە تۇغۇلغان. 1945 - يىلىدىن 1948 - يىلىغىچە كىراكوفتىكى ئالىي مەكتەپتە پۈتتۈرگەن. ئەدەبىياتى ۋە جەمئىيەتشۇناسلىقنى ئۆگەنگەن. 1953 - يىلىدىن باشلاپ، «ئەدەبىي تۇرمۇش» ناملىق ھەپتىلىك ژۇرنالدا شېئىرىيەت سەھىپىسىنىڭ باش مۇھەررىرى بولۇپ ئىشلىگەن. ئۇنىڭ شېئىرلىرى 1945 -

يىلىدىن باشلاپ ئېلان قىلىنىشقا باشلىغان، شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ «نېمە ئۈچۈن ياشايمىز» (1952)، «ئۆزۈمگە سوئال» (1954)، «قار ئادەمگە خىتاب» (1957)، «تۈز» (1962)، «شېئىرلار» (1967)، «چوڭ سانلار» (1976) قاتارلىق توپلاملارنى ئارقا - ئارقىدىن نەشر قىلدۇرغان، ئۇ جەمئىي 12 پارچە شېئىر توپلىمى ئېلان قىلغان. سىمبورىسكا شائىرە بولۇش بىلەن بىللە، يەنە پۇختا ئەدەبىي تەرجىمان ھەم تەرجىمچى. ئۇ فىرانسىيە ئوتتۇرا ئەسىر شېئىرلىرىنى پۈتۈن تىلغا تەرجىمە قىلغان، ئىككى توم ئەدەبىي تەرجىمە نەشر قىلدۇرغان.

سىمبورىسكانىڭ شېئىرلىرى قويۇق پەلسەپىۋى ئالاھىدىلىك - لەرگە ئىگە بولۇپ، نۇرغۇن شېئىرلىرىدا ئادەمنىڭ تارىخى ۋە تەبىئىي مۇھىتتىكى ئورنى، كىشىلىك ھاياتنىڭ مەنىسى ھەققىدىكى ئىزدىنىشلىرى ئەينى دەۋر زىيالىيلىرىنىڭ روھىي ھالىتى ۋە تە -

سېراتلىرى ئەكس ئەتتۈرۈلگەن. ئۇ ئۆتكۈر نەزەر بىلەن ئادەمدىكى يېتەرسىزلىكلەرنى، ئازاب ۋە ھالاكەتلەرنى كۆرۈپ يەتكەن، بۇلارغا نىسبەتەن ھېسداشلىقنى ئىزھار قىلغان. ئۇنىڭ تىلى ئاددىي - ساددا ۋە يارقىن بولۇپ، سەمىمىي ھېكمەت پۇراپ تۇرىدۇ. «ئۇنىڭ شېئىرلىرىدا پىشقان دۇنيا قاراش بولغانلىقى، ئۇ ئىنسانىيەتنىڭ رېئال دۇنياسىنى تارىخىي، ئىلمىي ۋە بىيولوگىيە نۇقتىسىدىن كۆزەتكەن» لىكى ئۈچۈن، 1996 - يىللىق نوبېل ئەدەبىيات مۇكاپا - تىنى ئېلىش شەرىپىگە مۇيەسسەر بولغان. ئۇ نوبېل ئەدەبىيات مۇ - كاپاتىغا ئېرىشكەن تۆتىنچى پولشالىق ۋە دۇنيادىكى توققۇزىنچى ئايال ئەدەبىي.]

دۇنياغا بولغان چۈشەنچىمىز

دۇنيانى بىز سۇدەك راۋان بېرىمىز يادلاپ:
ئۇ كىچىكتۇر، كۆرۈشكەن قول ئارا بولار جەم
شۇنچە ئاددىي بىر تەبەسسۇم ئۇنىڭ تەسۋىرى
شۇنچە ساددا، ئىنجىلدىكى سۆزدەك مۇقەددەم.

ياڭراتمىدى تارىخ زەپەر بۇرغىلىرىنى
قۇم قاينىغان قۇيۇنلارنى ئاتتى كۆزلەرگە
ئالدىمىزدا بەكمۇ ئۇزاق گىرىمىسەن بىر يول
ئاچچىق بولكا ھەمدە قۇدۇق تولغان زەھەرگە.

ئولجىمىز شۇ، ئېنىق بىلىش دۇنيا تەكتىنى:
شۇنچە يوغان، كۆرۈشكەن قول ئارا بولغان جەم
ئۇ مۇرەككەپ، بىر تەبەسسۇم ئۇنىڭ تەسۋىرى
ئاجايىپكى، ئىنجىلدىكى سۆزدەك مۇقەددەم.

ھەرقانداق ئىش بولماس ئىككى رەت

ھەرقانداق ئىش بولماس ئىككى رەت
تەكرارلانماس ھەممە ئىش ئەينەن
خام كېلىمىز تۇغۇلغان چاغدا
ئۆلۈمگىمۇ زىنھار كۆنىمگەن.

قالساقمۇ بىز سىنىپ كۆچەلمەي،
بولساقمۇ ئەڭ ھۇرۇن، دۆت تالىپ،
ئوقۇساقمۇ ھەر يىلى تەكرار،
يىللار تەكرار دېسەك مۇخالىپ.

يوق پۈتۈنلەي ئوخشاش ئىككى كۈن،
يوق پۈتۈنلەي ئوخشاش ئىككى تۈن،
ئىككى بۆسە ئوخشىماس پەقەت،
كۆزلەر كۆزگە ئوخشىماس پۈتۈن.

تۈنۈگۈنلا يېنىمدا بىراۋ
چاقىرغانتى نامىڭنى ئۈنلۈك.
ئۇ روجەكتىن تاشلانغان بىر تال
ئەتىرگۈلدەك بولدى كۆڭۈللۈك.

بولغاندا بىز بۈگۈن مانا جەم
يۈزۈمنى مەن بۇرىدىم تامغا
ئەتىرگۈل سەت بولامدۇ شۇنداق
غۇبارسىز گۈل؟ تاشمىكىن ۋەيا؟

نېچۈن ساڭا، رەزىل دەققە
كىرىۋالدى بىھاجەت تىترەك؟

كېلىشىلەر ئىكەن كەلمەسلىك ئۈچۈن
كېتىشىلەر ئىكەن ئەسلىشتىن دېرەك.

قۇچاقلاشتۇق تەبەسسۇم بىلەن
تاپالمىدۇق ئوخشاش ئاختۇرۇپ
ئىككى تامچە سۈپسۈزۈك سۈدەك
ھېچ ئەرزىمەس پەرقىمىز تۇرۇپ.

ھىمالاياغا چىقماي تۇرۇپ...

ھىمالايا تاغلىرىدۇر بۇ،
ئايغا قاراپ ئۇچماقتا تاغلار.
توساتتىنلا يىرتىق ھاۋادا،
توختاپ قالدى قاناتلىق چاغلار.
بۇلۇت سىپىپار تاقىر دالانى،
نەرىلەر ھېچ قۇچمىدى زەپەر.
ئەكس سادا — ئاقۇچ سۈكۈنات
بۇ يەر جىمجىت - جىمجىت شۇ قەدەر.
ئەي قار ئادەم، چارشەنبە بار ئاستىڭدا،
ئۇنداق ھەرپ، بولكىلار يەنە
ئىككى قوشۇلغان ئىككى تەڭ تۆتكە
ئېرىمەكتە قار - مۇزلار.
بار ئۇ يەردە قىپقىزىل ئالما
سويۇلغان ئۇ چار مىخ شەكىلدە.

ئەي قار ئادەم، تۇغۇلمىغان بىز
پەقەت گۇناھ ئۆتكۈزمەك ئۈچۈن.
ئەي قار ئادەم، ئېتىقادلارنىڭ

يوقالمىقى بىھاجەت پۈتۈن.
بىز مىراسخور بولدۇق ئۈمىدكە
ھەم ئۈنتۈلۈپ كەتكەن تالانتقا.
كۆرۈپ تۇردۇڭ خارابىلەردە،
قانداق پەرۋىش قىلدۇق ئەۋلادقا.

ئەي قار ئادەم، بىزدە شېكېسىپەر،
چالدۇق كىچىك ئىسكىرىپكىنى،
ئەي قار ئادەم، چۈشكەندە گۈگۈم
بىز شۇ ھامان ياقتۇق چىراغنى.

بۇ يەر ئەمەس ئاي ياكى زېمىن
بۇندا مۇزلار كۆز يېشى ھەتتا
ئوردۇم ئارا تۇرغان قار ئادەم
تۇرۇپ قالغىن، كەلگىن بۇياققا.

قار - مۇزلاردىن پۈتكەن تام ئىچرە
قار ئادەمنى توۋلاۋاتمەن.
ئەجەب ئەمەس ئىللىپ قالسا پۈت،
كۈلتۈك قاردا تېپىچەكلەۋاتمەن.

تاسادىپىي كۆرۈشۈش

ھەر ئىككىمىز قىلىپ كەتتۇق شۇنچە
تەكەللۈپ
ئۇزاق بوپتۇ، كۆرۈشتۈق تەستە
شۇنداق دېيىشتۇق تەكرار ۋە تەكرار.

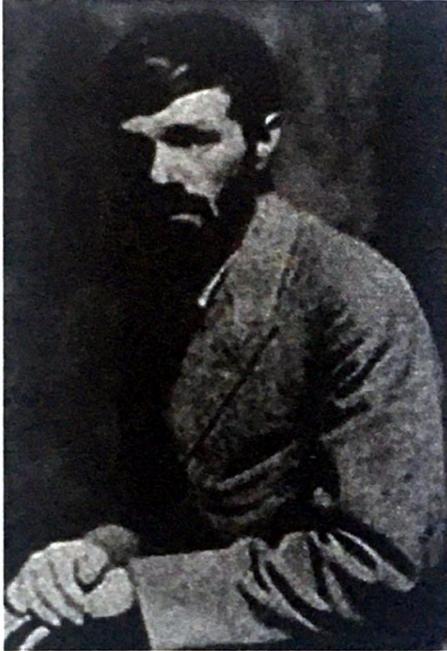
سۈت ئىچمەكتە يولۋاسلىرىمىز
مېڭىپ يۈرەر يەردە بىزنىڭ بۈركۈتلىرىمىز
تۇنجۇقماقتا سۇدا يۈنۈس بېلىقلىرىمىز
ئوچۇق قەپەس ئىچىدە ئەسنەر بۆرىلىرىمىز

چۈشۈرمەكتە چاقماقلارنى ئۈركۈتۈپ
يىلانلىرىمىز
مايمۇن — ئىلھام، تاۋۇس — پەي
شەپەرەڭ — ئۇزاق بولغان ئوچۇپ
كەتتى چاچلىرىمىزدىن.

سۆھبەتتە بىز سۈكۈتچان
تەبەسسۇملار قۇتقۇزغۇسىز.
خەلقىمىزنىڭ
گەپ - سۆزى يوق ئېيتارغا

(خەنزۇچە «پولشا 20 - ئەسىر شېئىرلىرىدىن» ۋە «دۇنيا ئەدەبى -
ياتى» ژۇرنىلىنىڭ 1997 - يىللىق 1 - سانىدىن تەرجىمە قىلىندى -
دى؛ «تەڭرىتاغ ژۇرنىلى» 1997 - يىللىق 3 - سانىدىن ئېلىندى.)

لاۋرېنس شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: د. خ. لاۋرېنس
(1930 — 1885 D. H. Lawrence)
ئەنگلىيە شائىرى ۋە يازغۇچىسى، نوت-
تىڭخامدىكى بىر كان ئىشچىسىنىڭ
ئائىلىسىدە تۇغۇلغان. ھاياتىدا نۇرغۇن
دۆلەتلەرنى ساياھەت قىلغان. ئۇنىڭ
«ئاق توز» (1911)، «ئوغلى ۋە ئاشنى»
«سى» (1913)، «ھەسەن - ھۈسەن»
(1915)، «قاناتلىق يىلان» (1926)،
«چاتىرلى خانىمنىڭ ئاشنىسى»
(1928) قاتارلىق نۇرغۇن پىروزا ئە-

سەرلىرى ناھايىتى مەشھۇر. لاۋرېنس ئۆزىنىڭ ئىجادىيەت ھاياتىدا
شېئىر ۋە نەسرلەرنىمۇ يازغان بولۇپ، شېئىرلىرى تەبىئىي ۋە
ئەركىن.]

جۇۋان

مۇھەببەتنىڭ ئازابى
يېرىۋەتتى سەۋر قاچامنى.

مەن كېتىپ بارمەن ۋەھىمەڭ ئىچرە
ئۆرلىدى قاراڭغۇ تۇرغان يېرىڭدىن
سەن ماڭا تىكىلگەن ئاشۇ دەقىقە
قارا تۈن بالقىدى بىر جۈپ كۆزۈڭدىن.

ئاھ، پەقەت كۆرمىگەن ئىكەنمەن كۈننىڭ —
ئىچىدە سايىنىڭ تۇرغانلىقىنى!

شادلىققا مۇيەسسەر ئېگىز دەرەخلەر
شۇ تاپتا قۇياشقا قىلار كەينىنى
قارايدۇ دالانىڭ ئېتەكلىرىدە
يېنىشقان كۆلەڭگە تاپسا ئەينىنى.

تۈۋىدە نۇرانە ھەربىر نەرسىنىڭ
زۈلمەتلەر ياتىدۇ كۆككە ئىنتىلىپ.

ئاھ، كۈيگە، ئۇسسۇلغا ئويغاندى ھەۋەس
كۆزۈم قۇتۇلمىدى تېخى زۈلمەتتىن
ئەنە شۇ زۈلمەتنىڭ قاپقارا جىسمى
تۇرىدۇ قەدەھتىن تاشقانچە پەۋەس.

نېمە ئۇ؟ — قۇلاق سال، ھاۋادا شۇ تاپ
مۈجمەل ۋە لېكىن گۈزەل بىر تاشقىن!

گۈللەر قوڭغۇرئىقى تەۋرىنىپ تۇرغان
بوز تورغاي زەڭگەر رەڭ چاقنىغان يەردە
گۈيا سەدەپتىكى تاشقىن ئۈندەك
ئۆلۈم دولقۇنلىنىپ قاينايدۇ يەنە.

مۇھەببەتنىڭ ئازابى
يېرىۋەتتى سەۋر قاچامنى.

يىلان

ھاۋا تىنچىق، كىيگەندىم ئۇخلاش كىيىمى
بىر يىلان ئۆمىلەپ كەلدى يېقىنلاپ
سۇ ئىچكىلى ئوقۇرغا.

بەھەيۋەت ھەم قارا پۇرچاق دەرىخىنىڭ خۇش
پۇراق سايىسىدا
پەشتاقلاردىن چۈشەر ئىدىم كۆتۈرۈپ ئىدىش
تەخىر كېرەك، ئۇ تۇراتتى ئوقۇر ئالدىدا.
چىقتى ئۇ توپا تامنىڭ قاپقاراڭغۇ دەزىدىن
سۆرەپ يۇمشاق قوڭۇر رەڭلىك گەۋدىسىنى
تاش ئوقۇرنىڭ بىر چېتىگە كەلدى ئۆمىلەپ.

سوزۇپ تىللىرىنى ئارام ئالدى تاش ئوقۇرنىڭ ئاستىدا
جۈمەكتىن سۇ تامچىلايدۇ شۇنچە ئېنىق
سۇ ئىچتى ئۇ سىلىققىنە تۇمشۇقى بىلەن
ئۆتۈپ سۇلار ئۇنىڭ راۋان ئېزىقلىرىدىن
شۇڭغۇماقتا ئۇنىڭ ئۇزۇن گەۋدىسى ئارا.

ئۆزگىلەر مەندىن بۇرۇن ئوقۇر يېنىدا
مەن مانا ئىككىنچىسى، كۈتمەن بۇندا.
سۇ ئىچىۋاتقان كالىدەك قىلىپ
ئۇ ئوقۇردىن كۆتۈردى باش
غىل - پال نەزەر سالدى ماڭا سۇغىرىلغان كالىدەك
تىنىدى بىر پەس، تىللىرىنى سوزۇپ ۋىلكىدەك

يەردەك قوڭۇر، يەردەك ئالتۇن رەڭلەر بىلەن تاۋلىنىپ
چىقتى يەرنىڭ تېنىدىن سۇغۇرۇلغان چوڭ ئۈچەيدەك
ستىسلىيەنىڭ مىزان كۈنلىرىدە ئېتىنا ماگمىسى تۈتگەندەك.

مەن ئالغان تەربىيەت قىلدى ماڭا مۇراجىئەت:
ئۆلتۈرۈلسۇن ئۇ
چۈنكى ستىسلىيەدە قارا يىلان زەخمەتسىز،
زەھەرلىكتۇر ئالتۇن رەڭ يىلان.

ۋۇجۇدۇمدا خىتاب: ئەر بولساڭ ئەگەر
تۈتۈپ چەيلە، ئۈزۈپ تاشلاپ، قىل ئۇنى ھالاك.

ئىقرارمەن، ئۇنى سۆيىمەن قەۋەت
خۇشالمەنكى، مېھمانسىياق تىنچ كەلدى
ئوقۇرۇمغا سۇ ئىچكىلى
شۇنچە تىنچ قايتتى يەنە تەكەللۈپ بىلەن
كىرىپ كەتتى زېمىننىڭ قايناۋاتقان قېنىغا.

ئۆلتۈرمىسەم قورقۇنچاقلىق سانلامدۇ بۇ؟
نادانلىقمۇ ئۇنىڭ بىلەن مۇڭدۇششقا ئىنتىلسەم؟
شەرەپ بىلسەم كىرەمدۇ ناتىۋانلىققا؟
شەرەپ بىلدىم ئۇنى مەن شۇ دەم.

كەلدى يەنە شۇنداق بىر ئاۋاز:
«قورقمىساڭ ئۇنىڭدىن، ئۆلتۈر ئۇنى!»

راستتىن قورقتۇم، قورقتۇم خېلىلا
شەرەپنى ھېس قىلدىم ئۇنىڭدىنمۇ بەك

چىقىپ زۇلمەت ئىشىكىدىن خىلۋەت زېمىنىنىڭ،
چۈنكى، ئۇ ئىزدىدى مېنىڭدىن شەپقەت.
قانغۇدەك ئىچتى ئۇ
مەستلەردەك كۆتۈردى ئەلەستىن بېشىنى
ئويناتتى ۋىلكىسىياق قارا تىلىنى.

لەۋلىرىنى يالىدى گويا
باقتى شۇڭغۇپ ھاۋاغا غايىب ئىلاھتەك
بېشىنى بۇرىدى ئاستاغىنە
ئاستا - ئاستا چۈش ئىلكىگە كەتتى كىرىپ
سۆرەپ ئۇزۇن ئەگرى - بۈگرى تېنىنى
كامىرىغا ياماشتى تامنىڭ.

شۇڭغۇتتى ئۇ بېشىنى ۋەھىملىك كامارغا
سويلار ئۇ پەخەس بىلەن ئىرغىتىپ بەدەن
ۋەھىمە ھەم شىجائەتتە كىرەر سۈرلۈك كامارغا
كىرەر ئۇ، ئالدىرىماي زۇلمەت قوينىغا
ئوتتى مېنى، لېكىن ئەمدى قارىماس ماڭا.
تىنتىپ ھەرياقنى، قويۇپ ئىدىشىنى
كېلەڭسىز كالتەكنى كۆتۈرۈپ ئېگىز
پالاقشىتىپ ئوردۇم ئوقۇرغا.

ئويلىدىم ئۇ بولالماس زەربە
بىراق، ئۇ كېلەڭسىز قۇيرۇقنى
توساتتىن تەۋرەتتى چاقماق كەبى
كىردى قارا غارغا، كىردى كامارغا
مەپتۇن بولۇپ باقتىم غارغا، بۇ چىڭقىچۈشتە.
شۇ زامات پۇشايمان قاپلىدى مېنى

نەقەدەر ۋەھشىي مەن، زەئىپ، ئەرزىمەس؟
يىرگەندىم ئۆزۈمدىن، ئىنسان تەربىيەسىدىن كەلگەن سادادىن
ئويلىدىم ئالباتروس قىسسىسىنى^①
ئاھ، يىلىنىم، قايتىپ كەلسە دېدىم ئىنتىزارلىقتا
ئۇ مېنىڭ تۇيغۇمدا بەئەينى سۇلتان
سۈرگۈندە زىنداندا قالغان ئۇ تاجسىز
ئۇ يەنە يېڭى تاج كىيدۇ، شەكسىز.

مانا بۇ ھاياتنىڭ خاقانى بىلەن
سۆزلىشىش پۇرسىتى ئايلاندى يوققا.
ئۆتكۈزگەن شۇ كىچىك سەۋەنلىك بىلەن
تەھقىكى تارتىلىپ قالمەن سوتقا.

ئۆلۈم رەزىل ئەمەس، ماشىنا رەزىل

پەقەت ئىنسان، سۆيۈش ھەم ماجىرادىن خالىي
ئالغا باسالدى، ئازماستىن زىنھار
ماڭدى ئۆزلۈكنىڭ ئوقىنى بويلاپ
گاڭگىراپ قالمىدى، ئاداشماي ماڭدى
دوزاخنىڭ مېھرى ھەق، كۈل رەڭ، بەتبەشرە
بىغۇبار، ساپ تۈستە تۇردى ئايلىنىپ
دوزاخ مېھرى كۈل رەڭ، كۆرمىگەن دانىتى
بىراق، ئۇنىڭ جىسمىدا ئازراق بار ئىدى.

① ئەنگلىيە شائىرى كولورنىڭ «قەدىمكى قولۇق كۈيى» داستانىدىكى قىسسىسىنى كۆرسىتىدۇ. بۇ قىسسىدە ماتروس بىر بورانقۇشنى ئۆلتۈرگىنى ئۈچۈن يامان ئاقىۋەتكە دۇچار قىلىنىپ جازالانىشى ھېكايە قىلىنغان.

بىل ئۆزۈڭنى، چۈشەن ئاددىي ئىنسانلىقىڭنى
بىل لېكىن، ئىنكار قىل ئاددىيلىقىڭنى:
مۇجەسسسىمى سۆيۈش بىلەن ماجىرانىڭ
تۇتۇشۇپ ئوت ئالغان يامغۇرنىڭ ئوقى
توۋلاۋاتقان قان تۇۋرۇكى

تىكەنلىك ھەم مىس رەڭ ئەتىرگۈل شېخى
ھۆكۈم بىلەن ئىنكارنىڭ ئارىلاشمىسى
مۇھەببەت ھەم نەپرەتنىڭ ھەسەن - ھۈسەنى
كېلىپ - كېتىپ تۇرغان بىر ئوچۇم شامال
گۈزەل جىملىق مەھسۇلى ئېقىن كەبى
توقۇنۇشنىڭ مەھسۇلى شارقىراتمىدەك
بىل ئۆزۈڭنى، ئىنكار قىل بارچە - بارچىنى.

بويلا يىرگىنىچلىك ئۆزلۈك ئوقۇڭنى
كۈل رەڭ داشقاللارنى گاڭگىراپ يۈرگەن
ئاشۇ ماشىنىلارنى قۇرۇق، ئەرزىمەس
شۇ رەزىل دۇنيانىڭ قاپ مەركىزىنى.

ئۆلۈم قولۇقى

1

كۈز ئەيىمى، تۆكۈلگەن مېۋە
يوقلىشنىڭ ئۇزاق سەپىرى.
ئالمىلار تۆكۈلۈپ يوغان شەبنەمدەك
زېدە قىپ ئىزدەيدۇ ئۆزىدىن چىقىشقا يۈچۈك.

پەيتى بۇ ئۆزى بىلەن خوشلىشىشنىڭ
ئۆز - ئۆزىگە
تۆكۈلگەن ئۆزلۈكىدىن تاپماق ئۈچۈن يول.

2

ئۆلۈم قولۇنقىنى چىقتىڭمۇ ياساپ؟
ياسىغىن، سەن ئاڭا بولسەن موھتاج.

رەھىمسىز ئورماندا، ئالمىلار قويۇق
تورۇكلاپ تۆكۈلەر چويۇندەك يەرگە
ھاۋادا ئۆلۈم ھىدى جەننەت كۈلىدەك
ئاھ، تېخى سەزمىدىڭمۇ ئۇنى پۇراپ؟

بەرباد تەن ئىچىدە ئەندىككەن روھ
تۈگۈلگەن ئەپتىنى كۆردى ئۆزىنىڭ
توسالمدى تۆشۈكتىن كىرگەن ئۈشۈكنى.

3

خەنجەرنى غىلاپتىن چىقىرىپ بىراۋ
ھايات كۈلپىتىگە كېلەلمەيدۇ بەس؟^①
ئىشلىتىپ شەمشەر، ئوق، ئۇزۇن قىلىچنى
ئادەملەر ئاچىدۇ ھايات يولىنى
ئېيتقىن، بۇ پۈتۈنلەي قىلالامدۇ ھەل
ئادەمنىڭ تۈگمەس كۈلپەتلىرىنى؟
ياق، قاتىل، ئۆزىنى قەتل قىلغۇچى
قانداقمۇ ئازابتىن قۇتۇلسۇن تۈگەل؟

① بۇ شېكېسپېرنىڭ «ھاملېت» دىراممىسىنىڭ ئۈچىنچى پەردىسىگە تەققاسلانغان.

4

سۆزلەيلى بىز بىلگەن جىملىق ھەققىدە
سېزىمىز سۆيۈملۈك، تېرەن جىملىقنى
كەلگەن شۇ تىنچ ھەم مەزمۇت قەلبتىن.
قادىرمۇ تېپىشقا بىز كۈلپەتكە ئامال؟

5

ئۆلۈم قولۇنىڭنى ياسا ھەم ئاتلان
يوقىلىش يولىغا ئاشۇ ئەڭ ئۇزاق.
ھالاك قىل شۇ ئۇزۇن دەردلىك ئۆلۈمنى،
تاپقۇچە كۆزلىگەن يېڭى ئۆزۈڭنى.

تېنىمىز تۆكۈلدى، يارىدۇر - يارا
دەھشەتلىك يارىنىڭ تۆشۈكلىرىدىن
چىقماقتا روھىمىز تەننىڭ سىرتىغا.

قاراڭغۇ، بىپايان ئۆلۈم دېڭىزى
يارا ئېغىزىدىن كىرمەكتە ئېقىپ
بىزنى سەل سۇلىرى قاپلىدى بېسىپ.
ياسىغىن ئۆلۈم ھەم پاناھ قولۇنى
باس ئاڭغا ئوزۇق ھەم تورت بىلەن شاراب
ماڭماققا يوقىلىش تۈنىگە قاراپ.

6

تەن ئاستا ئۆلمەكتە، قورقۇنچاق روھلار
كەچمەكتە يامرسا زۇلمەت كەلكۈنى.

ئۆلمەكتىمىز، ئۆلمەكتىمىز ھەممىمىز مانا
تېنىمىزدىن كۆتۈرۈلگەن ئۆلۈم كەلكۈنى
توسالماس ھېچكىم
قايلار ئۇ دۇنيانىڭ ئىچى - تېشىنى.

مانا ئۆلمەكتىمىز، ئاستا ئۆلەر تەن
كۈچىمىز خوشلىشىپ كېتەر بىز بىلەن
يالىڭاچ رەھىمىز تىترەر دىرىلداپ
كەلكۈن ئۈستىدىكى قارا يامغۇردا
ھاياتلىق دەرىخىنىڭ ئاداق شېخىدا.

7

ئۆلمەكتىمىز، ئۆلمەكتىمىز، ئەتكەنلىرىمىز
ئۆلۈم بىلەن ئۆلۈم قولۇنقى
روھنى يۆتكەش ئۈچۈن ئەڭ ئۇزاق يولدا
قولۇقتا پالاقمۇ، ئوزۇقمۇ تەييار
ھەم كىچىك تەخسىلەر، تۈرلۈك نەرسىلەر
كېرەكتۈر روھ بىلەن ۋىدالىشىشقا.

تېنىمىز ئۆلسە ئۇ خوشلىشىپ ھاياتلىق بىلەن
قولۇقتا سەپەرگە چىقىدۇ تەققاس
چۈرۈك مەردلىك قولۇقتا بارار چۈرۈك روھ
بار ئۇندا ئوزۇقلار ھەم كىچىك قازان
ئېتىقاد كىيىمنى يەڭگۈشلەيدىغان پاناھ
قايقارا دولقۇنلۇق توپان ئۈستىدە
ئۆلۈم دېڭىزىدا
يوقىلىش دېڭىزىدا

بىز يەنە ئوخشاشلا كېتىپ بارىمىز
چۈنكى، يوق قولدا رول، يوقتۇر پىرىستان
يوق ئۇندا پىرىستان يوقتۇر ھەم نىشان
بار پەقەت زۇلمەتلا قويۇلۇپ تۇرغان
سۈكۈنات شىللىسىنى بېسىپ كەتكەن
زۇلمەت بىلەن بىر تەن شاۋقۇنسىز توپان
ھەممە ياق پۈتۈنلەي زۇلمەت بىگۇمان
چۈنكى، يوق ئۇ يەردە ھېچقانداق نىشان
قولۇۋاقمۇ شۇ يەردە، روھلار ئۇزىغان
كۆرۈنمەس، چېلىقماس ھەرنە كۆزىگە.
ئۇ نىكەم كەتكەنگە، كەتتى ئۇ ئۇزاپ
ناگىھان بىر جايدا بارار ئۇ شۇ تاپ.

8

ھەممىسى ئۇزىدى، ئۇزىدى تەنمۇ
پۈتۈنلەي ئۇزىدى، كەتتى تەلتۆكۈس
ئۈستىدە، ئاستىدا قويۇقتۇر زۇلمەت
ئارىسىدا ئىككى زۇلمەتنىڭ
كەتتى قولۇۋاق، كەتتى روھ ئۇزاپ.
مانا بۇ ئاخىرەت، مانا بۇ تۈگەش.

9

مەڭگۈلۈك قوينىدىن نازۇك بىر يىپ
چىقماقتا سوزۇلۇپ زۇلمەت ئىچىدە
سۇ بىلەن بىرتۇتاش ئۇپۇق سىزىقى
تاتىرىپ ئۆرلەيدۇ زۇلمەت ئۈستىدە.

خىيالىمۇ بۇ ياكى سۈزۈلۈش
يۈكسەلگەن بىر ئاز؟
كۈتەيلى، كۈتەيلى، يېتىپ كەلدى تاڭ
كىشىلىك ھاياتقا ياۋۇز بىر سەھەر
قايتماقتا غايىبلىق ئېتەكلىرىدىن.

كۈتەيلى، كۈتەيلى، سىلجىيار قولۋاق
ئاستىدا ئۆلۈك كۈل رەڭ توپاندەك تاڭنىڭ.
كۈتەيلى، كۈتەيلى، بولسىمۇ شۇنداق
سوۋۇغان، سۈزۈلگەن، سارغۇچ، غەيۇر روھ
بىخلىدى، كۆكلىدى ئەتىرگۈل بىخى.
ئەتىرگۈل بىخلىدى، باشلاندى بارى.

10

توپان تىنچىپ، تېنىمىز كونا سەدەپتەك
غەلەت تۈستە، سۆيۈملۈك چىقتى لەيلەپ
قايتتى قولۋاق، ئاستا - ئاستا بولدى غايىب
چۈرۈك روھمۇ ئۆز ئۆيىگە قايتتى دەۋرەپ
قورال قىلىپ تىنچلىق ھەمراھ قەلبىنى.
يوقىلىش جىملىقىدىن تىرىلگەن يۈرەك
تېپچەكلىدى جۇش ئۇرۇپ يەنە.

ئۆلۈم قولۇنىڭنى ياسىغىن، ياسا!
سەۋەبكى، سەن موھتاج بولسىن ئاڭغا
يوقىلىش سەپىرى ساقلايدۇ ساڭا.

(ئىنگلىزچە «د. ھ. لاۋرېنس شېئىرلىرى» ناملىق كىتابتىن
تەرجىمە قىلىندى؛ «تەڭرىتاغ» ژۇرنىلى 1997 - يىللىق 1 - سان -
دىن ئېلىندى.)

ئاللىن گىنسبېرگ شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: ئاللىن گىنسبېرگ
(1997 — 1926 Irwin Allen Ginsberg)
ئامېرىكىلىق يەھۇدىي شائىر بولۇپ،
بىر مەزگىل ناھايىتى تەسىر قوزغىغان
«كاردىن چىققان بىر ئەۋلاد» ھەرىكىدىن
تىنىڭ باشلامچىسى، ئۇنىڭ
«ھۇۋۇلاش»، «كادىش ۋە باشقا شېئىر-
ئىرلار»، «بەربات بولغان ئامېرىكا» قا-
تارلىق ۋەكىل خاراكتېرگە ئىگە ئە-
سەرلىرى بار.]

كۆز يېشى

تېخىچىلا يىغلاۋاتمەن.
ستىل ۋابۇل سارىيىدىن چىقىپ، يول بويى يىغلاپ ماڭدىم.
باخنى^① ئاڭلىغاندا يىغلىدىم.
ئارقا ھويلىدىكى بەخت گۈلىگە تىكىلىپ قارىغىنىمدا يىغلىدىم.
قىران دەرەخلەرنىڭ ھەسرەت چەككىنىنى كۆرگىنىمدە يىغلىدىم.
بەخت مەۋجۇت بولغاچقا، مەن ئۇنى ھېس قىلالىدىم.
ئۆزۈمنىڭ روھى ئۈچۈن يىغلىدىم، دۇنيانىڭ روھى ئۈچۈن
يىغلىدىم.

① باخ (1710 — 1784) گېرمانىيە مۇزىكانتى.

بۇ دۇنيادا بىر گۈزەل روھ بار. تەڭرى پەيدا بولغان چېغدىلا، ئۆزىنى كىشىلەرگە كۆرسەتتى، كىشىلەرنى ئۆزى ئۈچۈن يىغلاتتى. پىتېرسون قەلبى مەۋج ئۈر - ماقتا.

(ئاپتونىڭ خەنزۇچە «كادىشۇر — ئانامغا مەرسىيە» ناملىق نەسرىي شېئىرلار توپلىمىدىن تەرجىمە قىلىندى؛ «دۇنيا ئەدەبىياتى» تى زۇرنىلىنىڭ 1991 - يىللىق 4 - سانىدىن ئېلىندى).

بېيجىڭ ئىلھامى^①

(نەسرىي شېئىر)

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، ئىنگىلىزچىدىكى «ئىلھام» دېگەن سۆز لاتىن تىلىدىكى «نەپەس» دېگەن سۆزدىن كەلگەن. مەن ئەركىن - ئازادە نەپەس ئېلىشقا خۇشتارمەن. مەن شېئىر يازمەن. چۈنكى، ۋالت ۋىتمان مېنىڭ پۈتكۈل دۇنيا بىلەن سۆزلىشىشىمگە ئىجازەت بەرگەن. مەن شېئىر يازمەن. چۈنكى، ۋىتمان ئۇزۇن مىسراللىق شېئىر - ئىرنى ئىجاد قىلىپ، راۋان نەپەس ئۈچۈن قولايلىق ياراتقان. مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، ئېزرا پوند^② پىل چىشى مۇنا - رىدا ياشىغان، بەيگىلەردە ھەمىشە خاتا دوغا چىققان بولسىمۇ، بار - لىق شائىرلارنىڭ يەرلىك تىلىدا شېئىر يېزىشىغا يول قويغان. مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، ئېزرا پوند غەربنىڭ ياش شا -

① ئاپتونىڭ بۇ ئەسىرى 1984 - يىلى 10 - ئايدا ئۆتكۈزۈلگەن جۇڭگو - ئامېرىكا ياز - غۇچىلىرىنىڭ ئۇچرىشىشى مۇراسىمىدا ئوقۇلغان.
② ئىزرا پوند (1972 — 1985) ئامېرىكا شائىرى.

ئىرلىرىغا جۇڭگونىڭ تەسىرىنى قوبۇل قىلىڭلار، رەسىمدىن سۆز چىقىرىڭلار، دېگەن.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، ۋ.ك. ۋىليامس^① لورت فورت^② تا تۇرغان. ئۇ يېڭى جېرسېي ئىشتاتىنىڭ مەنزىرىسىنى يازغان. مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، دادام شائىر ئىدى. ئانام رۇس-يەدىن كەلگەن چېغدا كوممۇنىست ئىدى. كېيىن ئانام ئىنسۇلىن ساراڭلار دوختۇرخانىسىدا ئۆلۈپ كەتتى.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى ياش دوستۇم كاررى سنودېر^③ مېڭەمنى تەكشۈرۈشۈمگە ياردەم بەردى ھەمدە مېنىڭ ئىدىيەمنى خۇددى مەجلىسخاندىكى ئۈستەلدە ھادىسىلەر دۇنياسىنىڭ بىر تەركىبىي قىسمى، دەپ بىلدى.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، مەن ئازاب چەككەن، تۇغۇلۇپلا ھامىنى ئۆلىدىغانلىقىمنى بىلگەن. مەندە بۆرەك تېشى، يۇقىرى قان بېسىمى كېسىلى بار. مەن ھەممە ئادەمنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق دەردى بارلىقىنى ھېس قىلىپ يەتكەنمەن.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، ئازابلىرىم بىر دوۋە سىر، باش-قىلارنىڭ نېمىلەرنى ئويلايدىغانلىقى ماڭا قاراڭغۇ.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، مەن ئۆزۈمنى ئىپادىلىيەلەي-مەن، ئۆزۈمدىكى ۋە باشقىلاردىكى خىيالپەرەسلىك كېسىلىنى داۋالايمەن.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، مېڭەم جىنس سىياسەتلىرى ۋە بۇددالارنىڭ سەرخۇش خىياللىرىدىكى شۈبھىلەرنى ئارىلاپ يۈرىدۇ. مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، مېڭەمدە توغرا كارتىنا ئاپىرىدە قىلالايمەن.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، مەن بۇدساتۋانىڭ: ئالەمدىكى ئازاد قىلىۋېتىشكە تېگىشلىك ئىدراك ياراتقۇچىلارنى ساناپ تۈ-

① ۋ.ك. ۋىليامس (1985 — 1963) ئامېرىكا شائىرى.

② لورت. فورت ئاپتونىڭ يۇرتى.

③ سنودېر — ئاپتونىغا زامانداش ئامېرىكا شائىرى.

گەتكىلى بولمايدۇ؛ ئاچ كۆزلۈك، غەزەپ ۋە قالاقلقنىڭ چېكى يوق؛ ھېس - تۇيغۇ چەكسىزدۇر، ئەمما، ئادەمنىڭ كاللىسى ھەم - مەنى ئويلاپ يېتەلەيدۇ، دېگەن تۆت بۈيۈك سۆزىگە ئەمەل قىلد - مەن.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، بۈگۈن ئەتىگەن ئۇيقۇمدىن ئوي - غىنىپ، قورققىنىمدىن جۇڭگودا نېمە دېيىشنى بىلەلمەي قالدىم. مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، رۇسىيە شائىرى مياكوۋسكى بىلەن يېسىن ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالغان. شوڭا، باشقىلارنىڭ سۆز - لىشىگە توغرا كەلدى.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، ياش ۋاقتىدا، دادام ئەنگلىيە - لىك بۈيۈك شائىر شېللى بىلەن ئامېرىكىلىق بۈيۈك شائىر ۋاچىل رېسايىنىڭ شېئىرلىرىنى ئۈنلۈك دېكلاماتسىيە قىلاتتى، مەن ئۇ شېئىرلارنى ئاڭلىغاندا، بوران ۋە نەپەس ئاۋازىنى ئاڭلىغاندەك بولاتتىم. قاتتىق ھاياجانلىنىپ كېتەتتىم.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، ئامېرىكىدا جىنسى مەسىلە - لەرگە ئائىت ئەسەرلەرنى تەكشۈرۈش تۈزۈمى بار.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، غەرب ۋە شەرقنىڭ مىليونېر - لىرى ئېسىل - ئېسىل پىكاپلاردا ئولتۇرىدۇ. ئەمما، كەمبەغەللەر - نىڭ چىشىنى زاماسكىلاشقىمۇ پۇلى يوق.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، كۈندىلىك مەسئۇلىيىتىمگە قا - رىتا دوگمانتىزىملىق تۇيغۇدا ئەمەسمەن.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، مەن تەنھالىقنى خالايمەن ھەم باشقىلار بىلەن پاراڭلىشىشنى ئويلايمەن.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، ۋېتمان بىلەن سۆھبەتلىشىشنى، ئون نەچچە ياشلىق بالىلار ۋە ھازىر نېۋاركتا تۇرۇۋاتقان ئاكا - ھە - دىلەر بىلەن پاراڭلىشىشنى ئىستەيمەن.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، مەن 1939 - يىلى رادىيودىن

بىروس، رىدبور ۋە م. رېنى قاتارلىق نېگىرلار توغرىسىدا ئاڭلىغانمەن.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، مەن ئاللىقاچان قېرىپ كەتكەن شىپىس ياشلىرىنىڭ خۇشال - خۇرام ناخشىسىدىن ئىلھام ئالغان. مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، جۇاڭزى ئۆزىنىڭ كېيىنەك يا - كى ئادەم ئىكەنلىكىنى پەرق ئېتەلمىگەن، لاۋزى سۇ ئېگىزدىن پەسكە ئاقىدۇ، دېگەن. كۇڭزى قېرىلارنى ھۆرمەت قىلىڭلار، دې - گەن. مەن ۋېتماننى ھۆرمەتلەيمەن.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، قوي - كالىلارنىڭ ھەددىدىن زىيادە كۆپىيىپ كېتىشى موڭغۇلىيەدىن چوڭ غەربىي شىمالغىچە بولغان يايلاقنىڭ ئوت - چۆپلىرىنى تۈگىتىۋەتكەن، تۇپراقنىڭ يىمىرىلىشىدىن قۇملۇق پەيدا بولغان.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، مەن ھايۋان تېرىسىدىن تىكىل - گەن ئاياغنى كىيمەن.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، ھامان «باشتا شەكىللەنگەن ئى - دىيە ئەڭ ياخشى ئىدىيە» بولۇپ چىقىدۇ.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، نەرسىلەرنىڭ ئۆزىدە بار بولغان پىكىردىن تاشقىرى ئەقىلگە سىغىدىغان پىكىرنىڭ بولۇشى مۇم - كىن ئەمەس. بۇ ھەقتە ۋىليامسنىڭ: «شەيئەلەردە بېشارەت باركى، پىكىر يوق» دېگەن ھېكمەتلىك بىر سۆزى بار.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، تىبەتلىك لاما گۇلۇ: «شەيئەلەر ئۆزىگە ئۆزى سىمۋول بولىدۇ» دېگەن.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، گېزىتلەردىن سامانىيولى سىس - تېمىسنىڭ مەركىزىدە قارا ئۆڭكۈر بار، دەپ ئوقۇغانمەن. بىز ئۇ - نى ئەركىن - ئازادە كۆزىتەلەيمىز.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، بىرىنچى دۇنيا ئۇرۇشى، ئىك - كىنچى دۇنيا ئۇرۇشى، ئاتوم بومبىسى ۋە بىز خالساقتا پارتلايدى -

غان ئۈچىنچى دۇنيا ئۇرۇشى قاتارلىقلارنىڭ ماڭا كېرىكى يوق.
مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، ئېلان قىلدۇرۇش خىيالىمدىمۇ
بولمىغان تۇنجى شېئىرىم — «ھۇۋلاش» ساقچىلارنىڭ تەكشۈرۈ-
شىگە تۇتۇلدى.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، مېنىڭ ئىككىنچى داستانم —
«كادشۇر» ئانامغا بېغىشلانغان، گەرچە ئۇ روھىي كېسەللىكلەر
دوختۇرخانىسىدا ئۆلگەن بولسىمۇ.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، گىتلېر ئالتە مىليون يەھۇدىيە-
نىڭ جېنىغا زامان بولغان، مەن يەھۇدىيەمەن.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، موسكۋادا ئىستالىننىڭ 20
مىليون يەھۇدىيە زىيالىيىنى سېبرىيەگە سۈرگۈن قىلغانلىقىنى
ئاڭلىغانمەن. بۇلاردىن 15 مىليون كىشى پېتربورگقا قايتىپ كەل-
مىگەن.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، يالغۇز چاغلىرىمدا ناخشا ئېي-
تىشنى ياخشى كۆرىمەن.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، ۋېتمان: «ئۆز - ئۆزۈمگە زىت -
مۇمەن؟! قالتىس بەلەن! ئۆز - ئۆزۈمگە زىتتۇرمەن، مەن شۇنداق
زور مەن. ھەتتا بارلىق ئاۋامنى ئۆز قوينۇمغا سىغدۇردۇم» دېگەن.
مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، مېڭەم ئۆز - ئۆزىگە زىت. ئۇ
گاھ نىيۇ يوركتا يۈرسە، گاھ ئالىپس تاغلىرىدا يۈرىدۇ.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، مېڭەمدە سان - ساناقسىز پىد-
كىرلەر — ئوچۇقنى ئېيتسام، تۈمەن خىل پىكىرلەر يوشۇرۇنۇپ
ياتىدۇ.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، بۇنىڭ سەۋەبى مەۋجۇت ئەمەس،
شۇنداقلا نەتىجىسىمۇ ھەم.

مەن شېئىر يازمەن، چۈنكى، شېئىر يېزىش — ئالتە مىنۇت
ئىچىدە ياكى بىر ئۆمۈر ئىچىدە چوڭ مېڭىدىكى جىمىكى شەيئە.

لەرنى بايان قىلىشنىڭ ئەڭ ئەپلىك چارىسى.

1984 - يىلى ئۆكتەبىر

(ئاپتونىم خەنزۇچە «كادشۇر — ئانامغا مەرسىيە» ناملىق نەشرى شېئىرلار توپلىمىدىن تەرجىمە قىلىندى؛ «شىنجاڭ مائا - رىپ گېزىتى» 1996 - يىلى 10 - ئاينىڭ 29 - كۈنىدىكى سانىدىن ئېلىندى.)

شۋېتسىيە ھازىرقى زامان شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: كىشىلەر شۋېتسىيەنى شېئىرىيەت يۇرتى دەپ قا-
رىشىدۇ، جاھان ئەدەبىياتى ئۈچۈن كاتتا زىلزىلە بولمىش نوبېل
ئەدەبىيات مۇكاپاتى ھەر يىلى مۇشۇ ئەلدە تارقىتىلىدۇ.
ھېيدىنىستام (1859 – 1940)، مارتىنسون (1904 – 1978)
قاتارلىق نوبېل ئەدەبىيات ساھىبلىرىنى يېتىشتۈرگەن بۇ ئەل
ئەسر ئاخىرىدا شېئىرىيەت رەپتارىنى زامانىۋى يۈكسەكلىك، ئى-
جادىي ئۇسلۇب بىلەن ئۆزىگە خاس رەۋىشتە كۆرسىتىپ كەلمەكتە.
شۋېتسىيە چاغداش ياش شائىرلىرى بۇرۇنقى شان – شەرىپى
ئىچىدە بوغۇلۇپ يۈرمەستىن، ھاياتنىڭ ئەڭ پىنھان چېقىنلىرىنى
ئۆز دەۋرىگە يارىشا روھىي ھالەتنىڭ نامايەندىسىگە ئايلاندۇرغان.
كۆرۈشكە بولىدۇكى، ئۇلار بەدىئىي تىلنى جانلىق نەرسە سۈپىتىدە
چۈشىنىپ، كىشىلەر ئادەتلىنىپ كەتكەن مەنىلەرنى يېڭىچە قۇ-
رۇلما ئىچىگە ئېلىپ كىرىپ، تىلنىڭ ئىچىلمىغان ساھەلىرىگە
يۈرۈش قىلغاندەك تۇراتتى. بۇ شائىرلار ئۆزى سۆزلىمەستىن، تىل-
نىڭ ئۆزىنى سۆزلەتكەن. ئۇلار گويا «تىل رېئالزمى» دېگەن بىر
ئېقىمنى باشلىغاندەك تۇراتتى.

كىشىلەرنىڭ ساپاسىدا پەۋقۇلئاددە يېقىنلىق بەرپا قىلغان بۇ
ئەلدە، شېئىرىيەت رېئاللىق ئۈستىدە ئەمەس، ماھىيەتتىن گەپ
ئاچىدۇ. ئەلۋەتتە، بۇ شائىرنىڭ خاسلىقىدىكى ماھىيەت. بۇلارنى
تونۇشتۇرۇش دۇنيانى چۈشىنىشنى خالايدىغان كىتابخانلىرىمىز
ئۈچۈن كۆرسىتىلگەن يورۇق ئۇپۇق.]

ياكس ۋىروپ شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: ياكس ۋىروپ شائىر ھەم يازغۇچى، 1945 - يىلى تۇغۇلغان. ئۇنىڭ ئىجادىيىتى فىرانسۇز ئەدەبىياتىنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغان بولۇپ، كۈندىلىك ھاياتتىكى ئىشلارنى چوڭقۇر پەلسە-پىۋى قاراشلار بىلەن سىڭىشتۈرۈپ ئىپادىلەيدۇ. ئۇنىڭ «ئوس-تىراندا تۇغۇلغان 48 شېئىر» (1985)، «ئىشكىتىن تىلىسىمغا (1985)» قاتارلىق ئەسەرلىرى بار.]

ئىشك

ئۆلۈمگە بۇيرۇلغان ئادەم ئۈچۈن ئىشك ياپتىڭ ھەم ئاچتىڭ. تۈرمىدىن چىققان ئادەم ئۈچۈن ئىشك ياپتىڭ ھەم ئاچتىڭ. كىرگەندە بىر ئادەم ئىدىڭ، چىققاندىمۇ بىر ئادەم. ئىشك سېنى ئۆزگەرتىۋەتتى. بىر لەھزىدە ئىشكىتىن ئۆتتۈڭ. 4 — 5 سانتى-مېتىر قېلىنلىق سوراقخانا بىلەن ياز مەنزىرىسىنى ئايرىۋەتتى. ئىشكىنىڭ ئىچى ۋە تېشى قارىمۇقارشى بىر جۈپ باتۇرنى ئەسلەتتى: ھايات ۋە مامات، ئۇلار ھاياتىنىڭ ئاددىي ھەم قارىمۇقارشى سىمۋوللىرىدا يۇغۇرۇلۇپ كەتتى. تىراگېدىيە بىلەن كومېدىيە چۈشىنىكىسىز ھالدا بىر تەندە بىرلەشكەن، ئىشك ھەرقانداق ئىككى يۈزلىمە نەرسىگە قارىغاندا ئالاھىدە: لىلا، ھەقىقەتچى — گويا ئۈچىنچى شەخس، ئوبېيكتىپ نەرسە. ئىشك سېنى بىر دە-قىقىدە ئاچتۇرىدۇ، ياپقۇزىدۇ، بويتىدۇ، ئۇرغۇزىدۇ، ھەتتا ئاتقۇ-زىدۇ. بۇ بىر نۇقتا ئۇنىڭ ئۈچۈن ناھايتى مۇھىم. ئۇ بولسىمۇ ئىككى يۈزلىمىلىكنى داۋاملىق ساقلاپ قېلىش. بۇ نۇقتىنى كىم

ئۆزگەرتسە، ئىشىك ئۆزىنىڭ خىسلىتىدىن تېنىۋالىدۇ، ناشۈكۈر -
لۈككە كىرىپ مەخپىيىتىنى ئاشكارىلايدۇ.

مۇھەببەت

داتلىشىپ كەتكەن مېخنى سۆيۈشكە كىمنىڭ ۋاقتى بولسۇن!
كونا ۋېلىسپىت كامبېرىنىڭ ئاشۇ مېخقا قانداق ئىللىقلىق بىلەن
ئېسىلىپ تۇرغانلىقىنى كىممۇ ئويلىسۇن — يىللار، ئايلار —
ئامبارنىڭ زىنھار يورۇپ باقمىغان بۇلۇڭىدا؟

سەرەڭگە

ئاللىقانلار شامالدىكى ئۇچقۇنغا پاسىبان. تومتۇۋاق، بەرجەس،
بىخەتەر قوللار زۈلمەتتىكى پانۇسقا ئوخشايتتى. شۇلار بولغاچقا با-
لىلاردەك سۆيىدۇققۇ؟ ئۇلار قوتاندىكى جىنچىراغدەك يانمىدىمۇ؟
ئۇلار گىرىمخانىدىكى ئىللىقلىق، تىنچ ئاۋاز، ئوغۇت ۋە چېتىق
ياغاچنىڭ خۇش پۇرىقى، تاتلىق ئۇيقۇ، قارايدىغان بىلەك، سەھەر
پىشقان نان كەبى ئەمەسمۇ؟ ياكى باشقا سېزىلمىگەن نەرسىلەر.
ئۇشتۇمتۇت يورۇغان كېلەچەك چۈشىنىڭ قالدۇقى؟ قانداقلا بول-
مىسۇن، بۇ تومتۇۋاق قول — فېۋرال كېچىسىدىكى سەرەڭگە نۇر
چاچقان چاغلار — ئەسلەش ھەم ئەمىنلىك مېنى تولدۇردى. تەر-
جىمە قىلىنىشنى كۈتىدۇ ئۇلار. يېڭى بىر تەكرارلاشقا. ئاساۋ پىد-
كىر. ساقلىغىلى بولىدىغان تارىخ. ھەتتا بالغا. مودا ۋە ئەپسانىد-
لەردىن تاشقىرى ۋارىسلىق قىلىنغان نەرسىلەر.

(«شىنجاڭ باج ئىشلىرى» ژۇرنىلىنىڭ 2001 - يىللىق 4 -
سانىدىن ئېلىندى.)

بىرونو ئويپىر شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: بىرونو ئويپىر 1951 - يىلى تۇغۇلغان. ئۇنىڭ شېئىرلىرى ئامېرىكا ئەدەبىياتىدىكى «كاردىن چىققان بىر ئەۋلاد» ۋە ھالقىما رېئاللىزم ئەدەبىياتىنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغان بولۇپ، شۇنداقلا ۋېتسىيە شېئىرىيەت ئەنئەنىسىگە خاس بولغان «ئوقۇمنى ئانالىز قىلىش» خاھىشى كەم. ئۇنىڭ شېئىرلىرى غەزەپ - نەپرەت ۋە ياخشىلىق بىلەن تولغان. ئەمما نازاكتلىك مىسرالارمۇ ئۇچراپ تۇرىدۇ. ئۇنىڭ «دار»، «غايىب بولغان سۆز» (1996) قاتارلىق توپلاملىرى بار.]

قول

سالىدىم قۇلاق
جىمجىت قاقشال بىنالارغا
ئاڭلىدىم سىلىشىنى گۈگۈم قولىنىڭ
سەزدىم بوينۇمغا ئاسقانلىرىنى
يوقلۇقۇڭنى
ئايان قىلدى، ئوتتى جېنىمدىن
موھتاجمەن ئاڭغا
نەشكەشلەر نەشكەشلەرگە سېزىك
ئادەملەر ھاۋاغا سېزىك بولغاندەك
بىر ئاخشام پىكىر
ئوربۇالدى ئارىمىزدىكى ئىشلارنى
پەيدا قىلدى
بىر دوزاخنى ئەرۋاھتەك ئۇنسىز.

چېچەكلىدى دوزاخ، كۆردى ھەممىنى
ئېسىدە تەۋرىنىشى، ئايرىلىشى
ئېسىدە ئۇلارنىڭ
كالىپۇكلارنىڭ ئۆزگىرىشى
بىر - بىرىگە چۈشۈۋاتقان
ئاشىقلار يامغۇرى

ئايال

كۆڭلەك
ئۆتكۈزۈلدى ئۆزگە ئەسرگە
ئويلىدى ئۇ كۆڭلەك ھىدىنى
نېچۈن شۇنچە غۇبارسىز، يارقىن
ئۆيلەر سۈپۈرۈلگەن
ئاخشامقى مەزلۇملارغا تولغان
ھەممە نەرسە جىم
كۆتۈرۈلدى ئۇ قوللار بىلەن
ئەكىرىلدى نەمخۇش چىمەنگە
ھىلال ئايغا قىلىندى تەزىم
تاشلاندى
ئاق ئورغاق بىلەن

سېپىل

خەندەككە تىندۈرۈلغان
ئاسما كۆۋرۈك يىغىۋېتىلگەن

ھاياتلىقنى سىرتقا قامىغان
ئاۋاز
زوراۋانلىق
ئۇيۇل قەھرىتان
سىڭەر كۆز بويلاپ
ئانىلارنىڭ جەسۇر نىگاھى
يامار سەكپارە بالىلار تېنىدە

دۇنيا

دۇنيا
قالدۇق مال
يەردىكى ئىز
ۋاراقلايدۇ ئۇ
سۈكۈنات چىملىقىغا كىرگەن
يىرتىق ۋەرەقىنى
ئۇنىڭ جىسمىدىن
ساقىپ چىقتى ئات تۇيىقىنىڭ سۇس ئاۋازى
ئۇلار ئۇنىڭ كۆزلىرى يۈمۈلغاندا، ئۇ
ئات ئۈستىدە بولۇپ قالدى كىچىك ئويۇنچۇق
قىشغايغان

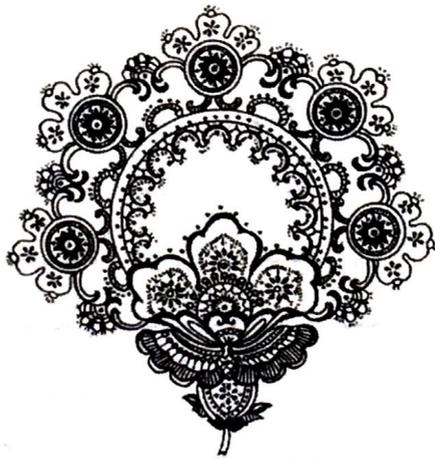
ئۆلۈك

ئۆلگەن ئادەم
ئەسلىيەلمەس ھاياتىنى ئۆزىنىڭ

نېچۈن ئۆزى
تېپىپ كەتتى يولىدىن
قانداق كىردى قار ئۇچقۇنى
ئوچۇمغا ئۇنىڭ
يوقالدى بارى
شەھەرلەر يوقالدى
ئەبەدىي ئۆچتى كوچا چىرىغى
باغچىدىكى فونتانلار
ئوقچۇشنى توختاتتى بىردىن
قەھۋە خانىلار
دولقۇنلار دەك كەتتى يۆگىلىپ
تارتىلدى ئارقان
غايىب بولدى ئات ھارۋىسى
غايىب
رەستىلەر غايىب بولدى
ئادەملەر غايىب بولدى
غايىب بولدى ھەممىسى
تىرناقىلار يىغىلدى، غايىب بولدى
نەھاجەت
كۆڭلۈمدىكى نەرسىلەرنى رەتلەشنىڭ
سۆزلەر ۋە مەنە
تۈپتۈز كەتكەن ئوت يالقۇنى
كۆيەر جىنچىراغ
سىياھ بىلەن، قېرىنداش بىلەن
سۈرۈلمەكتىمەن
قارشىلىق قىلمىدىم
كائىناتنىڭ يىراق يېرىدىن

كۆردۈم قارا ئۇيۇقنىڭ
قوللار سوزۇپ قۇچاقلىشىشنى
قۇچاقلاپ مەھكەم
ئېلىپ كەتتى

(«شىنجاڭ باج ئىشلىرى» ژۇرنىلىنىڭ 2001 - يىللىق 4 - ساندىن ئېلىندى.)

ئەن يېدىرلان شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: ئەن يېدىرلان شائىرە، 1955 - يىلى تۇغۇلغان. ئۇ 1980 - يىللاردىكى تەسىرى بار شائىرلاردىن. ئۇ شېئىرىي تىل جەھەتتە دادىل يېڭىلاش ئېلىپ بارغان. ئۇنىڭ جانلىق مىسرالىرى مۇزىكا گۈزەللىكىگە ئىگە. ئۇنىڭ «دالا ئىدى بۇ يەر ئەسلىدە» (1988) قاتارلىق توپلاملىرى بار.]

كۆلەڭگە

ئاشۇ كېچە قومۇش نەي
چىقتى قەلبىدىن
چىقتىم، كىردىم، كەلدىم
كەتتىم
بارغىلى يەر تاپالمىغاندەك
ئەتسى ئاڭلىدىم ئوخشاش شۇ كۈينى
ئەمما، زەڭگەر

ناۋا

قولۇڭ ئۆڭكۈر دەپ قىياس قىلىندى
يەنە بىر ئادەم كاللىسىدا
كۆك دەپ پەرەز قىلىنسا، ئۇ يەردە

پارچىلاندى ئۇ
ئايلاندى شورغا
يەنە بىر پەرەز، ياسالدى
بىر كۆي
ماڭدى قارا ئاختىلىققا
مەزمۇت ئاغزىڭدىكى
ئەمالىقتەك.
ئويلاپ باققىن مۈشۈكنى
ئويلاپ باققىن مۈشۈكنى

ئوران

يېپىپ ياپراقلارنى
كىردى نىقتاپ مەركەزگە، مەركەز يوق
ئارىلىقتا سەن
زەئىپ ياپراقلارغا قىستىلىپ كىردىڭ
ئەتىرگۈلسىز. سەن ئەتىرگۈل ئارسىدا
چۈچۈمەل قورۇقلار
نەچچىسى يوق
سەن شەربەتنى ئېلىپ كەلگەندە
شەربەت يوق
جانابى ئەپەندى

ئايال گۈل تەشتىكىدەك ئېچىلدى

بىر قەدەھ ئىچتىم قاتتىقلىقىڭدىن
بىغۇبار ھاياتلىق ئىمپېرىيەسى

شەربىتىڭنى قۇيدۇم قەدەھكە
كۆكسۈڭدىكى گۈلشەندەك گويا
بىر دالا بار مەزىلىك گۆشتەك
ئۆزگە بىر لەۋ سۇرۇختا تېتىمەن يۈرىكىڭنى.

(«شىنجاڭ باج ئىشلىرى» ژۇرنىلىنىڭ 2001 - يىللىق 4 -
سانىدىن ئېلىندى.)

شمالىي ياۋروپا شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرىدىن

دىياگنوز

ئاگرىن [فىنلاندىيە]

ئۇپۇققا

بىر يولۇچى ئاتتى ئۆزىنى.

بەلكى، بىر ئوۋچى

مىڭ تەسلىكتە ئالدى قارىغا،

ئوققا تۇتماق بولۇپ بەختىنى.

دەسستىشكە ئۇرۇنار ئۇلار

مەڭگۈلۈك بىر مەۋجۇدىيەتنى.

ئاخلا

كارپىلان [فىنلاندىيە]

ئاخلا،

يوق جىملىقنىڭ ئىچىدە سۈكۈت:

تىرناق تام.

بۇ يولمۇ، بەلكىم...

نۇرىن [شۋېتسىيە]

بۇ يولمۇ بەلكىم
تۇتاشمىغان ھېچقانداق جايغا.
لېكىن، بەزىلەر
ئۇ تەرەپتىن كېلەر بۇياققا.

يىراقنىڭ ئاۋازى كەتتى يىراقلاپ...

ئانفاۋا [فىنلاندىيە]

يىراقنىڭ ئاۋازى كەتتى يىراقلاپ
يېقىن يەر ساداسى كەلدى يېقىنلاپ،
دەرەخ ۋە سۇلارنىڭ ئاراچلىرىدىن
شاماللىرى پاناھگاھ ئىزدەيدۇ شۇ تاپ.
دولقۇنلار يېپىشماس، ئايرىلماس ھەمدە.
ئورمانلار تېخىمۇ بوپ كەتتى قويۇق.
قاراڭغۇلۇق ۋۇجۇدى بۇ يەرگە بۆسۈپ،
كىرىشەر ھەر ياندىن تېپىشىپ يۈچۈق.

ئېچىرىقىغان دېڭىز

لۇگىرى [نورۋېگىيە]

ۋىزىلىدىتار مياكىنى شامال.
ماياك تۈندە نۇر چاچار تىنماي.

— ئۈمىد نۇرى چاقنار كۆزلەردە،
دېڭىز لەۋسىز چىشلىرى بىلەن.
يالماپ ئاخىر قانغاندا ئىشتىھا.
جىملىق ئارا توختايدۇ مەۋجى.
تىمتاس جۇدۇن چايكىلىرىنىڭ،
كىرپىستلىرى يالتىرار تاڭدا.
تۆرەلدى شۇ تاڭ
قايغۇسىدىن
ھوشيارلىق ھەم ئويغىنىشلارنىڭ.
دېڭىزدىكى قاپقارا دولقۇن
قىزنىڭ قارا كۆڭلىكى گويا.
ئاسمان دېڭىز تۇتاشقان يەردە
ياتار پىنھان زۇۋانسىز يۈرەك.

ئۆلگەن ياشلىق

گىل [نورۇپگىيە]

ئۆلگەن ياشلىق!
يەتتى قوغلاپ چىشى بۇغىغا،
قاراپ تۇرغان ئوۋ ئىتى.
گىگانىت بىر ئوۋچى
تۇرۇپ ئۇنىڭ قاراۋۇللۇق ئورنىدا،
جىمجىتقىنا كۆزىتەر شۇ تاپ
ئوۋ ئىتىنىڭ ئىككى قولىنى.

دېڭىز

ستاناۋىر [ئىسلاندىيە]

بارمەن ئاستا
قىزىغان قۇمساڭغۇ ساھىلىنى بويلاپ،
يوچۇن بىر دېڭىزنىڭ شاۋقۇنى كېلىپ،
قانلىرىم كۈيىگە كەتتىم سىڭىشىپ.
خوشلاشقان چېغىمدا ھەربىر پورتتىن،
دېڭىزنىڭ كۆكسىدە ئۆرلىدى دولقۇن.

دېڭىزنىڭ نامەلۇم چوڭقۇرلۇقىدا،
كۆمدۈم مەن بىلگىنىم، ئىرادەمنى ھەم.
بەلكى، شۇ بىلگىنىم بولمايدۇ تەكرار.
مەن — دېڭىز
ياكى شۇ دېڭىز مەن ئۆزۈم.

(«تەڭرىتاغ» ژۇرنىلىنىڭ 1988 - يىللىق 4 - سانىدىن ئېلىندى.)

بىرەخت شپئىرلىرىدىن

ئىلاۋە: بېرتولد بىرەخت
(Berthold Friedrich Brecht, 1898 - 1956)
گېرمان شائىرى ۋە دراماتورگى،
شۇنداقلا 20 - ئەسىر غەرب تىياتىر -
چىلىقىدىكى تەسىرچان ئىسلاھاتچى.
ئۇ گېرمانىيەنىڭ باۋارىيە ئوبلاستىنىڭ
ئاۋگوسبورگ (Augsborg) شەھىرىدە -
كى ھاللىق بىر ئائىلىدە تۇغۇلغان، ئا -
لىي مەكتەپتە مېدىتسىنا كەسپىنى
ئۆگەنگەن، كېيىن ھەربىي دوختۇرخا -
ندا ئىشلىگەن. بىرەختنىڭ دراما

جەھەتتىكى مۇۋەپپەقىيىتى «بائال» (1923) نىڭ سەھنىلىشىشى
بىلەن باشلانغان. ئۇنىڭ «كېچىدىكى دۇمباق» (1922)، «ساداقەت
قوللانمىسى» (1927)، «ماخاگوننى شەھىرىنىڭ گۈللىنىشى ۋە
خاراب بولۇشى» (1930)، «ئۈچ پېنىسلىق ئوپېرا» (1928)، «گالد -
لىي» (1937) قاتارلىق بىر يۈرۈش سەھنە ئەسەرلىرى دراماتورگ -
يە ساھەسىدىكى يېڭى نەتىجىلەر دەپ قارالغان.

بىرەخت يەنە ئۆزگىچە پۇراق ۋە رەڭدىكى تالانتلىق شائىر.
ئۇنىڭ «ئۆي ۋەزلىرى» (1926)، «شپئىر ۋە ناخشىلار» (1934)،
«يۈز پارچە شپئىر» (1955) قاتارلىق شپئىر توپلاملىرى نەشر
قىلىنغان.

بىرەخت ئۆمرىدە ئۇرۇش ئېلىپ كەلگەن ئاپەت ۋە بەختسىز -
لىكلەرنى جىق كۆرگەن. گىتلىر تەختكە چىققاندىن كېيىن، ئۇ
ئون بەش يىللىق ھاياتىنى ۋەتەن سىرتىدا سەرسانلىق بىلەن ئۆت -

كۈزگەن. شۇڭا، ئۇنىڭ شېئىرلىرىدا ئۇرۇش يىللىرىدىكى تۈر-
مۇشنىڭ كۈل رەڭ كارتىنىلىرى، ئىنسان تەقدىرى، تەبىئەت ۋە
گۈزەللىككە بولغان كۈچلۈك مايىللىق، كېلەچەككە ئىنتىلىش
ھېسلىرى ئىپادىلەنگەن. ئۇنىڭ دارىتمىلىق خۇسۇسىيەتكە باي
شېئىرلىرىدىن كۈچلۈك دەۋر روھى بىلىنىپ تۇرىدۇ.
بىرەختنىڭ شېئىرلىرى ئۇسلۇب جەھەتتىن ئەركىن ۋە تەبىئىي-
ئىي بولۇپ، ئىچكى دۇنيا مۇقىم شەكىلگە بېقىنمىغان ھالدا لەرزى
ئېقىپ تۇرىدۇ. مەنئۇبىيەتنى بىۋاسىتە ئىزھار قىلىش بىرەختنىڭ
بىزنى تارتىدىغان بىر تەرىپى.]

1940

— ماتېماتىكا ئۆگىنەيمۇ؟ — دەپ،
كىچىك ئوغلۇم سورىدى مەندىن.
— نېمىشقا؟ — دەپ سوراپ بولۇپ،
جاۋاب بەرگۈم كەلدى ئىچىمدىن.
— ماتېماتىكا ئۆگەنمىسەڭمۇ،
بىلىسەن جىق ئىكەنلىكىنى
ئىككى ناننىڭ بىر دانە ناندىن.
— فىرانسۇزچە ئۆگىنەيمۇ؟ — دەپ،
كىچىك ئوغلۇم سورىدى مەندىن.
— نېمىشقا؟ — دەپ سوراپ بولۇپ،
جاۋاب بەرگۈم كەلدى ئىچىمدىن.
— بەربات بولۇۋاتىدۇ ئۇ دۆلەت.
چۈشىنىدۇ ئادەملەر سېنى
مۇجۇپ قورسىقىڭنى، ئاھ ئۇرساڭ بىردىن.
— تارىخ ئۆگىنەيمۇ؟ — دەپ،

كىچىك ئوغلۇم سورىدى مەندىن.
— نېمىشقا؟ — دەپ سوراپ بولۇپ،
جاۋاب بەرگۈم كەلدى ئېچىمدىن.
تېشىنى ئۆگەنسەڭ بېشىڭدا يەرنى،
قوغدىلىپ قالدۇ ھاياتىڭ ئاندىن.
دېدىم: ئۆگەن ماتېماتىكىنى
تارىخنى ھەم فىرانسۇزچىنى.

كۆكسۈڭدىكى تاغلار

كۆكسۈڭدىكى تاغلارنى
تۈزلەپ كېتىشتى.

قەلبىڭ ۋادىسىنى
كۆمۈپ تاشلاشتى.

راۋان يول ئۆتكۈزۈشتى
سېنىڭ ئۈستۈڭدىن.

زەئىپ

سېنىڭ پەقەت يوق ئىدى
مېنىڭ بىر دانە:
سۆيەتتىم.

تاش سۆزلىسە

ئاسمانغا ئاتقىنىڭدا
يەرگە قايتىپ چۈشمەن، دېسە تاش
ئىشەن ئۇنىڭغا.

سۇغا كىرگىنىڭدە
سېنى ھۆل قىلمەن، دېسە سۇ
ئىشەن ئۇنىڭغا.

دوستۇڭ كېلىمەن دەپ خەت يازسا ساڭا
ئىشەنمە ئاڭا،

چۈنكى
تەبىئەت قانۇنى يوق ئۇنىڭدا.

بەك ئەقىللىك بولۇشنى ئىستىمە

بەك ئەقىللىك بولۇشنى ئىستىمە
بۇقەدەر ئەقىل كېرەكمەس، ئۇقۇملارغا
بىرنىڭ نۆلدىن چوڭ بولۇشىغا.

ھېسابلارغا ئىشىنىپ كەتمە
ئۇنىڭ بىردىنبىر ياردەمچىسى شۇ
ئارتۇق ھېچكىمنى يوق دەپ.

تەنھا جاسارتتىڭگە ئىشەنمە
ھاياتنى قۇتقۇزار پەقەت
بىردەك جاسارتى بولغانلار

كونا زامانلاردىن نېمىلەر قالدى ؟

مانا، يېڭى بىنالار ئۈستىدە
كېچىلىرى مۇئەللىق تۇرۇپتۇ ئاي
مىس بۇيۇملار ئىچىدە ئۇ
بولۇپ ئەڭ كېرەكسىز.
ئانىلار ھارۋىلارغا
قوشۇلغان ھايۋانلارنى
بىلەر ئاتلار دەپ
ھېكايە قىلىشماقتا ئېھتىيات بىلەن.
ئەمما، قىتئەلەر ئارا مۇزاكىرىلەردە
بۇ ھەقتە گەپ يوق
يوقالغان نەرسىلەرنىڭ
ناملىرى ئېيتىلمايدۇ.
ئۇپۇقسىز ئۇپۇقلار سىرى سۈزۈلۈپ بارغان.
يېڭى ئانتېننىلارغا بولسا
ھېچنېمە مەلۇم ئەمەس.

كىتاب كۆيدۈرۈش

ھۆكۈمدارلار يامان مەزمۇنلۇق كىتابلارنى
ئاشكارا كۆيدۈرۈشكە بۇيرۇق بەرگەندە

ئۆكۈزلەرگە ھەيۋە قىلىپ ھارۋىكەشلەر
كىتاب بېسىلغان ھارۋىلارنى ھەيدىگەندە
شائىرلاردىن ياشراق بىرى كۆرۈپ چىقتى
كۆيدۈرۈلىدىغان كىتابلارنىڭ تىزىملىكىنى
سېزىپ نېمىشقىدۇر بىر ئىزتىراپقا چۈشتى
ئۆز كىتابلىرىنىڭ ئۇنتۇلغانلىقىنى
شائىر ئۆزىنى باسالماي، ھۆكۈمدارغا خەت يازدى:
— رەھىم قىلماي كىتابىمنى كۆيدۈرۈڭلار،
مېنى قالدۇرۇپ ئۇۋۇۋال قىلماڭلار
ھەقىقىي يازغان مەنمۇ كىتابلىرىمدا
مېنى يالغانچىلار قاتارىدا قالدۇرماڭلار
ماڭا ئۇنداق مۇئامىلە قىلماڭلار
ئۆتۈنەي سىلەردىن، مېنى يىقتىڭلار!

باھار توغرىسىدا

نېفىت، كۆمۈر ۋە ئاممىياكقا
ئاچ كۆزلۈكىمىز ئويغىنىشتىن بىر ئاز ئىلگىرى
ھەر يىلى دەرەخلەرنىڭ
گۈركىرەپ ئۆسۈۋاتقان
غەمىسىز شادىيانە پەيتلىرى بولاتتى.
ئۇزارغان كۈندۈزلەر
تىنىقلاشقان ئاسمان
مۇقەررەر يېقىنلاشماقتا باھار —
ھەممىسى ھەممىمىزنىڭ يادىمىزدا.
ئەمدى بۇ پەسىل توغرىسىدا پەقەت كىتابلاردىن ئوقۇيمىز.

ئەمما، كۆپتىن بېرى
شەھەرلىرىمىز ئۈستىدىن ئۇچۇپ ئۆتمىدى
قۇشلارنىڭ شانلىق كارۋانلىرى.
پەقەت ۋاگونلارنىڭ دېرىزىسىدىن
يولۇچىلار تۇشتىن بايقاپ قالار باھارنى
ئۇنى كۆز - كۆز قىلار تۈپتۈز دالالار
بۇرۇنقىدەك روشەنلىك بىلەن
قايسىبىر ئېگىز تۆپىلىكتە
گويا بورانلار سالغاندەك سۈرەن.
ئەمما، بۇ بوران ئەمەس
پەقەتلا شۇ ئانتېننىلارغا
ئۇرۇلماقتا مەيىن شامال.

ئىنسانغا زادى نېمە كېرەك؟

ۋىجدانەن ۋە ھالال ياشاپ ئۆتۈشنى
ئەي جاناب، ئۆگىتىپ كەلدىڭ سەن ئەزەل.
ئۇنتۇپ قالمىغىنكى، تاماق بېرىشنى،
گەپ قىلغاندا نەپ بېرىشنى ئەۋۋەل.
باقسام، ئىشتىھايىڭ يوغاندۇر شۇنچە،
لېكىن، ھالاللىقتىن بېرىسەن ساۋاق.
گەپ يورغىلىتىپ يۈرۈۋەرگىچە،
يادىڭدا بولسۇنكى، نان بېرىش ئوڭراق.
قاشاقلار قورسىقى تويىسۇن تاماققا،
مۇشتۇمدەك پارچە گۆش چۆمۈلسۇن ياغقا.

ئىنسانغا كېرىكى نېمە؟ ھەر سائەت —
بىر — بىرىنى ئېزەر قەدىمدىن بۇيان.
ئۇنتۇپ قېلىشىدۇ ئىنسانلىقنى،
ئۇنتۇشقا شۇنچىلىك مايىلدۇر ئىنسان.
بولدى، ئەي جانابىلار، ھەممىگە ئايان:
توقلۇق بولمىغاندا، بولمايدۇ ۋىجدان.
ئانىلارغا دەيسەن، قانائەت قىلغىن،
دۇنيادا ھەممىنىڭ نەپسى بار بىلسەڭ،
ئاۋۋال ناننى بېرىپ نەسۋەت قىلغىن،
توغرا كەلمەس ئاچ قورساققا نەسۋەت بەرسەڭ.

يەڭگىل ياشماقچى بولغان ئەي جاناب،
بىزنىڭ بېشىمىزدىن باسدۇ ئۇيات.
گەپ بىلەن ئەپلەيمەن دېگۈچە، ئەر باب،
نەپ بەرگىن، بولمىسا، ئىنسانلىققا يات.
قاشاقلار قورسىقى تويىسۇن تاماققا،
مۇشتۇمدەك پارچە گۆش چۆمۈلسۇن ياغقا.
ئىنسانغا كېرىكى نېمە؟ ھەر سائەت —
بىر — بىرىنى ئېزەر قەدىمدىن بۇيان.
ئۇنتۇپ قېلىشىدۇ ئىنسانلىقنى،
ئۇنتۇشقا شۇنچىلىك مايىلدۇر ئىنسان.
بولدى، ئەي جانابىلار، ھەممىگە ئايان:
توقلۇق بولمىغاندا، بولمايدۇ ۋىجدان.

شامال بەرگەن نەزىرە

2

قورسىقى تويغۇدەك نېنى يوق ئۇنىڭ

3

نېنىنى بىر ئەسكەر يەۋالغاندى

4

موماي مۇزدەك ئەۋرەزگە ئۆزىنى ئاتتى

5

ئەمدى ئۇنىڭ قورسىقى ئاچمايدىغان بولدى

6

جىمىپ كەتتى ئورماندا قۇشچە
شاخلاردا سۈكۈنات
تاغلار چوققىسىدا تۇرۇپمۇ
سېزەلمەيسەن شامالنى، ھەيوات!

7

تەكشۈرگۈچى دوختۇر كىرىپ كەلدى

8

مومايىنىڭ راست ئۆلگەنلىكىنى دەلىللىدى

9

ئاچ قورساق مۇردىنى كۆمۈشتى

10

ئاڭلانماس ئەمدى موماينىڭ ئۈنى

11

پەقەت دوختۇرلا كۈلەر مومايدىن

12

جىمىپ كەتتى ئورماندا قۇشچە
شاخلاردا سۈكۈنات
چوققىلاردا تۇرۇپمۇ
سېزەلمەيسەن شامالنى، ھەيھات.

13

بويتاق بىر ئەر كىرىپ كەلدى

14

قانۇندىن بىخەۋەر ئىدى ئۇ

15

ئۇ بۇ يەردە بىر ئىش بار دەپ ئويلىدى

16

بۇ مومايغا نىسبەتەن بىر شەپقەت ئىدى.

17

ئادەم يېمىسە تۇرالمايدۇ، دېدى ئۇ

18

شۇنىڭ بىلەن جىمىپ كەتتى ئورماندا قۇشچە
شاخلاردا سۈكۈنات
چوققىلاردا تۇرۇپمۇ
سېزەلمەيسەن شامالنى، ھەيھات!

19

شۇ چاغدا ساقچى باشلىقى كىرىپ كەلدى

20

ئۇنىڭ يېنىدا ھەمىشە كالتەك

21

بىر كالتەك بىلەن چۈۋۈلدى بویتاقنىڭ مېڭىسى

22

ئەمدى ئۇ ئەرمۇ ئىندىمەس بولدى

23

ساقچى باشلىقىنىڭ گېپى قۇلاق - مېڭىنى يەيدۇ

24

جىمىپ كەتتى ئورماندا قۇشچە
شاخلاردا سۈكۈنات
چوققىلاردا تۇرۇپمۇ
سېزەلمەيسەن شامالنى، ھەيھات!

25

ئۈچ قاۋۇل ئەركەك كىرىپ كەلدى

26

ئۇلار بۇ بىر بویتاقنىڭلا ئىشى ئەمەس، دېدى

27

ئوق ئاۋازى ئاڭلانغۇچە شۇنداق دېيىشتى

28

قۇرتلار ئۇلارنىڭ يوتلىرىدا ئۆمىلدى

29

شۇنداق قىلىپ، ئەزىمەتلەرمۇ جىمىپ كەتتى

30

شۇنىڭ بىلەن جىمپ كەتتى ئورماندا قۇشچە
شاخلاردا سۈكۈنات
چوققىلاردا تۇرۇپمۇ
سېزەلمەيسەن شامالنى، ھەيھات!

31

بۇ قېتىم جىق ئەرلەر كىرىپ كەلدى

32

ئەسكەردىن سوراپ كۆرمەكچى بولۇشتى

33

ئەسكەر پىلىموت بىلەن جاۋاب بەردى

34

ئەمدى قايتا ئاۋاز يوق

35

ھەممىسىنىڭ ماڭلىيىدا بىردىن قوزۇق

36

شۇندىن باشلاپ جىمپ كەتتى ئورماندا قۇشچە
شاخلاردا سۈكۈنات

چوققىلاردا تۇرۇپمۇ
سېزەلمەيسەن شامالنى، ھەيھات!

37

ئەمدى كىرىپ كەلدى يوغان قىزىل ئېيىق

38

ئۇ ئېيىق سۈپىتىدە ئىشلارنى بىلمىسىمۇ بولاتتى

39

ئۇ كالۋا ئەمەس ئاسفالت يولدا ماڭغىلى

40

بەلكىم، ئورماندا قۇشلارنى تۇتۇپ يەپ زوراۋانلىق قىلار

41

شۇندىن باشلاپ جىمىپ كەتتى ئورماندا قۇشچە
شاخلاردا سۈكۈنات
چوققىلاردا تۇرۇپمۇ
سېزەلمەيسەن شامالنى، ھەيھات!

بىركۈن كېلىدۇ

بىركۈن كېلىدۇ، زامان بىزنىڭ بولىدۇ، بىزنىڭ
مۇتەپەككۈرلارنى ئوقۇپ چىقسەن چالا قويماي

پۈتۈن رەسساملارنىڭ توپلىمىنى كۆرسەن
كۈلۈپ تۇرۇپ مەسخىرىلەرگە غەرق بولسەن
دوست بولسەن بارلىق خوتۇنلارغا
ۋە پۈتۈن ئىنسانلارغا
ئۆگىتىسەن راستىنى.

بىر ياپراق ئەۋەت

ئەۋەتكىن ماڭا بىر ياپراق
ھېچبولمىسا يېرىم سائەت بۇرۇن
ئۆسكەن بولسۇن ئۆيۈڭدىن يىراق توقايدا
ئالدىڭغا ماڭ، كۈچلىنەرسەن
ئاندىن ساڭا رەھمەت دەيمەن
ئاشۇ گۈزەل ياپراق ئۈچۈن.

بەرمەكلىك بەختى

ئەڭ بۈيۈك بەخت نېمە:
بەرمەكتۇر كۈلۈپ تۇرغان ئادەملەرگە
گۈزەل ھەدىيەلەر سۇنۇشتۇر
باغرى يارا، ئېزىلگەنلەرگە.
سولغۇن چىرايلارنى كۈلدۈرۈپ
سۆيۈنگەن ئىنساننىڭ يۈزىدىن
ئارتۇق گۈزەل بولماس
ھېچبىر گۈل.
سۆيۈرمەس ئادەمنى ھېچ نەرسە
ياردەم قولىنى سۇنماقتىن ئۆزگە.

تۈتۈن

بۇ ئۆي ساھىلىدىكى دەرەخ ئاستىدا
مورسىدىن تۈتۈن چىقىپ تۇرىدۇ
تۈتۈنلەر غايىب بولدى ئەمدى.
ئۆي، دەرەخ ۋە دېڭىز
ھەسرەتلىك كۆرۈنۈپ كەتتى.

(يۇقىرىقى شېئىرلار خەنزۇچە «بىرەخت شېئىرلىرىدىن تاللانما»، خۇنەن خەلق نەشرىياتى، 1987 - يىلى نەشرى، تۈركچە «ئاشىق ھەمىشە يېڭىدىن باشلايدۇ»، ئادەم نەشرىياتى، 2003 - يىلى نەشرى، ئۆزبېكچە «بالىلارغا بېرەيلى دۇنيانى»، تاشكەنت، 1988 - يىلى نەشرى قاتارلىق توپلاملاردىن تاللاپ تەرجىمە قىلىندى.)

گارسىيە لوركا شېئىرلىرىدىن

ئىلاۋە: گارسىيە لوركا
(Federico Garcia Lorca ، 1936 — 1898)
ئىسپانىيە ئەدەبىياتىدىكى، شۇنداقلا
20 - ئەسىر جاھان شېئىرىيىتىدىكى
تەسىرى زور شائىرلارنىڭ بىرى. لوركا
1898 - يىلى 6 - ئاينىڭ 5 - كۈنى
ئىسپانىيەنىڭ ئەندولۇس رايونىنىڭ
گرانادا شەھىرى ئەتراپىدىكى بىر
بازاردا تۇغۇلغان. ئەندولۇس ئىبىن ئە -
رەبى، ئىبىن خەلدۇن كەبى مۇسۇلمان
مۇتەپەككۇرلار، جىمىنز، ماچادو، ئا -

لېكساندىر كەبى ئىسپان تىلى شائىرلىرى چىققان مەنئۇى ھاۋاسى
ئېسىل بىر جاي بولۇش سۈپىتى بىلەن، لوركانىڭ بۆشۈكى بول -
غان. لوركانىڭ ئائىلىسىمۇ باي، ئېسىلزادە ئائىلە بولۇپ، ئۇنىڭ
تەربىيەلىنىشىگە ئەۋزەل شارائىتىنى بەخش ئەتكەن. لوركا 1914 -
يىلى گرانادا ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ قانۇن كەسپىگە ئوقۇشقا كىر -
گەن. كېيىن، ئۇ ئەدەبىيات، رەسىم، مۇزىكىلارنى ئۆگەنگەن. لوركا
ئۇرغۇپ تۇرغان ئىجادكارلىقنى ئىشقا سېلىپ، كۆپكە قايىل سەن -
ئەتكار بولۇپ يېتىشىپ چىققان. ئۇنىڭ «ماريانا پىنىدا» (1927)،
«قانلىق توي» (1933)، «يېرما» (1935) قاتارلىق دىراممىلىرى ناھا -
يىتى مەشھۇر. ئۇ ئۆزىنىڭ سەھنە پائالىيەتلىرىدە ھەم دىرامما -
تورگ، ھەم رەسسام، ھەم رېژىسسور بولغان. ھوقۇقى دەپسەندە بول -
غانلارغا ھېسداشلىق قىلىپ، ئەركىنلىك، ئازادلىققا بولغان كۈچ -
لۈك تەقەززاسىنى بىلدۈرگەن. شائىر 1936 - يىلى ئەينى يىللار -

دىكى فاشىستىك ھاكىمىيەتنىڭ كاتتىبېشى گېنېرال فىرانكو تە - رېپىدىن ئېتىپ ئۆلتۈرۈلگەن. ئۇنىڭ ئەسەرلىرى 1975 - يىلى ئىسپانىيە دېموكراتىك ھۆكۈمەتنىڭ قولىغا ئۆتكەندىن كېيىن يو - رۇقلۇققا چىققان.

لوركا ساپ، سەممىي، قىزغىن، غايىلىك شائىر بولۇپ، شې - ئىرلىرى نازۇك ھەم ھەيۋەت، ئەنئەنىۋى ھەم زامانىۋى، ئەركىن ھەم سىرلىق. ئۇنىڭ شېئىرلىرىدا ئۆلۈم دەھشىتى، تاڭ جۇلاسى، مۇھەببەت تەشئالىقى، تەنھالىق ھەسرەتتى سىرلىق رەۋىشتە بىر - بىرىگە يۇغۇرۇلۇپ كەتكەنكى، كىشىگە ئاددىي، يەڭگىل، مىستېتىك تەسىرات ئاتا قىلىدۇ. ئۇ «شېئىرلار» (1921)، «تۇمارت توپلىمى» (1936) قاتارلىق شېئىرى توپلاملىرىنى قالدۇرۇپ كەتكەن. [

تاڭ

سقىلغان يۈرىكىم
ئەگشىپ سۈبھىنىڭ يۈكسىلىشىگە
تېتىدى ئەلەملىك سۆيگۈ دەردىنى
يىراق - يىراقتىكى چۈشلەر تەرزىنى.

تاڭ شولىسى
ئېلىپ كەلدى سېغىنىشنىڭ ھىدىنى
روھلارنىڭ تېگىدە كۆمۈلۈپ ياتقان
شۇ قارىغۇ كۆڭۈل دېتىنى.
قارا پەردىسىنى تاشلىدى قايرىپ
كېچىنىڭ بەھەيۋەت كاتتا مازارى
كۈندۈز بىلەن چۈمكىمەك ئۈچۈن
كۆكتىكى ساناقسىز يۇلتۇزلارنى.

نېمىشقا يىغمەن دالالاردىن مەن
چاۋارنى، قۇشلارنىڭ چاڭگىسىنى ھەم؟
قەلب بىلەن تولغان شۇ كېچە
تاڭنىڭ نۇرى بىلەن ئورالغان بۇدەم!
يورۇق يۇلتۇزلاردا تورلاشسا كۆزۈڭ
سەزمىسەم نىگاھىڭ ھارارىتىنى
قايسىبىر ھالەتكە قالمەن ئۆزۈم!

نېمىشقا سۈپسۈزۈك گۈگۈم ئىلكىدە
مەڭگۈگە يوقاتتىم سايەڭنى سېنىڭ؟
نۇرىنى يوقاتقان يۇلتۇزلار كەبى
يۈرىكىم قاغجىراپ كەتتىغۇ مېنىڭ.

شەرق كۈيى

خۇش پۇراق ئانار
بىغۇبار ئاسمان.
(ھەر قەۋىتى بىر گۈگۈم،
ھەر دانىسى بىر يۇلتۇز.)
قۇرغاقلىشىپ كەتكەن شۇ ئاسمان
ئايىلار پەنجىسىدە مەجىلىپ قالغان.

يىللارنىڭ ئالقىنىدا
سولاشقان ئەمچەككە ئوخشايدۇ ئانار،
دالالارنى يورۇتمەن دەپ
توپچىلىرى يۇلتۇزلارغا ئايلىنار.

ھەرە ئۇۋىسىغا ئوخشايدۇ ئانار
كۆنەكلىرى گويىا خۇنابە.
ئاياللارنىڭ شېرىن ئاغزىدىن
كۆنەك قۇرۇپ چىقىدۇ ھەرە.

ئانار يېرىلغان ئاشۇ مەھەلدە
بىنەپشە رەڭ مىڭلىغان لەۋلەر
شادىيانە ئۇرىدۇ خەندە.
ئانار

قۇشلار دانلىماس بولغان
ئېكىنزاردا سوققان بىر يۈرەك
ئادەم يۈرىكىدە بېجىرىم پوستى
بېرىدۇ مايدىكى قىزىللىقنى
كۆڭۈلنى مەست قىلغان خۇش پۇرىقنى
يولۇقسا ئۆزىنى چۈشەنگەن دوستى.

ئانار يايلاققا ئوخشار بەزىدە
قەدىم يەر ئىلاھى ئەڭگۈشتەرىگە!
سۆزلىشەر ئەتىرگۈل خانىشى بىلەن
جىمجىت ئورمانلارنىڭ خىلۋەت يېرىدە.
ئاپپاق ئۇزۇن ساقال قويۇۋالغان ئۇ
جىلۋىگەر، رەڭدار لىباس كىيىۋالغان ئۇ.

ئانار، ئۇ ئەتىۋار، شۇنداق بىباھا
ياپراقلار ئۇچۇملاپ تۇرىدۇ ئۇنى.
تىللانىڭ رەڭگىدە كۆرۈنگەن كۆكرەك
بەئەينى قىپقىزىل ياقۇت ساندۇقى.

باشاقلار بولكىدۇر، قوشۇلۇپ كەتكەن
ئاڭغا خىرىستوسنىڭ ھايات - ماماتى.
زەيتۇنلار مېھنەت ھەم قۇۋۋەتتىن پۈتكەن
تاقەت، قەتئىيلىكنىڭ ئىنشائاتى.

گۇناھكار بەندىگە ئوخشايدۇ ئالما
غەلىتە مېۋە ئۇ، غەلىتە بىر تەن.
بىر تامچە قانكى ئۇ، ئەسىرلەر ئارا
شەيتان بىلەن ئالاقە قىلىشىپ كەلگەن.

ئاپپىلسىن گۇناھنىڭ چېچىكى گويا
خورلانغان جاراھەت، بىر پىغان بولدى.
زاتىدىن پاك ئىدى، زاتىدىن ئاپپاق
ۋە ئەمدى لالەگۈل، زەپىران بولدى.

ئۈزۈملەر يازدىن يارالمىش شەھۋەت،
چېركاۋلار قۇت تىلەپ، چىقىرار شەربەت.

كاڭشان ئۇ ئائىلىنىڭ ئاسايىشلىقى
ئەمما، ئۇ ئۆتمۈشكە كەتكەن ئايلىنىپ.
ئۇ ئەمدى تاۋاپچى يولىدىن ئازغان،
قوqاستا ئېتىلىپ، ھەريان تارىلىپ.

دۇب دەرىخى
قەدىمىي ۋە تىنچ شېئىرنىڭ ئۆزى
ئۇنىڭدىكى بېجىرىم پاكلىق
ئالتۇننىڭ رەڭگىدە سارغايغان بېھى.

مۇقەددەس سامانىڭ قېنىدۇر ئانار
ئېرىقتىن — دىلپارە زېمىندىن كەلگەن
ئۇ كەلگەن باغرى داغ شامال بەھرىدىن
ئۇ كەلگەن بەھەيۋەت تاغلار قەھرىدىن
شېرىن ئۇيقۇدىكى كۆللەر سەتھىدىن
كەلگەن ئۇ تىپتىنچ دېڭىز قېتىدىن.

جىسمىمىزدىن ئاققان قانلارنىڭ
قەدىمكى چەشمىسى، بۇلىقى ئانار
قاتتىق بىر ۋۇجۇدقا قاننىڭ ئويللىرى
ناتىۋان ھالەتتە سولىنىپ ياتار.
بىر بولسا يۈرەككە، بىر بولسا باشقا —
ئوخشاش بىر سىيماغا ئىگە شۇ ئانار.

ئەي، يېرىلغان ئانار
سەن شاختىكى يالقۇنسەن
سەن ۋېناسنىڭ تىرىك سىڭلىسى
مەيىن شامال باغنى كەزگەندە
ئىشتىلگەن شادلىق كۈلكىسى
سېنى ئەگىپ ئۇچار كېپىنەكلەر
بىلىپ ئۇيۇل قۇياشنىڭ مىسلى
ھاشاراتلار يېنىڭدىن قېچىپ ئۆتۈشەر
كۆيدۈرۈپ قويمىسۇن دەپ سېنى.

سەن نۇركى، ھاياتلىق نۇرى
مېۋىلەرنىڭ ئېسىل خانىشى
ئېرىقلار پەيۋەندە بولغان مەنزىرە
سۈزۈك، يارقىن يۇلتۇز دانىسى.
ئەي، ئانار كىممۇ سېنىڭدەك
ھەممە زوق — شەۋقىنى دالاغا چاچار!

دېڭىز سۈيى ھەققىدە قوشاق

دېڭىز كۈلەر يىراقتا ھامان
دولقۇنلار چىش، ئېغىز دۇر ئاسمان.

— سەن نېمىلەرنى سېتىۋاتسەن
كۆكسى ئوچۇق ئەي، خامۇش جۇۋان؟

— بىلسىڭىز گەر مۆھتەرەم جاناب،
سېتىۋاتمەن دېڭىز سۈيىنى.

— سەن نېمىلەرنى ئېلىپ كەلگەنسەن
قېنىڭغا قوشۇپ، قاپقارا يىگىت؟

— سۇ ئاقىدۇ، مۆھتەرەم جاناب،
قېنىمدا ئاقىدۇ دېڭىزنىڭ سۈيى.

— شورلۇق ئىكەن كۆزۈڭنىڭ يېشى
بىلىمدىم، بۇ تۈز قەيەردىن كەلگەن؟

— بىلسىڭىز گەر مۆھتەرەم جاناب،
كۆز يېشىم ئاقىدۇ دېڭىزغا قاراپ.

— يۈرەك، يۈرەك، بۇ ئېغىر كۈلپەت
ئېيتقىنا، زادى قەيەردىن كەلگەن؟

— ئاچچىقتۇر ئەجەب دېڭىزنىڭ سۈيى،
دېڭىزدا قايغۇنىڭ بارمىكىن تۇۋى.

دېڭىز كۈلەر يىراققا ھامان
دولقۇنلار چىش، ئېغىزدۇر ئاسمان.

مەنزىرە

دالالار پۈركەنگەن زەيتۇنلار بىلەن
شۇنداق بىر سۈرەتتە، يەلپۈگۈچسىمان —
ئېچىلىپ، يېپىلىپ تۇرىدۇ ھەر ئان.
قەھرىتان يۇلتۇزلار

مۈجمەل ئاسمان،
خىرە ئەلپازدا سىم - سىم يامغۇرلار
زەيتۇنزار چېھرىنى پۈتۈن قاپلىغان.
قاراڭغۇلۇق ھەم پىلىكئوت^①
دەريانىڭ بويىدا تىترىشىپ تۇرغان.
كۈل رەڭ تۇمان يامرىغان ھەريان
زەيتۇنزاردا پەۋەستۇر چۇقان.
بىر توپ تۇتقۇن قۇش
كېرىپ ئۇزۇن قاناتلىرىنى
قارا كېچە باغرىغا ئۇرغان.

گىتار

باشلاندى مانا،
گىتار نالىسى.
چىقىلدى سۈزۈك
تاڭ پىيالىسى.

① ئۆسۈملۈك نامى.

پەرياد ئىلكىدە
گىتار يىغلايدۇ.
پەسلىتەي دېسەڭ
زادى ئاقمايدۇ.
قارلار ئۈستىدە،
شامال ئىكرايدۇ.
سۇلار ئېسەدەپ،
ئارام تاپمايدۇ.
بەزلىسەڭ شۇنچە
تاپمايدۇ بەرھەم
كىمدۇر بىرىگە
يىغلايدۇ ھەردەم.
يىغلار جەنۇبتا
زەپىران سەھرا
ئىستەپ غۇبارسىز
تاغنىڭ گۈلىنى.
يىغلايدۇ مىسكىن
تاڭسىز كېچىلەر
يىغلايدۇ ئوقلار
بىلمەي يولىنى.
بىرىنچى مەرتەم
جان بەرگەن بىر قۇش
يىغلايدۇ شاختا
يىغلايدۇ بېھوش.

گىتار

بەش خەنجەر
تىلغىغان يۈرەك.

پەرياد

پەرياد يايلىرى
تۇتشىدۇ
تاغدىن - تاغقا.

زەيتۇنزار
ياساپ سىياھ رەڭ ھەسەن - ھۈسەننى،
چاقناتتى نىل رەڭ كېچىنى.

ئەي!

تتەرەپ تۇرغان تارلارغا
كامانچە ئۇرۇپ پەرياد
ئىڭرار شامال غېجىكى.

ئەي!

(ئادەملەر چىراغلارنى
ئۆچۈرىدۇ غارلاردىن.)

ئەي!

كېيىن

غايىب بولدى
ۋاقىت ياراتقان سىرلىق ئوردىلار.

(قالغىنى پەقەت

باياۋان بولدى.)

غايىب بولدى

يۈرەكتىن تۇغۇلغان ئارزۇ - ئارمانلار.

(قالغىنى پەقەت

باياۋان بولدى.)

غايىب بولدى

سۈبھى ئىستەكلەر، تاتلىق بۆسەلەر.

(قالغىنى پەقەت

دولقۇنلانغان باياۋان بولدى.)

غار

غارلاردىن

سۈزۈلۈپ - سۈزۈلۈپ كېلىدۇ پىغان.

(قىزىل بىلەن بىنەپشە

بولۇشتى دەستە - دەستە)

پىراق ماكاننى ئەسلىدى سىگان.

(ئېگىز - ئېگىز مۇنارلار

سىرلىق - سىرلىق ئىنسانلار)

ئۈزۈك - ئۈزۈك ئاۋازلار
كېچەر ئۈچۈپ كۆزلەردىن

(قارا، قىزىل ئۈستىدە)

ئاقلانغان غار
زەر ئۈستىدە تەۋرىتەر.

(ئاق رەڭ قىزىل ئۈستىدە)

ۋىسال

سەن بىلەن مەن
ۋىسال ئۈستەپ كەتمىدۇق ئانچە.

ئاياندۇر سېنىڭ ئەقلىڭگە
سۆيۈپ سېنى بولدۇم مەستانە!
راۋان بول يەنە شۇ چىغىر يولوڭغا
مىخلاردىن ئىز قالدى ئالقانلىرىمغا.
كۆرمىدىڭمۇ ئەجەبا
زېدىلەردىن سرغىماقتا قان
ئارقاڭغا قارىماي مېڭىۋەر ھامان
مۇقەددەس كايىتانوغا^① قىلايلى سەجدە
چۈنكى، ئىككىمىز
ئۈستەپمۇ كەتمىدۇق ۋىسالغا ئىمكان.

① يەر نامى.

سەھەر

ياڭرايدۇ سەھەرنىڭ قوڭغۇراقلىرى
كوردوۋادا
ئۈنلەيدۇ سۈبھىدەم قوڭغۇراقلىرى
گىرىنادادا.
قىزلار —

ئەندەلۇسسنىڭ ئېدىرلىرىدا —
تۇمانلار قوينىدا ئاھ ئۇرغان قىزلار،
سۈلىيە^① كۈيىنى ئېيتىدۇ يىغلاپ.
شادا پاچاق ئىسپان قىزلىرى
لەپلىدىتىپ كۆڭلەكلىرىنى
رەستىدە ئۆتىدۇ نۇر بىلەن تاۋلاپ،
ياڭرايدۇ سەھەرنىڭ قوڭغۇراقلىرى
كوردوۋادا
ئۈنلەيدۇ سۈبھىدەم قوڭغۇراقلىرى
گىرىنادادا.

جىنچىراغ

يېنىپ تۇرغان ئاشۇ جىنچىراغ
پاتقاندىن نەقەدەر ئېغىر خىيالغا!
ئۇ گويا ھىندىسىنىڭ سېھىرگىرىدەك
تىكىلەر ئۆزىنىڭ زەرگۈن قەلبىگە.

① يەر نامى.

يېقىپ كۈچلەرنى باقار تەلمۈرۈپ
شامالسىز ئاسماننىڭ تىنچ قەرىگە.

ئېغىر سايىلەرنى قۇتىرىغان لەيلەك
ئۇۋىسىدىن چوقۇپ ئالدىدۇ.
ئۆلۈپ كەتكەن سىگان بالىسىنىڭ
دۈڭلەك كۆزلىرىگە تىترەپ باقىدۇ.

تارازا

تۈن شۇ قەدەر تىنچ ھەم ياۋاش.
كۈندۈز كېلىپ - كېتەر ئالدىراش.

كېچە تىنچىق، يوقتۇر ھاياتلىق.
كۈندۈز بولسا ھەيۋەت قاناتلىق.

تۈن ئەينەكلەر ئۈستىدە،
كۈندۈز شامال تەكتىدە.

ھەرە كۆنىكى

ياشايمىز
خىرۇستال زىندانلاردا
ھاۋادىن يارالغان كۆنەكلەردە!
سۆيۈشتۈك
بالقىپ ئۆتۈپ خىرۇستاللاردىن
دىلرەبا زىندان!
ئۇنىڭ ئىشىكى ئاي!

لەمپە

چالدىۇ سۇ
كۈمۈش دۈمبىقىنى.

دەرەخ
توقۇيدۇ شاماللارنى،
ئەترگۈل ئۇنىڭغا
تۆكۈپ بېرەر خۇش پۇرىقىنى.

يوغان بىر ئۆمۈچۈك
يۇلتۇزلارنى كەشتىلەپ
يۇيىدۇ ئاي نۇرىدا ئۆزىنى.

دېرىزىدىن كۆرۈنگەن مەنزىرىلەر

1

كۆرۈنىدۇ كۆكتە تولۇن ئاي،
پەستە شامال ئايلىنار تىنماي.

(سوزۇلغان نىگاھلىرىم
تۇتشىپ كەتتى ئاسمانغا)

ئاي سۇنىڭ ئۈستىدە
ئايىنىڭ ئاستىدا شامال.

(ئۈزۈك - ئۈزۈك نىگاھلىرىم
تۇتۇشۇپ كەتكەن تۇپراقتا.)

ئاڭلىنىدۇ قايدىندۇر،
ئىككى قىزنىڭ ئاۋازى.
بارمەن سۇدىكى ئايدىن
ئاسماندىكى ئاي سارى.

2

كېچىنىڭ قولى
ئاچتى دېرىزەمنى.

يوغانغىنە تۇم قارا بىلەك
سۇلاردىن تاقىغان بىلەزۈك.

نىل رەڭ خىرۇستالدا
ئوينىشىدۇ جېنىم ئۇنىڭ بىلەن.
سائەتتىن يارىلانغان دەقىقىلەر...
ئۆتۈپ كېتەر ئاشۇنداق.

3

بېشىمنى
دېرىزىدىن چىقاردىم
قىرىپ ئۆتتى گېلىمنى
ئۆتكۈر شامال تىغلىرى.

شۇ قارىغۇ ھەۋەسلەردىمىنى
ئاستاغىنە قويۇپ بەردىم
شەكىلسىز دار ئۈستىدە.
چەكسىز لەھزىلەرنى
تولدۇردى لىمۇن ھىدى
شامال شۇ دەم گۈللەرنىڭ
پورىكىگە ئايلاندى.

4

مانا بۈگۈن بىر قىزچاق
كۆل سۈيىدە ئۆلۈپتۇ.
كىيىمىگە يۆگىنىپ
كۆل بويىدا يېتىپتۇ.

بويلاپ باش ھەم ئاياغىنى
بىر بېلىق ئۈزەر شۇندا
ئويغىتاي دەپ شاماللار
توۋلىشىپ قىلار ندا.

سۇ ئوتىدەك چاچلىرى
يېپىلغان سۇ يۈزىگە
چايقار شامال پاقىدەك
يېپىشىپ ھەممىسىگە.

بەرگىن ئاڭا نىجاتلىق
ئەي، دېڭىزنىڭ ئىلاھى
تىنچلانسۇن كۆلچەكتە
ئۆلگەن قىزنىڭ ئەرۋاھى.

قويدۇم ئۇنىڭ يېنىدا
ئىككى دانە قاپاقنى
شورلۇق دېڭىز سۈيىدە
لەيلىسۇن دەپ قىزچاقنى.

سونېت

قايغۇلۇق ئاھ ئۇرغان تۈن شاماللىرى —
كۈمۈش رەڭ بەك ئۇزۇن ئەرۋاھ مىسالى،
كۈل رەڭ قولى بىلەن ئېچىپ يارامنى —
ئۆتۈشتى،
ئارماندا پېقىرنىڭ ھالى.

ھايات بەخش ئەتكەن سۆيگۈ ئازابى
بەردى يارقىنلىقنى، مەڭگۈلۈك قاننى.
يارامنىڭ ئەۋجىدىن جىمىققان بۆلبۈل،
تاپار ئىللىق ئۇۋا، دەردنى، ئورماننى.

ئاھ، مېنىڭ قەلبىمدە شېرىن سۇخەنلەر!
يايمەن ساددا دىل گۈللەر قېشىدا
غايىب جانلىرىڭنىڭ گۈلىنى تازا.
كىردى ئاققان سۇلار تىللا رەڭگىگە،
قاشتىكى نەمخۇش شۇ ئوتلار ئىلكىدە
ئاقىدۇ قانلىرىم سالغانچە گىرە.

ئاي ۋە ھاشاراتلار مەنزىرىسى

ئاي تىترەيدۇ دېڭىز ئۈستىدە
يەلكەنلەردە يىغلايدۇ شامال.
قوزغىلىدۇ قاققىنىدا پەر،
زەڭگەر، كۈمۈش دولقۇنلار دەرھال.
— ئەسپىرونسىدا

ھەر قىشلاقتا ياشىسا دېڭىز پەرىسى
كۆڭلۈم ئوخشاپ قالار بىر پاي ئاياغقا.
تۈگەرمۇ تۈن بېسىلغانغا بىمار نالىسى
كۆزلەر نەدە تۇرسۇن چۆكمەس قېيىققا.

يۇمشاق سۈلكەت بىلەن پۈۋلىسە شامال،
يۈرىكىم بىر قىزغا ئايلىنىپ قالدى.
شامال قومۇشلۇقتىن كەلمىسە، قەلبىم —
مىڭ يىللىق تېزەكنىڭ ئورنىنى ئالدى.

ئۈزەيلى، ئۈزەيلى، ئۈزەيلى ئالغا!
قاراپ بەرباد بولغان پىستىرمىلارغا،
قاراپ شۇ تەكشىسىز ئۇچلۇق تىغلارغا
مەشئۇم ئاخشاملارغا ھەم سۈزۈك قارغا
ئايىمۇ بار، لېكىن، ئاي ئوخشىماس ئايغا.
مەيخانا تۈلكىسى

يانجىلغان مايسا
ئۆز كۆزىنى چوقۇغان ياپون خورىزى.

ئەينەكتىكى تەنھا ئايال، دورا دۇكىنى
بەربىر قۇتقۇزۇپ قالماس بىزنى.
دانىشمەن سامادىن تاپتى بىر دۆڭنى.
شەكىللەر يالغاندۇر، شەكىللەر يالغان
ئالەم سانسىز ئېغىزدۇر ھاۋانى يۇتقان.

ئاي بار
لېكىن، ئايمۇ ئەمەس.
ھاشاراتلار.
قىرغاقتىكى كىچىك - كىچىك مۇردىلار.
رېشتىلەردىكى ئازابلار.
نۇقتىلاردىكى يودلار
يېڭىمىخ ئۇچىدا ياشىغان ئاۋام.
قېنىمىزنى يۇغارغان يالىڭاچ بەدەن.
يۈرىكى يەپ كېتىلگەن بوۋاق بالا.
مېنىڭ ئىشقىم.

ئەنە، كۈيلەپ ۋارقىرشار، ئاھ - ۋاھ قىلىشار:
چىراي، چىراي، سېنىڭ چىرايىڭ.
ئالمىلار، ھەقىقىي مەخمەل گۈللىرى،
ئاپتاپتا قېرىلىقنىڭ سوغۇق تەمى بار
پانۇسلۇق دالالار سىغار تەڭگە يۈزىگە.
ئەمما، چېھرىڭ قاپسىلار بەزمە كۆكىگە.
ئەنە، كۈيلەپ ۋارقىرشار! ئاھ - ۋاھ قىلىشار!
چاڭ سېلىشار! ئۇرۇشار! ھەمدە قىيىنشار!

كېتىش لازىم شاخلار ھەم دولقۇنلاردىن
ساھىلىدىكى ئوتتۇرا ئەسىرنىڭ ئادەمسىز كوچىلىرىدىن
يارىدار كالا مۆرىگەن تېرە دۇكانلاردىن.

دېڭىزغا چۈمۈلەتتى بىر رەڭسىز ئادەم
نازۇكلۇقىدىن
شوللارغا يۈرىكىنى يېگۈزۈپ قويدى.
پېرۇ^①دا مىڭلاپ ئاياللار بار - مىڭلاپ ھاشارات.
ئاياللار گىرەلەشتۈرۈپ تومۇرلىرىنى
كېچە ھەم كۈندۈز ئوينار مارشلىرىنى.

چىرىگەن كىچىك پەلەي توستى مېنى، بەس!
ئاڭلاپ تۇردۇم رومالدا
يېرىلغان تومۇرنىڭ ئاۋازلىرىنى
سۆيۈملۈكۈم،
ئاسرىغىن قولۇڭ، ئاياغلىرىڭنى!
كېلىپ قالدى يۈزۈمنى تەڭلەش پەيتى
يۈزۈمنى، يۈزۈمنى، يېپىلگەن يۈزۈمنى!

ھەۋەسلىرىم ئۈچۈندۈر تازا ئاتەشلەر
مۇۋازىنەت ئۈچۈندۈر مۇجمەللىكلەر
كۆزۈمدىن پوروخنىڭ گۇناھسىز ئازابلىرىدىن
بېسىلار مەۋھۇملۇق يەپ تاشلىغان يۈرەكتىكى دەردلەر.
قۇتقۇزۇپ قالماس بىزنى ئاياغ دۈكىنىدىكىلەر
داتلاشقان ئاچقۇچلاردىن چىققان سادالار
ھاۋالار يالغان،

بار پەقەتلا
ھەممىنى ئەستە تۇتقان راۋاقتىكى بۆشۈكلەر.
ئاي بار، لېكىن، ئاي ئەمەس.
ھاشاراتلار

① دۆلەت نامى.

پەقەت ھاشاراتلار
ئۆملىشەر، چىشلىشەر، تىترىشەر
ئاي ھەم
تۈتۈندىن نىقاب كىيىپ ئولتۇرىدۇ
ئۆزىنىڭ خارابە ئاستانىسىدە.
ئاي!

ۋەھىمە ھەققىدە غەزەل

ئىستەيمەنكى، جىلغىلاردىن ئايرىلسۇن شامال
ئىستەيمەنكى، سۇلاردىن ئايرىلسۇن قانال.

ئىستەيمەنكى، كۆزلىرىدىن ئايرىلسۇن ئاخشام
يۈرەكتىكى زەر غۇنچىلار تاپسۇن ھەم زاۋال.

ئۆكۈز بىلەن يوپۇرماقلار قۇرۇشسۇن سۆھبەت
غەپلەت ئارا قېلىپ سازاڭ بولسەن پايىمال.

ئىسكىلىتنىڭ چىشلىرى يالتىراپ كەتسۇن
يىپەكلەرنى زەپىرانلىق قاپلىسۇن دەرھال.

ئىستەيمەنكى، دەردلىك ھەم يارىدار ئاخشام
تولغىنىپ ئاق كۈندۈز بىلەن تالاشسۇن ماجال.

خاراب كېمىر ھەمدە يېشىل، زەھەرلىك گۈگۈم —
ئاستىدا چىرىپ ياتار زامانلار بىھال.

شۇ غۇبارسىز تەنلىرىڭنى ئاچمىغىن زىنھار —
پىلىكئوتتا^① چىراي ئاچقان كاكئوسقا^② مىسال.

بەرگىن قارا يۇلتۇزلارنىڭ ئىشتىياقنى،
ئەمما، ئوچۇق بەللىرىڭنى كۆرسەتمە، جىم قال.

ئۈمىدىسىز ئىشقا ھەققىدە غەزەل

كېلەلمسۇن دەپ سېنى، بارالمسۇن دەپ مېنى
قارا كېچە بەرمەيدۇ كېلىشىدىن شەپىنى.

شۇنداقتىمۇ بەربىر مەن ئالدىڭغا بارمەن،
قالدۇق ھېچنە گۈللىرىم تارتۇقلىغاي پاقىنى.

سەن كېلىسەن بەربىر، سەن كېلىسەن بۇياققا
بېسىپ مەينەت جاھاننى، بېسىپ زۇلمەت قېتىنى.

كېلەلمسۇن دەپ سېنى، بارالمسۇن دەپ مېنى
كۈندۈزمۇ ھەم بەرمەيدۇ كېلىشىدىن شەپىنى.

مېنى ساڭا ئۆلسۇن دەپ، سېنى ماڭا ئۆلسۇن دەپ
كېلىشىدىن كۈنۈتۈن بەرمەس ئەتەي شەپىنى.

①② ئۆسۈملۈك نامى.

ئۆلۈك بالا ھەققىدە ناخشا

ئۆلۈپ قالار بىر كىچىك بالا
ھەر ئاخشىمى گىرىنادادا
ھەر ئاخشىمى دوستلىرى بىلەن
دەردلىشىدۇ سۇلار دەريادا.

مۇردىلاردا مۇخلاردىن قانات.
ئىككى شامال - ئىككى قىرغاۋۇل
پەرۋاز قىلار مۇنارلار ئارا
كۈندۈز بولسا يارىدار بالا.

سېنى مەي غارىدا ئۇچراتقىنىمدا،
يوق ئىدى تورغايىنىڭ سايىسى كۆكتە.
تۇنجۇقۇپ سەن سۇغا چۆكۈۋاتقاندا،
بۇلۇتنىڭ سايىسى كۆرۈنمەس يەردە.

تاغلاردىن غۇلايدۇ بەھەيۋەت بىر سۇ،
ئىت بىلەن گۈلسامساق ۋادىنى باشتى.
قەھرىتان پەرىشتە ۋۇجۇدۇڭ سېنىڭ
قولۇمدىكى بىنەپشە سايىنىڭ ئاستى.

تالادىكى چۈش

يەسىمەنگۈلى ھەم سويۇلغان بۇقا.
چەكسىز يول

خەرىتە زال

چىلتار

تاڭ

يەسىمەن بۇقىنى چۈشىدى قىزچاق —
بۇقا ھۆركىرىدى، قانغان ئاخشام.

مۇبادا بىر گۆدەك بولسىدى ئاسمان
كېچىنىڭ يېرىمى بولار يەسىمەن —
ماۋى مەيداندىكى ئىگىسىز بۇقا،
تۈۋرۈك يېنىدىكى يۈرەك ھەم تىمەن.

بىراق، يەسىمەن، ئۇ قېنى يوق بىر سۇ
بەھەيۋەت بىر پىلغا ئوخشايدۇ ئاسمان.
تۈننىڭ بىر شېخىغا ئوخشايدۇ قىزچاق
چەكسىز يول باغرىدا سوزۇلۇپ ياتقان.

ئالتۇن قىز قەسىدىسى

ئالتۇن قىز

يۇيۇنسا سۇدا

ئالتۇننىڭ رەڭگىگە كىرىدۇ سۇمۇ.

سۇ ئوتلىرى ھەم دەرەخ شاخلىرى

قىزنىڭ بەدىنىگە بولىدۇ دالدا

ئاپپاق قىزغا بولىدۇ مۇپتىلا

بىر بۇلبۇل ئاھ ئۇرۇپ كۈيلەيدۇ مۇندا:

تۈن سوزۇلۇپ كېلىدۇ
كۈمۈش يامبۇ رەڭگىدە
كۆرۈنىدۇ يالىڭاچ تاغلار
دۇغ شامالنىڭ تېگىدە.

سۇ يۈزىدە ئاقىرىپ
چۆمۈلەر قىز يالىڭاچ
سۇمۇ كەتكەن پارلىنىپ.

تاڭ كېلىدۇ پاكىز
يۈزلەپ ئىنەك شەكلىدە
قىروۋ گۈلچەمبەرلەرنى
نەقىشلەپ تەنلىرىگە.

يېشى تارام ئاققان قىز
سۇنما ئاتەش كىيدۈرگەن
بۇلبۇللار قىلىپ نالە
قانتىنى كۆيدۈرگەن.

ئالتۇنۇم، تىللا قىزىم
ئاققوتاندەك^① غۇبارسىز
سۇمۇ تىللا رەڭگىدە.

① قۇش نامى.

قارا كەپتەر قەسدىسى

دارچىن شېخىغا قونغان
ئىككى قارا كەپتەر بار
بىرى قۇياش، بىرى ئاي.
سورىدىم مەن:

— قوشنىلار،

قەبرەم بولۇر قايسى جاي؟
— قۇيرۇقۇمدا، — دېدى قۇياش
— تامغىقىمدا، — دېدى ئاي.
بېلىمگىچە يەرگە پېتىپ،
يوللارنى مەن مول يۈردۈم.
ئىككى ئاپپاق بۈركۈتنى ھەم
يالىڭاچ قىزنى كۆردۈم.
ئىككى بۈركۈت بىردەك ئىدى
قىز يېگانە بىردەك ئىدى.
سورىدىم مەن:

— قوشنىلار

قەبرەم بولۇر قايسى جاي؟
— قۇيرۇقۇمدا، — دېدى قۇياش
— تامغىقىمدا، — دېدى ئاي.
دارچىن شېخىغا قونغان
ئىككى قارا كەپتەر بار.
ئوخشاش ئىدى ھەر ئىككىسى
يوقتۇر ئۆزگە تەڭدىشى

شائىرنىڭ مەشۇقىدىن مەكتۇپ تەلەپ قىلىپ
يازغان خېتى

تىرىك ئۆلۈم كەبى تېرەن مۇھەببەت،
بىر ئېغىز سۆزۈڭنى كۈتتۈم بىھۈدە.
ئويلىدىم سولاشقان گۈللەرگە قاراپ
ياشماق تەس ئىكەن جۇدالىق كۈندە.

ھاۋا ئۆلمەيدىغان، تاشلاردۇر غاپىل
نۇر بىلەن زۈلمەتنىڭ پەرقى يوق ئاڭدا
خەستە يۈرىكىمگە، ئايدىن ساقىغان —
مۇزدەك شەربەتلەر نە كېرەك ماڭا؟

سەن ئۈچۈن قايغۇرۇپ، تومۇرلىرىم قان
نازۇك بەللىرىڭدە يولۋاسۇ - كەپتەر
ئېلىشار بىنەپشە بىلەن چار يىلان.

تولدۇر سۆزۈڭ بىلەن جۈنۈن كامىنى
مەن ياشاي، بەر ماڭا تۈن ئارامىنى
روھىمنى چىرمىغان زۈلمەت دامىنى.

تاتلىق شىكايەت

ئايىرىلىشتىن قورقىمەن، چېنىم
كۆزلىرىڭدە چاقنىغان نۇردىن.
يۈرىكىمدە ئۈنگەن ئەتىرگۈل
ياناغىمغا تەگمىگەن تۈندىن.

بولغىنىمدەك دەرەخسىز قىرغاق،
دىلىم ئاچچىق، چېچەكسىز قۇرتقا.
يوق شىرنە ھەم ئەلەملىك تۇپراق،
ھەممە نەرسەم چىقىدۇ يوققا.

بولساڭ ئىدى مېنىڭ دىلدارىم،
يەنە چار مىخ، ئازابلىق غارىم،
ئىت بولساممۇ، كەلمەيدۇ ئارىم.

يوق بولمىسۇن شۇ تاپقانلىرىم
زىننەتلىسۇن دەريالىرىڭنى
سېھىرگە باي كۈز ياپراقلىرىم.

(جاۋ جىنجاڭ تەرجىمە قىلىپ تۈزگەن، خۇاشيا نەشرىياتى
2007 - يىلى نەشر قىلغان خەنزۇچە «گارسىيە لوركا شېئىرلىرى»
دىن تاللانما» ناملىق كىتابقا ۋە شاۋكەت راخمان تەرجىمىسىدىكى
«ئەڭ قايغۇلۇق شاتلىق» ناملىق ئۆزبېكچە توپلامغا ئاساسەن تاللاپ
تەرجىمە قىلىندى.)

نازىم ھېكمەت شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: نازىم ھېكمەت (1902 — 1963) تۈركىيە شائىرى بو- لۇپ، كۆپ يىللار تۈرمىدە ۋە مۇساپ- رەتتە ياشاپ ئۆتكەن. ئۇ شېئىرىيەت، پىروزا ۋە باشقا ژانىرلاردا نۇرغۇن ئە- سەرلەرنى قالدۇرغان بولۇپ، ئەسەرلى- رى دۇنيادىكى نۇرغۇن مىللەتلەرنىڭ تىللىرىغا تەرجىمە قىلىنغان. دۇنياۋى شۆھرەتكە ئىگە بۇ شائىر قېرىنداش ئۆزبېك ئەدەبىياتى ئۇستازلىرىدىن غا- پۇر غولام، خەمىت ئالمىجان، مىر تۆ-

مۇر قاتارلىقلار تەرىپىدىن ئۆزبېك ئوقۇرمەنلىرىگە خېلى كەڭ تو- نۇشتۇرۇلغان. ئەمما، ئۇ ئۇيغۇر ئوقۇرمەنلىرىگە نىسبەتەن ئۈنچە بەك تونۇشلۇق ئەمەس.

نازىم ھېكمەتنىڭ سىياسىي كەچۈرمىشلىرى مۇرەككەپ، شې- ئىرلىرى نازۇك ۋە ھېسسىياتلىق.]

كىم بولسام بولار؟

دېڭىزنىڭ ئۈستىدە سېرىق بۇلۇت،
دېڭىزنىڭ ئۆزىدە كۈمۈش كېمە،
دېڭىزنىڭ ئىچىدە بېلىق،
دېڭىزنىڭ تەكتىدە ماۋى سۇ ئوتى،

دېڭىزنىڭ لېۋىدە يالىڭاچ ئادەم
ئۆرە تۇرغىنىچە ئويلار:
كىم بولسام بولار —
بېلىقمۇ،
بۇلۇتمۇ،
كېمىمۇ،
سۇ ئوتتمۇ؟
ھېچقايسىسى بولمايمەن ھېچقايسىسى،
دېڭىز بولماق كېرەك، ئۇكجان
بېلىقلىق،
سۇ ئوتلىق،
كېمىلىك،
بۇلۇتلۇق.

1950 - يىلى

قىز بالا

ئېچىڭ، ئىشىكلەرنى قاققان مەن - مەن،
بىر - بىرلەپ قېقىپ چىقتىم ئىشىكلەرنى.
مەن سىزنىڭ كۆزىڭىزگە كۆرۈنمەيمەن،
قانداقمۇ كۆرۈش مۇمكىن ئۆلۈكلەرنى.

مەن ئۆلگەنمەن خىروشمادا،
يىللار ئۆتتى، ئۆتتى زامانلار.
يەتتە ياشلىق قىزدۇرمەن ھامان،
چوڭايمايدۇ ئۆلگەن بالىلار.

چاچلىرىمغا تۇتاشتى ئوتلار،
ئىككى كۆزۈم ياندى، قورۇلدى.
بىر ئوچۇم كۈكۈنغا ئايلىنىۋەردىم،
كۈكۈنۈم شاماللارغا سورۇلدى.

سىلەردىن پەقەت ئۆزۈم ئۈچۈنلا،
ھېچقانداق نەرسىنى سورىمايمەن ئەسلا.
بىر قوشۇق شېكەرمۇ ئۆتمەس زادىلا،
بىر ۋاراق قەغەزدەك كۆيگەن بالىغا.

ئېچىڭ ئىشىكلەرنى قاققان مەن - مەن،
قول قويسۇن ھەر ئىنسان، قىشلاق ۋە شەھەر.
بۇنىڭدىن كېيىن بالىلار ئۆلتۈرۈلمىسۇن،
يېپەلسۇن بۇنىڭدىن كېيىن بالىلار شېكەر.

1956 - يىلى

قورالسىز ئىنسانلار

بەش قىتئە ئىچىدىن باشلاشتى سەپەر،
كېتىشتى شىمالغا، ئۇدۇل كېتىشتى.
ئورمانلار، قىيالار، كۆللەر، دېڭىزلار
شەھەرگە يېتىشتى، يېتىپ بېرىشتى.

شەھەر يېشىل ئىدى، ئۇلار قورالسىز،
يۈرىكىنى كۆرسەتتى ھەربىر ئىنسان.
ھەر يۈرەكتە گۈزەللىك بار ئىدى چەكسىز
ھاياتتا سۆيگۈلەر قىلىندى بايان.

كېچىلەر ئاق ئىدى، سالقىن كۈندۈزلەر
يۈرەك كۈرىكىدىن ئىسسىق شاماللار
تۆمۈرچى دۈكىنىدىن تۇغۇلار سۆزلەر —
ئۆلۈم دەھشىتىدىن كۈچلۈك ناۋالار.

1956 - يىلى

ئۈمىدۋارلىق

شېئىرلارنى يازدىم
بېسىلمىدى.
بېسىلىدۇ، ئەمما.

بىر مەكتۈپ كۈتمەن خۇش خەۋەرلىك،
ئېھتىمال، ئۆلگەن كۈنۈم كېلەر،
چوقۇم كېلىدۇ، ئەمما.

دۆلەت ھەم بولمىسا، پۇل ھەم بولمىسا،
ئىنساننىڭ ئەركىدە بولسكەن دۇنيا،
بەلكىم، يۈز يىل كېيىن شۇنداق بولار
چوقۇم شۇنداق بولىدۇ، ئەمما.

1957 - يىلى، موسكۋا

سەھەر

بۇ سەھەر ئۇيقۇدىكى ئۆيگە
ئوچۇق دېرىزىدىن كىرگەن شولا
تۈندىن قالغان يالغۇز يۇلتۇزدەك.
پەشتاقلاردىن چۈشتۈم مەن ئاستا،
ئاندىن ئورمانغا چىقتىم باغچىدىن
سالقىنلاپ تۇردۇم، بۇ سەھەر
دەرەخلەردە ياش بىر ئانا شەپقىتى
تاش كۆۋرۈكتىن ئۆتۈپتۇ يولۇچىلار.

1958 - يىلى، ۋارشاۋا

يولدا

يولدا كېتىپ بارار بىر شائىر
دېڭىزىدا دۇنيايىمىزنىڭ
قارىغانچە بىر يۇلتۇزغا.
يولدا كېتىپ بارار بىر شائىر
يۇلتۇزلارنىڭ بىرىدىكى بىر دېڭىزدا
قارىغانچە دۇنيايىمىزغا.
يولدا كېتىپ بارار شائىرلار
دېڭىزلىرىدا كائىناتنىڭ
قارىغانچە بىر - بىرىگە.

1960 - يىلى، ئاق دېڭىز

قوشاق

ئىنسانلارنىڭ قوشاقلىرى ئىنسانلاردىن گۈزەل،
ئىنسانلارنىڭ ئۆزلىرىدىن ئۈمىدلىك،
ئۆزلىرىدىن مەيۈس،
ئۆزلىرىدىن ئۆمۈرلۈك.
سۆيۈم ئىنسانلاردىن كۆپرەك قوشاقلىرىنى
ئىنسانلارسىز ياشىيالىدىم،
لېكىن، قوشاقلارسىز ياشىيالىدىم.
گۈلۈمنى ئالدىغان چاغلىرىم بولدى،
لېكىن، قوشاقلارنى ئالدىيالىدىم.
قوشاقلار ئالدىمىدى ھېچبىر زامان.
قايسى تىلدا ئېيتىلسۇن
قوشاقلارنى ئاڭلىدىم.
بۇ دۇنيادا تاپقان، يىغقانلىرىمنىڭ،
كەزگەن ۋە تۈزگەنلىرىمنىڭ،
كۆرگەن ۋە ئىشتىكەنلىرىمنىڭ،
قول تەگكۈزگەن ۋە ئويلىغانلىرىمنىڭ،
ھېچبىرى ۋە ھېچبىرى
بەختىيار قىلالىمىدى قوشاقلار كەبى.

1960 - يىلى

دۇنيانى بالىلارغا بېرەيلى

دۇنيانى بېرەيلى بالىلارغا،
ھېچبولمىسا بىر كۈنلۈك،

رەڭدار پۆپۈكتەك قىلىپ بېرەيلى
ئوينىسۇن ئۇلار
ئوينىسۇن قوشاقلار توۋلاپ
يۇلتۇزلارنىڭ ئارىسىدا.
دۇنيانى بالىلارغا بېرەيلى
كىچىككىنە بىر ئالما كەبى
ئىسسىقنى بىر نان بۇردىسى كەبى
ئۇلار قانسۇن ھېچبولمىسا بىر كۈنلۈك.
دۇنيانى بالىلارغا بېرەيلى
بىر كۈنلۈك بولسىمۇ چۈشەنسۇن
دۇنيانىڭ ھەمىھەتلىكىنى.
بالىلار دۇنيانى ئالار قوللىمىزدىن
تىكەر ھەم قۇرۇماس دەرەخلەرنى.

1962 - يىلى، موسكۋا

(ئۆزبېكچە «بالىلارغا بېرەيلى دۇنيانى» ناملىق توپلامدىن تەييارلاندى.)

نەجىب فازىل شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: ئاخىمىت نەجىب فازىل
قىساقۇرەك (1904 — 1983) 20 -
ئەسىر تۈركىيە ئەدەبىياتىنىڭ يىرىك
ۋەكىللىرىدىن بىرى. ئۇ شائىر، پىد-
روزايىك، دراماتورگ ھەم پەيلاسوپ.
نەجىب فازىل باشقا ھازىرقى زامان شا-
ئىرلىرىدەك شەكىل ۋە ئىپادىلەش
ئۇسۇللىرىدىكى ئۆزگىچىلىكلەرگە
ئانچە بېرىلىپ كەتمىگەن بولسىمۇ،
روھىي ھادىسىلەر ۋە ئىنچىكە ھېس-
سىياتنى ئىپادىلەشتە ئاجايىپ چوڭ-

قۇرلۇقلارنى يارىتىشقا مۇۋەپپەقىيەت بولغان. ئۇنىڭ شېئىرلىرىدا تىپ-
رەن پەلسەپىۋىلىك، ئۆتكۈر سىياسىۋىلىك، گۈزەل ئىنسانىي غايە-
لەر ئىلگىرى سۈرۈلىدۇ.]

دەيمەن

يەر يۈزىدە يالغۇز مەنلا دەيمەن ئاھ،
يەر يۈزىدە يالغۇزمەن دەربەدەرمەن.
ھەركىمنىڭ بېشىدا بولسا بىر پاناھ،
مەن پۈتكۈل دۇنيانى مېنىڭكى دەيمەن.

يىللاپ ئېلىپ يۈردۈم سەركەش بېشىمنى،
بىر ئۆمۈر ئىزدىدىم ئۆز يولىدىشىمنى،

ئۆلسەم، قويۇلماس شۇ مازار تېشىمنى،
ئۆزۈمگە مەن ئۆزۈم لەنەت ئېتەرمەن.

كۆڭلۈم نە دەردلىكتۇر، نە ھەم بەختىيار،
نە ھەم ئۆزىگە يار، نە ئۆزىگە يار،
بىر چۈشنىڭ دەردىدە مەن دىيار - دىيار.
كۈلكەمنى باشلىبان ئالغا كېتەرمەن.

مەندىدۇر

ئۇشبۇ يالغۇزلۇقتا بۇنچە غەم، ئازاب،
ئۆتۈپ بولمايدىغان دىۋار مەندىدۇر.
كېمىلەر كەڭلىككە چىقارگەن شۇتاپ،
ئويلايمەن —
بارغۇسى دىيار مەندىدۇر.

يارام بار، تېپىلماس قۇيغىلى مەلھەم،
يۈكۈم بار، ئالغىلى يەتمىگەي دەرھەم،
بېسىلماس يوللارغا چۈشمىگەي كۈلكەم،
يولكىم، ئاللاسىرى بارار مەندىدۇر.

ئانجانىم

ئاق چاچلىق بېشىڭنى چاڭگاللاپ، ئەلھال،
قارا خىياللارغا تال، ئانجانىم

ئۇ تىترەك قەلبىڭنى شەبنەم مىسالى،
شامالار باغرىغا سال، ئانجانىم.

دېمەككىم، بۇ زۇلمەت تۈگەيدۇ بىر كۈن،
تۈنلەرنىڭ كەينىدە كېلەر پەقەت تۈن.
گۆدەكلەر يىغلايدۇ، ئانىلار دىلغۇن،
ئۇ ياشلىق كۆزلەردە قال، ئانجانىم.

كۆزۈڭدە يوقلۇقتىن ئېغىر خەۋەر بار،
سەن ئۇچۇپ كەتكۈدەك بۈيۈك خەتەر بار.
كۆڭلۈمدە كەچتىكى، بۇ قىش سەپەر بار،
ئۆزۈڭلا مېنى ھەم ئال، ئانجانىم.

كەل

سەۋەبسىز قورقۇشتىن چىرايىڭ ئۆچۈپ،
بېشىڭغا ئارتقىنىڭ — قارا بىلەن كەل.
ئارقاڭدىن ئەگەشسۇن ھال ئۇپۇق كۆچۈپ،
ئۈستۈڭدە زىم — زىيا قاغا بىلەن كەل.

قولۇڭدىن نوتىدەك چۈشەر كەن ئۈمىد،
نە بىر ھەسرىتىڭلا، نە بىر ئاھ ئىشىت.
بىر ياپراق بولۇبان، شامالارغا يىت،
سۇنۇق بىر قېيىق بول، دولقۇن بىلەن كەل.

ۋىدا

قولۇمدا سۈكۈتنىڭ ئۈننى ئاڭلا،
ئاڭلا - يۇ، كۆڭلۈمنى چۈشەپ ئال ئەمدى.
چاچلىرىمنى ئوينا، ماڭا باق، ئاڭلا،
ياشلىق كۆزلىرىمگە پېتىپ قال ئەمدى.

كېتىۋەر، مەيلى مەن قالاي پىراقتا،
كېتىۋەر، كۆزلىرىدىن يىتكىن پىراقتا.
يولۇڭ بۇرۇلار كەن، ئارتقا بىر باق - دە،
كوچىدا بىر لەھزە قېتىپ قال ئەمدى.

ئۈمىدىم يىللارنىڭ سېلىغا چۈشتى،
چېچىڭنىڭ ئەڭ تىترەك تېلىغا چۈشتى.
قۇرۇغان ياپىراقتەك قولۇڭغا چۈشتى،
ئىستىسەڭ شامالغا پېتىپ قال ئەمدى.

ئانامغا خەت

مەڭگۈ بۇ غۇربەتتە بولغىنىم بولغان،
كۈنمۈكۈن سارغىيىپ، سۈزۈلمەكتىمەن.
ھەر كېچە ئىچىگە مەرمەر چۈشەلگەن —
بىر سوغۇق ياتاقتا مۇزلىماقتىمەن.

شۇ لەھزە بىر زامان قالغىنىم زامان،
كېچىنى قوينۇمغا ئالغىنىم زامان.

كۆز يۇمۇپ خيالغا تالغىنىم زامان،
يېڭىدىن يوللارغا تىزىلماقتىمەن.

سوڭ كۈنۈم يېقىنلاپ كېلەر مەن تامان،
ئالدىمدا بىر قەدەم يول يوقتۇر، ئايان.
يۈزۈڭنى كۆرمەستىن ئۆلدۈم، ئاھ دىبان،
ئۈزۈلمەكتىمەن، ئاھ ئۈزۈلمەكتىمەن.

غۇربەت

تاغدا ئەمىتەرەركەن، ياقما قەندىلىنى
سۇنۇق كۆزلىرىمنى داغلىما، غۇربەت!
نېمىلەر دېمەس ئاقار سۇلارنىڭ تىلى،
سۈكۈتتە پەريادقا چولغانما، غۇربەت.

تتەرەك قوللىرىڭدا تۇتۇپ سەن نەشتەر،
ماڭلىيمغا ئىزلار سالمىغىن، يېتەر.
شامنىڭ شولسىغا بۆلۈنۈپ بەتتەر،
تاملارغا بوز رەڭلەر باغلىما، غۇربەت.

گۈل ئۆستۈرگەن باغۋەن كەبى ھەۋەستە،
كۆزۈمدە دەردلەرنى جەم ئەتكىل ئاستا!
پەقەت ئانام كەبى ئىللىق بىر سەستە^①،
ئىچىمدە بوغۇلۇپ يىغلىما، غۇربەت.

(يۇقىرىقى شېئىرلار ئۆزبېكچە «جاھان ئەدەبىياتى» نىڭ 1999 -
يىللىق يانۋار سانىدىن تەييارلاندى.)

① سەس — ئاۋاز، ئۈن.

ئالېكساندىر بىلوك شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: شائىر ئالېكساندىر ئا-
لېكساندىروۋىچ بىلوك (1880 – 1921)
رۇسىيە شېئىرىيەت مۇنبىرىدىكى گد-
گانىت شەخسلەرنىڭ بىرى.

ئۇ پېتېربورگتىكى بىر ئاقسۆڭەك
ئائىلىسىدە تۇغۇلۇپ، ئەۋزەل ئائىلىۋى
شارائىت ئاستىدا سۈپەتلىك تەربىيە
كۆرگەن. 1898 – يىلى پېتېربورگ
ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ قانۇن فاكولتېتى-
غا ئوقۇشقا كىرىپ، 1901 – يىلى شۇ
مەكتەپنىڭ تارىخ – تىلشۇناسلىق فا-

كولتېتىغا يۆتكىلىپ ئوقۇغان. 1906 – يىلى ئوقۇش پۈتكۈزگەن.
بىلوك «ئاياللارنىڭ مېھرىبانلىقى ئاستىدا قوپال، ياۋايى تۈر-
مۇشتىن خالىي» چوڭ بولغاچقا، نازۇك خاراكتېر ئىگىسى ئىدى.
ئۇنىڭ دەسلەپكى شېئىرلىرى زىل روھىيەت ھادىسىلىرى بىلەن
كۆپرەك باغلانغان، سەنئەت جەھەتتە ئىستېتىزم، رومانىزم،
سىمۋولىزم خاھىشلىرىنى نامايان قىلغان. شائىر مەشھۇر خىمىك
مېندېلىيېفنىڭ قىزىغا ئاشىق بولۇپ، ئۇنى ئۆزى ئىزدەپ يۈرگەن
باقىيانە شېئىرىي نازاكەتنىڭ سىماسى دەپ قارىغان، ئۇنىڭغا بى-
غىشلاپ نۇرغۇن لىرىك شېئىرلارنى يازغان ۋە ئۆزىنىڭ مۇھەببەت،
ئۈمىد، ئازاب، تەنھالىق تۇيغۇلىرىنى ئىپادىلىگەن.

بىلوك ئۆكتەبىر ئىنقىلابىنىڭ تۈرتكىسى بىلەن رېئاللىققا
يۈزلىنىپ، بىر قىسىم لىرىكىلارنى يازغان. ئۇنىڭ «ئون ئىككى»
ناملىق داستانى مۇشۇ خىلدىكى ئەسەرلەرنىڭ ئۈلگىسى. ئەسەردە

شائىر سىمۋوللۇق ئۇسۇلدا ئەينى دەۋردىكى ئىنقىلاب بىلەن كونا دۇنيا، ئۇرۇش بىلەن مۇھەببەت، نامراتلىق بىلەن ھۆرلۈك ئوتتۇرىسىدىكى كەسكىن زىددىيەتلەرنى ئوبرازلىق سۈرەتلەپ بەرگەن. كىتابخانلىرىمىز رۇسىيە سىمۋولىزم شېئىرىيىتىنىڭ يىرىك نامايەندىسى سۈپىتىدىكى بۇ داستان ئارقىلىق ئۇنىڭ ئاددىي - ساددا تىل، مۇرەككەپ قاتلام، ئۆتكۈر رېئال تۇيغۇدىن تەركىب تاپقان شېئىرىيەت ئۇسلۇبىدىن مەنپەئەتدار بولغۇسى. [

ئون ئىككى

(داستان)

1

قارا ئاخشام.
ئاپپاق قار.
شامال، شامال!
ئادەملەر تۇرالماي يىقىلار.
شامال، شامال —
يەر - جاھاننى بىر ئالار.

ئاپپاق قارنى،
شامال تۈزۈتار
قار ئاستىدىكى مۇز
كۆرۈنۈپ قالار.
ھەربىر يولۇچى
تېپىلىپ كېتىدۇ.

ھەي بىچارىلەر .
بىنادىن بىناغا ،
تارتىلغان ئارقان
ئۇنىڭغا پىلاكات ئېسىلغان :
«ھوقۇق مەنسۇپ قۇرۇلتايغا»^①
موماي ھەسرەتتە
تاشلىدى يىغلاپ
ئىشنىڭ ۋەجىنى
بىلەلمەي ئويلاپ
نېمە قىلار پىلاكاتنى
ئىسراپ قىلىپ
شۇنچە كۆپ رەختنى ؟
چىقاتتى بالىلارغا پايىتما قانچە
ياللاڭ ئاياغ ،
يالڭاچ يۈرەر بارچە .

مېڭىپ موماي توخۇدەك
كۈلتۈك قاردىن ئۆتىدۇ تەستە .
— ئاھ ، باشپاناھم
مەريەم ئانا ،
— بولشېۋىكلار ئادەمنى
كۆممەكتە مانا .
قاتتىق شامال !
ئەزۋەيلىدى قەھرىتان !
ياقسىغا تىقىپ

① بۇ 1918 - يىلى يانۋاردا رۇسىيەدىكى ھەرقايسى بۇرژۇئا سىياسىي پارتىيەلىرى ئوتتۇرىغا قويغان ئەكسلىتىش ئىنقىلابىي شوئار بولۇپ ، بۇ ئارقىلىق ئۇلار بولشېۋىكلارنىڭ «ھاكىمىيەت سۈۋېتىلىكلەرگە مەنسۇپ» دېگەن شوئارىغا قارشى تۇرغان .

تۇمشۇقنى
بىر بۇرژۇئا
دوقمۇشتا تۇرىدۇ ئاران
كىم ئۇ؟ — چاچلىرى پاخپايغان
دەيتتى بىراۋ پىچىرلاپ
— ساتقۇنلار!
— بەربات بولدى رۇسىيە!
يازغۇچىمىكىن ئۇ —
ئاتقىمىكىن — يا!
كىيگەن ئۇزۇن تون —
كېتىپ بارغان بىر چەتتە يۈرۈپ
خۇشال ئەمەس نېمىشقا شۇتاپ
يولداش پوپ؟

ئېسىڭدىمۇ، بۇنىڭدىن بۇرۇن
قورساق سۆرەپ چىققاننىڭ ئالغا
قورسىقىڭدا كىرىپت.
چاقناپ كۆرۈنەتتى پۇقراغا؟

خۇرۇم پەلتو كىيگەن بىر خېنىم
يەنە بىر خېنىمغا
قالدى دوقۇرۇپ
— بىز يىغلىدۇق، قاقشىدۇق...
تېپىلدى
ھەم گۈپپىدە يىقىلدى!

ھەي، ھەي!
قوپ، بولمىسا ئۆمىلە!

كەپسىز شامال
تېرىكتۈرەر، خۇشال قىلار.
ئېتەكلەرنى قايرىپ تۇرار
ئادەملەرنى يىقتار
تتىلىپ يىرتىلار،
پوملىنار
ئاشۇ يوغان پىلاكات:
«ھوقۇق مەنسۇپ قۇرۇلتايغا!»

ئېلىپ كېلەر
شامال مۇنۇ سۆزلەرنى. ①
... بىزدىمۇ قۇرۇلتاي...
... مانا مۇشۇ بىنادا...
... كېڭەش قىلدۇق —
چىقاردۇق قارار:
سائىتىگە ئون رۇبلى،
بىر كېچىگە يىگىرمە بەش...
ئۇنىڭدىنمۇ كەم بەرسە.
ھېچكىممۇ ئالماس...
... نېمە قىلىمىز ئۇخلىماي...

يېرىم كېچە.
كوچا قۇيقۇرۇق
بىر جاھانساز
تۇرار مۈكچىيىپ
شامال تۇرار ئۇشقۇيتۇپ...
ئەي، بىچارە!
كەل، سۆيۈشەيلى...

① دوقمۇشتىكى پاهىشلەرنىڭ سۆزى.

بولكا!
كېيىن قانداق بولار؟
مېڭىڭلار!

قارا، قارا تۈننىڭ ئاسمىنى.
شۈملۈق، ئاھۇ زارغا
تولغان شۈملۈقلار
پورۇقلايدۇ كۆڭۈلدە...
قارا شۈملۈق،
مۇقەددەس شۈملۈق...
يولداش! ئىخلاستا
ئاۋايلاپ قارا

2

شامال قىيغىتار،
قارلار پىرقىرار،
ئون ئىككى ئادەم
ئىلگىرىلەپ ماڭار.

مىلتىقلاردا قارا تاسمىلار،
ئەتراپلاردا ياندۇ ئوتلار...

ئېغىزدا تاماكا،
مىجىلغان شەپكە،
يەلكىلەرگە غىشنىڭ تۈزى
كەشتلەنسە!①

① قىزىل غىشنىڭ تۈزى — ئۆكتەبىر ئىنقىلابىدىن ئىلگىرى ئېغىر جازا بېرىلگەن جىنايەتچىلەرنىڭ دۈمبىسىگە شۇ شەكىلدىكى قىزىل لاتا تىكىپ قويۇلاتتى.

ئەركىنلىك، ئەركىنلىك
ھەي، ھەي، كىرپىتىسىز بولسا^①

ترا - تا - تا.

سوغ - ھە، بۇرادەرلەر،
بەكلا سوغ!
— ۋانكا بىلەن كاتكا قاۋاقتا....
ئايالنىڭ پۇلى بار پايپاقتا!
— بېيىپ قالدى ۋانىوشكا شۇ تاپ...
— بىزنىڭ ئىدى،
ئەمدى ئۇ بولۇپتۇ ئەسكەر!

— ھەي، ۋانكا دېگەن بۇرژۇئا،
ئىتنىڭ بالىسى
سۆيەلمەسەن،
سناپ باق مېنىڭكىنى!

ئەركىنلىك، ئەركىنلىك
ھەي، ھەي، كىرپىتىسىز بولسا!

كاتكا بىلەن ۋانكا ئالدىراش
نېمىگە، نېمىگە؟...

ترا - تا - تا!

ئەتراپلاردا ياندىۇ ئوتلار...
مىلتىق تاسمىسىنى

① دىنسىز دېگەن مەنىدە.

ئاسقىن مۈرىگە...
ئىنقىلاب سېپىدە بولۇڭلار مەردان!
تىنىمسىز دۈشمەنلەر
ئۈگىدىمەس ھامان!

بۇرادەر، ئال قورالنى،
قورقما ھەرگىز!
مۇقەددەس رۇسىيەگە
ئوقنى تەگكۈز —
ئاشۇ مەزمۇت،
ئاشۇ قىشلاق.
ئاشۇ قوپال رۇسىيەگە!

ھەي، ھەي، كىرپىتىسىز بولسا.

3

كەتتى بىزنىڭ بالىلار
گىۋاردىيەگە خىزمەتكە —
جاننى قۇربان ئەتمەككە.

ئاھ، سەن ئازاب سۇلتانى،
شېرىن ھايات ئارمانى!
جۇل - جۇل شېنىل.
ئاۋستىرىيە قورالى!①

جاپا تارتسۇن بۇرژۇئا،
ئوتتا قالسۇن كەڭ دۇنيا،

① سۈپىتى ناچار كۈنچە قورال.

دۇنياۋى ئوت تومۇردا —
مەدەت بەرگىن، ئەي، خۇدا!①

4

قار پىرقىرار، ھارۋىكەش توۋلار،
ۋانكا بىلەن كاتىكا ئۇچار —
چوقايدا كىچىك پانار...
ھاي، ھاي، يولنى بوشتىڭلار!...

كىيىپ ئەسكەر چاپىنى
ئوخشىغان ئۇ مەتۇغا
قولى بىلەن
تولغاپ قارا بۇرۇتنى
قىلار ھەزىل پاراڭنى....

قاراڭلار، ۋانكىغا
— يەلكىسى كەل!ۋا!
قاراڭلار، ۋانكىغا
سۆزگە بەك چېچەن!
قۇچاقلاپ
كاتىكا دېگەن ئەخمەق قىزنى
ئېيتىدۇ
شېرىن — شېكەر سۆزلەرنى...

كاتىكا بېشىنى
ئەگدى كەينىگە،

① ئەينى ۋاقىتتا خەلق ئارىسىدا تارقىلىپ يۈرگەن قوشاقلاردىن ئېلىنغان.

چىشلىرى كۆرۈندى
ئوخشاپ ئۈنچىگە...
ئەي، كاتىيە، مېنىڭ كاتىيەم^①
يۈزى قېلىن كاتىكا...

5

ئەي، كاتىيە بوينۇڭدا،
تېخى تولۇق پۈتمەپتۇ يارا.
كاتىيە،
كۆكسۈڭدە بار يېپىپىڭى يارا!
ھەي، ھەي كېلىپ ئۇسسۇل ئوينا!
بۇدرۇق پۈتۈڭ تولغاندۇر تازا!
ماڭدىڭ كىيىپ گۈللۈك ئىچ كۆڭلەك
ماڭغىن، يەنە مېڭىۋەر!
ئوينىدىڭ سەن ئوفتسېر بىلەن —
ئوينا، ئوينا يۈرۈۋەر!

ھەي، ھەي، راسا ئوينىغىن!
تېپچەكلىسۇن يۈرىكىڭ!

شۇ ئوفتسېر، كاتىيە
قۇتۇلالماس تىغىمدىن...
ئېسىڭدەمۇ، جەللىگۈر؟
چىقاردىڭمۇ يادىڭدىن؟

① كاتىرىننانىڭ ئەركىلەتمە ئىسمى.

تۇتقىن ئېنىق ئېسىڭدە،
ئىككىمىز ھەمىشەم
بولايلى بىللە!

كېيىپ كۈل رەڭ كالاچنى،
يېدىڭ
«ئېزىتقۇ قىز» ماركىلىق شاكىلات،
ئوفتسىپ بىلەن ئويىناپ —
ئەمدى قالدۇمۇ سولدا؟

ھەي، ھەي ئوينا،
پاتقىن گۇناھقا!
كۆڭلۈم ئارام تاپىدۇ شۇندا!

6

... يەنە شۇ ھارۋا،
ھارۋىكەش تېزلىتەر توۋلاپ...
توختا! ياردەم قىل ئاندىرۇخا!
كەينىمدىن كەل، پېتىرۇخا!...

ترا - ترارا - تا - تا - تا!

قارلار ئۇچار ھاۋادا.
ھارۋىكەش
ۋانكا بىلەن قېچىپ كەتتى!...
يەنە بىر رەت باسقۇن تەپكىنى!.....

ترا - ترارا! بىلدىڭمۇ مانا،
غەيرى قىز بىلەن
بولۇشنى ئاشنا!...

قاچتى ئۇ ئەبلەخ!
توختا، خەپ توختا،
ئەتلا ساڭا سالمەن نوختا!

كاتىكا قەيەردە
ئۆلدى، ئۆلدى!
ئوق كېلىپ ئۇنىڭ
بېشىغا تەگدى!

خۇشالمۇ سەن، كاتىكا؟
كەلمىدى سادا...
جەستىڭ تىپتىنچ
يىتپتۇ قاردا!....

ئىنقىلاب سېپىدە
بولۇڭلار مەردان!
تىنمىسىز دۈشمەنلەر
ئۈگدىمەس ھامان!

7

كەلمەكتە يەنە
ئون ئىككى ئادەم،
ئۆشنىسىگە ئېسىلغان قورال.

پەقەت شۇ بىچارە قاتلىنىڭ
چىرايى تاتارغان
ئەھۋالى ئوسال...
قەدىمىنى تېزلەتتى
يولنى قىلغانچە داۋام
ئۇنىڭ بويىدا شارپا،
ئەمەس كۆڭلى شاد - خۇرام.

— يولداش، نېچۈن ھالىڭ پەس؟
— بارمۇ سەندە ئەندىشە؟
— پېتىرۇخا، نېچۈن بېشىڭ پەس؟
كاتىكادىن دەردىسەر؟

ئەي، سۆيۈملۈك يولداشلار،
سۆيگەندىم بۇ قىزنى..
ئۆتكۈزگەنتۇق تالايلاپ
قايقاراڭغۇ، گۈزەل كېچىنى...

— ئۇنىڭ ئوتلۇق كۆزىدە،
يانار ئىدى جەسۇرلۇق
ئوڭ مۇرىسىدە ئۇنىڭ
قىقىقىزىل مەڭ يالقۇنلۇق،
ئۇنى ئۆلتۈرۈپ قويدۇم مەن كالۋا،
ئاچچىقىمغا پايلىماي
بىردەمدىلا... ئاھ!

— ئەي، يارامسىز، ۋالاقلىما
خوتۇن كىشىمۇ سەن،

پىچىكا؟^①

— يۈرىكىڭنى بېرەمتىڭ يېرىپ؟
شۇنداق قىل، قېنى!
— غۇرۇرۇڭنى ساقلا!
ئۆزۈڭنى تۇت، لەقۇۋا!

— نەدە تۇرۇپتۇ ۋاقت،
تىلەيلى دېسەك بەرداش!
ئۆشنىمىزدە يۈكىمىز ئېغىر.
سۆيۈملۈك يولداش!
ئىلدام قەدىمىنى
ئاستىلاتتى پېتىرۇخا...

كۆتۈرۈپ قەددىنى،
تېتىكلەشتى...

ھەي، ھەي،
كۆڭۈل ئېچىش ئەمەستۇر گۇناھ!
ئۆيگە ئوبدان قاراڭلار
كىرىپ قالار بۇلاڭچى!

— ئامبارلارنى ئېچىڭلار —
كەمبەغەللەر كىرىپ ئوينىسۇن!

8

ئاھ، سەن ئازاب سۇلتانى!
ئەڭ ئېغىر ھەسرەت،

① پېتىرۇخاننىڭ ئەركىلەتمە نامى.

ئەجەللىك زېرىكىش!
ھامان بىر كۈنى
ئويناپ كۈلەرمەن...

دائىم بېشىمنى
قاشلايمەن، قاشلايمەن...

ھەمىشە پەلەس
چاقمەن، چاقمەن...

قەلەم تىراش بىلەن
سېنى تىلىمەن!...

كاپىتالىست، سەن قۇشقاچ
بولۇپ ئۇچ
قېنىڭنى ئىچمەن
قارا قاشلىق دىلبىرىم ئۈچۈن.

ئەمىن قىل
ئاجىزەڭ روھىنى، خۇدا...
بۇرۇقتۇرمىلىق!

9

ئاڭلانمايدۇ شەھەر شاۋقۇنى،
نېۋا سائەت مۇنارى جىمجىت،
ژاندارما ئاۋازى ئاڭلانماس ئەمدى —
بالىلار، مەيسىزمۇ
ئويناپ ناخشا ئېيت!

دوقمۇشتا تۇرىدۇ بىر بۇرژۇئا
ياقسىغا تىقىپ بۇرنىنى.
تۈكلىرى يانغان لالما ئىت
تترەيدۇ تىقىپ قۇيرۇقىنى.

بۇرژۇئا تۇرىدۇ
ئېچىرقىغان ئىتتەك
ئۈن - تىنسىز تۇراتتى
خۇددى سوئالدەك
كونا دۇنيا
لالما ئىتنىڭ سىياقىدا،
قۇيرۇق قىسىپ
تۇرىدۇ ئارقىسىدا.

10

ئەزۋەيلىدى شىۋىرغان،
ئاھ، شىۋىرغان، شىۋىرغان!

تۆت قەدەم ئارىلىق تۇرسىمۇ ئاران،
بىر - بىرنى كۆرمەيدۇ ئاۋام!

قار قۇيۇندەك چۆرگىلەيدۇ،
قار تۇۋرۇكتەك ئۆرلەيدۇ....

- ھەي، نېمانچە شىۋىرغان،
خۇدا قىلسۇن ئامان!
- پېتىكا، ھەي ئېيتمىغىن يالغان!

مېھراب ئالدىدىكى زەرباب
قالالدى نېمىدىن ئاسراپ؟
سەن ھەي
ئۆزىنى سورىمىغان ئادەم
دۈرۈس سۆزلە ھەم ئويلان
كاتىكانى دەپ قوللىرىڭنى
سەن ئەمەسمۇ قىلغان قان؟
— ئىنقىلابنى قەتئىي
قىلىڭلار داۋام!
دۈشمەنلەر يېنىڭدا،
ئۇخلىماس ھامان!
ئالغا، ئالغا، ئالغا،
مېھنەتكەش ئاۋام!^①

11

... مۇقەددەس نامى يوق
ئون ئىككىسى^②
كېتىپ بارار يىراققا،
ئۇلار تەييار ھەممىگە.
ئۆكۈنمەس ھېچنېمىگە...

پولات مىلتىقلىرى
تەڭلىنەر قايسىسىدۇر دۈشمەنگە...

① بۇ ئىككى مىسرا رۇسىيەدە ئەينى ۋاقىتتا تارقالغان ئىنقىلابىي ناخشا «ۋارشاۋا ئىند-قىلاب كۈيى» دىن كەلگەن.
② ئون ئىككى گىنۋاردىيەنى كۆرسىتىدۇ. خىرىستوس ئەيسانىڭ ئون ئىككى مۇرىتىغا تەق-قاسلانغان. بۇ ئون ئىككى نەپەر گىنۋاردىيە جەڭچىسى يېڭى ھاكىمىيەتنىڭ ئەلچىسىگە سىمۋول قى-لىنغان.

تار كوچىلاردا،
قۇترماقتا شۇبىرغان...
ئاق قۇ پەيلىرىدەك
قار دۆۋىسىدە —
پاتقان ئۆتۈكۈڭنى
چىقىرالمىسەن...

قىزىل بايراق
چېلىقار كۆزگە.

ئاڭلىنىدۇ رەتلىك
قەدەم تىۋىشى.

— ياۋۇز دۈشمەن
ئويغاندى مانا...

ئاچۇرمايدۇ كۆزنى شۇبىرغان
كېچە - كۈندۈز
تاپمايدۇ ئامان...

ئالغا، ئالغا
مېھنەتكەش ئاۋام!

12

... مەغرۇر قەدەم بىلەن
بارار يىراققا...
— قايسىڭ ئۇ يەردە؟
چىققىن بۇياققا!
شامال قىزىل بايراق بىلەن
ئىشرەت قىلار ئالدىدا...

ئالدىدا سوغ قار دۆۋىسى،
دۆۋىدە كىم بار، كەلگىن بېرى!...
ئېچىرقىغان بىچارە ئىت
ئاقسىغانچە چىقىپ كەلدى...

— يوقال، سەن ئۆلگۈر،
نەيزەمدە
ئۇچۇقداپ قويمەن بىكار!
كونا دۇنيا ئوخشايدۇ لالما ئىتقا،
نېرى كەت
تۆشۈك ئاچمەن سەندىن بىكار!
ھىجىيدۇ چىلبۆرە
قۇيرۇق قىسىپ ئەگشىدۇ
توڭلاپ كەتكەن، ئىگىسىز ئىت
كېلىۋاتقان كىم ئۇ، ئېيت؟

— كىم ئۇ قىزىل
بايراق لەپىلدەتكەن؟
— قارىغىنە، نەقەدەر زۇلمەت!
— كىم ئۇ، ئۇ يەردە يۈگۈرگەن
تاملارنىڭ كەينىدە
بولۇپ پىنھان؟

— سېنى ھامان تۇتۇۋالىمەن
ياخشىسى تىرىك
پېتىڭ چىق ئالدىمغا!
— ئەي، يولداش، يەتتى ئەجىلىڭ.
چىق، چىقىمساڭ ئاتىمىز مانا!

تا - تا - تا - تات! — ئەكس سادا
ياغرايدۇ تاملار ئارا
كۈلتۈك قارنىڭ ئۈستىدە
شۋىرغان كۈلەر ئۇدا...
تا - تا - تات!
تا - تا - تات!
ئۇلار مەغرۇر كېتىپ بارار —
لالما ئىت ئەگشىپ بارار،
ئالدىدا قىزىل ئەلەم بىلەن
شۋىرغاندا كۆرۈنمىگەن،
ئوقتىن زەخمە يېمىگەن
شۋىرغان ئۈزرە
ئۇ بارار يەڭگىل قەدەم بىلەن
قار پىرقىرار، چاقناپ ئۈنچىدەك
تاقىغان ئۇ
ئاپپاق گۈلچەمبەر —
ئالدىدا بارىدۇ ئەيسا پەمغەمبەر.

(«تەڭرىتاغ» ژۇرنىلىنىڭ 1998 - يىللىق 3 - سانىدىن
ئېلىندى.)

ماياكوۋسكى شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: ماياكوۋسكى (1893 —
1930) سابىق سوۋېت ئىتتىپاقى دەۋ-
رىدىكى داڭلىق شائىر. ئۇنىڭ شېئىر-
لىرىدا كەلگۈسىزىم خاھىشلىرى قويۇق
بولۇپ، ئەركىن، مەردانە ۋە ساتىرىك
خۇسۇسىيەتكە باي. ئۇنىڭ شېئىرلى-
رىدىن «كېچە»، «دەۋرەخى شەھەر»،
«لېنىن»، «ياخشى»، «ئىشتانلىق بۇ-
لۇت» قاتارلىقلار بولۇپ، ئۇنىڭ قالدۇ-
رۇپ كەتكەن شېئىرىي مەراسىملىرى 13
تومدىن ئاشىدۇ. ئۇ 1930 - يىلى ئۆز-
نى ئۆلتۈرۈۋالغان.]

ئىشتانلىق بۇلۇت

(داستان)

پىكىرلىرىڭلار
ئۆچمەكتە سۇيۇق مېڭەڭلەر ئارا
مەينەت تۆشەكتىكى سېمىز مالايدەك.
مازاق قىلمەن ئۇنى
سوقۇشتۇرۇپ

لەختە - لەختە يۈرىكىمنىڭ پارچىسى بىلەن
زەھەرلىكىمەن، قوپالمەن.

قەلبىمدە ئاق چاچتىن تېپىلماس بىر تال،
يوق چالنىڭ شەپقىتى، سولغۇنلۇقى ھەم!
ئاۋازىمدا تىترىتىپ دۇنيانى
مېڭىۋاتىمەن چەبدەس ھەم تىمەن
يىگىرمە ئىككىگە ئەمدى كىرىمەن.

قوپال ئادەم
مۇھەببەتنى كۈيلەر ناغرىدا
نازۇك ئادەم
غېجەك بىلەن قىلىدۇ ئادا.
كۆكرىكىڭنى يىرتىپ مەن كەبى
كۆرسىتەلمەيسەن پىچاق تىرەپ يارىغا!

قارا —

دۈردۈن كىيىپ سارايدىن كەلگەن
پەرىشتىلەر ئىچىرە تەدان خېنىمغا.

لەۋلىرىڭنى قىمىرلاتتىڭ بىمالال
ئاشپەز ئايال ۋاراقلىغاندەك
قولدىكى قوللانمىسىنى.

خالىساڭلار —

مەن بولىمەن شەھۋەتتىن قۇترىغان ئىنسان
ئۆزگەرتىمەن تۈسۈمنى مىسالى ئاسمان.
خالىساڭلار

مەن بولمەن يۇمشاقلىقتا ئىشتانلىق بۇلۇت^①
شۇنچە لەتىپ، بىنۇقسان.

نېس^② گۈلزارىنىڭ بارلىقىغا شۈبھەم بار
كېسەلخانا سىڭارى ئوڭۇپ كەتكەن ئەركەكلەر
ماقال كەبى جۇل - جۇل ئاياللار ھەم بىر قاتار
ماختاپ مېنى ئۇن قاتار.

1

ئويلامسەنكىن، قىزىتىمدا جۆيلۈش بۇ؟

بۇ بولغان ئىش،
ئۇدېسسادا^③ بولغان ئىش.

① «ئىشتانلىق بۇلۇت» — بۇ داستان 1914 — 1915 - يىللاردا يېزىلغان. دەسلەپكى ئېلان قىلىنىشىدا، سىنزور (تەكشۈرگۈچى) ئالتە بەتنى قىسقارتىۋەتكەن، ئەسلىدىكى ماۋزۇسىنىمۇ ئېلىپ تاشلىۋەتكەن. 1918 - يىلىدىكى نەشرگە يازغان كىرىش سۆزىدە مياكوۋسكى: «ئىشتانلىق بۇلۇت» (ئەسلىدىكى ماۋزۇ «ئون ئۈچىنچى مۇرىت» ئېلىۋېتىلگەن، ئۇنى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ يۈرمىدىم، كۆنۈپ قاپتىمەن) زامانىمىز سەنئىتىنىڭ تۈپ ئىدىيەسى ئۇنىڭدىكى «قۇرۇپ كەتسۇن مۇھەببەتلىكلەر»، «قۇرۇپ كەتسۇن سەنئەتلىكلەر»، «قۇرۇپ كەتسۇن تۈزۈملىكلەر»، «قۇرۇپ كەتسۇن دىنىكلەر» دېگەن شوئارلار تۆت بابتا ئايرىم - ئايرىم گەۋدىلەندۈرۈلگەن» دېگەن.

مياكوۋسكىنىڭ «ئۈزۈم» ناملىق بىيوگرافىيەسىدە دېيىلىشىچە، بۇ داستان شائىر - نىڭ ئۆكتەبىر ئىنقىلابىدىن بۇرۇنقى «پىروگرامما خاراكتېرلىك نەرسىسى» ئىكەن.

بۇ داستان لى. ي. بوللىككە بېغىشلانغان. بوللىك مياكوۋسكىنىڭ ئەڭ يېقىن قىز دوستى.

② نېس — فىرانسىيەنىڭ شەرقىي جەنۇبى تەرىپىدىكى ئوتتۇرا يەر دېڭىز ساھىلىدىكى بىر شەھەر بولۇپ، مەنزىرىسى گۈزەل، ھاۋاسى يېقىملىق، ئۇ جەنۇبىي ياۋروپادىكى ساياھەتگاھ.

③ ئودېسسا — قارا دېڭىز ساھىلىدىكى بىر شەھەر.

«تۆتتە كېلىمەن» دېگەندى ماريە.

سائەت سەككىز بولدى،
توققۇز بولدى،
ئون بولدى.

قارا، كەچ بولدى،
قوشۇمىسى تۈرۈلگەن
دېكابىرنىڭ ئاخشىمى
دېرىزىنىڭ ئالدىدىن كېتىپ
سىڭدى كېچە ۋەھىمىسى قوينىغا.

شاخسىمان شامدان
مۈكچەيگەن قەددىگە قاراپ ئۆزىنىڭ
كۈلەر ئىدى كۆز ياشلىرى تاراملاپ.

ھېچكىم تونۇپ ئالالماس مېنى:
ئىگراۋاتقان، تولغىنىۋاتقان
تومۇرلىرى كۆپچىگەن
بىر ھەيۋەتلىك ئادەممەن ئەمدى،
نېمىلەرنى قىلار ئۇ ئارزۇ؟
ئارمانلىرى زىيادە كۆپقۇ!

بولسىمۇ گەر مىستىن قۇيۇلغان
تۆمۈرلەردىن سوقۇلسىمۇ يۈرىكىم
بۇ بەربىر، بەربىر ماڭا.
تۈنلىرى ئىچىمدىن چىققان سادانى
يوشۇرسام دەيمەن
يۇمشاق، مېھرىبان ئايال باغرىغا.

مەزمۇت بەستىمىنى
ئەگسەم دەرىزىگە
تەگكەن ماڭلىيمىدىن ئېرىيدۇ ئەينەك.
بارمۇ - يوقمۇ مۇھەببەت؟
قانداق بولىدۇ —
نازۇكىمىدۇ ياكى بەھەيۋەت؟

بۈيۈك مۇھەببەت نە قىلسۇن بۇنداق گەۋدىدە
بار، بەلكىم
كىچىك، يۇمشاق، مۆمىن مۇھەببەت.
ماشىنا سىگنالدىن كېتىدۇ چۆچۈپ
ئاتنىڭ كولدۇرمىسىنى قالىدۇ سۆيۈپ.

چوقۇر يۈزلىرىگە يۈزۈمنى يېقىپ
يامغۇرنىڭ قوينىغا كىرىپ كېتىمەن
شاۋقۇنلۇق شەھەرنىڭ سېلىدە ئىڭراپ
كۈتمەن، كۈتمەن، يەنە كۈتمەن.

نېسىپى كۈن قولىغا ئېلىپ پىچاقنى،
قوغلىدى

يېتىشتى
ئۆلتۈردى ئۇنى!

سائەتتىن

يېقىلدى 11 رەقىمى
گۈندىدا كېسىلگەن ئادەم بېشىدەك.

ھۇۋلاپ ئەينەكلەردىن ئاققان يامغۇرلار
پۈرۈشكەن يۈزىنى قىلار نامايان.
پارتىيەدىكى بۇۋى مەريەم چېركاۋىغا
ئويۇلغان ھەيۋەتلىك مەخلۇقلار سىمان.

ئۆلگۈر!

يېتەرلىك ئەمەسمۇ ئالداشلار يەنە؟
ئاغزىم يىرتىلىدۇ توۋلىسام يەنە،
ئاڭلاپ قالدۇم
سەكرەپ تۇردى نېرۋىلار
بىمارلار ئورنىدىن تۇرغاندەك، ئەنە.

قارا —

ئاستا ماڭدى ئەۋۋالا
ئاندىن ھاياندا يۈگۈردى ئىلدام
شۇ تاپ بىر جۈپ نېرۋىغا
تەڭكەش قىلىپ تاقىلار ئۇ
پەستىكى قەۋەتتە —
تورۇستىن سويۇلۇپ چۈشتى ھاكىلارمۇ.
نېرۋىلار —
كاتتا - يۇ، كىچىك
جەم بولۇپ بارى
قۇتراپ - قۇتراپ سەكرىشىدۇ
نېرۋىلارنىڭ ئاياغلىرى چىرمىشىپ
چىلىشىدۇ.
لېيىپ بارار تۈنمۇ بىر ياقىتىن
كۆزلەر چىقالمدى قارا پاتىقتىن.

غىچىرلىدى ئىشىك توساتتىن
قېيىپ قالغان ئىشىك
يېپىلمايدۇ ھىم.
كىرىپ كەلدىڭ توساتتىن
بۇ ئويۇمغا كەلمىگەن راستتىن
پەلەينى غىجىملاپ سۆزلىدىڭ كەسكىن:
«دېسەم ساڭا —
ئەرگە تېگمەن!»

بوپتۇ، ئەرگە تەگ،
ھېچقىسى يوق.
مەن تەمكىن
نەقەدەر تەمكىن
ئۆلۈكنىڭ تومۇرىدەك.

ئېسىڭدەمۇ
دېگەنلىرىڭ:
«جېك لوندون»^①
پۇل
مۇھەببەت
ئىشتىياق»
جاكوندا^② دەپ بىلەتتىم سېنى
سېنى ئوغرىلاپ كەتمەكچى بولغان،
ئوغرىلاپ كېتىشتى.

① جېك لوندون (1876 — 1916) ئامېرىكا يازغۇچىسى.

② جاكوندا مېنارسا — ئىتالىيەنىڭ ئەدەبىي گۈللىنىش دەۋرىدىكى رەسسامى داۋىنچى (1452 — 1519) سىزغان پورتىرېت. ئۇ ھازىر پارىژدىكى روف سارىيىدا ساقلانغان. 1911 - يىلى ئوغرىلاپ كېتىلىپ، 1913 - يىلى قايتۇرۇپ كېلىنمىگەن.

ئاشىق بولۇپ ئۇتتۇردۇم
تۈرۈلگەن قوشۇمامنى
يورۇتماقتا ئوتنىڭ شولىسى
بەزەن
يانغان ئۆينى پاناھگاھ ئېتىپ
ياشايدىغۇ ئۆيسىز سايىقلار.

ئويناشمىغىن:
تەلۋىلىكىڭنىڭ ياقۇتلىرى
گاداينىڭ يارمىقىدىن ئاز دەپ.
ئېسىڭدىمۇ!
مەسخىرە قىلىنغاندا ۋىزۇۋى تېغى
تۈگەتكەن پومپى شەھىرىنى ئۆرتەپ!①

ھەي!
جانابلار!
كۆپىرى
جىناي
قىرغىن

ھېرىسمەنلەر —

كۆرگەنمۇ سىلەر

قورقۇنچىلۇق شۇ نەرسىنى —

چىرايىمنى

مەن سۈكۈتكە چۆككەن چاغدىكى؟

① پومپى — مىلادىيە 79 - يىلى ۋىزىۋى يانار تېغى پارتلىغاندا ماگمدا ۋەيران بولغان بىر شەھەر.

سەزدىم شۇنى —

«مەن»

مەن ئۈچۈن تاردۇر خېلىلا.
كىمدۇر بىرى مەندىن
پارتلاپ چىققانچىدەك ھېلىلا.

ھەي،

كىم بۇ، ئاخىر،

سەنمىدىڭ، ئانا!

ئانا!

يولۇقتى ئوغلۇڭ ئېغىر ئەلەمگە!

ئانا!

ئوت كەتتى ئۇنىڭ يۈرىكىگە.

ئېيتقىن، ھەدىلىرىم لىيۇدا، ئولياغا —

ئۇ قاچالسۇن قەيەرگە.

ئۇ دېگەن ھەربىر سۆز

ھەر ھەزىل ھەتتا،

يالىڭاچ پاهىشە ئۆزىنى

ئوت كەتكەن پاهىشخاندىن ئاتقانداك گويا

ئېتىلىپ چىقىدۇ كۆيگەن ئاغزىدىن.

ئادەملەر پۇرشار —

كۆيۈك ھىدىنى!

كۆيۈك ھىدى قوغلاپ كەتتى باشقىلارنى.

كىيىۋېلىڭلار مىس قالپاق

ئەي، سۆلەتلىك ئادەملەر!

ئۇزۇن ئۆتۈككە نەدە بار ئىمكان!
ئوت ئۆچۈرۈش ئەترىتىگە ئېيتىپ قويۇڭلار
ئوت كەتكەن يۈرەككە
يۇمشاق ئەلپاز بىلەن كىرمىسە چاتاق.

مەن ئۆزۈم.
ياشلىق كۆزلىرىم چېلەكتەك گويا
تۇرىمەن تايىنىپ قوۋۇرغامغا.
سەكرەيمەن، چىقىمەن، قېچىڭلار!
سەكرەپ چىقالمىدىم يۈرىكىمدىن
يۈرەكتىن چىقالمايسەن — يوقتۇر ئىلاجىڭ.

يېنىۋاتقان يۈزىمدە
لەۋلەر يوقۇقىدىن
كۆيۈپ كۆمۈر بولغان
بۈسە تاشلىنار.

ئانا!

ئەمدى ناخشا توۋلىيالىمايمەن
قەلبىم چېركاۋىدا سەھنىلەر خاراب.
تىل ۋە رەقەملەرنىڭ كۆيگەن سۆڭىكى
چىقتى باش چانقىمىدىن
ئوت كەتكەن بىنادىن قاچقاندەك بالا،
لۇزىتانىيە^① نىڭ يېنىۋاتقان قوللىرى
تۇتماقچى بولغانىدى ئاسماننى شۇنداق.

① لۇزىتانىيە — ئەنگلىيەنىڭ يولۇچى پاراخوتى بولۇپ، 1915 - يىلى 5 - ئاينىڭ 7 - كۈنى (بىرىنچى دۇنيا ئۇرۇشى مەزگىلىدە) گېرمانىيە سۇ ئاستى پاراخوتى تەرىپىدىن ئېتىپ چۆكتۈرۈۋېتىلگەن. 2000 دەك يولۇچى ھالاك بولغان، بۇلارنىڭ ئىچىدە نۇرغۇن بالىلار بار ئىدى.

تۈمەن كۆزلۈك ئوت
كىرمەكتە پىرىستاندىن
تتېرىگەن كىشىلەرنىڭ جىمجىت ئۆيىگە.
شۇدۇر ئاداققى چۇقان —
«كۆيۈۋاتمەن.»
بۇنى ئەسىرلەرگە ئەيلىگىن بايان.

2

ماختاڭلار مېنى!
ئۇلۇغلارمۇ ماڭا تەڭ ئەمەس.
كىشىلەر ياراتقان ھەرقانداق ئىشقا
«يوق» دېگەن سۆزنى ئويۇپ قويسام بەس.

ھېچقانداق چاغدا
ئوقۇغۇم يوق ھېچقانداق نېمە.
كىتاب دەمەسەن؟
نېمە ئۇ كىتاب دېگەن!
بۇرۇن شۇنداق ئويلايتتىم دائىم
كاتتا بىر كىتاب شۇنداق باشلىنىدۇ —
شائىر كېلىدۇ،
ئاغزىنى ئاستا ئاچىدۇ،
ئىلھاملرى ئۇرغۇپ كەتكەن ھاماقەت
كۈيلەشكە باشلايدۇ.
ئۇنداق ئەمەس ئىكەن ئەسلىدە:
كۈيلەشتىن ئاۋۋال
تولا مېڭىپ قۇم - شېخىللاردا
تاپانلارغا چۈشەر كەن قانداق

تەسەۋۋۇر

— شۇ پالاكەت تاپانېلىقى
كۆڭۈل سازلانغاندا تېپىرلار شۇنداق.

شائىر

قاپىيە تېپىپ قايناتمىغىچە،
مۇھەببەت بۇلبۇلىنىڭ شورپىسىنى،
تولغىنار تىلىدىن مەھرۇم ھەر كېچە.
توۋلىماس، سۆزلىمەس، ئامال قانچە.

كۈيلەيمىز مەغرۇر

شەھەردىكى بابىل مۇنارىنى^①
خۇدا تىلىمىزنى ياراتتى ھەر خىل،
ئۈرۈۋېتىپ ئۇنى.

رەستە جىمجىت تارتىدۇ پىغان.

تەتۈر بولۇپ

تۇرۇپ قالدى كانايدا چۇقان.
سېمىز ماشىنىلار، ئورۇق ھارۋىلار
كانايغا تىقىلىپ تۇرغىنى تۇرغان.

چەيلەندى كۆكرەك،

ھالى سىل كېسىلىدىنمۇ بەك.

يوللارنى بېكىتتى شەھەر زۇلمىتى.

① بابىل مۇنارى — «ئىنجىل» نىڭ «پارىلىش» بابىدا ئېيتىلىشىچە، نوھ ئەلەيھىس-سالامنىڭ بالىلىرى ئىرىشكە تاقىشىدىغان مۇنار ياسىماقچى بوپتۇ، خۇدا ئۇلارنى جازالاپ، ئۇلارنىڭ تىلىنى ھەر خىل قىلىۋېتىپتۇ. ئۇلار ئۆزئارا چۈشىنىشەلمەي، مۇنار ياساش ئاقماي قاپتۇ.

بۇ چاغ —
بولسىمۇ شۇنداق! —
بوغۇزغا تىقىلغان
پەشتاقلارنى بۇزۇپ رەستىلەر،
پۈركۈمەكتە مەيدانغا،
قېقىپ قالدۇق نەرسىلەرنى ھەم.

گويا
پەرىشتىلەر تائىتىگە بېرىلگەن خۇدا
جازالاشقا كەپتۇ دېگەن خىيالغا كەلدىم.
«چوڭ يەپ، چوڭ ئىچىمىز» —
دەپ رەستىلەر چىقىرار سادا.

كىرۇپلار ھەم كىرۇپزادىلەر^①
ئاپەتلىك شەھەرنى قىلىدۇ پەرداز
ئامما، ئېغىزلاردا سۆز ئۆلۈكلىرى
ئايىنماقتا يامان
«لۈكچەك»، «قىزىل بۇغداش شورپىسى» —
دېگەن سۆزلا سەمرىپ ياشايدۇ ھامان.
يىغلاپ كۆز يېشىغا پاتقان شائىرلار
شۈمشىپ كۈچىدىن قېچىشتى چەتكە:
«ئېرىشىپ بولماس بۇ ئىككى سۆز بىلەن
نە گۈلگە
نە قىزغا
نە مۇھەببەتكە.»

كوچىلاردا مىليونلاپ ئادەم —
ئىستۇدېنتلار

① كىرۇپ — گېرمانىيەدىكى ئەڭ چوڭ مونوپول كاپىتالىستلارنىڭ بىرى.

نومۇسىنى ساتقان ئاياللار
ھۆددىگەرلەر
ئەگەشمەكتە شائىرلارنىڭ كەينىدىن.

جانابلار!
توختاڭلار!
سىلەر تىلەمچى ئەمەس
سەدىقە سوراشتىن ئۇيلىڭلار!
قەدىمىمىز چوڭ،
ساقىمىز، سالامەت،
يىرتىمىز ئۇلارنىڭ شېئىرلىرىنى
ئاڭلىمايمىز جۆيلۈشلىرىنى —
ئۇلار چاپلاشقان
قوش كىشىلىك كارىۋاتقا
كىتابتىكى تۈزىتىشتەك بەئەينى.

شۇلاردىنمۇ گېمىن، مۇناجات
يېزىپ بەرگىن دەپ
ئىستەيمىز نىجات!
ئۆزىمىز فابرىكا، لابوراتورىيە
شاۋقۇنى — گېمىندا ئېتىمىز ئىجاد.

فائۇست ① مېفستافىل ②

جەننەتنىڭ

سىلىق پوللىرىدا تېپىلسا نە كارىم!

① فائۇست — گېرمانىيە شائىرى گىيوتې (1749 — 1832) نىڭ شۇ ناملىق ئەسەر-
رىدىكى باش قەھرىمان.

② مېفستافىل — «فائۇست» تىكى ئېزىتقۇ ئالۋاستى.

بىلىمەن —
ئۆتۈكۈم ئىچىدىكى مىخ
گىيوتې خىيالىدىن مۇدەھىش مىڭ بارە!

ئاغزىمدا ھېكمەت،
ھەر سۆزۈم روھلارغا بېرىدۇ ھايات،
تەنلەرنى قايتىدىن ياشىنتار شەكسىز،
دېسەم سىلەرگە
ھاياتنىڭ ئەڭ كىچىك توزۇندىسىمۇ
ئۆتمۈشتىكى، كېلەچەكتىكى
ھەرقانداق ئىشتىنمۇ قىممەتتۇر يەنە.

ئاڭلا!

بۈگۈننىڭ غىلجىڭ زور وئاستراسى ①
تولغىنىپ

جىلمىيىپ ۋائىزلىق قىلار!
چېھرىمىز بەئەينى ئۇيقۇچان كىرلىك
كالىپۇكلار قەندىلدەك ساڭگىلاپ تۇرار
بىز

كىر ھەم ئالتۇنلار يارا تاراتقان
ماخاۋلار شەھىرىنىڭ جاپاكەشلىرى —
دېڭىزنىڭ سۈيى ھەم قۇياش نۇرىدا
يۇيۇنغان ۋېنتىسىيەنىڭ ② زۇمرەت كۆكىدىن
زىيادە پاكىز دۇرمىز ھەم سۈزۈكتۈرمىز.

① زور وئاستر (خەلق ئىچىدە زەردوشت دېيىلىدۇ) ئىران، ئەزەربەيجان ۋە ئوتتۇرا ئاسىياغا كەڭ تارالغان ئاتەشپەرەسلىك دىنىنىڭ ياراتقۇچىسى، بۇ گەپ ئەسەردە دىن تارقاقچى دېگەن مەنىدە كېلىۋاتىدۇ.

② ۋېنتىسىيە — دۇنيادىكى ئەڭ گۈزەل سۇ شەھىرى، ئىتالىيەنىڭ شەرقىي جەنۇبىدىكى ئادىرىياتىك دېڭىز بويىدا.

ھومېر^①، ئوۋىدلارنىڭ قەلەملىرىدىن
تېپىلمايدۇ پەقەتلا
چىرايى ئىسلانغان بىزدەك ئىنسانلار
بىلىمەن —
نۇرسىزلىنار كۆرسە قۇياشمۇ
روھىمىز قېتىدا تۇرغان زەركانى!
تومۇر ھەم مۇسكۇل —
ئىشەنچلىكتۇر مۇناجاتتىنمۇ
زامانغا باش ئۇرۇش بىزگە نەھاجەت!
ھەربىرىمىز
بەش بارماقنى سېلىپ تەڭ ئىشقا
دۇنيانىڭ چۆلۈۋورنىنى چىڭ تۇتماقلىقىمىز.
پېتروگراد، موسكۋا، كىيېۋ، ئودېسسا —
مۇنبەرلىرى مەن ئۈچۈن بولدى گولگوپا^②
يوق شۇنداق دەپ توۋلىمىغانلار
«مىخلا كىرپىستقا
مىخلا كىرپىستقا!»
ئەمما، سىلەر
ئادەملەر،
مېنى ئەزگەنلەر ھەم —
ھەممىڭلار

① ھومېر، ئوۋىد — ھومېر قەدىمكى يۇنان شائىرى، ئوۋىد قەدىمكى رىم شائىرى.
② گولگوپا — ئەيسا كىرپىستقا مىخلانغان جاي. ماياكوۋسكى بۇ يەردە ئۆزىنىڭ ھۇ-
جۇمغا ئۇچرىشىنى ئىپادىلەۋاتىدۇ.

مەن ئۈچۈن ئەزىز
يېقىنلىرىم.

كۆرگەنمۇ سىلەر
قانداق يالايدۇ ئىت ئۇرغان قوللارنى؟!

مەن

بۈگۈن

بىئەدەپ لەتىپىسىمان

ۋەھشىي ئادەملەرگە كۈلكىگە قالدۇم

ئەمما، تاغلار ئېشىپ كەلمەكتە زامان

مەن ئۇنى كۆرەلمىدىم ھەممىدىن ئالدىن.

چولتا پەم ئادەملەرنىڭ نەپسىنى ئېلىپ،

ئاچلارنىڭ غەلۋىسى باسار مۇتتەسىل،

ئىنقىلابنىڭ تىكەنلىك چەمبىرىن كىيىپ،

باستۇرۇپ كىرىدۇ

1916 - يىلى.

مەن بۇ يەردە —

ئەنە شۇ ئىنقىلاب ئىلھامچىسىمەن،

ئازاب نەدە بولسا ئاشۇ يەردىمەن،

يەرگە تۆكۈلگەن ھەر قەترە ياشتا

ئۆز - ئۆزۈمنى دارغا ئاسمەن.

ھەرقانداق ئەيىبنى كەچۈرۈپ بولماس

ئۆرتەيمەن

مېھرىبانلىق ئۆگەتكەن روھنى

قىيىندۇر ئەل قىلغاندىن

مىڭلارچە باستىلىپ تۇرمىسىنى.

ئۇ كەلگەن چاغدا
كۆتۈرۈپ ئىسيان
خالاسكار قېشىغا چىققىنىڭلاردا
مەن
قەلبىمنى يۇلۇپ
دەسسەپ

چەيلەپ
قىلىپ ياپىلاق
قانلىق بايراقسىمان
بېرىمەن ساڭا.

3

ئاھ، بۇ نېمىشقا
قانداق گەپ بۇ:
يارقىن خۇشاللىققا
مەينەت مۇشت تېگەر!

بىردىنلا يادىمغا كېلىپ
ساراڭلار دوختۇرخانىسى
يېپىلماقتا يۈزۈمگە
مەيۈسلۈكنىڭ پەردىسى.

كېيىن —
چۆكسە پاراخوت
ئادەملەر ئۈچۈن ئىشىك ئىزدەپ قاپقاندەك
يوچۇقلاردىن

قاچاتتى ئەقلىدىن ئازغان بۇرليۇك^①
ئۇنىڭ قاپاقلىرى تولدى قان - ياشقا
ئۇ چىقتى ئۆمىلەپ
تۇردى ئورنىدىن
كەلدى بۇياققا
«ياخشى» دېدى ئۇ توساتتىنلا
سېمىزلەر بۇنداق لەتىپ بولماس، راستتىنلا.

ياتلارنىڭ كۆزىدىن ئاسراپ يۈرەكنى
ساپسىرىق كوپتىغا پۈركىگەن ياخشى!
«ئىچىڭلار ۋانگوتىن كاكائۇۋۇسىدىن»^②
دەپ قەتل ئالدىدىن ئۈنلىگەن ياخشى!

بۇ دەقىقىنى

بۇ مالىمانلارنى
تاغلار پارتلاپ، دېڭىزلار تاشقان
شۇ ئەسنانى
تېگىشمەيمەن ھېچ نەرسىگە
ھېچ نەرسىگە.

قارا، تۈتۈن ئارا،

قەدەھ، مەي ئۈزرە

سېۋىياننىڭ مەست^③

① بۇرليۇك (1882 — 1967) فوتورىزمچى سەنئەتكار ۋە شائىر، ئۇ سېمىز بولۇپ، كىچىكىدىلا بىر كۆزى نابۇت بولغان.

② كاكائۇۋۇ — ئەينى دەۋردىكى گېزىتلەردە كاكائۇۋۇ سودىگەرلىرى ئەگەر دار ئالدىدىكى مەھبۇس «ۋانگوتىن كاكائۇۋۇ چېمىدىن ئىچىڭلار!» دەپ ۋارقىراپ بەرسە، ئۇلارنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا كىيىم - كېچەك ۋە ئوزۇق بېرىمىز، دەپ ۋەدە بېرىشكەن.

③ ئىگور سېۋىريان (1887 — 1941) رۇسىيە چۈشكۈنۈزم ئېقىمىدىكى شائىر بو - لۇپ، فوتورىزمىنىڭ داھىيىسى، ئۆكتەبىر ئىنقىلابىدىن كېيىن چەت ئەلگە قېچىپ كەتكەن.

سوزۇق ئەپتىگە.

نېچۈن ئۆزۈڭلارنى دەيسىلەر شائىر
سىلەر ئەي، بەدرەڭلەر
بىلىسىلەر بۆدۈنىدەك جاۋىلداشنى!
تۆمۈر مۇشتلۇق كىيىپ بۈگۈن بىز
ئۇرايلى
چۇۋۇپ تاشلايلى
دۇنيانىڭ ئارقا مېڭىسىنى!

سىلەر مەپتۇن شۇنداق خىيالغا —
«ئوينىغان ئۇسسۇلۇم نەپسىمۇ قانداق.»
قارا

قانداق ئۆتمەكتە مېنىڭ كۈنلىرىم
پەسكەشمەن
پاھىشلەرنى ئالدايمەن
مۇتتەھەم قىمارۋازمەن
ئالدامچىمەن.

كەتتىڭلار سىلەر
ھەۋەسلەرگە بېرىلىپ،
يېشىڭلار ئاقتى
ئەسىرلەر تامان.
مەن خوشلىشاي سىلەردىن
قۇياشنى گەردىشلىك كۆزئەينەك قىلىپ
قىستۇراي دۈڭىلەك كۆزۈمگە ھامان.
ھەممىگە ياققىنى ھەمدە يانغىنى
دۇنيانى كېزىمەن

ياسىنىپ ئېلىپ،
ناپولېئوننى بولسا پىستە ئىت كەبى
زەنجىرلەپ يۈرمەن ئالدىمغا سېلىپ.
يەر ئوخشايدۇ
توغرىسىغا ياتقان ئايالغا،
ئۆزى ئىتائەتتە، تېنى تىترەكتە،
جانلىنار ھەممىسى
ھەممە ئاغزىدا
«ۋايجان» دېگەن نالە - ۋارقىراش، ئەنە.

توساتتىن
ئاق بۇلۇت

ۋە باشقا بۇلۇت

ئاسماندا

ھەرەڭ - سەرەڭ بولۇپ چايقالدى ھەر يان،
گويا ئاق ئىشچىلار تارقار، ئاسمانغا —
ئىش تاشلاش پەيلىنى قىلغانچە ئېلان.

بۇلۇتلار كەينىدە ۋەھشىي گۈلدۈرەك،
شىددەتلىك گۈلدۈرلەپ بۇرنىنى قاقتى،
تۆمۈرقان بىسماركنىڭ^① سۈرلۈك ئەپتىدەك
غەلىتە بوپ كەتتى ئاسماننىڭ ئەپتى.

كىمدۇر

قالغاندەك تۇمانلار ئارا،
يولىنى يوقىتىپ، كۆرمەستىن كۆزى،

① بىسمارك (1815 — 1898) گېرمانىيە باش ۋەزىرى. 1878 — 1890 - يىللاردا «ئالا - ھىدە قانۇن» چىقىرىپ سوتسىيالىزمچىلارنى باستۇرغان. «تۆمۈرقان ۋەزىر» دەپ لەقد - مى بار.

بىر جۈپ قوللىرىنى ھاراققا سۈندى —
قوللىرى نازۇك بىر ئايال قولىدەك،
ياكى زەمبىرەكنىڭ ئىستوۋۇلىدەك.

سەن بۇنى قۇياش دەپ ئويلىما زىنھار،
مەيخانا يۈزىنى يېنىك سىلىغان.
گېنېرال گالىفى⁽¹⁾ جەددى ئاممىنى
قىرغىن شىددىتىگە گىرىپتار قىلغان.

سايقلار

چۆنتەكتىن قولىنى چىقىرىڭلار،
قولغا پىچاق ھەم تاش، بومبا ئېلىڭلار.
ئۇرغۇدەك قولۇڭلار بولمىسا ئەگەر
كېرەك يوق، ئەجەللىك كالا قويۇڭلار!

ئالغا، قورساقلىرى تويىمىغان ئاچلار،
تەرلەپ ئىشلىگەنلەر ۋە يالىڭاچلار،
بۈرگىلىك زىنداندا چىرىۋاتقانلار،
زالىمغا ئېگىلىپ تۇرۇۋاتقانلار!

ئالغا، دۈشەنبە ھەم سەيشەنبىلەرنى
قان بىلەن بويىڭلار بايرام رەڭگىدە!

ئويغىتايلى زېمىننى ئۆتكۈر شەمشەردە
سەمرىپ كەتتى ئۇ تولا يەپ
راتشىردىنىڭ⁽²⁾ ئاشنىسىدە كلا!

⁽¹⁾ گاستون گالىفى (1830 — 1909) فرانسىيە گېنېرالى، 1871 - يىلىدىكى پارىژ كوممۇنىستىنى باستۇرغان جاللاتلارنىڭ بىرى. ئۇنىڭ ئىسمى ئىشچىلار ھەرىكىتىنى قانلىق باستۇرغۇچىلارنىڭ سىمۋولىغا ئايلانغان.

⁽²⁾ راتشىردى — بانكىر، ئەنگلىيە، فرانسىيە پۇل مۇئامىلە ئولىگارخىسىدا - نىڭ ۋەكىلى.

ھەر سانلىق بايرامدا سوقۇش بولغان چاغ
كۆكتە لەپىلدىگەن بايراقتەك گويا
چىراغ تۇۋرۇكىگە ئېسىڭلار ئېگىز
ئاشلىق سودىگىرىنىڭ مۇردىسى بۇندا.
قارغىش،
تىلاۋەت،
چېپىپ ئۆلتۈرۈش،
ئادەملەرنىڭ كەينىدىن كېلىپ
چىشلىمەكتە.

«مارسىل كۈيلىرى»^① دەك قىپقىزىل شەپەق،
سەكرات قۇچىقىدا تولغىنار قىلدەك.

ئەقلىدىن ئادىشىش باشلاندى مانا.

قايتا مەۋجۇت بولماس ھەممىسى.

تۈن كېلىدۇ،
پاچاقلایدۇ،
يەيدۇ.

كۆردۈڭمۇ —

قىلدى ئاسمان ئاسىيلىق يەنە
ئىسيانكارلىق يۇلتۇزلىرىغا؟

تۈن كەلدى،
شەھەرگە،

① «مارسىل كۈيلىرى» — فىرانسىيە ئىنقىلابى دەۋرىدىكى ئاھاڭ.

قۇرۇپ باداشقان
ماماي^① كەبى باشلىدى بەزمە.
كۆزلەر تېشەلمەس بۇ قارا تۈننى —
ئازىق^② كۆزلىرىدەك بالايى ئەزىم!

تاشلىنىپ مەيخانا بۇرچەكلىرىگە
قالدىم شۈمشىيىپ
داستىخان ھەم روھنى يۇدۇم مەي بىلەن
بۇلۇڭدا نۇر چېچىپ تۇرىدۇ بىر كۆز
قارىسام، ئۇ مەريەم ئانىمىز ئىكەن
تىكىلەر يۈرەككە ئاتەش كۆز بىلەن.

بىر — بىرىدىن پەرقسىز نائەھلىلەرنى
جامالىڭ نۇرىدىن ئەتمە بەھرىمەند!
كۆردۈڭمۇ — ئۇلار شورلۇق ئەيسادىن
ۋاراۋاننى يەنە قويۇشار بەلەند.^③

ئىنسانلىق تەپتىدە
مېنىڭ يۈزۈم ھەم
ھېچكىمنىڭ يۈزىدىن، بەلكى، پەرق قىلماس.
بەلكى، ئوغۇللىرىڭ ئارا
ئەڭ بەرنا —

ئوغلۇڭ مەن بوپ قالسام ھېچ ئەجەب ئەمەس.

① ماماي — 1361 - يىلى قۇرۇلغان ئالتۇن ئوردا خانلىقىنىڭ خاقانى، 1380 - يىلى رۇسىيەلىكلەر تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلگەن. 1223 - يىلى چىڭگىزخاننىڭ قوشۇنى كالكادەرياسى بويىدا رۇس كىنەزلىكلىرىنىڭ بىرلەشمە ئارمىيەسى ئۈستىدىن غەلبە قىلىپ، ئەسىرگە ئېلىنغان كىنەزلەرنىڭ ئۈستىگە تاختاي قويۇپ، بەزمە قۇرغان، مايا-كوۋىسكى بۇ يەردە خاتا ھالدا بۇ ئىشنى ماماغا توقۇغان.

② ئازىق — چار پادىشاھ ھۆكۈمىتىنىڭ ئىشپىيۈنى.

③ ۋاراۋان — «ئىنجىل» دىكى رىۋايەتلەردە ئەيسا بىلەن بىر كۈندە مەھكۇم ئېتىلگەن قاراچى. كىشىلەر ئۇنى كەچۈرۈم قىلىپ، ئەيسانى ئۆلتۈرۈشنى تەلەپ قىلغانىكەن.

سەن

شادلىقتىن بىخسىغانلارغا
ئۆلۈم ۋاقتى بەرگىن، قىرىلىپ كەتسۇن،
ئوغۇللار ئاتىغا ئايلىنىپ كۈلسۇن
قىزلار ئانا بولسۇن، پەرزەنتلىك بولسۇن
پەرزەنتلەر بىر - بىرلەپ ۋايىگە تولسۇن.

چىقسۇن بوۋاقلارغا
دانىش سېھىرگەرنىڭ ئاپپاق ساقىلى
ئۇلار كېلىپ —
شېئىرىم بىلەن
قويسۇن پەرزەنتلىرىنىڭ نامىنى.

بەلكىم، ماشىنىنى ھەمدە ئىنگىلىزنى،
ماختاپ شېئىر يازماققا دائىم ھازىرمەن.
ئىنچىكە تەكشۈرۈپ كۆرۈڭ ئىنجىلىنى،
بەلكىم، ئون ئۈچىنچى مۇرىت^① بولۇرمەن.

ھەر سائەت

كېچىسى ھەمدە كۈندۈزى
«ئاھ» دەپ ياڭرىغان مېنىڭدىن سادا
بوتا كۆزلىرىنى روھىمنىڭ، بەلكى
ھىدلاپ قوياي كېلىپ پەيغەمبەر ئەيسا.

4

مارییە! مارییە! مارییە!^②

① ئون ئۈچىنچى مۇرىت — ئەيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئون ئىككى مۇرىتى كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

② بىرىنچى بابتىكى مارییە ئەمەس.

كىرگىلى قوي مېنى، ماريە
بىقارار تۇرالمايمەن كوچىدا مەڭگۈ!

خالىمامسەن؟

مەن
يۈزلىرىمگە قورۇق چۈشۈپ
تاپقانلىرىمدىن بىمەرزە بولۇپ
ماكىلدىتىپ چىشىز ئاغزىمنى
«كىلىشكەنمەن» —

دەپ

كىلىشىمنى

كۈتۈۋاتسەن.

قارا، ماريە —

مۈكچىيىپمۇ قالدى قامىتىم.

كوچىلاردا

40 يىل كەزگەن گىجىڭ ئادەملەر
تۆت قەۋەتلىك بىناغا يىغىنى جەملەپ
ئاخشامقى مېھرىنىڭ قارا نېنىنى
چىشلەپ يۈرگىنىمگە قاراپ كۈلۈشەر.

يامغۇر كۆز ياش تۆكۈپ كەتتى يوللارغا،

چىلىق - چىلىق بولۇپ ئۇ

يالار

يۇمىلاق تاشلاردىن ئۆلگەن

كوچىدىكى جەسەتنى.

ئاپپاق كىرىپكەلەر ئارا —

توغرا! —

قەھرىتان مۇز تۇۋرۇكنىڭ كىرىپكى ئارا

كۆزلەردىن —

توغرا!

سۇ تۇرۇبىسىنىڭ ساڭگىلاپ تۇرغان كۆزىدىن
ياش ئاقماقتا.

يامغۇر سۈمۈرۈپ ئالدى پىيادىلەرنى

پەيتوندا ئولتۇرغان سېمىزلەرنىڭ

مايلىشىپ پارقىرايدۇ سىدام چىرايى

ئادەملەر سەمرىگەن نەق يېرىلغۇدەك،

ياكى ئاقار ياغلار يېرىقلىرىدىن

پەيتوندىن لېيىغان دەريادەك بولۇپ

چىچىلغان بولكا ئۇۋاقلرى بىلەن.

مارىيە!

سەمرىگەن قۇلاقلارغا مەن

قانداق ئاڭلىتىمەن شىۋىرلىشىمنى؟

قۇش ئاچ قالسا،

تەلەيدۇ سايىراپ —

قوشاق ئېيتىپ، ئاۋازى ياڭراپ.

مەن بولسام، ماریيە،

ئاددىي ئادەممەن،

بار - يوقى پىرىنسىيانىڭ ئىپلاس قولغا

سىل كېچە تۈكۈرگەن بەلغەممەن!

مارىيە، خالامسەن مەندەك كىشىنى؟

كىرگۈز مېنى، ماریيە!

بارماقلىرىم تىترەپ قوڭغۇراقنىڭ
تۆمۈر تۇتقۇچىنى باستمى تەلۋىدەك.

ماریيە!

كوچا يايلىقى ھايۋاندەك ۋەھشى
بويۇنلاردا بارماقلارنىڭ يارىسى.

ئىشكىنى ئاچ!

ئازاب!

قارا —

سانجىلماقتا كۆزلەرگە
ئاياللار دوپپىسىدىكى ئىلگەكلەر.

سەن ئاخىرى كىرگۈزدۈڭ مېنى.

قوزام،

قورقما!

تەرلىگەن خوتۇنلار ئىۋىنگەن تاغدەك

ئولتۇرۇشسا بۇقا بويىنۇمدا —

مەن مىليون باھادىر ساپ مۇھەببەتنى

ۋە مىليون ئىپلاس، كىر مۇھەببەتنى

يۈدۈپ كەلمەكتىمەن ھايات قوينىدا.

قورقما!

خىيانەتلىك يامغۇرلۇق تۈندە

«ماياكوۋسكىنىڭ خۇشتارلىرى» —

مىليونلىغان گۈل يۈزلەرگە تاياندىم.
مەجرۇھلار قەلبىدە
مەلىكىلەرنىڭ
سۇلالىسى قۇرغان تەنتەنە.
يېقىن كەل، ماريە!

ئۇياتتىن خالىي يالڭاچلىقتا
ياكى ۋەھىملىك تىترەش ئىچىدە
سۇن ماڭا لەۋلىرىڭ جازىبىسىنى
مەن ھەم كۆڭلۈم مايغىچە ياشاپ باقمىدۇق
ئۆتكۈزۈۋەت يۈزلەپ ئاپرېل سەبىرىسىنى.

ماريە!
بىر شائىر ئۆزىنىڭ «تئانا» سىغا^①
سونىتلار توقۇدى باغرىنى تىلىپ
مەن بولسام

گۆشتىنمەن
ئىنسانمەن پۈتۈن
سەدىقە سورىغاندەك ئەھلى خىرىستىيان
تېنىڭنى بەرگىن دەپ سورايمەن بۇ تۈن.

ماريە!
ماريە!
بەدىنىڭنى بەر!
شائىر مۇشەققەتتە تۆكۈپ قانچە تەر
قىممىتى خۇدادەك ئاجايىپ سۆزنى
ئۈنتۈپ قېلىشتىن قورققىنى كەبى
ئىسمىڭنى ئۈنتۈشتىن قورقىمەن بەتتەر.

① تئانا — ئىگور سېۋىيان يازغان شۇ ناملىق شېئىرنىڭ قەھرىمانى.

ئۇرۇشتا بىر پۈتى كېسىلگەن ئەسكەر
ھېچكىمگە كېرەكسىز بولسىمۇ ئۆزى
ساق قالغان پۈتىنى ئاياپ يۈرگەندەك
جىسمىڭنى سۆيىمەن، سۆيىمەن ئەبەد!

خالىمىسەن، ماريە؟
خالىمىسەن!

ئاھا!
ئۇنداقتا، مەن
پويىز يانچىۋەتكەن پۈتىنى
ئۇۋىسىغا سۆرەپ ماڭغان ئىت كەبى
ئېلىپ كېتىمەن
كۆز ياشلارغا غەرق بولغان قەلبىمنى.

يۈرەك قېنىم بىلەن يولنى قىلسام شاد،
تازىلار ئۇچامنى گۈللىرى بىلەن،
قۇياش دەۋر قىلار يەر ئەتراپىدا —
ھىرود^① تەك ۋەزگۈيىنىڭ بېشى يېنىدا
تۈگەتكەندە ئۇسسۇلنى ئۇ
ئاي - يىللىرىم

ئۇنىڭ ئىزىنى

چاچار خانىسىگە دادامنىڭ

مىليون تامچە قان.

① ھىرود — «ئىنجىل» رىۋايەتلىرىگە قارىغاندا، ئۇسسۇل ئوينىغىنى ھىرود ئە - مەس، بەلكى سالىھى. «ئىنجىل مەتتى» نىڭ 14 - بابىدا بۇ ھەقتىكى قىسسىلەر بايان قىلىنغان.

چىقتىم ئۆمىلەپ
بەدىنىم پاتقاق (چۈنكى، چىقتىم ئېرىقتا تۈنەپ)
تۈردۈم ئەيسانىڭ يېنىدا شۇنداق
ئاندىن قۇلىقىغا دەيمەن ئېگىلىپ:

— قۇلاق سېلىڭ جانابى خۇدا!

قانداق زېرىكىمىدىڭ ئىششىق كۆزۈڭنى
مېۋە ئۇيۇتمىسىدەك بۇلۇتقا چىلاپ؟
ئىككىمىز
ياخشى - يامانلىق دەرىخى ئۈزرە^①
ياغاچ ئات ئويۇنچۇقى ئورناتساق قانداق؟

ھەممە يەردە بولغۇچى خۇدا،
ئۈستەللەرگە تىزدۇق بىز نېمەت
كېلىپ غەمكىن مۇخلىسىڭ پېتىر
كى - كا - پۇ ئۇسسۇلىغا^② ئوينىسۇن بىر رەت.
ئاندىن ھاۋالارنى
قايتىدىن قوينىغا ئالسۇنچۇ جەننەت.
بۇيرۇتقىن —

بۇ ئاخشام ئەكېلىپ بېرەي
خىيابان كوچىلاردىن گۈزەل قىزلارنى.

خالامسەن، خالىمامسەن؟
خالىمامسەن، زادى؟

① جەننەتتىكى چەكلەنگەن مېۋە دەرىخىنى كۆرسىتىدۇ.
② كى - كا - پۇ ئۇسسۇلى ئەينى چاغدىكى مودا ئۇسسۇل، پېتىر ئەيسانىڭ 12 مۇ - رىتىنىڭ بىرى.

باش چايقىدىڭمۇ، ئەي، پاخماق ساقال؟
ئاقارغان قاشلىرىڭنى ھىمىرىپ، ئەي، چال؟
كەينىڭدە تۇرغان شۇ قاننى كۆركەم،
سۆيگۈنى بىلەمدۇ، بۇنى ئەسكە ئال؟

مەن ھەم پەرىشتىمەن

ئۇلار كۆزىگە

ئوماق قوزا بولۇپ كۆرۈنەر ئىدىم
غەملەردىن قويۇلغان

سېۋر ۋازىسىن^①

ئەمدى بۇۋىلەرگە قىلمايمەن تەقدىم.
قولنى ئىككى قىلىپ ياراتتىڭ، خۇدا،
ھەركىمگە بىر كالا بەردىڭ ھەم پۈتۈن،
ئازابلانماي سۆيۈشنى

سۆيۈشنى

ئەمما

ئويلاپ چىقارمىدىڭ، ئىلاھىم، نېچۈن؟!

ئويلار ئىدىم بۇرۇن قادىر دەپ سېنى
ئەسلىدە بىر كىچىك مەبۇد ئىكەنسەن.
باق بۇ دەم

ئېگىلىپ

قونچۇم ئىچىدىن

كەسپى پىچىقىمنى ئېلىۋاتمەن.

قانائىلىق رەزىللەر!

① سېۋر — پارىژ ئەتراپىدىكى بىر شەھەر بولۇپ، ئۇ يەردە فار - فۇر بۇيۇملىرى ياسىلىدۇ.

جەننەتكە يىغىل!....
پېيىڭنى ھۈرپەيتىپ تىترە بۇ كېچە!
سەندەك خۇش ھىدلىقنى مەن تىلىم - تىلىم
تىلىپ باراي بۇندىن ئالپاسكىغىچە!

مېنى كىرگىلى قوي!

يولۇمنى توسما!

ناھەققۇ

ھەقمەنمۇ؟ —
تىنچىيالىمايمەن.

قار —

يەنە كېسىلدى يۇلتۇزلار بېشى
ئاسماننى بويىدى قىزىل قان بىلەن!
ھەي، سەن!
ئاسمان!
بېشىڭدىكى قالىپىڭنى ئال!
يولغا چىقماقتىمەن!

جىمىپ كەتتى ھەممىسى.

ئۇخلار كائىنات
سالجىدەك يۇلتۇزلار
سالپاڭ قۇلاقلىرىنى
تىزغا ئېلىپ.

1914 — 1915 - يىللار

(خەلق ئەدەبىياتى نەشرىياتى 1984 - يىلى بېيجىڭ نەشرىدىكى «ما -
ياكوۋىسكى ئەسەرلىرى توپلىمى» 2 - قىسمىدىن 1991 - ، 2005 -
يىللاردا ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىندى؛ «مايبۇلاق» ژۇرنىلىنىڭ
2005 - يىللىق 4 - سانىدىن ئېلىندى.)

باشو خايكۇلىرىدىن

[ئىلاۋە: ماتسوئو باشو (1644 —
Matsuo Bashu 1694) ياپونىيەنىڭ ئىد-
دو دەۋرىدىكى مەشھۇر شائىرى. ئۇنىڭ
شېئىرلىرىنىڭ تەسىرى ناھايىتى
چوڭ بولۇپ، «Haiku» دېگەن ژانىر
نامى بىلەن بۈگۈنمۇ ئالاھىدە ئورۇن
تۇتىدۇ.]

سۈكۈت ۋادىسى

1

باھاردىكى ئاي

تۇماندىكى

گۈل چىراي

2

باھار يامغۇرى —

ئويغاتتى مېنى،

قېرى بىر مەزلۇم.

3

زەئىپ دولقۇن —
چىلاشقان پاتقاققا
مەجنۇنتالار.

4

لەمپىدىكى قۇشقاچلار
تورۇستىكى چاشقانلار —
ساماۋى مۇزىكا.

5

قارا تۈن —
ساھىل قۇشى قىلار نالە
ئۇۋىسى ئۈچۈن.

6

مۈشۈك مياڭلايدۇ
ھۇجرا ھاياجاندا
ئاي نۇرى بىلەن

7

ئۈنتۈمىغىن شۇ ئەينۈلنى
چىچەكلەۋاتقان
چاتقاللىقتا

8

باھار سەلكنىن —
توقۇلغان ئاي
ھەم ئەينۇلا ھىدى.

9

تاغدىكى چىغىر يول —
ئەينۇلنىڭ خۇش پۇرىقىدىن
ئۆرلەيدۇ قۇياش.

10

ئۇخلاۋاتقان سۆڭەت،
قاناق قاقار
بۇلبۇلنىڭ روھى.

11

كەينىدە شۇ رەسىدە قىزنىڭ
چىچەكلەۋاتقان
ئەينۇلا.

12

شاپتۇل چىچىكىنىڭ قېشىدا
گىلاس
غۇنچىلىدى تۇنجى قېتىم

13

گىلاس چېچەكلىرى
نۇرلىرىدۇر
ئۆتكەن يىللارنىڭ.

14

قۇرۇغان شاخلاردا
قىروۋ
كۈز كېچىسى.

15

سېرىق ئەتىرگۈل بەرگى
گۈلدۈرلەيدۇ
شارقىراتما.

16

كۈز شامىلى
ئاپپاق
تاغلار تېشىدىن.

17

قۇشقاچلار،
كەچۈرۈڭلار كۆكۈيۈنلەرنى
گۈلگە قونۇپ ئويناپ يۈرگەن.

18

ئۇزۇن چاچلىق
سىم - سىم يامغۇرلۇق ئىيۇننىڭ
يۈزلىرى بىمارنىڭكىدەك ئاق.

19

قارا يىغان دولقۇنلار —
سۇس ئاق
ياۋا ئۆردەكلەرنىڭ يىغىسى.

20

نامەلۇم سۆڭەكلەر
دالالارغا چېچىلغان
شامال كېسەر جىسمىمنى.

21

قىشنىڭ قارا يامغۇرىدا
ھەتتا مايمۇنمۇ
يامغۇرلۇققا بولدى ئىنتىزار

22

كېپىنەك
ئەگىپ ئۇچۇپ كىردى
ئاق ئەپيۇنگۈلگە.

23

يازنىڭ كېتىشى
قۇرتلارنىڭ تۈگىشىدىن
بەلگە ئەمەسمۇ؟

24

نەقەدەر تىنچ —
چېكەتكىنىڭ ئاۋازى
تېشىپ ئۆتەر قورام تاشلارنى.

25

شائىر ئېچىندى
تتەرەپ تۇرغان مايمۇنلارغا
كۈز شامىلىدا نېمىلەرنى تاشلىدى بۇ بالا؟

26

يوپۇرماقلار بىچارە بالا
گۈرۈچ ئاقلاش ئۈچۈن
ئايىنى كۆزىتەر.

27

ئويناپ كېپىنەكلەر
خېلى چاغ بولدى
بىللە بولۇشقا خېلى بار يەنە.

28

رۇخسارنگۈل
نەقەدەر بىباھا
تاغ يولىدا.

29

باشلاپقى كۈز
شالنىڭ، ئوكيان
يېشىللىق

30

نۇرلۇق ئاي:
سەيلە قىلمەن كۆلچەك بويىدا،
ھەي، تاڭمۇ يېقىنلىدى.

31

گىلاس چېچەكلىرىنىڭ قويۇنلىرى
ئۆتتى
نەئو كۆلىدىن.

32

ئايىدىن گۈل چەمبەر كىيگەن
بامبۇكزاردىن
ئاڭلىنىدۇ كاككۇكنىڭ ئۈنى.

33

دالادىكى بوز تورغاي،
شېرىن كۈيى
قوشۇمچىسىزلىقنىڭ؟

34

بۇلۇتلار
پۇرسەتتۇر قېچىشقا
ئايىنى كۆرۈشتىن.

35

كۈز بورىنى
ياۋا قاۋانلاردىن ئېتىلغان
غازاڭلار بىلەن.

36

كاككۇك
سايىرايدۇ، ئۇچىدۇ، سايىرايدۇ
كېيىن يەنە باشلايدۇ.

37

كىيوتودىكى ۋاقىت قۇشلىرى
ئىنتىزار يەنە
كىيوتوغا.

38

بىز بىرلىكتە تاماشا قىلغان
شۇ قار
قايتقانمىدۇ؟

39

ئايىسىز، گۈلىسىز
دوستىمۇ ھەم يوق
ئاندىن ئۇ ئىچتى شاراب.

40

نامەلۇم باھار
ئەينەكنىڭ كەينىدە
چىچەكلىدى ئەينۇلا.

41

ئاخىرىدا كۈزنىڭ
قوشنام مېنىڭ
قانداق تۇرغاندۇ؟

42

قوڭغۇراقسىز مەھەللە
باھار ئاخشىمى
ئاڭلىنىدۇ نېمىلەر؟

43

سىياھبېلىق تۇزىقى —
يازدىكى ئاي توقۇغان چۈشلەر
تامام بولدى شۇنچە تېز.

44

كۈز شاماللىرى
قارا، بۇ كائىنات دەرىخى
كۆكەرمەپتۇ يەنىلا ئانچە.

45

ئورما قۇياشنىڭ ئاستىدا
گۈللەر مۇساپىر ئىكەن
قۇشلارغا ھەم كېپىنەكلەرگە.

46

گۈرۈچ يوقمىكەن قاپاقتا؟
ئۇنداقتا
قاراپ باققىن رەسىدە گۈللەرگە.

47

يالاڭباش
ئاقماقتا سوغۇق يامغۇر
قۇدۇققا.

48

چاقماق —
قاقىرلارنىڭ يىغىسى
سانجىلىدۇ قاراڭغۇلۇققا.

49

ئۇچۇۋاتقان قوڭغۇراق ئاۋازى
ئۈنلەيدۇ شۇتاپ
گۈگۈمدىكى خۇشبۇي چېچەكلەر.

50

مۇگامى دەرياسى
كۆيۈۋاتقان ئاسماننى سۆرەپ
كىرىپ كەتتى دېڭىزغا.

51

تومۇزغا
سايىرايدۇ بىلگىچە
سايىراشنىڭ ھېچنېمە ئەمەسلىكىنى.

52

يامغۇردا يۇيۇنغان چاي گۈلى
چۈشەر
ئۆتكۈنچى يامغۇردەك.

53

چۈش لەھزىلىك مۈگدەشتە
تام سوغۇق
پۈتۈمنىڭ قارشى.

54

كاككۇك ناۋاسى
ھالقىپ دولقۇنلاردىن
بارماقتا يىراق.

55

يۈرەك شەكىللىك
پاۋلونىيە ياپرىقىدەك
غېرىب نەرسە يوق.

56

كىم بىلسۇن
گۈمبەمەدەك بېشىدىن
يوپۇرماقنىڭ چۈشۈشىنى!

57

شال تېرىغۇچىلارنىڭ ناخشىسى،
خورلار كېلەر قايماقتىندۇر —
سەنئەت دېگەن شۇنداق تۇغۇلار.

58

ئايدىڭدىكى ئەينۇلا
ساقلاۋاتىدۇ
كېلەي دېدى باھارمۇ.

59

قار ياغقان سەھەر
قاغا كېلەر
قاغا كەينىدىن.

60

كېلىڭلار
گۈللىرىدىن ئازابلىق دۇنيانىڭ
تاماشا قىلىڭلار.

61

كېلىڭلار
تاكى قارغا دەپنە بولغۇچە
قارنى تاماشا قىلىڭلار.

62

سەبدە گۈل سۈكۈتتە
سۈمۈرىدۇ راھىب
ناشتىلىق چېيىمنى.

63

ئەينۇلا دەرىخى
قاغىلارنىڭ
تاشلاندىق چاڭگىسى.

64

قار ياغقان گۈل
ئېتىمدا
مۈزلىغان سايە.

65

چاۋاك چېلىۋاتىدۇ
يازدىكى ئاي
مەن سەھەردىن بەردىم بېشارەت.

66

كۈز كېچىسى
بىر سەپەركى
ھېچكىم جۈرئەت قىلمىغان.

67

يامغۇرلۇق كۈندە
تامچىلايدۇ پىلە قۇرتى
ئۈجمە دەرىخىگە.

68

كۈزدە
قۇشلار بىلەن بۆلۈتمۇ
كۆرۈنىدۇ قېرى سىياقتا.

69

نەقەدەر ھەسرەتلىك
ئۇرۇلغان ساۋۇت ئاستىدىكى
چېكەتكىنىڭ ئاۋازى.

70

قانچە ئۇزاق بولدىكىن
كۆرگىنىمگە تاڭ چېچەكلىرىدىن
تەڭرىنىڭ چىرايىنى.

71

شاماللاردا ئەكچىپ
قۇرۇغان ئىسكىلىت —
نەقەدەر سوغۇق - ھە! بۇ شاماللار.

72

قونغاندا ئاي
دەرەخ شېخىغا
يامغۇر قۇچار يوپۇرماقلار.

73

كاككوك يىغىسى
قاڭقىدۇ
كۆلنىڭ دولقۇنلىرىدا.

74

بېلىق دۈكىنىدا
ئېغىزلىرى نەقەدەر سوغۇق
تۈزلانغان بېلىقلارنىڭ.

75

جەنۇبىي مەھەللىدە
ئېلىپ كېلەر شامالار
قارنىڭ خۇش پۇرىقىنى.

76

ئوماق مودەنگۈلىنىڭ
قېتىدىن
مەستانە ھەرە.

77

يېڭى نىمچامدا
بۈگۈنكى سەھەر —
بىرى بار، بىرى.

78

يىللار قاتارى
مايمۇن نىقابى
مايمۇندىن دېرەك.

79

يېڭى يىلدىكى باشو، توسەيلەر
زاھىت كەپسىدە
خايكۇلىرى بىلەن مۇڭدشار.

80

يېڭى يىل —
پىكىر تولغىقى
كەچ كۈزدىن قېپقالغان.

81

باھار ھىجرىدە —
قۇشلار چۆچۈگەن،
بېلىق كۆزى ياشلارغا توشقان.

82

باھار يامغۇرى —
دەرەخلەر ئاستىدا
خىرۇستال ئېقىن.

83

نەقەدەر قورقۇنچلۇق.
قىرغاۋۇل ئۈنى —
يىلان قاتلى.

84

شارقىراتما گۈللەر چەمبىرى —
سۆزلەپ بېرىدۇ،
جاھاننەما ئەينەكلىرىگە.

85

چىشى چاشقان شۇنچىلىك
مۇھەببەتچۈن ۋىجىكلەپ
ئاران - ئاران ياشىغان.

86

پايتەختكە —
ئېغىۋاتقان قار بۇلۇتلىرى
يېرىم ئاسمان ئاياغ ئاستىدا.

87

دەشت: — مەنزىل
مېنىڭ ئېتىمىنىڭ
قۇشلار ناۋاسى.

88

يالغۇزلۇق —
تۇتقۇن بولغان چېكەتكە ئۇنى
ساڭگىلىغان تاملاردىن.

89

تولۇن ئاي —
دەرەخنىڭ غولى
مەن كېسىۋاتقان.

90

ھاشاراتلار ناخشىسى
زىمىستاندا باغنىڭ ئۈستىدە
ئايىنىڭ تال - تال چاپلىرى.

91

سەن ياش تۆكۈۋاتقان —
ئۆمۈچۈك
ياكى كۈزنىڭ شامىلى؟

92

تۆشۈك تېشەر ئاۋازلار
قىڭسايغان ئىشىكلەردىن
كۈز شامىلى.

93

كۈز ھارپىسى
بېقىشايلى!
ئەي مۇساپىرلار.

94

قار سۈپۈرگىسى تەگكەن
بۇ يول
ئۇنتۇپ كەتتى قارنى.

95

قانچىلىك
كۆرۈش مۇمكىن خازان ئارسىدىن،
تەڭرى چېھرىنى.

96

ساڭگىلىشىپ بانان ياپرىقى،
ئەسكى كەپەم گىرۋەكلىرىدە —
چوقۇم ئايغا بولدى تاماشا

97

ئەڭ سوغۇق كۈنلەر —
قۇرغان سالمۇنبېلىقى،
قاغجىرىغان تاۋاپ قىلغۇچى.

98

يازنىڭ يامغۇرى —
كەپە تېمىدا قالدۇرغان ئىزلار
شېئىرى كارتىسى.

99

ئاڭلىغۇڭ بولسا
پەرۋانە كۈيى
قىبلىگاھنىڭ مېنىڭ كۆلبەمدە.

100

سەكراتتىكى چېكەتكە —
ئىنتىلىدۇ شۇ قەدەر
ئۇنىڭ كۈيى ھاياتقا.

«پىنگۋېن كىتابلىرى» 1985 - يىلى ئىنگلىزچە نەشر قىلغان
«باشو خايكۇلىرى» دىن تەرجىمە قىلىندى.

قوشۇمچە (1):

خايكۇ شېئىرىيىتى (俳句) ۋە باشو (芭蕉)
خايكۇلىرى ھەققىدە چۈشەنچە

سىز كۈندىلىك تۇرمۇشتا بىرەر نەرسىنى كۆرگەندە ياكى ئۇ -
 نىڭغا دىققەت قىلغاندا، بۇلارنى باشقىلارغا بايان قىلىپ بېرىشنى
 ئىستەيسىز. خايكۇلاردىمۇ دەل شۇنداق - يازغۇچىلار قانداقتۇر بىر
 پىنھان جايلاردا كېتىۋېتىپ يېڭىچە ھاياجان ياكى ئىلھامغا ئىگە
 بولۇپ قالىدۇ - دە، ئۇنى شېئىرىي شەكىلدە ئوقۇرمەنلەرگە بايان
 قىلىپ بېرىدۇ. ئەمما دىققەت قىلىش كېرەككى، بايان قىلىنغان
 نەرسە ھەرگىزمۇ كۆرگەن شەيئىنىڭ ئەينەن ئۆزى ئەمەس. گەرچە
 نۇرغۇن خايكۇلار تەبىئەتكە مەركەزلەشكەندەك قىلىسىمۇ، ئەمما
 ئۇلارنىڭ ھەقىقىي ئەكس ئەتتۈرمەكچى بولغانلىرى پەسىل ئىبارد -
 لىرى ئارقىلىق دىنىي پىكىرلەرنى ۋە ياكى سىياسىي ئوي - پى -
 كىرلەرنى ئىپادىلەشتۈر. ئىجادكار ئۆز ئىجادىيىتىدە تەبىئەت ھا -
 دىسىلىرىگە مەلۇم قارىمۇقارشىلىق ياكى سېلىشتۇرۇشلارنى قو -
 شۇش ئارقىلىق، ئوقۇرمەنلەرگە گۈزەللىك تۇيغۇسى بېرىش بىلەن
 بىللە، ئادىمىيلىكنى ئويغىتىپ دۇنيا ھەققىدە ئويلىنىدۇرۇشتۇر.
 خايكۇلاردا ئادەتتە بىر پارچە شېئىر ئۈچ مىسرادىن تەركىب تاپ -
 ىدۇ. جەمئىي شېئىر 17 بوغۇم بولۇش ئومۇملاشقان بولۇپ،
 مىسرا ئايرىم - ئايرىم ھالدا 5، 7، 5 بوغۇم تەرتىپىدىن تۈزۈلىدۇ.
 ئادەتتە قاپىيە ئېھتىياجى بولمايدۇ. پەقەت ئىجادكاردىن تەبىئەت
 دۇنياسىدىكى شەيئىلەرنى چۈشەندۈرۈشنى ياكى ئىزاھلاشنى ئە -
 مەس، بەلكى ناھايىتى چوڭقۇر مەنىلىك تەسۋىرلەرگە ئىگە قىلىش -

نى، دىننى پەلسەپىۋى ئىدىيەلەرگە تويۇندۇرۇشنى تەلەپ قىلىدۇ. باشقا سەنئەت شەكىللىرىگە ئوخشاش خايكۇلارمۇ ئەمەلىيەتنى ئاساس قىلىدۇ. ئۇ ئىجادكاردىن كۆپ مەشىق قىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ. ياپونىيە خايكۇ شېئىرىيىتىنىڭ چوققىسى بولغان باشو بۇ ھەقتە توختىلىپ: «ھەربىر خايكۇ ئاز دېگەندىمۇ مىڭ قېتىم تەكرارلانغاندىن كېيىن ئاندىن رەسمىي يېزىق ھالىتىگە ئۆتۈشى كېرەك. خايكۇلار چوقۇم ئادەتتىكى گەپ - سۆزدىن پەرقلىنىشى، ھەربىر سۆز پەسىل تەسەۋۋۇرى بىلەن بىللە، مەلۇم سىمۋوللۇق مەنىگە ئىگە بولۇشى كېرەك» دەيدۇ. خايكۇ (俳句) ياكى «خايكۇ شېئىرىيىتى» (俳句诗) دەپ ئاتىلىدىغان بۇ ژانىر ياپونىيە شېئىرىيىتىگە خاس بولغان ناھايىتى قىسقا شەكىلدىكى شېئىرلار بولۇپ، ئۆز نۆۋىتىدە يەنە «ئاخىرىسىز شېئىرلار» دەپمۇ ئاتىلىدۇ. خايكۇلار تۆۋەندىكىدەك ئۈچ ئالاھىدىلىككە ئىگە بولغان بولىدۇ:

بىرىنچىدىن، خايكۇلارنىڭ ئەڭ چوڭ زۆرۈرىيىتى كېسىش بولۇپ، ئادەتتە ئىككى خىل تەسەۋۋۇر ۋە ئىدىيەنىڭ ئىپادىلىنىشىنى ئاساس قىلىدۇ. ئادەتتە كېسىلگەن ئىككى تەسەۋۋۇر ياكى ئىدىيە ئوتتۇرىسىدا بىر دانە پېئىل خاراكتېرلىك سۆز بېرىلىپ، ئالا-قۇدار ئىشلار ھەققىدىكى جۇدالىق ياكى رەڭ ئېلېمېنتلىرىدىن خەۋەر بېرىدۇ.

ئىككىنچىدىن، ئەنئەنىۋى خايكۇلار 17 بوغۇمدىن تەركىب تاپىدۇ. دىغان بولۇپ، ھەربىر شېئىر بىر كۆپلەپت، ئۈچ مىسرا بولىدۇ. مىسرالاردىكى بوغۇم سانى 5، 7، 5 ھالىتىدە بولىدۇ. ئۈچ مىسرا-نىڭ خالىغان بىرى شېئىرىي قۇرۇلمىلىق بىرلىك بىلەن تەمىن ئېتىدىغان كەسمە سۆز بىلەن ئاخىرلاشقان بولىدۇ. گەرچە خايكۇلاردا 17 بوغۇم بولىدۇ دېيىلسىمۇ، ئەمەلىيەتتە بەزى خايكۇلار-دىكى ئۇرغۇ ۋە بوغۇملار دائىم بىردەك بولۇۋەرمەيدۇ. شۇنداقلا بىر يەردىكى پەسىل ئىبارىلىرىنىڭ ئەڭ چوڭ خۇسۇسىيىتى ئۇلارنىڭ ھەممىسى تەبىئىي ئاتالغۇ ياكى سۆزلەردىن تاللىنىۋەرمەيدۇ.

ئۈچىنچىدىن، خايكۇلاردا دائىم بىرەر پەسىل ئىبارىلىرى، پەسىل، يىل ياكى ئاي ناملىرىدىن ئايرىۋېلىنىدىغان بولۇپ، ئاشۇ خىل ئىبارىلەرنىڭ مۇبالىغە قىلىنغان ۋە ياكى ئېنىق ئاتالمىلىرىدىن تاللىنىدۇ.

ھازىرقى زامان ياپونىيە خايكۇلىرى ئەنئەنىۋى 17 بوغۇملۇق، تەبىئەتنى ئويىپىكت قىلغان شەكىلدىكى خايكۇلاردىن پەرقلىنىدۇ. ئىبارىلەر بولۇپ، پەقەت تەڭداش باغلىغۇچىلار ياكى تەڭداش بىرىكىمىلەردىن پايدىلىنىش ھەر ئىككى دەۋر خايكۇلىرىنىڭ ئورتاق ئالاھىدىلىكى ھېسابلىنىدۇ. تەسەۋۋۇرنى بىلدۈرىدىغان تەڭداش بۆلەكلىرى بىۋاسىتە كۈندىلىك ئىشلار ياكى كۈندىلىك ھادىسىلەرگە باغلىنىدۇ.

ياپونىيەدە، خايكۇلار ئەنئەنىۋى ئۇسلۇب بويىچە پەقەت بىرلا مىسرا بويىچە يېزىلىدىغان بولۇپ، ئىنگىلىز تىلى باشقا بوغۇملۇق يېزىقنى ئاساس قىلىدىغان تىللاردا ياپون خايكۇلىرىدىكى ئۈچ پاراللېل ئىبارىنى ئىپادە قىلىش ئۈچۈن ئۈچ مىسرا بويىچە تەرجىمە قىلىنىدۇ ياكى يېزىلىدۇ.

خايكۇ شېئىرىي شەكلى بۇرۇن «خوككۇ» دەپ ئاتالغان بولۇپ، «خايكۇ» ئىبارىسى بولسا 19 - ئەسىر ياپونىيە يازغۇچىسى ماساۋكا شىكىدىن باشلانغان ھازىرقى زامان ياپون تىلىدىكى ئاتالغۇسىدۇر.

خايكۇلاردىكى بوغۇم ۋە ئۇرغۇلار

ئىنگىلىز تىلىدىكى رىتىم ۋە ۋەزىن بىلەن ئۆلچىنىدىغان شېئىرلارنىڭ ئەكسىچە ياپونىيە خايكۇلىرى بوغۇم ياكى ئۇرغۇ سانى ئارقىلىق بىرىكىكەن بىرىكىمىلەر ئارقىلىق پەرقلىنىدىغان بولۇپ، ئادەتتە ھازىرقى زامان خايكۇلىرىنىڭ ھەر بىر مىسراىنىڭ ياكى كەسىمە سۆزىنىڭ بوغۇم سانى 5، 7، 5 ھالىتىدە بولىدۇ. ئەمما دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك يېرى شۇكى، ياپونىيە خايكۇلىرى ئىنگىلىز تىلىغا تەرجىمە قىلىنغاندا كۆپرەك 17 بوغۇمغا مۇقىملىشىپ

قالغان بولۇپ، ياپون تىلىدىكى بىر قىسىم بوغۇملار باشقا تىللار - دىكى ئىككى بوغۇمغا تەڭ بولۇپ قالدۇ. ياپون يېزىقى شەكلىنى ئاساس قىلغان تەسۋىرىي يېزىق بولۇپ، بۇ خىل خايكۇلار باشقا بوغۇملۇق يېزىقلارغا كىرگەندە ناھايىتى كۆپ ئۆزگىرىشلەرگە ئۇچرايدۇ.

17 - ئەسىردە ياپونىيەلىك ئىككى نەپەر شائىر، «خايكۇ ئۈستى - سى» خايكۇ ژانىرىنى تەرەققىي قىلدۇرۇپ ئۇنىڭغا يېڭىچە نام - شوھرەت ئاتا قىلغان بولۇپ، ئۇلار ماتسوئۇ باشو بىلەن ئۇشىما ئۇ - نىتسۇرا (1661 — 1738) لاردۇر. ئۇلارنىڭ ئەسەرلىرىنىڭ پۈتكۈل قۇرۇلمىسىدا سۆز ئاھاڭى بىلەن ئۇرغۇ ئاساسىي ئورۇندا تۇرغان. (Basho 1694 — 1644 and Ueshima Omitsura 1738 — 1661) بۇ ئىككىلىنىڭ خايكۇ ژانىرىغا قوشقان ئەڭ چوڭ تۆھپىسى بۇرۇنقى تەبىئەت لىرىكىلىرىنى ئاساس قىلغان شېئىرىي شەكىلگە يۈكسەك دىنىي ۋە پەلسەپىۋى مەزمۇن قاتقان بولۇپ، ئۆز ئەسەرلىرىنى كىشى - لەرگە بولغان مەنىۋى يېتەكلەش رولىغا ئىگە قىلغان.

خايكۇ ژانىرىنىڭ كېيىنكى دەۋردىكى يەنە بىر ئۈستىسى يۇسا بوسۇن بولۇپ، بۇ شائىر يوقىلىش گىردابىغا بېرىپ قالغان باشو ئېقىمىنى تىرىلدۈرۈپ، باشونى ياپونىيەدىكى بىر مەشھۇر شەخسكە ئايلاندۇرغان. ئۇنىڭ ئەڭ زور تۆھپىسى رەسساملق بىلەن خايكۇ ژانىرىنى بىرلەشتۈرۈپ يېڭىچە ئېستېتىك زوق پەللىسى ياراتقان.

باشو (松尾芭蕉) ۋە ئۇنىڭ خايكۇ (俳句) ئىجادىيىتى

ياپونىيە شائىرى، كۈندىلىك خاتىرە يازغۇچىسى باشو 1644 - يىلى كىيوتى شەھىرىنىڭ شەرقىي جەنۇبىغا 13 ئىنگىلىز مىلى يىراقلىقتىكى ئىگا ئۆلكىسىنىڭ ئۇئىنو دېگەن جايىدا تۇغۇلغان بولۇپ، ئۇنىڭ بىر ئاكىسى، تۆت سىڭلىسى بولغانلىقى مەلۇم. ئۇ - نىڭ دادىسى ماتسوئوزائىمون تۆۋەن دەرىجىلىك سامۇراي بولۇپ، تىنچلىق دەۋرىدە ئاددىي دېھقانچىلىق بىلەن ئادەتتىكىدەك تۇرمۇش

كەچۈرگەن. شائىرنىڭ ئانىسى ئۇنىڭغا يەرلىك ئايال بولۇپ، ھايا-
 تىنى پەرزەنتلىرى ۋە يولدىشىغا ئاتا پادەتتىكىدەك ئاخىرلاشتۇر-
 غان. شائىر 1656 - يىلى دادىسى ۋاپات بولغاندىن كېيىن يەرلىك
 فېئودال خاقان، سامۇراي تودو يوشىتادانىڭ قەسىرىگە خىزمەتكە
 كىرگەن. بالىلىق ۋە ياشلىق دەۋرىنى يەرلىك خاقاننىڭ ئوغلىغا
 ھەمراھ بولۇپ ئۆتكۈزگەن، شۇنداقلا قەسىردە ناھايىتى ياخشى مۇ-
 ئامىلىگە ئۇچرىغان ھەم شاھزادە بىلەن بىرلىكتە ئىلىم تەھسىل
 قىلىپ، ئېسىل تەربىيەگە ئىگە بولغان، شۇنداقلا 17 بوغۇملۇق
 شېئىر يېزىشنى ئۆگەنگەن. ئۇ مۇشۇ مەزگىلدە، يەنى 1662 - يىلى
 ئەتراپىدا ئۆزىنىڭ تۇنجى شېئىرلىرىنى يازغان. يوشىتادا ۋاپات
 بولغاندىن كېيىن، يەنى 1666 - يىلى باشو سارايدىكى خىزمىتىدىن
 ئىستىپا بېرىپ، 1667 - يىلى ئەتراپىدا ئىدو، يەنى ھازىرقى كى-
 يوتودىكى توكيوغا كۆچۈپ بېرىپ، داۋاملىق شېئىرىيەت ئىجاد-
 ىتى بىلەن شۇغۇللانغان. ئۇنىڭ يازمىلىرىدىن شۇ نەرسە ئېنىق-
 كى، ئۇ 1672 - يىلىغىچە توكيودا بولغان بولۇپ، ئەدەبىيات كەس-
 پىنى ئارزۇ قىلىپ تىرىشچانلىق كۆرسەتكەن ھەم شېئىرىيەتنىڭ
 ھەرقايسى شەكىللىرىدە 200 پارچىدىن ئارتۇق شېئىر يازغان.
 ئۇلاردىن باشقا يەنە ئۇنىڭ 100 پارچىدىن ئارتۇق خايكۇلىرى «18
 قېتىملىق خايكۇ مۇنازىرىسى» ناملىق توپلامغا كىرگۈزۈلگەن. ئۇ
 شۇ دەۋرلەردىن باشلاپ توسەي نامدا مەشھۇر بولغان بولۇپ، يەنە
 ئەڭ قايىل شاگىرتلىرىنىڭ خايكۇلىرىنى توپلاپ «توسەينىڭ 12
 شاگىرتىنىڭ ئەڭ نادىر خايكۇلىرى» دېگەن ئەسەرنى رويلىغا چى-
 قارغان. ھاياتىدا باشقا خايكۇ ئۇستىلىرىغا ئوخشاش ئۇمۇ نۇرغۇن
 مۇنازىرىلەرگە يېتەكچىلىك قىلغان، بۇ مۇنازىرىلەرنىڭ ئىچىدە
 «رۇستىك خايكۇ مۇنازىرىسى»، «يېشىل قارىغاي خايكۇ مۇنازىرى-
 سى» قاتارلىقلار ئەڭ داڭلىق. 1680 - يىلى ئۇ ئىدو شەھىرىنىڭ
 سىرتىغا چىقىپ سۇمىدا دەرياسى بويىغا كەپ تىكىپ زاھىت بول-
 غان. ئەمما ئۇزاققا قالماي بۇ ئاددىي كەپ شاگىرت ۋە مۇرىتلارغا

توشۇپ كەتكەن. بۇنىڭ بىلەن ئۇ يەنە نۇرغۇن ياش خايكۇ بوغۇنلىق - رىنى يېتىشتۈرۈپ چىققان، ئۇلارنىڭ ئەسەرلىرىنى تۈزەتكەن ۋە مۇكەممەل ئەسەر يارىتىش ھەققىدە تەلىملەرنى بەرگەن. ئەپسۇسكى، ئۇنىڭ نۇرغۇن ۋاقتى شاگىرت ۋە مۇرىتلار تەرىپىدىن ئىگىلىنىپ، ئاقىۋەتتە تەپەككۈرغا ۋاقتى چىقىمغاچقا ئۇ ئىشىكىنى تاقاپ بىمار قىياپىتىدە ئېتىكاپقا كىرگەن. كېيىنچە بۇ ئۇسۇل مۇكارغا كەلمەي دەرۋىشلىك يولىنى تۇتۇپ، قالغان ئۆمرىنى دۆلەتنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىكى بۇتخانىلارنى ۋە دەۋرداش شائىرلارنىڭ كۆلىملىرىنى زىيارەت قىلىش بىلەن ئۆتكۈزگەن. شۇ سەۋەبتىن ئۇنىڭ يازمىلىرى بۇددا دىنى زىن تەرىقىتىنىڭ كۈچلۈك تەسىرىگە ئۇچرىغان.

ئۇنىڭ يازمىلىرىدىن مەلۇم بولۇشىچە، باشونىڭ ئەسلى ئىسمى - مى ماتسوئو كىنساكۇ بولۇپ، ئۇ ياپونىيە ئەدەبىيات تارىخىدىكى تۇنجى ئۇلۇغ خايكۇ شائىرى ھېسابلىنىدۇ. ئۇ كېيىنچە مۇرىتلاردىن بىرى ھەدىيە قىلغان دەرەخنىڭ ھۆرمىتى ئۈچۈن ئۆزىگە شۇ دەرەخ نامىنى، يەنى «باشو» دېگەن نامنى قوللانغان. يەنە بىر مەزگىل ئۆتكەندىن كېيىن خەلق تەرىپىدىن «توسەي» دېگەن نام - دىمۇ ئاتالغان.

ئەدەبىيات ساھەسىدىكى باشو ياپونىيە ئەدەبىيات تارىخىدىكى قاراڭغۇ دەۋر (1425 — 1625) دىن كېيىن مەيدانغا چىققان بولۇپ، بۇ دەۋر يېڭىچە شېئىرىيەت كۆپلەپ مەيدانغا كېلىۋاتقان ئالتۇن دەۋرنىڭ باشلىنىشى، يەنى توكۇگاۋا دەۋرىنىڭ (1603 — 1867) باشلىنىشى ئىدى. بۇ چاغلاردا خايكۇ ئىجادىيىتى ئاللىقاچان ئومۇملىشىپ بولغان بولۇپ، خايكۇ شېئىرىيەت شەكلى ئۆزىگە خاس ئىجادىيەت پىرىنسىپلىرىغا ۋە شەكىلگە ئىگە ئىدى. ئەمما بۇ يېڭى دەۋردە پەقەت باشولا يەككە - يېگانە تىرىشچانلىق كۆرسىتىش ئارقىلىق بۇ خىل شېئىرىيەت شەكلىنى قايتا گۈللەندۈرگەن ھەم بۇ خىل شېئىر ئىجادىيىتى ئۈچۈن ئۇ پۈتۈن ياپونىيە زېمىنىنى كې-

زىپ يۈرۈپ يېڭى مەنزىرە ۋە يېڭىچە كەچمىشلەرنى ئىزدىگەن. نە-
تىجىدە، ئۇنىڭ ئەمگەكلىرى تېزلا خەلق تەرىپىدىن بايقىلىپ يۈك-
سەك قەدىر - قىممەتكە ئىگە بولغان. ئۇ ھاياتىدا ئاز بولغاندىمۇ
1000 پارچىدىن ئارتۇق خايكۇ يازغان بولۇپ، يەنە 1000 پارچىدىن
ئارتۇق ساياھەت تېز يازمىلىرىنى ۋە باشقا تەبىئەت لىرىكىلىرىنى-
مۇ يازغان. ئۇنىڭ تەبىئەت تەسۋىرىگە بېغىشلانغان ئەڭ داڭلىق
ئەسەرلىرىدىن بىرى، «يىرتىق بوغچا ساياھەت خاتىرىسى» بولۇپ،
ئۇ بۇ ئەسىرىدە ئۆزىنىڭ شېئىرىيەت كۆزقاراشلىرىنى ئاشكارا
قىلىپ مۇنداق دېگەن: «مېنىڭچە، ياخشى يېزىلغان شېئىر
جىرالاردا شىلدىرلاپ ئېقىۋاتقان ئېقىندەك سۈزۈك ۋە رىتمىلىق
بولۇشى كېرەك.»

باشو ھاياتىنىڭ ئاخىرىدا، ئاڭلىق رەۋىشتە پەقەت خايكۇ ئىجا-
دىيىتى بىلەنلا شۇغۇللىنىپ، بۇددا دىنى زىن تەرىقىتىنىڭ ئىدد-
يەلىرىنى ئۆز يازمىلىرىغا كىرگۈزۈشكە باشلىغان. نەتىجىدە، با-
شونىڭ پىشىپ يېتىلگەن خايكۇلىرى ئوقۇرمەنلەر تەرىپىدىن كا-
رۈمى دەپ ئاتىلىپلا قالماستىن يەنە زىن تەرىقىتىنىڭ بىر قىسىم
مۇخلىسلىرى تەرىپىدىن «سابى»، «ۋابى» ناملىرىدىمۇ ئاتالغان. سا-
بى — زىن تەرىقىتىدىكى تەنھالىق، يەككە - يېگانىلىكنى كۆرسىد-
تىدىغان بولۇپ، زاھىتلىق ھاياتىنىڭ دەسلەپكى باسقۇچىنى كۆر-
سەتسە، ۋابى — نامراتلىق روھىنىڭ تەسۋىرلىنىشى بولۇپ، زاھىت
كەپسىدىكى ئاددىي ھاياتىنىڭ لەززىتى ۋە بەرىكىتىنى كۆرسىتىدۇ.
باشو ئۆزىدىن ئىلگىرىكى تۇنجى خايكۇ شائىرلىرىنىڭ ئەسەر-
لىرىگە يېقىندىن دىققەت قىلغان. ئۇلاردىن ئەڭ مەشھۇرلىرى سو-
كان (1458 — 1546) بىلەن مورىتاكى (1472 — 1546) لار بولۇپ،
ئۇلارنىڭ يازمىلىرىدىن باشو دەۋرىگە يېتىپ كەلگەنلىرى ناھايىتى
ئاز ئىدى. باشونىڭ نەزىرىچە، ئىجادىيىتىدە ئۇلارنىڭ خايكۇ ئۈس-
لۇبىنى خاس شېئىرىي شەكىلگە ئىگە قىلىپ، ئۆزئارا مۇناسىۋەت-
لىك 17 بوغۇمدىن بىر پارچە خايكۇ ھاسىل قىلغانلىقىنى بىلىۋال-

غىلى بولاتتى. گەرچە ئۇلار ۋە ئۇلارنىڭ شېئىرلىرى ئىخچاملىقتا مۇۋەپپەقىيەت قازىنالىغان بولسىمۇ، ئەمما تەبىئەتكە بەك يېقىن - لىشىپ كېتەلمىگەندى. قەدىمكى يازمىلارنىڭ كۆپ قىسمى ھەقىقەت قىيى كارۇمىغا چۈشمەيتتى. باشو ئۆز شېئىرلىرىنى شۇنچىلىك يېنىك ھېس - تۇيغۇلارغا تويۇندۇرغانكى، بەزى چاغلاردا ئۇ ئۆز ئەسەرلىرىدە ۋاقىت تۇيغۇسىنى، بوغۇم چەكلىمىلىرىنىمۇ يوقىتاتتى. بۇ خىل ھال ياپونىيە خايكۇ شېئىرىيەت تارىخىدىكى 300 يىل جەريانىدا كەم ئۇچرايدىغان ھادىسىلەردىن ئىدى. باشودىن باشلاپ يېڭى دەۋر ئىجادكارلىرى بۇ چەكلىمىلەرنى ئۆزگەرتىشكە باشلىدى. شۇنداق بولسىمۇ باشو يەنىلا كۆپ نۇقتىلاردا ئەنئەنىنى ياقلىدى. غۇچى بولۇپ، ئۇنىڭ شېئىرلىرى كىلاسسىك خايكۇلارنىڭ قۇرۇلما ئەنئەنىسىگە يېقىندىن يانداشقاندى. يەنى كەسمە سۆز ۋە پەسىل ئىبارىلىرىگە تويۇنغاندى.

ئۇنىڭ دەسلەپكى ھاياتى ۋە شېئىرىيەت ئىجادىيىتى ھەققىدىكى مەلۇماتلار ناھايىتى ئاز بولۇپ، باشونىڭ خايكۇلىرى زىن تەرىقىدە تىنىڭ ئىدىيەلىرى بىلەن تويۇنغان بولۇپ، شائىر ئۆزىنى «يېنىك تىشكەن بىر زىنىست» دەپ قارىغان. يازمىلىرىنى شېئىر ئەمەس، بەلكى «تەرىقەت ھېكمىتى» دەپ چۈشەنگەن. ئۇنىڭ شېئىرلىرىنىڭ يەنە بىر ئالاھىدىلىكى شۇكى، ئۇ ئەزەلدىن تەبىئەتتىن ئايرىلمىغان بولۇپ، تەبىئەتنى قۇرۇق تەسۋىرلەشتىن پەلسەپىۋى، دىنىي ئاڭغا تويۇندۇرۇشنى ئۆزىگە مىزان قىلغان.

ئۇيغۇر ئوتتۇرا مەكتەپ تىلى - ئەدەبىيات دەرس -
لىكلىرىگە كىرگۈزۈلگەن تەرجىمە شېئىرلار

كېچە

يېسىن (سابىق سوۋېت ئىتتىپاقى)

شۇنغۇماقتا چۈشلەرگە دەريا،
جىمىپ كەتتى خىلۋەت ئارچىزار.
غايىب بولدى بۇلبۇلنىڭ ئۈنى،
ئۈنلىمەيدۇ چوپان قۇش زىنھار.

گۈگۈم چۈشتى، ھەممە ياق تىمتاس،
ئېرىق سۈيى ئاقار شىرىلداپ.
كۈمۈش رەڭدە تۇرار يېيىلىپ،
ئاي نۇرىغا چۆمۈلگەن ئەتراپ.

يالتىرايدۇ دەريادا يۇلتۇز،
ئېقىنلاردا كۈمۈش رەڭ جۇلا.
ئوسا بولغان دالادا ئوتلار،
چاقنىتىدۇ كۈمۈش رەڭ زىيا.

گۈگۈم چۈشتى ھەممە ياق تىمتاس،
چۈشەكەيدۇ تەبىئەت ئانا.
ئاي سېپىدۇ ئاپپاق نۇرىنى،
ھەممە ياقتا كۈمۈش رەڭ جۇلا.

تومۇزغا بىلەن چېكەتكە

جون كېتسەن (ئەنگلىيە)

ئۆكسۈمەيدۇ زېمىننىڭ كۈيى:
ئەۋجىگەندە تومۇز ئاپتىپى.
قۇشلار قاچتى سالقىن ئورمانغا،
پەقەت بىر ئۇن قاشانى ئويلاپ
ئېڭىزلىقتا ئۇچار ھەر يانغا.

ناخشىسى ئۇ تومۇزغىلارنىڭ
ياز پەسلىگە بولغان شۇنچە زار.
نېمە ھاجەت يېيىشكە ۋايىم
بۇ خۇشاللىق تۈگمەس زىنھار.

ھاردۇق يەتسە كۈيلەپ مۇبادا
چىمەنلەردە ئالمدۇ ئارام.
توختمايدۇ زېمىننىڭ كۈيى
ناخشا مەڭگۈ قىلىدۇ داۋام:

سۈكۈناتقا ئايلىنار قىروۋ
كەلسە تىمتاس قىشنىڭ ئاخشىمى
يانلىرىدا ئىسسىق ئوچاقنىڭ
چېكەتكىلەر باشلار ناخشىنى.

ئاستا - ئاستا ئۆرلەپ ھارارەت
ئادەملەرنى چىللار ئۇيقۇغا.
سايىغاندەك تۇيۇلدى شۇ تاپ،
تومۇزغىلار مەخمەل تاغ ئارا.

ۋەتەن

لېرمونتوف (رۇسىيە)

مىسلىسىز سۆيگۈدە سۆيۈم ۋەتەننى،
ئەقلىم بۇ سۆيگۈگە كېلەلمەس غالىب.
قانلار بەدىلىگە كەلگەن شان - شەرەپ،
مەغرۇر ساداقەتنىڭ سۈكۈناتلىرى،
ھەتتا، ئەلمىساقنىڭ رىۋايەتلىرى.
بەزلەپ بۇ ئىشقىمنى قىلالماس غايىب.

سۆيىمەن، بىلمەيمەن لېكىن نە ئۈچۈن —
ئوتلاقلىرىنىڭ سالقىن جىمجىتلىقىنى.
شامالدا يەلپۈنگەن چەكسىز ئورماننى،
ئۇيقۇلۇق دەريانىڭ جۇشقۇنلۇقىنى.

ھارۋىدا ئولتۇرۇپ قىلغۇم بار سەيلە
خىلۋەت سەھرادىكى چىغىر يوللارنى
تەمكىن نەزەر بىلەن قىلسام تاماشا
خىيابان تۈندىكى چەكسىز سامانى.

تۈندە قونالغۇنىڭ غېمىنى قىلىپ
كۆزلەپ ماڭسام دەيمەن غېرىب ئاۋۇلدا —
چىراغلاردىن تىترەپ چىققان زىيانى.
تارتىدۇ مەيلىمنى تۈتۈنلۈك گۈلخان،
يايلاقتا تۈنىگەن ئۇلاغلىق كارۋان.
زەپىران دالادا كىچىك دۈمبەلدە،

ئىككى تۈپ ئاق قېيىن
قارشىپ تۇرار.

باشقىلار چۈشەنمەس خۇشاللىق ئىچرە،
باقىمەن چەشلەنگەن خامان چېھرىگە،
گۈلدار گۈرجەكلەرگە سالمەن نەزەر،
پاخالدا چۈمكەلگەن دېھقان ئۆيىگە،
شەبنەم يالتىرىغان بايرام ئاخشىمى.
مەست بولغان دېھقاننىڭ كۈلكىلىرىدە،
ئىسرىققا تەڭكەش ئۇسسۇل زەۋقىدە،
مەن كىرىپ كېتىمەن تۈننىڭ ئىچىگە.

نېگىرلارنىڭ نەزىرىدىكى دەريا

ھىيۇس (ئامپىرىكا)

چۈشىنىمەن دەريالارنى،
چۈشىنىمەن دۇنيادەك قەدىم دەريالارنى
ئىنسانلارنىڭ تومۇرىدىكى قاندىنمۇ قەدىم.

قەلبىم دەريا كەبى چوڭقۇرلاپ كەتتى.

تۈندە قونالغۇنىڭ غېمىنى قىلىپ
كۆزلەپ ماڭسام دەيمەن غېرىب ئاۋۇلدا —
چىراغلاردىن تىترەپ چىققان زىيانى.
تارتىدۇ مەيلىمنى تۈتۈنلۈك گۈلخان،
يايلاقتا تۈنىگەن ئۇلاغلىق كارۋان.
زەپىران دالادا كىچىك دۈمبەلدە،

ئىككى تۈپ ئاق قېيىن
قارشىپ تۇرار.

باشقىلار چۈشەنمەس خۇشاللىق ئىچىرە،
باقىمەن چەشلەنگەن خامان چېھرىگە،
گۈلدار گۈرجەكلەرگە سالمەن نەزەر،
پاخالدا چۈمكەلگەن دېھقان ئۆيىگە،
شەبنەم يالتىرىغان بايرام ئاخشىمى.
مەست بولغان دېھقاننىڭ كۈلكىلىرىدە،
ئىسرىققا تەڭكەش ئۇسسۇل زەۋقىدە،
مەن كىرىپ كېتىمەن تۈننىڭ ئىچىگە.

نېگىرلارنىڭ نەزىرىدىكى دەريا

ھىيۇس (ئامېرىكا)

چۈشىنىمەن دەريالارنى،
چۈشىنىمەن دۇنيادەك قەدىم دەريالارنى
ئىنسانلارنىڭ تومۇرىدىكى قاندىنمۇ قەدىم.
قەلبىم دەريا كەبى چوڭقۇرلاپ كەتتى.

سەھەر شەپقىدە ئىفرات دەرياسىدا يۇيۇنمەن.
كونگو دەريا ساھىلىغا سالدېم مەن كەپە،
سۇنىڭ ئەللەيلىشىدە ئۇيقۇدايمەن.
باقىمەن ئېگىزدە نىل دەرياسىغا.
بويىغا ئەلئىھرامنى قىلدىم مەن بىنا،

لىنكولن يېڭى ئورلىيانغا بارغىنىدا
ئاڭلىدىم مىسسىسىپى ناخشىسىنى
دۇغ كۆكسىدە كۆردۈم مەن ئۇنىڭ
كەچكى شەپەقنىڭ يالتىرىشىنى.

چۈشىنىمەن دەريالارنى،
قەدىمىي، قاپقارا دەريالارنى.
قەلبىم دەريا كەبى دولقۇنلاپ كەتتى.

مېڭىلمىغان يول

روپېرت فىروست (ئامېرىكا)

ئىككى يول بار ئالتۇن رەڭلىك ئورماندا،
ئەپسۇس، پەقەت ماڭالايمەن بىرىدە
كۆز تاشلىدىم بىر يولغا مەن دوقمۇشتا،
باقتىم ئۇزاق، كۆزۈم يەتكەن يېرىگە،
كىرىپ كەتكەندى ئورمان ئىچىگە.

تاللىۋالدىم يولنىڭ يەنە بىرىنى،
چۆپلەر باسقان، خىلۋەت ئىدى زىيادە،
گۈزەللىكى تارتار كۆڭۈل مەيلىنى.
شۇنداق يول بۇ يولۇچىسى بەكمۇ ئاز،
ئاز كۆرسەن سەيياھلارنىڭ ئىزىنى.

ئايغ ئىزى كۆرۈنمەيدۇ شۇ سەھەر،
ياتار يوللار غازاڭلارنىڭ ئاستىدا.
نېمە ئامال، كېيىن ماڭاي بىر يولدا،
بىلىمەنكى، بۇ يول چەكسىز، بىپايان،
قالماي دېدىم يانالمىغان ئەھۋالغا.

ئۇزاق يىللار ئۆتۈپ بەلكىم، بىر جايدا،
ياد ئېتەرمەن يېنىكىگە ئاھ ئۇرۇپ،
ئاچا يول بار بۈك ئورماننىڭ قوينىدا،
بېكىتتىم مەن بىر ئۆمۈرلۈك يولۇمنى —
قەدەم ئىزى شالاڭ ئاشۇ بىر يولنى،
تاللىۋالدىم ئۇزاق تۇرۇپ، ياقتۇرۇپ.

قوشۇمچە (2):

جۇ گوپىڭ شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: جۇ گوپىڭ (周国平)،
1945 —) زامانىمىزدىكى ئاتاقلىق
تەرجىمان ھەم شائىر. ئۇنىڭ يەنە پەل-
سەپە تەتقىقاتىغا دائىر نۇرغۇن كىتاب-
لىرى بار. پەلسەپىۋى پىكىرلەر بىلەن
سۇغىرىلغان قىسقا نەسرلىرى، ئاددىي
- ساددا، يەتتىگىل يېزىلغان نەپىس شې-
ئىرلىرى ئۇنى بۈگۈنكى جۇڭگو ئام-
مىباب شېئىرىيىتىنىڭ كۆزگە كۆ-
رۈنگەن ۋەكىللىرىنىڭ بىرى بولۇش شەرىپىگە ئېرىشتۈردى. ئۇ -
نىڭ شېئىرلىرىنى ھەر خىل قاتلامغا تەۋە كىتابخانلار سۆيۈپ ئو-
قۇماقتا. ھەتتا خاتىرىلىرىگە كۆچۈرۈپ ساقلىماقتا. تۆۋەندە ئۇنىڭ
بىر قىسىم شېئىرلىرىنى مۇلاھىزە ئىلگەرگە ۋە بەدىئىي زوقۇڭلارغا
سۇندۇق.]

باغ

ئادەمسىز باغ ئىچىدە،
سۆيۈپ قالدىم ئۆزۈمنى.

كۈلدۈم
ئىگە بولغاچ شېئىرغا.

يىغلىدىم
بولغاچ مەندە شېئىرلا.

جىمجىتلىقتىكى رەسىم

بۇلبۇل پېيى لەيلىمەكتە ئاپتاپتا.
تەنھا سۇۋادان

چىقىرىپ تالىپتەك ۋىجىك قولىنى،

دۇئا قىلار كەچكى شەپەققە.
تاشنىڭ مېڭىسىگە

بىلگەنلىرىنى،

گاچا زېمىن ئويۇپ قويار ئۈن - تىنسىز.
خۇدا

ئەڭ ئاخىرقى ياراتمىشنىڭ مۇشۇمۇ.

كۈتۈش

تۇرماقتىمەن يىل - يىلاپ،
كۈمۈشئۆرۈك دەرىخىنىڭ قېشىدا،
كۈتۈپ گويا ۋاقتىسىز بىر ۋىسالىنى.

يېشىل ياپراق پۈتتى سارغىيىپ،
سەيياھلارمۇ كېلىپ كەتتى ھەم.
بىر چىرايىنى ماڭا ناتونۇش،
كۈتمەكتىمەن يەنىلا بۇ دەم.

بىلمەيمەنكى، سورىما مەندىن،
شۇنچە ئۇزاق كۈتكىنىڭ كىم دەپ.

شۇ ئېنىقكى، كەلسە ئۇ ئەگەر،
بىر قاراپلا تونۇيمەن شۇ دەپ.

يۈرمەكتە ئۇ كېچە ھەم كۈندۈز،
ئىشىنىمەن بۇنىڭغا شەكسىز.
كېلەر مۇشۇ دەرەخكە قاراپ،
باسقان چىغىر يوللىرى چەكسىز.

يول

ئەكس ئېتەر ئاسفالت يولدا،
جىمجىتقىنە يۇلتۇزلۇق ئاسمان.
نىگاھىڭنى، نىگاھلىرىڭنى،
سالقىن كېچە سۇنارمەن تامان.

سوراپ يۈرۈش نېمىگە ھاجەت،
كېلىپ قايدىن بارسەن نەگە.
ئارتۇقچىدۇر قورقۇش ۋەھىمە،
كۆزلەر كۆزگە تىكىلگەن دەمدە.

مېڭىۋەرگىن، يوللىرىم مېنىڭ،
تاپىنىڭدا تۇرار يېيىلىپ.
رەڭدار پەيلەر ئۇچقان گەز ئارا،
بارار قۇشلار يۇرتقا يول ئېلىپ.

تۇرالغۇمىز بوپ قالار ئېنىق،
بىر تۈپ دەرەخ بولسا مۇبادا.
بولار بىزدە پارلاق نۇر - زىيا،
بىرلا يۇلتۇز بولسا سامادا.

سەھەردىكى ئاي

سەھەردىكى كۈنسىز ئاي،
تاڭ مەڭزىدە تۇرغان ئالتۇن ياش.

ئېيتقىنا، مەن قويايمۇ سۈرتۈپ،
كېچىنىڭ بۇ قالدۇق ئىزىنى.
شۇنچە گۈزەل ھۆسنۈڭگە سېنىڭ،
غەمكىن سېھىر بېغىشلىسۇن دەپ،
قالدۇرايمۇ ۋە ياكى ئۇنى.

ئورماندا

ئورمانلىقتا يالغۇز بىر ئايال
خارا بولغان ئاق قەسىر،
قىزىل ئېرەن
ئايال گويا سۈپسۈزۈك ئېرىق
يۈرىكىنى ئىچەر ئۆزىنىڭ.

ئىلھام

كالدۇسكوپتەك كۆزۈڭ ئىچىدە،
تۇرار مېنىڭ تەقدىرىم ئۇۋاق.
گاھ چېچىلار تال - تال غازاڭدەك،
گاھ يىغىلىپ بولار باتاناق.

قېنى بەخت، قېنى ھەم لەگلەك،
شېئىرىمنىڭ ئارگىنالىدا —
ئېتىۋېلىپ سېنىڭ كۆزۈڭنى،
شېئىر پۈتتۈم لەۋلىرىڭ ئارا.

سۈرەن سالما، ئەي كەپسىز بالا،
قىزىل كىرىپت تۇرار ئاق تامدا.
كېسەل بولغان بىر ھەسەن - ھۈسەن،
ساڭگىلايدۇ ئۇپۇقتا، كۆكنىڭ —
قىزىتمىسى ئۆرلىگەن چاغدا.

ھەممە نەرسە كېتەر بەربىر

كېتەر ھەممە، قالار ئەسلىمە —
ئېغىر ياكى كۈكۈن ھالەتتە.

كېتەر ھەممە، قېپقالىدۇ ئۆز،
سەگەكلىكتە ياكى تەڭلىكتە.

كېتەر ھەممە، قالىدۇ ئۆلۈم،
توساتتىن يا ئاستا سۈرئەتتە.

كېتەر ھەممە، قالماس ھېچنېمە،
مەڭگۈلۈككە — ئەبەدىلىككە.

ئىستەك

سۇدا ئۆسكەن گىياھلار كەبى،
ئۇزۇن - ئۇزۇن كىرىپكىڭ ئارا؛
چاقناپ تۇرغان سېنىڭ كۆزلىرىڭ،
بىر جۈپ قارا بېلىجان گويا.

ياقىسىدىن كىيىملىرىڭنىڭ،
شۇڭغۇتمەن يۈز - كۆزلىرىمنى؛
پۇراپ كەتتىم كۈنگە قاقلانغان،
مېۋەڭنىڭ خۇش شېرىن ھىدىنى.

يەلكىنىنى يايغان بىر كېمە،
لەيلەپ يۈرەر دېڭىز كۆكىسىدە؛
يۈر، مەن بىلەن پەقەت ۋە پەقەت،
بىز ئىككىمىز بولايلى بىللە.

مۇنار ۋە قانال

قارلىغاچلار ئۈركۈپ مۇنارنىڭ،
ئەتراپىدا ئۇچار پىرقىراپ.
بىر دۆۋە كۈل گويا بەھەيۋەت،
ئىسرىقداندىن تۈزىدى شۇ تاپ.

پەرەنجىلىك موناختۇر گويا،
تۈپتۈز قانال بويىدا سۆگەت.

سەرلىق سۈكۈت قۇچىقى ئارا،
باش ئەگكەنچە تۇرۇش رەت - رەت.

ئۈزدۈم قانال ئىچىدە سىلىق،
بولۇپ خۇددى پەرۋاسىز بېلىق.

تۆكۈلگەن ياپراق

يەڭگىل لەيلەپ چۈشتى بىر غازاڭ،
تىنىق، زەڭگەر كۆكنىڭ ئاستىدا.
بولدى ھايات ھېكمىتى ئۈچۈن،
ئانىسىدىن تۇنجى رەت جۇدا.

قىزنىڭ نازۇك نەپىس سايىسى،
قالدى چاقناپ دەرەخ ئاستىدا.
سەبىي چۈشنى ئاپپاق بىر ئاياغ،
چەيلىمەكتە ئېگىز پاشنىدا.

كۈز باغلىرى

نۇرلىرىنى چېچىپ كەچنىڭ قۇياشى،
تۇتاشتۇردى ئەڭ ئاخىرى مەشئەلنى.
بىر تۈپ ئېرەن يوپۇرمىقى شەھۋەتكە،
ئوخشاپ كېتەر قىزىللىقتا بەئەينى.

قۇچىقىدا بۈك - باراقسان ئورماننىڭ،
تۇرار ئىدى رەڭدار بويلاق تاختىسى.
سۈكۈت ئىچرە ھەمراھ بولار ئۇنىڭغا،
ئېزىپ قالغان شوللارنىڭ دەستىسى.
نېلۇپەرلىك بىر كۆل بۇندا ئۇنتۇلغان،
ئايان قىلار گىرە - گىرە ئەسلىمە.
چۈش ئايلىنار ئورۇندۇقنى ئادەمسىز،
رەڭگى ئۇنىڭ ئۆڭۈپ كەتكەن
بەك خىرە.

قىش كۈنى

كەچكى قۇياش بىر تال غازاڭدىن،
چۈشتى لەيلەپ كۈل رەڭ ئورماندا.
قاغا قارا كىيگەن دىۋانە،
ئاقۇچ كۆلگە تىكىلەر بۇندا.
قىز ئۇسسۇلدا، ئۆزۈم سەيلىدە،
قىز پەلەينى تاشلىدى سېلىپ.
كۆرۈپ بۇنى،
چاڭغا، تىيىنىنى
قالدىم تۇشتىن ئېسىمگە ئېلىپ.

گۈگۈمدىكى شاپتۇلزار

ئاسماندىكى سەرگەردان قاغا،
شاخلار ئارا ئۆتتى پالاقلاپ،
سېھىرلىك پال سالدى مەست چۇقان.
سولدى مىڭلاپ شاپتۇل دەرىخى،
غەم تۈپەيلى پەلەك ئاستىدا.
مىستىن پۈتكەن مىڭلىغان كىرىپست،
تۇرار جىمجىت زاۋال قوينىدا.

ئۇيقۇسىز چاغلار

يامشىدۇ ئۆزگە ياستۇققا،
تۈن نىسپىدە چۈشلىرىم مېنىڭ.
سۈمبۇل - سۈمبۇل چاچنىڭ كەينىدە،
غايىب بولار پارچىسى ئۇنىڭ.

پەسلىمەكتە دەۋرىگەن دېڭىز،
گۈللۈك لۆڭگە لەيلەيدۇ سۇدا.
كۆلەڭگىسى ئىككى ئادەمنىڭ،
يۆلەنمەكتە قان رەڭ بارخانغا.

شاخلىرىغا بىر تۈپ پىكوسنىڭ،
زېرىككەن ئاي ئۆلدى ئېسىلىپ.
دېرىزەمنىڭ كۆزنەكلىرىگە،
تاتراڭغۇ تىلىنى سېلىپ.

تۇغۇلغان كۈن

قىيپاش تۇرغان سائەت مۇنارى،
تەنھا قايتىپ كەلدى بىر قاغا.
ھايات بىر رەت ئۇرسا قوڭغۇراق،
ساپتۇ كىم قۇلاق
قوڭغۇراقتىن چىققان ساداغا.

مەزمۇت گەۋدەڭ ئۈزىدى يىراق،
شۇ قۇيرۇقلۇق يۇلتۇزغا قاراپ.
قاراپ ئېزىتقۇ تىلىسىم شەھەرگە،
قاراپ كۈل رەڭ كىرىستلەرگە.

چۆككەن نىگاھ

پالۋىنىڭ ئۈستىدە كېچە،
دەل ئۇ ئۇزاق تۇرغان يەرنىڭ ئۈستىدە
باقتىم مەنمۇ رېشاتكىغا يۆلىنىپ.
بارمىكىن دەپ ئىزدىدىم.
ئۇنىڭ غايىب نىگاھلىرىنى،
تۇم قارىيىپ ئاققان دەريا يۈزىدە.

كۆرگىنىم پەقەت،
ئاي شولىسى يېتىم قولۋاقتەك.

تېز ئېقىننىڭ شاۋقۇنىدا ئۇ،
پاچاقلاندى ئۈنسۈز - ساداسىز.
پارچىلار
چۆكۈپ كەتتى تارىخىغا دەريانىڭ.
كۆرەلمىدىم ئۇنى قايتىدىن.
توساتتىنلا سەۋەبى يوق بىر ھەسرەت،
ئۆتكىنىدە ئاستا سىپاپ قەلبىدىن.
ئۇنىڭ چۆككەن نىگاھلىرى چاقىدى،
زامانلارنىڭ ئېقىنىدىن، شاۋقۇنىدىن.

خۇدا ۋە نىچىشى

ئالتىنچى كۈن دەل خۇدا
ئىلاھلارغا بىھۆرمەتلىك قىلغان كۈن.
ئىلاھىي بىر زېرىكىش
ئوغىسىنى قاينىتىپ ئۇنىڭ
ئويلاپ قالدى ياراتسام دەپ جانىۋار.

يارىتىشنى ئويلىماپتۇ ئۇ، بىراق
ئۆزىدىنمۇ ئىلاھىي بىر ئادەمنى
جاكارلىدى شۇ ئادەم
خۇدا ئۆلدى دەپ.

يارىتىشنى ئويلىماپتۇ ئۇ يەنە
ئۆزىدىنمۇ زېرىكىشلىك ئادەمنى.

بولۇپ قىساسكار
مەجرۇھلىرى نىچىشپىنى.

(ئاپتونىمىنىڭ «غەمكىن ھەۋەس» ناملىق شېئىرلار توپلىمىدىن
تەرجىمە قىلىندى؛ «تەڭرىتاغ» ژۇرنىلىنىڭ 1992 - يىللىق 2 -
سانىدىن ئېلىندى.)

گۇ چىڭ شېئىرلىرىدىن

[ئىلاۋە: گۇ چىڭ (顾城)،
1956 — 1993) جۇڭگو بۇگۈنكى
زىمان ئەدەبىياتىدىكى «گۇڭگا شېئىر»
ۋەكىللىرىنىڭ بىرى. شائىر ئۆزىنىڭ
ئىجادىيىتىنى «مەدەنىيەت زور ئىنقىلا -
بى» مەزگىلىدىن بۇرۇنلا باشلىغان بو -
لۇپ، ئەسەرلىرىدە بالىلارغا خاس ساپ،
سەمىمىي دۇنيا، خىيالىي تۈس ناھايىد -
تى قويۇق بولغاچقا، چۆچەكتەك تۈيۈ -
لىدۇ. ئۇنىڭ شېئىرلىرى چاغداش
جۇڭگو شېئىرىيىتىدىكى كلاسسىك نەمۇنىلەرگە ئايلىنىپ،
پات - پات قايتا نەشر قىلىنىپ تۇرىدۇ.]

ئاي - يۇلتۇزلارنىڭ كېلىپ چىقىشى

يىرتسام دەپ كۆك يۈزىنى دەرەخ شېخى،
ئېچىپتۇ نەچچىلىگەن يوقۇقلارنى.
ئادەملەر ئاي - يۇلتۇز دەپ ئاتىۋاپتۇ،
تۆشۈكتىن ئۆتۈپ چۈشكەن يورۇقلارنى.

1986 - يىلى، قىش

ئۇرۇقنىڭ چۈشى

ئۇرۇق باھار چۈشەپتۇ مۇزدەك تۇپراقتا.

چۈشەپتۇ ئۇ

قېرى قش ئلاھنىڭ كۆمۈلگىنىنى
كېلەتتى بىر ئۆسمۈر رەڭدار ئۇيۇقتا.

چۈشەپتۇ ئۇ

ئۆزىنىڭ تىترەپ تۇرۇپ كېرىلگىنىنى
كېرىكتە ئالماسلار چاقنار ئۇ تاپتا.

چۈشەپتۇ ئۇ

قولداش كېپىنەكنىڭ سۆيۈشلىرىنى
پىلە ھەدە يېڭى پەردە ئاچماقتا.

چۈشەپتۇ ئۇ

بالىلار ئاچقۇدەك سەبىي كۆزىنى
گويلا يۇلتۇز، ئاي پارلىغان ھەرياقتا.

ئۇرۇق باھار چۈشەپتۇ مۇزدەك تۇپراقتا،
يوغان بىر تاش بېشىنى بېسىپ تۇرماقتا.

1979 - يىلى يانۋار

تار كوچا

تار كوچا
ئۇزۇن ھەم ئەگرى

كۆزنەك يوق
يوق ھەم ئىشكى

قېلىن تاملارنى چېكىۋاتسەن
ئېلىپ كونا ئاچقۇچنى.

1980 - يىلى ئىيۇل

قار ئادەم

ئىشكىڭنىڭ ئالدىدا
ياسىدىم مەن قار ئادەم
ئايان بولسۇن سېنى ئۇزاق
ساقلايدىغان ئىرادەم.

ئېلىپ چوكا كەمپۈتۈڭنى
تاتلىققىنە يۈرىكىڭنى
سانجىپ قويدۇڭ قار ئادەمگە
سۆزلەپ تۇرۇپ شادلىقىڭنى.

كۈلۈپمۇ قويمىدى ئاشۇ قار ئادەم
چىقارمىدى ھېچقانداق سادا
تاكى كېلىپ باھار ئاپتىپى
ئېرىتىپ ئۇنى قىلغۇچە ئادا.

قېنى، ئادەم، قەلب ھەممىسى؟
كۆز يېشىدىن ھاسىل بولغان
كىچىككىنە كۆلچەك بويىدا
تۇرار پەقەت ھەسەل ھەرىسى.

1980 - يىلى فېۋرال

يىراق ۋە يېقىن

سەن
بىردەم ماڭا قارايسەن
بىردەم بۇلۇتقا

ھېس قىلسام
ماڭا باققىنىڭدا شۇنچە يىراقسەن
بۇلۇتقا باققىنىڭدا شۇنچىلىك يېقىن.

1980 - يىلى ئىيۇل

ئەقىدە

چوڭ بولۇر ئەقىدە زېمىن ئىلكىدە
پەسلى كۈز قانچە بولسا باھارمۇ شۇنچە
پىل بولسىلا بولىدۇ چىشى
تومۇزغا بولسىلا بولۇر تارىسى
قايتىدىن كېلىمەن بۇ دۇنياغا
بىر دەستە زىيامەن
تۈتۈننىڭ ئۆزى.

1980 - يىلى مارت

تەرجىمىھال

ھەسرەتلىك بىر بالىمەن
چوڭ بولمىغان
شىمالنىڭ يايلىقىدىن چىقىپ كەلگەن
ئاقارغان بىر يولنى بويلاپ مېڭىپ
چىشلىق چاق شەھىرىگە كىرىپ كەلگەن.
كىردىم تارغىنە رەستىلەرگە
كەپە ئۆي
پاكار - پاكار يۈرەكلەرگە
سۇس تۈتەك ئارىسىدا قېلىپ ئۆزۈم
يېشىللىق قىسسىسىنى سۆزلەيمەن
ئىشىنىمەن زوقمەنلىرىمگە —

ئاسمانغا، دېڭىزدىكى تامچىلارغا
ياپار ئۇلار ھەممە نەرسەمنى
ياپار ھەتتا تېپىلماس ئاشۇ قەبرەمنى.
بىلىمەنكى، ئاشۇ چاغدا
توپلىشىپ گۈل - گىياھلار چىقىپ كېلەر
چىراغلار خىرەلەشكەن دەققىدە
قۇچۇپ مېنىڭ ھەسرىتىمنى يېنىك سۆيەر.

1980 - يىلى ئۆكتەبىر

چىراغ ئىزدەيمىز

شۇنچە يىراق يۈرۈپ
چىراغ ئىزدەيمىز

سەن دەيسەن ئۇنى
دېرىزە پەردىسىنىڭ كەينىدە
قورشىۋىدا ئاپپاق تاملارنىڭ
گۈگۈمدىن كۆچۈپ كەلگەن ياۋا گۈللەر
كىرمەكچى ئىكەنمىش يەنە بىر رەڭگە

شۇنچە يىراق يۈرۈپ
چىراغ ئىزدەيمىز

سەن دەيسەن ئۇنى
تۇرىدۇ بىر كىچىك بېكەتتە
قاراپ ئەتراپتىكى ياۋا ئوتلارغا

جىمجىت پويىزنى ئۆتكۈزۈۋېتەر
ئىچى تولغان ئىللىق ئەسلىمىلەرگە.

شۇنچە يىراق يۈرۈپ
چىراغ ئىزدەيمىز

سەن دەيسەن ئۇنى
تۇرىدۇ دېڭىزنىڭ بويىدا
ئاپپىلسىندەك چىرايلىق ئۇ
ئاڭا ئامراق بالىلار
يېتىلگۈسى شەھەر قوينىدا

شۇنچە يىراق يۈرۈپ
چىراغ ئىزدەيمىز.

1980 - يىلى نوپابىر

ئىدىيە دەرىخى

بارمەن ھارارەتلىك زېمىنغا دەسسەپ
ئۈستۈمدە قۇياش گۈلدۈرى
ئاستىمدا ماگما

ياللاڭ ئاياغمەن
دۈڭلەك سايىسى يوق چىغ توقۇلمىنىڭ
مەندە بارى پەقەتلا يۈرەك
ئويلايدۇ ئۇ ھەمىشە
شەبنەم تامچىسىنىڭ سۈزۈكلۈكىنى.

ئىزدەپ
ئىشەنگىلى بولغۇدەك نەرسىلەرنى
كۆپ جايلارغا بارغانمەن
شامالار ئۇپراتقان خارابىلەرگىمۇ
كۆرگەنلىرىم پارس سەبەسى
توزۇپ
ئىسسىق شاماللاردا ئۇچۇپ يۈرگەن.

گۈزەللىك ۋە ھايات
مەڭگۈلۈكتىن بەرمەيدۇ دېرەك.
شۇنداق بىر ئۆسۈملۈك بارمىكىن، بەلكىم
يانار تاغ تەپتىگە كۆنۈپ كەتكەن
ئۈمىدسىزلىكتە ئۆسۈشكە ئادەتلەنگەن
قىياغا قالدۇرۇپ يېرىقلارنى ئۇ
ئۆلۈمگە ئۆزىنى بەخشەندە ئەتكەن
كۆنگەن ئەزرائىل پىرامىداسىدا
قىدىرىشقا يۇلتۇزلۇق كۆكنى
ئۇ يېشىل ئاۋازىنى ئىشلىتىپ قايتا
چاقىرىدۇ ۋاقتىنى.

شۇنداق قىلىپ، چۈش جىلغىسىدىن
كۆردۈم مەن ئۇلارنى
قوڭۇر رەڭ تاشلارنىڭ غۇلاشلىرىنى
شاخلار

قوللىرىنى يايغان ھەر تەرەپكە
مىڭلاپ ئىدىيە مېۋىسى
كەچكى شەپەق قوينىدا تۆكۈلمەكتە
ئاستا - ئاستا

ئاستا - ئاستا

ئاستا - ئاستا

ئازابلىق زېمىننى سۈمۈرمەكتە.

1980 - يىلى دېكابىر

تۇپراق ئەگرى - توقاي

تۇپراق ئەگرى - توقاي

كۆرەلمىدىم مەن سېنى

كۆرەلمەيمەن پەقەت يىراقتىن

قەلبىڭدىكى كۆك ئاسماننى

كۆك؟ راستتىنلا كۆك

كۆكلىكى تىل

خۇرسەن قىلاي دېدىم دۇنيانى

لېۋىمدە قېتىپ قالدى تەبەسسۇمۇم.

بەرگىن ماڭا بىر پارچە بۇلۇت

سۈرتەي ئۇنىڭدا روشەن ۋاقتىنى

موھتاجدۇر مېنىڭ كۆزلىرىم ياشقا

قۇياشم موھتاجدۇر ئۇخلاشقا.

1981 - يىلى يانۋار

ئۆزۈمنىڭ ناخشىسىنى ئېيتىمەن

ئېيتىمەن ئۆزۈمنىڭ ناخشىسىنى
پاقيوپۇرمىقى قاپلىغان يولدا
چاتقال ھەم ياماشقارلار يىغلىغان بازاردا
قارىغاي ھەم تىيىنلارنىڭ بەزمىسىدە
دالالارنىڭ ئىپتىدائىي خۇشاللىقىدا
ئۆزۈمنىڭ ناخشىسىنى ئېيتىمەن.

ئېيتىمەن ئۆزۈمنىڭ ناخشىسىنى
ئوت ئېلپىكتىر ئىستانسىسىنىڭ قورقۇنچلۇق تۈتۈنلىرىدە
تېزلىك ئۆزگەرتىش ساندۇقىنىڭ مۇرەككەپ قۇرۇلمىسىدا
قۇم چاق ۋە سانائەت بازغانلىرىنىڭ سۆيۈشلىرىدە
ئاشۇ ئىجتىمائىي مەدەنىيەت ئىلگىرىلىشىدە
ئۆزۈمنىڭ ناخشىسىنى ئېيتىمەن.

ئېيتىمەن ئۆزۈمنىڭ ناخشىسىنى
خاممۇ ئەمەس، پىششىقمۇ ئەمەس
مەشىق ئاھاڭلىرىنىڭ پەرزەنتىمەن
بارلىق ئوركىپىتىرغا قاتنىشىشنى خالايمەن
يوسۇنلارغا بىلدۈرمەسلىك ئۈچۈن
ئۆزۈمنىڭ ناخشىسىنى ئېيتىمەن.

ئېيتىمەن ئۆزۈمنىڭ ناخشىسىنى
دۇنيا تارىختىن بۇرۇنقى جىمجىتلىققا قايتقانغا قەدەر

ئىنچىكە ئاي
دېڭىز بويىدىن كېلىپ دەيدۇ ماڭا:
نېمىشقا ۋە نېمىشقا
ئېيتسەن ئۆزۈڭنىڭ ناخشىسىنى؟

1980 - يىلى دېكابىر

گۈلنىڭ ئەقىدىسى

تاشلاردىن پۈتكەن يولدىن
لەيلەپ چىقتى بىر پارچە چىمەن

تىللادەك كۈلكىسى بىلەن
تاشنىڭ سوغۇقىغا جاۋاب بېرىشتى

ئىشىنىدۇ ئۇلار
تاشلارمۇ ئاخىر بىخلايدۇ دەپ
قوپال قىياپەتتە كۈلۈمسىرەيدۇ دەپ
ئاپتاپ ھەم سايىلەر ئارىسىدا
ئاق كۆڭۈل چىشىنى كۆرسىتىدۇ دەپ.

1984 - يىلى ئاپرېل

ۋىچىر - ۋىچىر جىمجىتلىق

قار، پاكلىقى بىلەن
كىشىلەرنىڭ كېلىشىنى رەت قىلىدۇ.
يىراقتا، چاتقال ئارىسىدا

بىر توپ قۇشقاچ ۋىچىرلىشىدۇ.
ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئىشىنى دېيىشىدۇ،
دان ساقلاش ئۇسۇلى ھەققىدە دېيىشىدۇ.
ئانا ھەققىدە دېيىشىدۇ،
ھىلال ئاينىڭ قانداقسىگە
سېرىق شارغا ئايلانغىنىنى دېيىشىدۇ.

نۇرغۇن يەرگە باردىم
لېكىن، ئايرىلالىدىم
ۋىچىر - ۋىچىر ئاشۇ جىمجىتلىقتىن
بەلكىم، يۈرىكىمدە بىر قىش بار
ئايغ بېسىلمىغان قارلىق بىر دىيار

ئۇ يەردە
چاتقالار بولۇشۇپ غۇزمەك - غۇزمەك
پاراڭچى قۇشلارنى ئالدى باغرىغا.

1981 - يىلى ماي

ئۇ يەردە ماڭما

قارايدى ئاسمان
بىر توپ يۇلتۇز يېپىلىپ ئاستا
قاقشال بىر دەرەخنى ئالدى ئارىغا

ئۇ يەردە ماڭما

چۈش بەك چوڭقۇر
پەيلىرىڭ يوق سېنىڭ
ھايات ئۆلچىيەلمەس ئۆلۈم چوڭقۇرلۇقىنى

ئۇ يەردە ماڭما

تاغدىن چۈشكىن
تەكرارلاشقا موھتاج بۇ ھايات
تەكرارلاش، ئۇ يول.

بۇ يەردە ماڭما

خەير - خوش ئۈمىدسىزلىك
خەير - خوش شامالدىكى جىلغىلار
يىغلاش ئۇ بەخت

ئۇ يەردە ماڭما

چىراغ نۇرى
بۇغدايلىق قىرىدىكى يېڭى غۇنچىلار
تەۋرىتەر سۈبھىنىڭ پەردىسىنى

1981 - يىلى ئاپرېل

كېتەي ئەمدى

خەير - خوش، تۈندىكى سائەت مۇنارى
تەشەككۈر، مەن ئۇزاپ كېتىمەن ئەمدى

يېتەر دەپ ئېلىپ كەتكەن يۇلتۇزلىرىمنى
قايتىلاپ ۋەھىمە يېمەيمەن ئەمدى.

خەير - خوش، سىلەرگە قوپال قاشالار،
راستتىنلا مەن ئۇزاپ كېتىمەن ئەمدى.
دېمەڭلار قاغىغا بۇتخانا ئىچرە،
ئالما ئوغرىلاش ھېكايىمىزنى.

خەير - خوش، قاشتىكى ئەي ئۇششاق قۇملار،
سەھەردە ئامان قال، ئەمدى مەن ماڭاي.
مەڭگۈلۈك غەپلەتكە پېتىپ بىرەر كىم،
چار مىختىن خەندە گۈل تاما قىلمىغاي.

مەن ماڭاي، مەن ماڭاي بۇ يەردىن ئۇزاپ،
يېشىل تۇمان باسقان يىراق ئىقلىمغا.
دېرىزەڭ ئالدىغا كېلىپ قالدىم نېچۈن،
ئەھدە قول ياغلىقى تۇرۇپتۇ ئۇندا.

ياق، بۇ مەن ئەمەس، مەن ئەمەس زىنھار،
ھەممە سەۋەنلىك شۇ قوڭۇر رەڭ تايدا.
ئاخشامقى دەھشەتلىك قەسەمنى بىلمەي،
مېنى باشلاپ كەپتۇ ئۆيۈڭ ئالدىغا.

1982 - يىلى فېۋال

تۇغۇلغان كۈن

تۇغۇلغان كۈنۈم ئۈچۈن
رەڭدار ھەميانغا ئىگە بولدۇم مەن
تايىنى يوق پارچە پۇللارنى
ياقتۇرۇپ كەتمەيمەن، گەرچە پۇلسىز مەن.

بېرىپ شۇ غەلىتە دۆڭنىڭ كەينىگە،
قارىدىم ئۇزخۇمار نازۇك گۈللەرگە.
دېدىمكى، گۈللەرنىڭ ئۇرۇقلىرىنى،
ساقلاشقا ئىسكىلات بار بولدى مەندە.

گۈللەر ئۇرۇقىغا تولدى ھەميان
بەزىسى تۇم قارا كىچىك كۆزلەردە
تەشۋىشنى قويۇڭلار دېدىم ئۇلارغا
ئاپىرىمەن سىلەرنى باھار ئۆيىگە
يېشىل چاپان كىيىپ سىلەر ئۇ يەردە
يارىشار ھەم يېشىل جىيەكلىك دوپپا

بار مەندە ھەميان، كېرەك ئەمەس پۇل
خۇشۇم يوق بىخلانماس تەڭگىلەر بىلەن
ئۇندىكى پەۋەس گۈل ئۇرۇقلىرىنىڭ
تۇغۇلغان كۈنىنى بىلگۈم بار جەزمەن.

دەسلەپكى ياز

شالاڭلىدى قارا بۇلۇتلار
قايتتىم مەھەللىگە
چىقىپ ئاينىڭ يۇپيۇمىلاق كۆزىدىن
ھالقىپ گۈزەل، جىمجىت سۇلار يۈزىدىن.
ئۆسمەكتە كوكاتلار يېڭى لاي تامدا

ھەربىر ئىشىك
ئاكاتسىيە چېچكىدەك غۇبارسىز، يېڭى
ئوخشاپ كېتەر ئىچى قۇرۇق كۈنۈپىرتقا
جىمجىتقىنە دېرىزە قەغىزى.

ئىشەنمە ماڭا
ئىشەنمىگىن باشقىلارغا ھەم

تېخى ئويغانمىغان ئاكاتسىيە چېچكىنى
قىستۇرۇپ قوي دەرۋازىنىڭ ھالقىسىغا
تولسۇن قىسىلەرنىڭ باشلىنىشى
تەئەججۈپ ھەم گۈللەر ھىدىغا

سەھەر يېقىن
دەرەخلەرگە ياماشقىن دەرھال

چۆرۈۋېتەتتىم چىغ قالىقلىرىمنى
سېلىۋەتتىم غىلاپلىرىمنى

ئايلىنىدىم سۇس يېشىل سەرەتانغا
توۋلاي دەيمەن خىتابلىرىمنى

قايتۇ مانا خورازمۇ قېرىپ
ئۆڭگەن پەيلەرمۇ كەتتى سالپىيىپ

سەھەر تۇرغان قىز بالىلار
دالالارغا بېرىپ
باھار قالدۇرغان گىلاسارنى
ئۈزۈشۈدۈ تەبەسسۇم قىلىپ

1982 - يىلى فېۋرال

گىياھلاردەك ئالىمەن نەپەس

مەن گىياھلاردەك ئالىمەن نەپەس
تۈرۈپ ئېگىز قىرغاقتا
بىلگىلى بولماسكەن سۇنىڭ تېگىنى
قارىلىقى ئەسلىتەر سوم بېلىقنىڭ دۈمبىسىنى

ئاقىرار يىراقتا دەريانىڭ سۈيى
ئاقار ئۇ قاشتىكى قۇملۇق ماكانغا
لال قىلار دولقۇننىڭ ئۆرىدەشلىرى
مۈگدىگەن ئاپتاپلار چۈشكەن ئارامغا

يىراقتا جىلۋىلىك ياپپىشىل ئورمان
شامال ئەتمىشنى ئېسىگە ئالغان

شامالدا قېلىشقان نازىنىن گۈللەر
سۆسۈن ياغلىقىنى چىڭ ئوراپ ئالمىغان.

قۇم ھەم توپىلارنى توشار چۈمۈلە
ئۇلار سۆيگۈ ئۈچۈن چېكىشمەس ئازاب
دالادا ھەرلەر كۈيلىشەر ئەركىن
بىر كۈينى ھەممە گۈل - گىياھقا ئاتاپ.

مەن گىياھلاردەك ئالمەن نەپەس
يېنىك چۈشلىرىمنى باھارغا سۆزلەپ
نۇرغۇن ناخشىلارنى قىلىمەن ئارزۇ
كۈلكەمنى ئەبەدىي يوقىمىسا دەپ.

1982 - يىلى مارت

كېلىش

ئاچ دېرىزىنى، سىلا ئۇسسۇلدىكى كۈز شامىلىنى
قېنىق چايدەك ياز ئەيىمى سۈزۈلدى ئەمدى
قارا باسمىس يەنە، يوق تۈرۈلگەن سايىلەرمۇ
تىنىقلىرىم بۇلۇت، ئارمانلىرىم ناخشىلار بولدى.

ئاچقىن دېرىزىنى، بولدى مانا كېلەر ۋاقتىم
لەپىلدەيدۇ قارا زۇلفۇڭ، كەينىدە سۈزۈك ئاسمان
يارقىن ئۆگزە، نازۇك بايراق ۋە ئادەم
پەخەس بىلەن ماڭار ئۇلار چىقارماي توزان.

كەلدىم مەن، ئازاب بىلەن كۈتمىگىن مېنى
لەۋلەر ۋەسلى باردۇر يۇمۇلسا كۆزلەر
بىر كېمە بار قۇملۇقتىن قىياغا ماڭغان
ئاپتاپ خادا بولۇپ، سۈزۈك چۈشكە يانتۇ چۈشەر.

يوق شاھىنشاه، يوق ھەم روھلارنىڭ روھى
مەشۇقۇمسەن، بەربات بولماس ھاياتىم
دۇنيا بىر قەبرىستان ئەسلىمە ئاۋازى بىلەن يېپىنغان
يىراقتىكى ئىشلارنى سۆزلەر قېنىڭدا ئاۋازىم.

1982 - يىلى ئاۋغۇست

ياقا يۇرت

سوغۇق يامغۇر
ھۆللەپ ئۆتتى ئويمان ئۆگزىنى
خىيال قىلدىم شىمالنى،
قۇياشمىنى، توزانى.

چىقىپ شۇ يولدىن،
ئايانلىرىم مەلەندى لايغا.
قىرتاق بولدى ئېغىزلىرىم،
گىياھلار تۇماندا ئۆرتەندى گويا.

تۈن نىسپىدىن تاڭ سەھەرگىچە،
ئوچاقتىكى ئوتتەك سۆيگەنمەن.
مانا ئەمدى بارماقلىرىم،
ھېس قىلالماس كۈل بىلەن توپىنى.

لايغەزەل تۈتۈن
ئالدىراش ئادەم
ماشىنىلار كېيىنەك قۇرىتىدەك تولغىنىپ،
قاچۇرىدۇ ئۆزىنى دوقمۇشتىكى چولپانلاردىن.

كەسپىي ئادىتىم بىلەن
كۈيلەيمەن پىلاستىر كۆزلەرنى
كۈيلەيمەن مودېللارنى،
كۈتمەن سەبىر بىلەن يانچۇقچى ياكى نىگارنى.

ئۇنتۇپ كەتتىم نالە قىلىشنى،
ئاسماندىن قانداق قېچىشنى.
زەردە بىلەن سىلكىدىم توك سىملىرىنى،
ئۈمىد قىلىپ قۇشلارنى ئۈرۈكۈتۈشنى

لۇغەت

ئېلىپ كەلدۇق پېچىنە ھەم پىرەنىك
ئېلىپ كەلدۇق چاقناپ تۇرغان ھەرىنى
ئېلىپ كەلدۇق مىخ ھەم تالاي دۇنيانى
مەنبە قىلدۇق غەرق بولغان كېمىنى

چوڭقۇرلۇقتا كۆپۈكلەنەر بۇ دۇنيا
تالاي قېتىم يادنامىگە تېۋىنىغان
ئويلاپ قالدۇم چوققىدىكى لۇغەتنى
تاڭ قۇياشى ۋارقىلىغان - ئوينىغان

ئولتۇردۇم مەن كېلىپ گۈللۈك دىيارغا
مۇشۇ يەردە باشلىنىدۇ ھەممىسى
بىر مىللەتنى تۇغۇپ بەرسۇن رەپقەم
شاخلار بىلەن تەۋرەر شەمشاد غوزىسى
تترەپ يىڭنە ياپراقلارنىڭ سىزغىنى
بولۇپ چىقتى دىلدىكى گۈل نۇسخىسى.

1988 - يىلى ئىيۇن

(شاڭخەي ئۈچ بىرلەشمە كىتابخانىسى 1995 - يىلى 6 - ئاي
نەشر قىلغان خەنزۇچە «گۈچىڭ شېئىرلىرى كولىيىياتى» ناملىق
كىتابتىن تاللاپ تەرجىمە قىلىندى.)

策 划: 阿迪力·穆罕默德
责任编辑: 阿迪力·穆罕默德
艾买提·萨衣提
特约编辑: 艾则孜
责任校对: 阿不都热依木·阿不力米提
封面设计: 努尔买买提·艾买尔
制 版: 热娜·艾买提江

外国名家名著丛书

死亡并不邪恶 (维吾尔文)

阿不都卡德尔·加拉里丁 编译

新疆人民出版总社

新疆科学技术出版社出版发行

(乌鲁木齐市延安路 255 号 邮编: 830049)

新疆新华书店经销 新疆新华印刷厂印刷

880mm×1230mm 32 开本 9.375 印张

2013 年 7 月第 1 版 2013 年 7 月第 1 次印刷

ISBN 978 - 7 - 5466 - 1291 - 1 (民文) 定价: 33.00 元

مۇقاۋىسىنى لايىھەلىگۈچى: نۇرمۇھەممەت ئۆمەر ئۇچقۇن
خەتتات: مۇھەممەتتابدۇللا نۇرمۇھەممەت

ئابدۇقادىر جالالىددىن تەرجىمە ئەسەرلىرى

غايىۋى دۆلەت
پاراسەتلىك ھايات
ئۆلۈم رەزىل ئەمەس
غەربنىڭ تەپەككۈرى
ھۆكۈمدارلار دەستۇرى
زوروثاستىبەر شۇنداق دەيدۇ
ئەپلانن پاراڭلىرى — سوقراتنىڭ ئاخىرقى كۈنلىرى

ISBN 978-7-5466-1291-1

9 787546 612911 >

定价: 33.00元